

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BATI TRAKYA’DA İNSAN VE AZINLIK HAKLARI
İHLALLERİNİN ULUSAL VE ULUSLARARASI BOYUTU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gönül GÜLGEZEN

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Giray Saynur DERMAN

MAYIS - 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

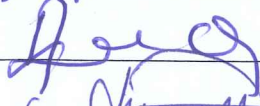
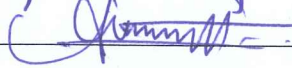
**BATI TRAKYA'DA İNSAN VE AZINLIK HAKLARI
İHLALLERİNİN ULUSAL VE ULUSLARARASI BOYUTU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gönül GÜLGEZEN

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Bu tez **25/05**/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. Gökay Sayın DERMAN	BAŞARILI	
Dr. Öğr. Üys. Nesrin KENAR	BAŞARILI	
Dr. Öğr. Üys. ALI CHOUSEIN OĞLU	BAŞARILI	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Gönül GÜLGEZEN
Öğrenci Numarası	:	1360Y07019
Enstitü Anabilim Dalı	:	Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı	:	Uluslararası İlişkiler
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Batı Trakya'da İnsan ve Azınlık Hakları ihlallerinin Ulusal ve Uluslararası Boyutu
Benzerlik Oranı	:	%8

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

Gönül GÜLGEZEN 25.05/2018
Öğrenci İmza

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç.Dr.Giray Saynur DERMAN

Tarih:25.05.2018

İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Batı Trakya’da İnsan ve Azınlık Hakları İhlallerinin Ulusal ve Uluslararası Boyutu adlı yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmanın kapsamında, insan ve azınlık haklarının ortaya çıkışı ve gelişim aşamaları incelenmiş, bu çerçevede Yunanistan Batı Trakya’daki Müslüman Türk Azınlığı’nın 1923’ten günümüze dek olan süreçte, içinde bulundukları sorunları, sebep ve sonuçlarıyla birlikte ele alınarak, özgün bir çalışma ortaya konulmaya özen gösterilmiştir. Konunun insan ve azınlık hakları boyutuyla ele alınıp, kavramsal, teorik, tarihsel süreçle birlikte, hukuksal boyutlarının da olması, oldukça geniş kapsamlı bir analiz gerektirmektedir. Böyle bir analizi yapabilmek, konunun özünden uzaklaşmadan, bütünlüğü sağlayabilmek açısından riskler içermektedir. Fakat, konunun yalnızca tek boyutuyla ele alınması, azınlık problemlerinin bütün yönleriyle ortaya konulamamasına ve problemlerin geleceğine yönelik öngörülerde bulunulamamasına neden olabileceği düşüncesiyle, geniş bir perspektiften ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böyle bir çalışmayı gerçekleştirmek oldukça meşakkatli bir süreçten geçmeyi gerektirmiştir. Çalışmanın, pek çok olguyu kapsaması, bunların arasındaki bağlantıların sağlanması bakımından önem taşıması, zorluğun sadece bir parçasını oluşturuyordu. Bütün bu zorlu süreçte, konunun tüm yönleriyle, bütünlük içinde ortaya konulabilmesi için görüşleri ve önerileriyle, ayırdığı zaman ve gösterdiği sabır için çok değerli danışman hocam, Sayın Doç. Dr. Giray Saynur Derman’a sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Çalışmalarım esnasında, özellikle Batı Trakya konusunda bana çok önemli katkıları ve desteği olan Trakya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Enstitüsü’nden Sayın Hocam Dr. Öğretim Üyesi Ali Hüseyinoğlu’na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Böyle bir çalışmanın hazırlanması, konuyla ilgili bir alt yapının oluşturulması, uzun bir araştırma süreci gerektirmektedir. Bu süreçte pek çok kez yardım aldığım Rumeli Balkan Dermekleri Federasyonu Başkan Danışmanı ve Müdürü Sayın Hasan Hasan’a ve Rumeli Balkan Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Vekili Sayın Süheyl Çobanoğlu’na ve Genel Sekreteri Sayın Melek Tabak Hanımefendiye ve Yazar/Şair Özkan Hüseyin Bey’e teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmalarım esnasında kendilerinden uzun süre uzakta kaldığım aileme, bana gösterdikleri anlayış ve sınırsız destekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, bana her zaman destek olan, dost ve arkadaşlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Gönül GÜLGEZEN

25/05/2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÖZET.....	vi
SUMMARY	vii

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: TEMEL İNSAN HAKLARI KAVRAMI VE TANIMLAMASI.....	8
---	----------

1.1. İnsan Haklarının Gelişimi	9
1.2. Hak Kavramı	13
1.2.1. Negatif ve Pozitif Haklar Bakımından İnsan ve Azınlık Hakları	14
1.2.2. Azınlıklara Verilen Haklar.....	15
1.2.3. Azınlıklara Verilen Hakların Kısıtlanması	15
1.2.4. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması.....	16
1.3. Kavramsal Açıdan Azınlık.....	17
1.3.1. Azınlık Tanımlaması ve Tanımlama Sorunu	18
1.3.2. Tarihsel Açıdan Azınlık Haklarının Gelişimi	20
1.4. Avrupa Birliği ve Azınlık Hakları.....	21
1.4.1. Azınlıkların Sınıflandırılması	22
1.4.2. Haymatloslar: (Tabiiyetsizler, Vatansızlar)	25
1.5. Teorik Çerçeve Realizm ve Liberalizm	26
1.5.1. Realizm Perspektifinden Azınlıklar	31
1.5.2. Liberalizm Perspektifinden Azınlıklar.....	32

BÖLÜM 2: YUNANİSTAN VE BATI TRAKYA BÖLGESEL YAPISI VE	
--	--

ÖZELLİKLERİ	36
--------------------------	-----------

2.1. Tarihsel Süreçte Batı Trakya.....	37
2.2. Batı Trakya Türk Cumhuriyeti.....	41
2.3. Yunanistan'da Azınlıklar ve Etnik Topluluklar	46
2.3.1. Türkler.....	47
2.3.2. Pomaklar	50
2.3.3. Makedonlar	52

2.3.4. Arnavutlar	55
2.3.5. Yahudiler.....	57
2.3.6. Ulahlar (Vlahlar).....	59

BÖLÜM 3: YUNANİSTAN'DAKİ MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞINA HAKLAR SAĞLAYAN HUKUKİ DAYANAKLAR.....62

3.1. Yunan İdaresinde Batı Trakya Türkeri'nin Azınlık Sorunları (1923-2018)	62
3.1.1. 1923-1967 Arası Dönem.....	63
3.1.2. 1967-1981 Arası Dönem.....	68
3.1.3. 1981-2018 Arası Dönem.....	70
3.1.4. Batı Trakya Türkeri'nin Lideri Dr. Sadık Ahmet	73
3.2. 29 Ocak 1988 Toplumsal Dayanışma ve Direniş Günü.....	77
3.3. Batı Trakya'daki Azınlık Sorunları.....	79
3.3.1. Etnik Kimliğin İnkârı	81
3.3.2. Vatandaşlıktan Çıkarma.....	83
3.3.3. Bir Garip Uygulama Yasak Bölge	86
3.3.4. Eğitim ve Öğretim.....	86
3.3.5. Dini Özgürlükler	94
3.3.6. Mülkiyet (Toprak ve Taşınmazlar)	97
3.3.7. Diğer Sorunlar.....	97
3.4. Mehmet Emin Aga ve İbrahim Şerif Davası.....	104
3.5. Son Dönemde Gerginleşen Türk -Yunan İlişkileri	106
3.6. Yunanistan Lozan Barış Antlaşması'nın Güncellenmesini Niye İstemez?.....	110
3.7. Ege Hudutları	111

BÖLÜM 4: BATI TRAKYA TÜRKERİ'NİN DERNEKLERİ VE LOBİ FAALİYETLERİ 114

4.1. Türkiye'de Kurulan Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği.....	114
4.2. Avrupa Batı Trakya Türk Dernekleri ve Kuruluşları.....	115
4.3. Almanya Batı Trakya Türk Federasyonu (ABTTF).....	115
4.4. Avustralya Batı Trakya Türkleri	116

4.4.1. Azınlık Hakları Konusunda Faaliyette Bulunan Aktörler ve Batı Trakya	
Meselesinin Uluslararası Boyutu	118
4.4.2. MC : (Milletler Cemiyeti = Cemiyeti Akvam)	119
4.4.3. Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) ve Azınlıkların Korunması	123
4.4.3.1. BM’de Batı Trakya Sorunu	126
4.4.4. Avrupa Konseyi (AK) ve Azınlıklar	127
4.4.4.1. Avrupa Konseyi’nde Batı Trakya Sorunu	130
4.4.5. AGİT ve Azınlıkların Korunması	132
4.4.5.1. AGİT ve Batı Trakya Sorunu	136
4.4.6. AB ve Azınlık Hakları	138
4.4.6.1. Avrupa Birliği Organları ve Azınlık Hakları.....	142
4.4.6.2. Avrupa Birliği’nde Batı Trakya Sorunu	149
4.4.7. İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch)	150
4.4.7.1. Helsinki Watch İnsan Hakları İzleme Komitesi’nin Batı Trakya	
Raporu	151
4.4.8. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International –AI)	154
4.4.8.1. Uluslararası Af Örgütü ve Mehmet Emin Aga Davası.....	155
4.4.9. ABD Raporlarında Batı Trakya Sorunu.....	156
DEĞERLENDİRME	158
SONUÇ.....	163
KAYNAKÇA	169
EKLER.....	189
ÖZGEÇMİŞ.....	215

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABBK	: Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABTTF	: Almanya Batı Trakya Türk Federasyonu
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
AK	: Avrupa Komisyonu
AP	: Avrupa Parlamentosu
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AT	: Avrupa Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
BT	: Batı Trakya
BTTDD	: Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
BTTÖB	: Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği
ECRI	: Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu
GTGB	: Gümülcine Türk Gençler Birliği
GDAİP	: Güney Doğu Avrupa İstikrara Paktı
HRW	: İnsan Hakları İzleme Örgütü

İTB	: İskeçe Türk Birliği
LBA	: Lozan Barış Antlaşması
KSHS	: Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi
MC	: Milletler Cemiyeti
NATO	: Kuzey Atlantik Paktı ya da Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ODIHR	: (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi
RTKKD	: Rodop İli Türk Kadınlar Kültür Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
UAÖ	: Uluslararası Af Örgütü (AI/Amnesty International)
UNESKO	: BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YVK	: Yunan Vatandaşlık Kanunu
çev.	: Çeviri
ed.	: Editör
s.s.	: Sayfa Sayısı

Tezin Başlığı: Batı Trakya’da İnsan ve Azınlık Hakları İhlallerinin Ulusal ve Uluslararası Boyutu

Tezin Yazarı: Gönül GÜLGEZEN **Danışman:** Doç. Dr. Giray Saynur DERMAN

Kabul Tarihi: 25 Mayıs 2018 **Sayfa Sayısı:** vii (ön kısım) + 189 (tez) +26 (ek)

Anabilimdalı: Uluslararası İlişkiler

Lozan Antlaşması ile resmi azınlık statüsünde Yunanistan’da bırakılan Batı Trakya Türk Azınlığının 1923’ten günümüze dek olan süreçte yaşamış oldukları sorunlarını konu alan, “Batı Trakya’da İnsan ve Azınlık Hakları İhlallerinin Ulusal ve Uluslararası Boyutu” adıyla hazırlanan tezin amacı, kendilerine uluslararası antlaşmalarla verilmiş olan azınlık haklarının, Avrupa Birliği üyesi bir ülke tarafından nasıl ihlal edildiğini sebep ve sonuçlarıyla birlikte ortaya koymak, yaşanan sıkıntıları gündeme getirip, sorunlara çözüm bulunması amacıyla konunun önemine dikkat çekmektir. Kapsamı, çalışma dört bölümde yapılandırılmıştır. I. Bölümde, temel insan ve azınlık haklarının kavramsal çerçevesi çizilmiş, teorik kısım realizm ve liberalizm üzerinden değerlendirilmiştir. II. Bölümde, Yunanistan’ın coğrafi ve demografik yapısı incelenmiş, tarihsel süreci değerlendirilmiş, Türkler’in bu coğrafyaya yerleşmiş en eski ve yerli halklarından biri olarak, diğer etnik topluluklarla birlikte Yunanistan’da varlıklarını sürdürme mücadeleleri ele alınmıştır. III. Bölümde, Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı’na haklar sağlayan hukuki metinlere yer verilmiş ve Lozan’dan itibaren belirli periyodlarla günümüze kadar tarihsel süreç anlatılmış ve yaşanan sorunlar ayrı başlıklar altında detaylı olarak incelenmiştir. IV. Bölümde, Batı Trakya Türkleri’nin dünyanın çeşitli yerlerinde kurmuş oldukları derneklere ve onların faaliyetlerine yer verilmiştir. Uluslararası örgütler, onların insan ve azınlık hakları konusunda yaptıkları çalışmalar ele alınmış ve bu örgütlerin Batı Trakya Türk Azınlığı’nın yaşadıkları sorunları dile getiren çalışmaları incelenmiştir. Çalışmada nitel analiz yöntemi kullanılmış, etnik toplulukların nüfusları söz konusu olduğunda nicel verilerden yararlanılmıştır. Bulgular ve sonuç, Azınlık, tarihsel süreç içinde devletin sistemli olarak yürütmüş olduğu kısıtlayıcı uygulamalara maruz kalmış, Türk-Yunan ilişkilerinin seyrine göre, günün koşullarından etkilenmiştir. Yunanistan, Avrupa Birliği üyesi olduktan sonra, hak arama mücadelesi ülke içinde Batı Trakya’da, Dr. Sadık Ahmet liderliğinde başlamış ve yurt dışındaki Sivil Toplum Kuruluşları’nın desteğiyle de seslerini uluslararası platformlarda duyurmaya başlamıştır. Geline nokta da eskiye göre kısmen bir iyileşme söz konusu olsa da halen çözülmesi gereken etnik kimliğin inkarı, dini özgürlükler, ifade özgürlüğü, eğitim, vb. gibi problemler mevcuttur. Sonuç itibarıyla Yunanistan, kendi vatandaşlarını ötekileştirmeden, Avrupa Birliği’nin temel değerlerini göz önünde bulundurarak, onlara uluslararası antlaşmalarla verilmiş haklarını iade etmelidir. Sorunların çözümü için bir araya gelinmeli, sorunlara birlikte çözüm aranmalıdır. Karşılıklı hoşgörü ve saygı çerçevesinde yaklaşılmasıyla, huzur ve güven ortamında iki taraf da bundan ortak fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Batı Trakya, Müslüman Türk Azınlık, İnsan ve Azınlık Hakları, Uluslararası Örgütler.

Title of the Thesis: : National and International Dimension of Human and Minority Rights Violations in Western Thrace	
Author: Gönül GÜLGEZEN	Supervisor: Assoc. Prof. Giray Saynur DERMAN
Date: May 25 rd , 2018	Nu. of pages: vii (pre text)+ 189 (main body)+ 26 (app)
Department: International Relations	
The purpose of the thesis titled “<i>National and International Dimension of Human and Minority Rights Violations in Western Thrace</i>,” which studies the problems of Western Thrace Turkish Minority that was left to Greece in the status of official minority by Lausanne Treaty since 1923, is to bring up how their minority rights that were recognized by international agreements, were violated by a member state of the European Union, including its causes and outcomes, and to draw attention to its importance with the hope of finding solutions by mentioning the troubles experienced. The content was structured in four sections. In the first section the conceptual framework of basic human and minority rights were described and the theoretical aspects were evaluated in terms of realism and liberalism. In the second section geographical and demographic structure of Greece and the historical progression of the events were studied, the struggles of the ethnic groups, including Turks who were one of the earliest peoples settled in the region, to survive and exist were explained. In the third section legal documents on the rights of the Muslim Turkish Minority of Western Thrace were given and the history of the developments in certain periods since Lausanne Treaty to the present were written, and the problems experienced by the people were studied in detail under separate subtitles. In the fourth section activities of various associations established by the Turks from Western Thrace in different parts of the world were mentioned. International Organizations and their work on human and minority rights involving the problems experienced by the Turkish minority in Western Thrace were investigated. Qualitative analysis methods were used in the study, however in cases when the populations of ethnic groups were of concern, quantitative data was used. In conclusion, the findings show that the Minority was exposed to systematic politics of restrictive of the state in historical process, which was affected by the flow of Turkish-Greek relations. After Greece became a member of the European Union, the struggle to gain rights was led by Dr. Sadık Ahmet in Greece and supported by Non-Governmental Organisations abroad to be heard at international platforms. At present, a relative improvement compared to the past can be mentioned but still problems such as denying the ethnic identity, religious freedom, freedom of speech, education need to be solved. Greece must give back the minority rights recognised by international agreements, without alienating its citizens, and observing the basic values of the European Union. The solutions to the problems must be handled and sought in collaboration. Both sides will benefit from such an approach with mutual tolerance and respect in peace and trust.	
Keywords: Greece, Western Thrace, Muslim Turkish Minority, Human and Minority Rights, International Organizations.	

GİRİŞ

İnsan hakkı, hayatı kutsaldır; insanı öteki canlılardan ayıran bazı özellikler mevcuttur. İnsan her şeyden önce, düşünebilen, karar verebilen, ahlaklı, erdemli olan, hedefleri bulunan, buluşlar yapan, bilim üreten bir varlık olarak değerlidir ve bunlar, insanı insan yapan değerlerdir. Bu değerlerin korunması ve geliştirilmesi önemlidir. Sözü edilen değerler, insan hakları kavramının temellerini atmıştır. Bu konu günümüzde dünyada en fazla tartışılan konular arasındadır. Sadece devletleri ilgilendiren bir mesele değil, aynı zamanda, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler konuyla ilgilenmekte, konu hakkında raporlar hazırlamaktadırlar. Demokratik ülkelerde insan hakları, yalnızca iç meseleler olarak düşünülmez, milletlerarası yargı denetimine açık bir konudur. Bir de bunun azınlık hakları boyutu vardır ki o da insan hakları bünyesinde yer alan, ondan bağımsız olmayan, ancak özel bir yeri olan kısımdır.

Azınlıklar konusu, 17. yüzyıldan itibaren milletlerarası ilişkilerin gündeminde yer almaya başlamış, ulus devletlerin iç siyaseti bakımından huzursuzluk kaynağı, güvenlikleri için tehdit ögesi olarak algılanmıştır. Ulus devletlerin algılamalarında genelde olumsuz bir yeri olan azınlıklar, problemin çözümünde gerçek manada adım atılmasına mani olduğu gibi, ülkeler arasında gerginliklerin ortaya çıkmasına da sebep olmuştur. Bu durum, milletlerarası ilişkilerde istikrarı tehdit eden bir boyuta ulaşmış, insan hakları konularında küresel gelişmelerin bulunmadığı zamanlarda azınlıklar, ülkelerin iç meselelerine müdahil olmada bir vasıta olarak kullanılmıştır.

Bölgesel ve milletlerarası sahada yayılmasıyla azınlıklar meselesi bir başka boyut kazanmış, ulus devletlerin doğuşuyla eş zamanlı gelişen azınlık problemleri, küresel anlamda insan haklarının da gelişimiyle azınlıkların tanınması ve onlara haklar verilmesi, milletlerarası ilişkilerde yer almaya başlamıştır. Bugün küreselleşen dünyada, bir tarfatan azınlıkların korunması, diğer taraftan milletlerarası gündemde yer alması sebebiyle milli devletlerin güç kaybettiği, özellikle de sistemli bir şekilde bilinçli olarak yürütüldüğü konusu tartışılmaktadır. Fakat insan hakları boyutuyla birlikte ele alındığında, günümüzde milli devletlerin azınlıklar meselelerine yaklaşımı eskisi gibi değildir. Artık azınlıkların tanınmaması, onların asimile edilmesi ya da soykırıma uğratılması uygar dünyanın kabul edebileceği bir durum değildir.

Çalışmanın Konusu

“*Batı Trakya’da İnsan ve Azınlık Hakları İhlallerinin Ulusal ve Uluslararası Boyutu*”dur. Bu çalışmada, Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya’da bırakılan Müslüman Türk, Azınlığının yaşamlarını sürdürdükleri Yunanistan’da, devlet ve Azınlığın birbiriyle etkileşimi ve bunun uluslararası camiaya/örgütlere yansımaları değerlendirilecektir. 24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması’nın imzalanmasından itibaren, günümüze dek olan süreç içinde, Batı Trakya Türkleri’nin karşılaştıkları sorunlar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Varsayımı

Bir Avrupa Birliği üyesi ülke olan Yunanistan’da insan ve azınlık hakları ihlalleri söz konusudur. Bu ihlallerin varlığı çeşitli uluslararası kuruluşların raporlarında (AGİT, AB, BM vb.) ve AİHM, kararlarında tescil edilmiştir.

Sorunun Tanımı

Türk İstiklal Savaşı’nın ardından, Yunanistan’da mübadele kapsamı dışında kalan Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının statüsü, Lozan Antlaşması ile kabul edilmiştir. Yunanistan, farklı etnik toplulukları bünyesinde barındırmaktadır. (Arnavutlar, Makedonlar, Ulahlar, Yahudiler vd.) Ancak, Batı Trakya Türkleri, Yunanistan’da tek resmi azınlık statüsü olan topluluktur. Azınlığın hakları, hem ikili hem de çok taraflı antlaşmalarla sağlanmıştır. Yunanistan, bağımsızlığını elde ettiği 1830’dan beri ülkesinde bulunan azınlıklara yönelik baskıcı ve kısıtlayıcı politikalar izlemiş, öncelikli olarak onları göçe zorlamış, yanı sıra pek çok insan ve azınlık hakları ihlallerinde bulunmuştur.

Batı Trakya Türk Azınlığının haklarını güvence altına alan hukuki düzenlemeler başta Lozan Antlaşması olmak üzere, önceki antlaşmalarla birlikte Yunanistan’ın imzalamış olduğu uluslararası belgelerdir ve halen geçerliliklerini korumaktadır. Eski ve de yeni tüm bu hukuksal metinlere göre ülkede yaşayan Türkler, Yunanistan’ın korumasına bırakılmış, azınlık statüsünde bir topluluktur. Batı Trakya Türk Azınlığının hukuksal metinlerde etnik kimlikleri, eğitim, dilsel, kültürel ve dinsel hakları sağlanmış olsa da halen Yunanistan’ın kısıtlanmaları ve baskıcı tutumuyla karşı karşıyadırlar.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, 1923'ten bu yana Türk Azınlığın maruz kaldığı insan ve azınlık hakları ihlallerini incelemek, yaşanan problemleri sebepleri ve sonuçlarıyla birlikte tartışmak, sorunlara çözüm bulunması için konuyu gündeme getirmek ve konunun önemine dikkat çekmektir.

Konunun Önemi

Konunun önemi, bir Avrupa Birliği üyesi ülke için hala bu konunun tartışılıyor olması düşündürücüdür. Avrupa Birliği'nin temel değerleri olan demokrasi, insan ve azınlık hakları, hukukun üstünlüğü gibi değerlerle bağdaşmamaktadır. Yunanistan, AB'ye üye olduktan sonra, Azınlığın durumunda kısmen iyileşme söz konusu olsa da halen sürmekte olan pek çok sorun mevcuttur. Bu durumda, Azınlığın haklarının güvencesi olan hem ikili hem de çok taraflı antlaşmaların ihlali ortaya çıkmaktadır. Bunları hatırlatmak açısından bu konu önemlidir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada nitel analiz yöntemi kullanılmış, coğrafi yapı ve etnik toplulukların demografik özellikleri tanımlanırken nicel verilerden de yararlanılmıştır.

Çalışmanın Kapsamı

Çalışma dört bölüm üzerinden yapılandırılmıştır. Birinci bölüm teorik kısımdan oluşmaktadır. Temel insan ve azınlık hakları kavramları, tanımlanması ve gelişimi üzerinde durulmuş, azınlıklara verilen haklar, hakların kısıtlanması ve azınlıkların sınıflandırılması gibi konular değerlendirilmiş, teorik çerçeve realizm ve liberalizm üzerinden çizilmiştir. İkinci bölümde, Yunanistan ve Batı Trakya'nın coğrafi yapısı ile tarihsel süreci anlatılmış, tarihte ilk kez Türk adıyla kurulan, Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ne yer verilmiş, ayrıca Yunanistan'da yaşayan Türkler ve onların dışındaki etnik topluluklar ayrı ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Türk Azınlığına haklar sağlayan hukuksal metinlere yer verilmiş, 1923'ten günümüze kadar olan süreç, belirli dönemlere ayrılan başlıklar altında genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra, Azınlığın sorunları ayrı başlıklar altında özel olarak ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde, Yunanistan

dışındaki Batı Trakya Türkleri'ne, onların kurdukları sivil toplum kuruluşlarına ve faaliyetlerine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, azınlık hakları konusunda faaliyette bulunan uluslararası örgütler ve STK'lar ile onların çalışmaları incelenmiş ve özelde bu örgütlerin Batı Trakya Türk Azınlığı hakkında aldıkları kararlara, yaptıkları değerlendirmelere ve raporlara yer verilmiştir.

Çalışmanın Teorik Çerçevesi

Çalışmanın teorik çerçevesi, Realizm ve Liberalizm üzerinden yapılandırılmıştır. Devletin azınlıklara yaklaşımı Realizm çerçevesinde ele alındığında ulus devletler, azınlıkları ülke bütünlüğüne tehdit olarak algılamaktadırlar. Ülkesinde azınlıklar bulunan devletler, azınlıkların korunmasını ve onlara haklar verilmesini devlet egemenliğine ve ülkesinin bütünlüğüne tehdit olarak algılar. Realist kaygılarla tehdit olarak gördükleri azınlıklara karşı önlemler almak isterler. Sonuçta ortaya çıkan durum, baskıcı ve ayrımcı uygulamalardır. Bunun en belirgin örneği de yasal ayrımcılıktır. Bu da kanun önünde ve politik sistemde azınlıklara eşit haklar verilmemesi anlamına gelir. Mesela, seçme seçilme haklarına yönelik kısıtlayıcı uygulamalar, uyrukluktan çıkartma veya kamuda işe alımlarda ayrımcı uygulamalar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Soğuk Savaşın ardından, güvenlik algılamalarında değişimler başlamış, devletlerarası çatışmalar azalırken, devlet içi çatışmaların arttığı görülmüştür. Merkezi otoriteyle, etnik veya dinsel gruplar arasında çatışmaların ortaya çıktığı gözlenmiştir. Böyle durumlarda yoğun bir şekilde insan hakları ihlallerine rastlanmaktadır. Bunlara sebep olan ise azınlıklara güvence sağlanması, etnik kimliklerinin tanınması, siyasi ve ekonomik haklar verilmesi gibi taleplerin varlığıdır.

Liberalizm bireyi, özgürlükleri ve akılcılığı temel alır. Rızaya dayalıdır ve kişi gelişmeye açıktır. Sorunların/çatışmaların nedeni, yapısal düzenlemelerden ve kurumların iyi yapılandırılmamasından kaynaklanmaktadır, yoksa insanın kötü olmasından değil. Liberalizmin azınlıklara bakışı, 1990'lardan itibaren azınlıklara haklar verilmesi, onların korunması şeklindedir. Bir taraftan sosyal, politik bütünleşmeyi amaçlarken diğer taraftan, azınlıkları ayrılıkçı eylemlerden vazgeçirterek ülkenin bütünlüğünü ve birliğini korumayı hedeflemektedir. Liberal demokratik yönetimlerde tüm vatandaşların eşitliği söz konusudur. Hangi etnik kökenden olduğunun bir önemi yoktur. Bu tür yönetimlerde kısıtlamalar olmaz, ifade özgürlüğü

vardır ve azınlıklar kendi kimliklerini ifade edebildikleri gibi, yaşadıkları ülkenin üst kimliğini de benimserler. Kùltürlerini yaşatma ve ana dilde eğitim almaları konusunda serbesttirler. Baskıcı rejimlerde şiddet şiddeti getirirken, Liberal demokrasilerde sorunlara barışçıl çözüm aranır ve hakları anayasal güvence altındadır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Genel anlamda azınlıklar hakkında yapılmış pek fazla çalışma bulunmamaktadır. Fakat Batı Trakya konusundaki çalışmalar ise çok daha sınırlıdır. Kitap kaynağı konusunda araştırma yapılırken gözlemlenen bir başka konu da Türkiye’de bulunan azınlıklar veya etnik gruplar konusunda yapılmış olan çalışmaların çok daha zengin olduğudur. Yunan dilinde yazılmış eserlerden, bu dili bilmemekten kaynaklı olarak, yararlanamama konusunda kısıtlamalar olsa da bu kısıtlılıklar çeviri kaynaklar sayesinde aşılmıştır. Batı Trakya ile ilgili kaynaklar; ancak Rumeli Balkan Dernekleri Federasyonu ve Batı Trakya Türk Dernekleri’nin kendi kaynaklarından yararlanma olanağı bulunsa da bu kaynaklar ağırlıklı olarak 2000 öncesi tarihlere ait olup, güncel kaynaklara ulaşmada zorluklar yaşanmıştır. Buradaki eksiklik, elektronik kaynaklardan yararlanılarak kapatılmaya çalışılmıştır.

Kaynaklar

Birincil kaynaklar olarak Uluslararası Antlaşmalar, Türkiye-Yunanistan arasındaki ikili Antlaşmalar, uluslararası resmi belgeler, Yunanistan Anayasası, uluslararası örgütler ve STK’nın raporlarına yer verilmiştir. Kitap kaynaklarında, yerli, yabancı yazarlardan faydalanılmış, teorik, tarih, hukuk ve uluslararası ilişkiler şeklinde dört kategoriden oluşmuştur. Ayrıca özel bir yeri olan, Atatürk’ün “*Nutuk*,” “*Atatürk’ün Bütün Eserleri*,” Mareşel Fevzi Çakmak’ın “*Batı Rumeliyi Nasıl Kaybettik?*” Celal Bayar’ın “*Ben de Yazdım*,” Ahmet Muhdar Paşa’nın, “*Balkan Harbi Üçüncü Kolordu’nun ve İkinci Doğu Ordusunun Muharebeleri*” gibi tarihi bizzat yaşayan ve yazan önemli Türk büyüklerinin eserlerine de yer verilmiştir. Bunların dışında diğer kaynaklar; tezler, özellikle de çalışmaya önemli katkı sağlayan, Çiğdem A. Koyuncu’nun “*İnsan Hakları Güvenlik İlişkisi Açısından Azınlık Sorunları: Yunanistan Örneği*” adlı Doktora Tezi bu çalışmada kullanılan temel kaynaklardan biri olmuştur. Makaleler, konferans sunum belgeleri, dergiler, özellikle de Batı Trakya’nın Sesi Dergisi’nin pek çok sayısından

yararlanılmış, ilaveten elektronik kaynaklar'dan alıntılar yapılmıştır. Eldeki bu kaynaklar vasıtasıyla tez çalışması oluşturulmaya çalışılmıştır.

Ulaşılan Bulgular ve Sonuç

1923'ten itibaren, Azınlığın durumu değerlendirildiğinde, Yunan Hükümetlerinin sürekli olarak antlaşmaları ihlal ettiği, sitemli şekilde ayrımcı uygulamalar içinde olduğu gözlemlenmektedir. Bölgede yaşayan Türk Azınlığın etnik kimliği tanınmamakta, okul öncesinden üniversiteye dek eğitimde pek çok sorun yaşanmakta, dini özgürlükler konusunda haksız müdahaleler (müftülerin atanması gibi), vakıflar sorunu, ekonomik kısıtlamalar, vatandaşlıktan çıkartılanların yaşamlarındaki zorluklar ve daha pek çok konuda Yunanistan, baskıcı ve sınırlayıcı uygulamalarını sürdürmektedir. Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne üyeliğinden sonra Azınlığa karşı tutumunda iyileşme yönünde bazı adımlar atılsa da halen devam eden sorunlar mevcuttur. Azınlık da Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne üyeliğinden sonra, kendi içinde birlik beraberliğini sağlamış, örgütlü bir şekilde hareket ederek hak arama mücadelesine girişmiş, yurt dışındaki dernekleri vasıtasıyla da uluslararası platformlarda sesini duyurmaya başlamıştır. Uluslararası hukukta azınlıklar lehine, pek çok düzenleme mevcuttur. Batı Trakya'daki Azınlık sorunları, Yunanistan ve Avrupa Birliği sınırlarını aşmış daha geniş ölçüde uluslararası boyuta ulaşmıştır. Bu tür insan ve azınlık hakları ihlalleri uluslararası toplumun da gündemine gelmekte, hak arama mücadelesi uluslararası mahkemelere taşınmaktadır. Uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları ve ABD Dış İşleri Bakanlığı'nın ülke raporlarında, zaman zaman Yunanistan ve Batı Trakya Türk Azınlığı konusu yer almaktadır.

Sonuç olarak, Mübadele kapsamı dışında kalan ve İstanbul'da bırakılan Ortodoks Rum Azınlığa karşılık, Batı Trakya'da bırakılan Müslüman Türk Azınlığın haklarının garantisi Lozan Antlaşması'nın 37 – 44 maddelerinde tanımlanmıştır. Buna göre her iki ülke de etnik kimlikleri, dinsel, dilsel özgürlükleri bu maddelerde yer almıştır. Ayrıca yasalar önünde eşitlik, seyahat özgürlüğü siyasi ve sivil haklardan azınlıkların da yararlanması, kendi sivil toplum örgütlenmelerini kurabilmeleri, ana dillerinde eğitim alabilmeleri gibi hakları karşılıklı olarak belirlenmiştir. Lozan Antlaşması'nın 45. maddesine göre Türkiye'de bırakılan Ortodoks Rum Azınlığa sağlanan haklar mütekabiliyet esasına göre Yunanistan'daki Müslüman Azınlığı'na da sağlanacaktır

denmektedir. Yunanistan bu maddede geçen “*Müslüman Azınlık*” ifadesine atıf yaparak, Yunanistan’da Türk bulunmadığını “*Müslüman Azınlık*” bulunduğunu vurgulamakta, Türk kimliğini tanımamaktadır. Oysa ki “*Türk ve Yunan Halkları’nın Mübadelesine İlişkin Sözleşme*”de Türk kimliği açıkça belirtilmektedir. Ancak bu hukuksal belgede geçen Türk ifadesi Yunanistan tarafından görmezden gelinmektedir.

Yunanistan 1923’ten beri antlaşma hükümlerine uygun olmayan bir şekilde, baskıcı ve kısıtlayıcı uygulamalarla Türk Azınlığı eritmeye veya göç etmeye zorlamıştır. Bu tür uygulamalar, demokratik ve hukuk devleti olan bir Avrupa Birliği ülkesinde normal bir durum değildir. Burada AB’ye de görev düşmektedir. Avrupa Birliği’ne aday olmak isteyen ülkelere nasıl ki Avrupa Birliği’nin temel değerleri olan demokrasi, hukukun üstünlüğü, azınlık ve insan hakları hatırlatılıyorsa, üye ülkeler de bu değerleri ihlal ettiklerinde aynı hatırlatmalar yapılmalı, Avrupa Birliği kendi değerlerine sahip çıkmalı ve onları uygulamalıdır.

BÖLÜM 1: TEMEL İNSAN HAKLARI KAVRAMI VE TANIMLAMASI

İnsanı öteki canlılardan ayıran sahip olduğu bazı özelliklerdir. Bunlar, insanın düşünebilmesi, karar verebilmesi, bilinçli olması, hedeflerinin olması, ahlaklı olması, toplumu oluşturması, ülke kurabilmesi, bilim ve teknoloji alanında çalışmalar yapabilmesi hepsi insana ait özelliklerdir. Bu özelliklere insanoğlu doğuştan sahiptir ve bunlar insanı kıymetli yapan değerlerdir. Tüm insanlarda doğuştan gelen bu özelliklerin muhafaza edilmesi ve bunun geliştirilmesi fikri insan hakları kavramının ortaya çıkmasının temellerini atmıştır. Kavramsal olarak insan hakları, yakın çağdan itibaren başlayan ve demokrasi aşamasıyla süregelen dönemle anlam kazanmıştır. Tüm insanlar kanunlar önünde eşit kabul edilir ve bu kanunlar sayesinde haklarını özgürce kullanabilme olanağına sahiptirler. Esasen insanlar bu haklarını demokratik idareyle sağlayabilirler. Bu sebepten insan hakları, demokrasiyle idare edilen devletlerde gelişme göstermiş ve bu ülkelerde hakların güvencesi sağlanmıştır.

İnsan haklarının bir kısmı “*temel hak ve özgürlükler*” olarak nitelendirilir. Bunlar birincil öneme sahip vazgeçilmez haklar ve özgürlükler arasında yer alır. “*Temel hak ve özgürlükler*” başkalarına devredilemez. Nihayetinde bu haklar “*yaşama, kişi dokunulmazlığı, din, vicdan, kanaat ve düşünce özgürlüğü haklarıdır.*” Bu haklar kişiye özgüdür; ancak bunların da bir sınırı vardır. Kişiler haklarını muhafaza ederken, başka kişilerin haklarına saygı göstermek durumundadırlar. İnsan hakları hiçbir ayırım yapmadan (inanç, ırk, dil, cinsiyet, vb. gibi) tüm insanlar için geçerlidir ve bu sebeple evrenseldir (Çüçen, 2011: 46, 47).

İnsan Hakları Tanımı: “*İnsanların salt insan olmaları*” nedeniyle sahibi bulundukları haklardır (İnanç, ırk, cinsiyet ve başka özellikleri gözetmeden her ne şekilde ve nerede bulunursa bulunsun tüm insanlar açısından geçerlidir) ve evrensel niteliktedir. İnsanların bu hakları hiçbir biçimde ellerinden alınamaz. “*sivil, siyasi haklar ile ekonomik, sosyal ve kültürel hakların birbiriyle ilişkili ve eşit öneme sahip olmaları bakımından bölünmezdirler.*” Bu hakların vazgeçilmezliği bunlara uluslararası alanda güvence sağlanması için, BM antlaşma ve sözleşmeleri ile diğer antlaşma, sözleşme ve düzenlemelerle resmîyet kazanmıştır (Heywood, 2013: 364).

1.1. İnsan Haklarının Gelişimi

İnsan haklarının gelişimi insanın varoluşundan beri süregelmiştir ve bundan bütün insanların faydalanması kolay kazanılmamıştır. Özünde insan onurunu koruma düşüncesi yatar, günümüze kadar tarih boyunca dönüşerek gelişmiştir. Geçmişi ilk çağlara kadar dayanır. Antik Yunan, *“insan haklarının gelişiminde bir başlangıç”* kabul edilir. *“Eski Çin Uygarlığından”* Mezopotamya’ya pek çok düşünce sistemi ve inançlar insan haklarının gelişimine katkı yapmıştır. İnsanoğlu sahip olduğu bu haklarının güvencesini temin edebilmek için oldukça çetin mücadele vermiştir. Bu mücadele bugün bile devam etmektedir. 20. Asrın ortalarından itibaren yasal düzenlemelerle güçlendirilmiş ve desteklenmiştir. Düşünce biçimi ve politik eğilimlerin *“meşruluk ölçütü”* durumuna gelmiştir (Koyuncu, 2014: 329).

1837 yılında Viyana’ya elçi olarak gönderilen Sadık Rifat Paşa, o dönem Osmanlıca sözlüklerde karşılığı dahi olmayan, *“sivilizasyon terimini”* kullanmaya başlamış ve *“insan haklarının; yaşama, mülkiyet ve haysiyet gibi hakların tam gerçekleştirilmesi”* anlamına geldiğini söylemiştir (Berkes, 2012: 202). İnsan haklarını tanımlayabilmek oldukça güç olsa da net olan bir şey vardır o da insan haklarının *“modern”* ve siyasi olan bir kavram oluşudur. Bu kavramın düşünsel olarak doğuşu modern dönemde politik baskılardan sakınmak maksadıyla bir arayış neticesinde meydana çıkmıştır (Erdoğan, 2015: 24-25).

İnsan hakları konusunun odağında öteki insanların *“kurbanlaştırılması vardır”* (Viotti ve Kauppi, 2014: 455). Mesela, insan haklarının uluslararası alandaki ilk çalışmaları köleliğin kaldırılması konusundaki çabalardan esinlenmiştir. Köle ticaretini sonlandırma düşüncesi 1815 Viyana Kongresi’nde onaylanmış, 1890 Brüksel Sözleşmesi ile yürürlüğe girmiştir. 1926 yılında kölelik resmen yasaklar kapsamına alınmıştır. Bunların dışında insancıl gayretler içeren, 1901 tarihli Uluslararası Çalışma Ofisi liderliğinde çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar 1907 tarihli Lahey Sözleşmesi, Cenevre Sözleşmesi, 1926 savaşı insanileştirme gayretleri gibi çalışmalardır. 2. Dünya Savaşı’nın ardından 1948’de BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin kabul edilmesi ve onun bütünleyicisi olarak nitelendirilen Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi 1966’da kabul edilmiştir (Heywood, 2013: 364-365). 2. Dünya Savaşı’nın

ardından BM'in kurulmasıyla gündeme gelen insan haklarının korunması, insanlık adına eşsiz bir dönemi başlatmıştır. BM çatısı altında "*insan haklarının geliştirilmesi ve korunması için çeşitli temel nitelikli gereçler*" oluşturulmuştur. Soykırım Sözleşmesi kabul edildikten sonraki gün Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, "*bütün halklar ve bütün uluslar için ortak bir gelişme standardı olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni ilan etti.*" Bu bildirgenin insan hakları düşüncesinin genele yayılması, hukuksal metinlerde ve alınan kararlarda yer alması oldukça önemli etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bildirge üç yüzü aşkın dile çevrilmiştir. Pek çok anayasa metninde yer alan bildirgenin kriterleri, insan haklarıyla ilgili maddelerin temelini oluşturur. BM üyesi devletleri, hukuken bağlayıcılığı bulunmamakla birlikte Bildirge, gerçek anlamda insan hakları alanındaki sorumlulukları kapsar hale gelmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 1948 yılında yayınlanmış ve BM Genel Kurulu, "*insan hakları*" ifadesine milletlerarası bir nitelik kazandırmıştır. 1968 yılında Tahran'da 1. İnsan Hakları Dünya Konferansı gerçekleştirilmiş ve konferansta şu açıklama yapılmıştır: "*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insanlık ailesinin bütün üyelerinin değiştirilemez ve ihlal edilemez haklar konusunda tüm halklara yönelik ortak bir anlayış içindedir ve uluslararası topluluğun üyeleri için yükümlülük oluşturur*" (Clapham, 2010: 65-66).

1948 yılından bu yana insan haklarını dünya çapında yaygınlaştırmak ve korumak amacıyla pek çok milletlerarası düzenleme yapılmıştır. 1945 Birleşmiş Milletler Şartı tüm ülkeleri "*insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı göstermeye ve uymaya*" çağırır da ülkelerin garanti sağlaması ve saygı duyması gereken insan haklarına, özel bir atıfta bulunmamıştır. Bu eksiklik BM'in hazırladığı beyanname ile düzeltilmiştir. Bu beyannamenin herhangi bir hukuksal bağlayıcılığı bulunmasa da herhangi bir maddesinin ihlali söz konusu olduğunda ülkeler üzerinde "*diplomatik ve manevi baskı uygulamalarında*" vasıta olarak kullanılabilir.

Ülkeler eylemleri sebebiyle, Birleşmiş Milletlerin temel kuruluşlarının "*önüne getirilmesi riskini*" göz önünde bulundururlar ve insan haklarına yönelik ihlalleri kolayca gerçekleştiremezler. Bu beyanname ülkelerin kendi yurttaşlarına "*uyguladıkları hukuka*" karşı, bir uyarıcı olarak görülmüş ve bu aşamada iç işlerine müdahale etmeme prensibini önemli ölçüde zayıflatmıştır. İnsan Hakları

Beyannamesinin hukuksal bakımdan bağlayıcılığı “*bir insan hakları düzenlemesine-gerçekte insan hakları hukukuna dönüştürülmesi*” 1966’da “*Sivil ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ve Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi*”nin kabul edilmesinden sonra olmuştur. 1948 Beyannamesi ve sözü geçen iki sözleşme “*Uluslararası İnsan Hakları Senedi*” diye adlandırılmıştır (Heywood, 2013: 369-371). Birleşmiş Milletler Antlaşması’nın başlangıç bölümünün amaçlar kısmında insan haklarına atıf yapan şu ifadeler önem taşımaktadır.

“*Biz Birleşmiş Milletler Halkları ... Temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerine erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancımızı yinelemeye ... daha geniş bir özgürlük içinde toplumsal ilerlemeyi... sağlamaya... kararlı olarak... Birleşmiş Milletler adıyla ... bir örgüt kurduk denilmektedir*” Yine aynı maddenin 3. Fıkrasında “*...ırk, cinsiyet ve dil ayrımı gözetmeksizin herkes için insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirip özendirmek, uluslararası işbirliğini gerçekleştirmektir*” demektedir (Mumcu, 2007: 72-73).

İnsan hakları ihlalleri söz konusu olduğunda, bunların hukuksal dayanaklarını oluşturan antlaşmalara ve sözleşmelere; ayrıca ek olarak geleneksel işleyişe, hakim kararlarına ve genel olarak kabul görmüş prensiplere bakılır (Viotti ve Kauppi, 2014: 455). Birleşmiş Milletler kurulduktan ve insan hakları konusunda gerçekleştirilen çeşitli düzenlemelerden sonra “*insan hakları uluslararası hukukun bir parçası olmuştur*” (Öymen, 2007: 261). Dünya çapında insan haklarına ilişkin belgeler- temel kaynaklar:

- “*1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*
- *1948 Soykırım Suçunun Önlenmesi*
- *1949 Karadaki Silahlı Kuvvetlerde Yaralananların ve Hastalananların Durumlarının Düzeltilmesi için Cenevre Sözleşmesi*
- *Savaş Mahpuslarına Yapılacak Muamele Cenevre Sözleşmesi*
- *Savaş Zamanında Sivil Kişilerin Korunmasıyla İlgili Cenevre Sözleşmesi*
- *Sığınmacıların Statüsüne İlişkin Sözleşme*

- *Sivil ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi*
- *Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi*
- *Cenevre Sözleşmesi Protokolleri*
- *Uluslararası ve Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalardan Mağdur Olanların Korunmasına İlişkin Protokoller*
- *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*
- *İşkence ve Başkaca Zalimce İnsanlık Dışı Aşağılayıcı Muamele ya da Cezalandırmaya Karşı Sözleşme*
- *Çocuk Hakları Sözleşmesi*
- *Sivil ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesine Ek İkinci Protokol (ölüm cezasının kaldırılmasına yönelik)*
- *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol*
- *Çocuk Hakları Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol (silahlı çatışmalarda çocuklar, çocukların satılması, çocuk fuhuşu ve pornografi)*
- *İşkence ve Başkaca Zalimce İnsanlık Dışı Aşağılayıcı Muamele ya da Cezalandırmaya Karşı Sözleşmeye İlişkin İhtiyari Protokol'' (Viotti ve Kauppi, 2014: 455).*

1949 yılında kurulmuş olan Avrupa Konseyi de bu konuda söz sahibi olan kuruluşlardan biridir. Konsey, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni hazırlamış ve uygulamaya geçirmiştir. Ayrıca Konsey, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin sözleşme uyarınca gerçekleştirdiği denetimleri izleyen ve uygulanmasından sorumlu olan uluslararası bir kuruluştur. Avrupa Konseyi'ne üye olan her devlet, “*hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygıyı kendi egemenlik alanında sağlamayı taahhüt ve gerektiğinde Konseyle işbirliği yükümlülüğünü kabul etmiş sayılır*” (Doğan, 2013: 307). Avrupa Konseyi'nde kabul edilen insan hakları belgeleri:

- “1961 Avrupa Sosyal Şartı
- 1974 İnsanlığa Karşı Suçlar ile Savaş Suçlarında Yasal Sınırlamaların Uygulanmamasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- 1974 Çiftçilerin Sosyal Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- 1975 Helsinki Nihai Senedi
- 1977 Göçmen İşçilerin Yasal Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi
- 1992 Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı
- 1995 Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi
- 1996 Çocuk Haklarının Korunması Çerçeve Sözleşmesi
- 2011 Kadına Karşı Şiddet ile Aile içi Şiddeti Önleme ve Bununla Mücadele Etme Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (Koyuncu, 2014: 332).

Maastricht Antlaşması’nın (F/2mad.) insan hakları konusuna yer vermiştir. “İnsan Hakları, Topluluk Hukuku’nun genel” prensibi olarak benimsenmiş, Birlik üyesi devletlerin müşterek “anayasal geleneklerinden” ortaya çıktığı şekli ile “insan haklarına saygı gösterileceği” ifade edilmiştir (Tekinalp, 1997: 20). Pek çok belgede insan hakları konularındaki düzenlemeler milletlerarası kuruluşlar tarafından hazırlanmıştır. Bu sebeple süpronasyonel (uluslarüstü) niteliğe sahiptir. Ülkeleri bağlayıcı nitelikte olabilmesi için devletlerin iç hukuk düzenlemelerinin de bir parçasını oluşturması gerekir. İnsan hakları çağdaş dünyanın önemle üzerinde durduğu geniş oranda mutabakatla sağlanmış hukuksal kıymetlerdir. Bu hakların hukuksal güvencesinin sağlanması geniş ölçüde mutabakata varmakla mümkün olabilir (Doğan, 2013: 42,43).

1.2. Hak Kavramı

“Hak, Kişinin toplumdan isteyebileceği, talep edebileceği ve kullanabileceği yetkililerdir. İnsan toplum içinde yaşamaya başlamadan önce özgür bir varlıktı,” içinden geldiği gibi hareket ediyordu. Sosyalleştiği zaman bazı davranış ve düşüncelerini terk etmek durumunda kalmıştır. Ancak sosyal yaşamla birlikte özgürlüğünü sürdürebilmek

için “hak kavramını” geliştirmiştir. “Özgürlüğü sağlamak için kişilere hukukça verilen yetkiye hak denir.” Kişinin haklarını kullanabilmesi hür olduğunu gösterir.

İnsanoğlu tarihi süreç içinde “hak ve özgürlükleri” elde edebilmek için çaba sarf etmiştir. Kazanılan hak ve özgürlükler arttıkça, devlet ve devlet idarecilerinin güçleri zayıflamıştır. Mesela “laiklik ilkesi gereği” din ve fikir özgürlüğünü getirmiştir. Yurttaşların inançlarına ve düşüncelerine müdahale edilmemektedir. Devlet bu hakkı teminat altına almak mecburiyetindedir. Bununla birlikte; “hak ve özgürlükler” sadece “devletin haklarını” kısıtlamaz kişilerin haklarına da sınırlama getirir. “Her kişinin haklarının sınırı diğer kişinin haklarının sınırında biter” Bunun yanı sıra “hak kavramı hukukla” beraber bir anlam kazanır (Çüçen, 2011: 44-45).

Hukuk, “toplumda kişiler arasında ilişkileri düzenleyen ve devlet gücüyle kendisine uyulması, yaptırıma bağlı kılınmış kurallar bütünüdür” (Yılmaz, 2005: 490). Kanunlar ve hukuk var olmasaydı haklar da var olmazdı. Haklar sağlandığı ve muhafaza edildiği sürece hukuk yasal olur. Hak da hukuk da insanlar için vardır. İnsan topluluğunun yaşamını kolaylaştırmak ve insanı mutlu kılabilmek için devlet ve hukuk vardır (Çüçen, 2011: 45).

1.2.1. Negatif ve Pozitif Haklar Bakımından İnsan ve Azınlık Hakları

“Azınlık hakları bir ülkede yaşayan azınlık bireylerine devlet tarafından tanınan ve topluca kullanılabilen özel insan haklarıdır.” Verilen hakların uluslararası ölçütlere uygun olması veya olmaması çoğu zaman söz konusu olan ülkenin demokrasisinin¹ seviyesiyle alakalıdır. Negatif Haklar: “Bir ülkenin tüm vatandaşlarına tanınan bireysel haklardır.” Pozitif Haklar: Bu haklar herkese tanınmaz. Sadece azınlıklara verilir ve gerçek azınlık hakları bu haklardır. Azınlık mensubu kişi, haklarını kendi toplumundan olanlarla beraber kullanır. Mesela Türkiye’de bulunan azınlıkların “kendi okullarını kurarak, buralarda kendi dillerini okutma hakkı vardır” benzer bir durum da Yunanistan Batı Trakya’da bulunan Müslüman Türk Azınlık için de geçerlidir (Oran, 2015:33).

¹ Demokrasi: “İktidarın halkçı kökeni olduğunu savunan ve iktidarı halka dayandıran teoridir” Amerikan Başkanı A. Lincoln “demokrasi halkın halk için halk tarafından yönetimidir” demektedir (Çam, 1998: 387).

1.2.2. Azınlıklara Verilen Haklar

Azınlıklar, genel olarak herkese tanınan insan haklarının, yanı sıra azınlıklara tanınan pozitif haklardan yararlanırlar. Üç ana konuda hak tanınmıştır. Bunlardan birincisi azınlık “*olarak var olma*,” ikinci olarak, eşitlik, ayrımcılık yapılamaz ve üçüncü hak da azınlıkların kimliklerinin tanınmasıdır. Azınlıklarla ilgili düzenlemelere bakıldığında bu üç temel hak dahilinde azınlığa mensup kişilere bulundukları ülkenin resmi dili ile birlikte anadillerini de “*öğrenme ve kullanma*” haklarının verildiği görülür. Bunlardan başka, kültürel hakları da mevcuttur. Azınlıklar, iletişim olanakları sağlanarak, düşüncelerini ve bilgilerini paylaşma ve yayma haklarına sahiptirler. “*Kültürel, dinsel*,” iktisadi, sosyal, “*kamusal alana ve ulusal ya da yerel karar alma mekanizmalarına tam katılım*” hakkı verilmesidir. Ayrıca, ayrımcılık yapılmadan kendi mensubu olduğu grup ya da diğer azınlık gruplarıyla vatandaş bulundukları ülkenin “*sınırları dışında yaşayan*” fakat “*kendileriyle aynı ulusal ya da etnik kökene, dil ya da dine sahip bireylerle*” özgürce dostane ilişkiler kurabilirler ve bu ilişkilerini sürdürebilirler (Koyuncu, 2008: 100).

1.2.3. Azınlıklara Verilen Hakların Kısıtlanması

Azınlıklara haklar verilmesi çoğunluğun arasında kendi kimliklerini muhafaza edebilmelerine ve kimliklerini geliştirebilmelerine olanak sağlar. Fakat haklar tanınması sosyal kaynaşma siyasetinin uygulanmadığı manasına gelmez. Bugün ülkeler, azınlık haklarıyla ilgili realizmin izlediği yoldan uzaklaşmıştır. Devletler, yalnızca azınlıklara haklar sağlamak değil, aynı şekilde sağlanan hakların uygulanması konusunda tedbirlerin alınmasını da kendilerine vazife olarak görmektedirler. Tüm bunlara karşılık azınlıkların da yükümlülükleri söz konusudur. Azınlıklar uyrukluğunda bulundukları devlete sadakatle bağlı olmak ve üzerine düşen vatandaşlık görevlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Onlar, kendilerine sağlanmış olan hakları, “*insan haklarının da bir gereği olarak*” suistimal etmemek durumundadırlar. Öte yandan azınlıklar kendilerine verilmiş olan haklardan yararlanırken, “*ulusal mevzuata, başkalarının haklarına, ve özellikle çoğunluğun ve diğer azınlık grupların haklarına*” saygılı olmakla yükümlüdürler. Çizilen bu sınırlar içinde azınlıklara, haklarına uygun şekilde “*kamu düzeni ve hakların kötüye kullanılmaması yasağı temelinde bir sınırlama*”

getirilmiştir. “*AIHS’de*” sözü edilen, “*sınırlı sayım ilkesi ve demokratik toplum düzeni ölçütü saklı tutulmaktadır*” (Koyuncu, 2008: 120).

1.2.4. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması

Eski dönemlerde çok acı tecrübeler yaşanmış, sonrasında modern toplumlarda ve devletlerde soykırımın siyasi bir alternatif olmasından vazgeçilmiştir. Soykırımın, ulusal ve uluslararası hukuk kaynaklarında bağışlanamaz bir suç olduğu belirtilmekte ve yasaklanmaktadır. Hukuk devletlerinde böyle bir uygulama meşru kabul edilmez. Öte yandan azınlıklar için self determinasyona² başvurmak da hoş karşılanmaz (Canatan, 2013: 49)

Azınlık hakları, insan haklarının kapsamında özel bir yere sahiptir. 19. Asrın ortalarından sonra milletlerarası düzenlemelerde yer almaya başlamıştır. 1945 ve 1990 arasındaki süreçte insan hakları kapsamında değerlendiriliyordu. 1990’dan sonraki süreçte “*azınlık hakları merkezli*” olarak hızla gelişmiş ve düzenlemelerde yer almaya başlamıştır (Koyuncu, 2008: 98).

Uygulamaya bakıldığında negatif ve pozitif haklar arasındaki fark “*Ayrımcılığın Önlenmesi*” ve “*Azınlıkların Korunması*,” bu iki ayrı politika birbirinin bütünleyicisi olarak görülür. İlkinde birey ya da grupların, hukuki bakımdan eşit olmalarına ve ayrımcı uygulamalardan sakınarak önlem almaya çalışır. Diğerinde ise azınlığa mensup kişi ya da grupların “*farklı kimliklerini korumalarına*” yardımcı olarak, eşitlik kurmaya çalışır. Birincisinde devlet “*azınlığa sana karışmıyorum*” demektedir, diğerinde ise “*Çoğunluk ile aynı koşullarda yaşamayı sağlıyorum*” demektedir. Bu politikanın ilki

² Self Determinasyon: “*Self Government*,” otonomi ya da muhtariyet, bağımsızlığın bahse konu olmadığı “*özerk siyasal yönetim*” anlamına gelen bir ifadedir. 3 anlama gelir. (1.) Politik, iktisadi, sosyal ve “*kültürel sistemini seçebilmek*” Fransız Devrimi iç anlama örnektir. (2.) I. ve II. Dünya Savaşı sonrasında bir de dış anlama sahip olmuştur. Başkan Wilson’un 14. – 6. -7. mad. bu terim milletlerarası belgelerde yer almıştır. “*BM Antlaşması’nın*” 1. – 55. mad. söz edilen manası 1950 senesinden itibaren “*sömürgelerin bağımsızlaşması*” anlamında kullanılmaktadır. (3.) Bağımsız olan bir ülkeden “*ayrılma hakkı*” anlamına gelir ki milletlerarası ilişkilerde pek de itibar görmez. Çünkü BM’deki 192 bağımsız üye ülkede “*600-3000 yaşayan dilin ve 5000 kadar etnik grubun olduğu*” yeryüzünde bu biçimde bir ayrılma hakkı domino etkisiyle diğerlerine de örnek teşkil edecektir. Bu durum karmaşaya neden olur. Milletlerarası ilişkilerde self determinasyonun “*egemen ve bağımsız*” bir devlette söz konusu olmayacağı “*toprak bütünlüğü ve ulusal birlik ilkeleri*” öncelikle önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra eğer bir devletin ülkesinde “*territoryal bir kesinti varsa*” mesela arada bir başka devletin toprağı veya deniz bulunuyorsa ve parçalı yapı etnik vb. çok çeşitliyse ve bu ülke demokrasiye açık değilse “*ayrılma hakkı*” o vakit genelde kabul edilebilir çok da fazla itiraz olmaz. Bugün Batılı ülkelerde demokrasiye açık olmayan devletlerin “*dış self determinasyona tabi olabileceği*” şeklinde bir anlayış gelişmiştir. Ancak self determinasyon hakkı azınlıklara verilmez halklara verilir (Oran, 2012: Cilt:1, 594).

20. Asrın başlarında, “*liberal demokrasi / klasik haklara benzer*” biçimde devlet, şekilsel eşitliğin kriterlerini belirlemiştir ve artık karışmayacaktır. İkincisinde bugünkü, “*çağdaş demokrasiye, sosyal haklara,*” benzer biçimde, devletin farklı müdahalelerde bulunarak, şekilseli gerçekleştirme çabasıdır. İlk politikanın tutmadığı ülkelerde ikincisini gerçekleştirmek kolay değildir. Genelde vatandaşlarına eşit haklar vermeye alışık olmayan bir ülkenin azınlıklara spesifik haklar sağlaması olası değildir. Öte yandan sözü edilen politikanın birincisini normal şartlarda devletler karşı çıkmadan uygular, ancak ikincisinin uygulanmasında çoğunlukla, hevesli olmazlar. Nedeni ise azınlığın güçlenmesi sonucu ayrılacağını düşünürler. Halbuki pozitif haklar verildiğinde, tüm halkın bütünleşmesi sağlanır. Böylece azınlıkların kimlikleri de güvencede olur ve kendilerini baskı altında ya da ötekileştirilmiş hissetmezler. Sonuç olarak, demokrasinin işlemesi ve barışın sağlanmasına katkıda bulunur. Azınlıkların başka devlet kurma gibi ayrılıkçı düşüncelerine gerekçe olmaz. Bir başka deyişle o devlette “*iç self determinasyon*” sağlandığı için “*dış self determinasyon*” ihtimali düşer. Ayrıca modern düşüncelerle uyumlu olduğundan uluslararası toplum tarafından desteklenir (Oran, 2015: 36-37).

1.3. Kavramsal Açıdan Azınlık

Kavramsal olarak azınlık, yurttaşlık ile direk bağlantılı olsa da farklılaşmaktadır. Bu kavram yalnızca “*etnik, dinsel ve kültürel topluluklar*” bakımından değil aynı zamanda yabancılar, eşcinseller, engelliler vb. kapsayacak biçimde geniş manada ele alınmaktadır. Bunun esas sebeplerinden bir tanesi “*ulus devletin bizi*” içinde kısıtlayan kimlik reaksiyonlarıdır (Okutan, T.Y. 1-17). Günlük hayatta “*azınlık*” tamamen “*nicel/sayısal*” manada, çoğunluk sözcüğünün zıttı olarak nitelendirilir (Canatan, 2013: 35). İki bakımdan incelenir, geniş anlamıyla sosyolojik, dar anlamıyla ise hukuksal bakımdan ele alınmaktadır (Saraçlı, 2012: 31).

Sosyolojik Açıdan Azınlık: Güncel kullanımdan farklılaşır. “*Azınlıklar, milliyet, ırk, dil, din ve benzer temellere bağlı olarak aynı toplumda yaşayan diğer gruplardan ayrılan farklılık gösteren gruplardır.*” Farklılık kimi zaman ırk ya da milliyet gibi ya da din, dil gibi sebeplerle ortaya çıkabilir. Farklılıkları nedeniyle azınlıklar kendi içlerinde özdeşleşirler ve bir dayanışma içine girerler. Grup dışındakiler ise diğerlerine karşı önyargılı yaklaşımlar içine girebilirler (Canatan, 2013: 35-36).

Toplum içinde, sayısal bakımdan azınlıkta kalanlar, çoğunluktan ayrı özelliklere sahiptir ve bu özelliklerini korumak isterler. Bunlara örnek olarak “*eşcinseller, transseksüeller, Krişnaya tapanlar*” verilebilir (Oran, 2009: 67).

Hukuksal Bakımdan Azınlık: Birleşmiş Milletler “*röportörü Capotorti’nin*” tanımlamasına göre azınlığı tanımlayabilmek için bazı niteliklere sahip olmak gerekir.

- a) Çeşitli açılardan çoğunluktan farklı özelliklere sahip olmak. “*etnik, dinsel, dilsel.*”
- b) Bulundukları ülke içinde sayısal bakımdan “*azınlık olmak.*” Azınlıkta kalanların yaşadıkları ülkenin belirli bir coğrafyasında çoğunluk durumunda olması, herhangi bir değişikliğe sebep olmaz.
- c) Dominant ya da bir başka deyişle başat durumda olmamak.
- d) Vatandaş olmak. Eğer vatandaşlık söz konusu değilse çok ayrı bir kategoride yer alır ve “*yabancı*” olarak nitelendirilir. Mesela, “*yeni azınlıklar*” şeklinde ifade edilen “*göçmenleri ve mültecileri*” azınlık şeklinde tanımlamaya meyilli olursa da esasen “*azınlık*” sayılmamalarına rağmen “*korumasız*” olmamaları için bunların da azınlık haklarından faydalanmaları arzu edilir. Avantajlı olmayan gruplar olarak nitelendirmek daha uygundur.
- e) Yukarıda sözü edilen kriterler azınlık olmanın objektif kriterleridir. Bir de subjektif olanı vardır. Eğer sınıf bilincinden yoksunsa bir sınıfa ait olunmaz. Farklılığının farkında olmalıdır. Farklılığının kimliğinin ayrılmaz parçası olduğunu düşünmeyen kişi azınlık sayılmaz. Bu azınlık olmanın subjektif kriteridir. Çoğunluğun arasında asimile olmak istemeyen kişi ya da grup azınlıktır (Oran, 2015: 26-27).

1.3.1. Azınlık Tanımlaması ve Tanımlama Sorunu

Azınlık tanımlaması pek çok şekilde yapılsa da sınırları kesin olarak belirlenmiş ve herkes tarafından kabul edilmiş net bir tanımlaması bulunmamaktadır. Bir tanımlamaya göre azınlık: Bulundukları toplumda sayıca çok olan gruptan “*din, dil, etnik köken*” bakımından ayrı niteliklere sahip gurup olarak nitelendirilirken (Arıboğan, Ayman ve Dedeoğlu, 2000: 114).

Diğer bir tanımlamaya göre: “*Ekalliyet,*” bir devlette ya da bir topluluğun içinde sayıca çoğunluğa göre az olanlardır denilmektedir (Yılmaz, 2005: 120).

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 27. Md. belirtilen tanımlamaya göre azınlık tanımı:

“Etnik, dinsel veya dilsel azınlıkların bulunduğu böyle bir azınlığa mensup bulunan kişiler grubun diğer, üyeleri ile birlikte toplu olarak kendi kültürel haklarını kullanma, kendi dinlerinin gereği ibadeti etme ve uygulama veya kendi dillerini kullanma hakları engellenmez” (Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi).

BM Azınlıkların Korunması ve Ayrımcılığı Önleme Alt Komisyonu raporunda belirtilen azınlık tanımı ise: “*Sayısal olarak bir devletin nüfusunun geri kalanına göre az olan egemen olmayan konumda bulunan (o devletin vatandaşları olan) üyeleri etnik, dinsel ya da dilsel açıdan nüfusun geri kalanından ayrılan özellikler taşıyan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumak amacıyla üstü örtülü bir dayanışma duygusu gösteren bir gruptur*” burada yapılan tanımlamaya genellikle itibar edilmekle birlikte, ne Birleşmiş Milletler’de ne de Avrupa Konseyi’nde (AK) ülkelerce kabulü sağlanamamıştır. 1 Şubat 1995 tarihli AK’nde imzalanmış olan “*Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi’nde*” bir tanımlama yapılmaktan kaçınılmıştır (Pazarcı, 2007: 206-207).

Azınlıkların Tanımlanması Sorunu: Cemiyet-i Akvam’ın (MC) kuruluşundan beri devletlerarası hukukçular ile konuyla ilgilenen akademisyenleri uğraştırmaktadır. Ne var ki milletlerarası hukukta halen kabul edilmiş net bir tanımlama yapılmamıştır. Azınlığın bağlayıcı bir tanımının bulunmayışı ve hassasiyet içeren bir niteliğe sahip oluşu, konuyu daha karmaşık bir hale getirmiştir. Azınlıkları türdeş bir şekilde sınıflandırmak kolay değildir (Saral, 2012: 293). Tüm azınlık tanımlarında yurttaş olma koşulu bulunmaktadır. Yurttaşlık haklarından faydalanamayan mülteciler ve göçmenler bu kapsamın dışında kalmaktadır (Çavuşoğlu, 1997-1998: 93-100).

Azınlık hakları, devlet hakimiyeti ve toprak bütünlüğünü ilgilendiren bir konu olması hasebiyle devletleri endişelendiren bir meseledir. Devletler için hassas bir konu olan azınlık hakları meselesi, azınlıkların sosyal yaşama katılımı, fırsat eşitliği, ayrımcılığın önlenmesi, ana dillerini muhafaza edebilmeleri, kendi okullarını açabilmeleri ve

eğitimin özerkliği, kendi STK'larını kurabilmeleri ve bunları yapabilmeleri toplumun iletişim araçlarıyla hassas hale getirilmesinden meydana gelmez, azınlık ve özerklik haklarının verilmesi nedeniyle devletler kaygıya kapılmaktadır (Saral, 2012: 293).

Milletlerarası hukukta kesin çizgilerle belirlenmiş bir azınlık tanımı bulunmamaktadır (Pazarcı, 2007: 207). Milletlerarası hukukta ve politikada azınlıklara haklar verilmesi demokrasinin gereğidir. Ancak devletler, yukarıda sözü edilen kaygılardan dolayı “*azınlık kavramının tanımının*” net bir şekilde belirlenmesi konusunda birbirleriyle uyumlu bir sessizlik içindedirler. Genelde “*azınlıkların korunması devletin egemenlik*”³ alanı içinde görülmektedir. Devletler, azınlık hakları konusunda imza attıkları antlaşmalara çekinceler koyarak, bu antlaşmaları yeniden biçimlendirmiş olmakta ve bu yolla hakları sınırlandırmaktadırlar (Saral, 2012: 293). Bu şekilde, “*her devlet*” kendi menfaatleri doğrultusunda azınlığı tanımlamakta ve belirli bir azınlık tanımının olmayışı buradan kaynaklanmaktadır (Oran, 2009: 67).

1.3.2. Tarihsel Açıdan Azınlık Haklarının Gelişimi

Azınlığın tarihsel kökleri, “*azınlık/çoğunluk*” arasındaki ilişkiler öncelikle diğerinin farklılığı ve dominant olması ilkesine dayalıdır, “*dini azınlık kavramının*” kökenini oluşturur. Roma devrinden beri dini bir inanca sahiplik duygusu ilk aidiyet biçimidir. Orta Çağ döneminde yöneticiler, hakimiyetleri altında bulundurdıkları toplumlara kendi inandıkları dini empoze etmek istemişlerdir. Bu bakımdan ilk azınlıklar “*dinsel gruplardır ve ilk ötekilik hisleri kutsal*” kabul edilene yakınlaşma biçimiyle ortaya çıkmıştır. Politik bakımdan, “*dini azınlık kavramının*” meydana çıkışını farklı bir inanç yapılanmasından hareket edilerek tespit edilebilir. (Akgönül, 2011: 16).

Eski Yunan’da veya Roma’da nüfusun çoğunluğu kölelerden ya da yabancılardan oluşuyordu. Çok az kişiye yurttaş olma hakkı veriliyordu ve bunlar hakim olan sınıfın mensuplarıydı. Bunların içinde azınlıkların olması olası değildir. Ortaçağda azınlık bulunmuyordu. Toplum üzerinde tamamıyla Kilisenin hâkimiyeti söz konusu olduğundan siyasi dağınıklığın içinde, dinsel anlamda bütünlük görülüyordu. Bunların

³ Egemenlik: Hakimiyet, farklı manalarda kullanılabilir. İç ve dış egemenlik olarak iki biçimde tanımlanır. İç egemenlik de iki şekilde ifade edilir. (1.) “*Devlet iktidarının en üstün olma, sınırsız ve mutlak olma, bölünmez ve devredilmez olma gibi nitelikleri*” ifade eder. (2.) “*devlet iktidarının niteliğini değil, doğrudan doğruya kendisini, onun içeriğini, kapsamını*” belirten bir “terimdir.” Dış egemenlik: “*Devletin dışarıda başka hiçbir devlete bağlı olmaması, herhangi bir şekilde başka bir devlete tabii bulunmaması,*” (Kapani, 2007: 61-62).

dışında azınlık grubunu fiilen Yahudiler oluştursa da seslerini çıkartabilecek güce sahip değillerdi. Ayrıca cüzzamlılarda, büyücülerde kötü bir Yahudi algısı mevcuttu ve korunmaları düşünülemezdi (Oran, 2009: 66).

Ortaçağın sonrasındaki süreçte meydana gelen siyasi tabloya bakıldığında, değişen sınırlarla birlikte Avrupa'da azınlıklar oluşmaya başlamıştır. (1648) Westphalia Antlaşması'nın ardından tespit edilen sınırların ve hakimiyetlerin tanınması ulus devletleri ortaya çıkartmıştır. Azınlıkların görülmesi 17. yy' da ulus devletin ortaya çıkışıyla birliktedir. I. Dünya Savaşı'nı takiben, imparatorlukların dağılması ve sınırların yeniden çizilmesi sonucunda Balkanlarda, Orta Avrupa ve Doğu Avrupa'da pek çok azınlık oluşmuştur. II. Dünya Savaşı'nın ardından sözü edilen bölgelerde azınlıkların durumu iyice karmaşıklaşmıştır. Avustralya, Amerika gibi yerlerde bulunan azınlıklar sömürgecilik nedeniyle ortaya çıkmıştır. Ortadoğu'da, Güney Asya ve Afrika'da bulunan azınlıklar, emperyalizm ve sömürgeciliğin neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu topraklarda yaşayanlar büyük devletlerin çıkarları sebebiyle etnik, dinsel ve dilsel gibi hiçbir kriter gözetmeden paylaşılmış toprakların, siyasi haritalarının çizilmesi sonucunda gündeme gelmiştir (Koyuncu, 2006: 9-10).

1.4. Avrupa Birliği ve Azınlık Hakları

Avrupa Birliği'nin kurucu Antlaşması olan 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması'nın 13/1 maddesinde - eski 6/a maddesi: *“Bu Antlaşmanın diğer hükümlerine zarar vermeyecek şekilde ve bu Antlaşma tarafından Topluluğa verilmiş olan yetkiler çerçevesinde Konsey, Komisyon'dan gelecek bir teklife binaen ve Avrupa Parlamentosu'na da danıştıktan sonra cinsiyet, ırksal ya da etnik köken, din ya da inanç, bedensel özürlü, yaş ya da cinsel tercihlere dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek üzere gerekli tedbirleri alır”* demektedir. Burada temel ayrımcılıklara vurgu yapılması önemlidir. Yine Roma Antlaşması'nın 151/1 maddesinde eski 128. maddesi: *“Topluluğun ulusal ve bölgesel çeşitliliğe saygı gösterirken, üye devletlerdeki kültürlerin gelişmesine de katkıda bulunacağını ve Avrupa kültürlerinin devam eden farklılıklarını garanti etmenin”* AB adına önemli olduğunun belirtilmesi ilk defa Avrupa Birliği'nin kültürel çeşitlilik vasıtasıyla doğrudan olmasa da azınlıklara atıfta bulunması Birliğin bazı çalışmalarına hukuki dayanak sağlaması açısından önem taşımaktadır (Saraçlı, 2012: 60).

Avrupa Birliği hukukunda, azınlık hakları konusunda çok net bir tanımlama yoktur. Bunun sebebi AB üyesi devletlerin, ülke bütünlüğü konusunda sergiledikleri hassasiyetleridir. Avrupa Birliği’nde Azınlıklar hakkında yapılan düzenlemelerde daha fazla, ulusal birliğe vurgu yapılmaktadır (Okutan, 2004: 59-75).

Birliğin tutumundan anlaşıldığı üzere, azınlık tanımlamalarını üye ülkelerin kendilerine bıraktığıdır. AB, Avrupa Konseyi’nin bağlayıcılığı olan iki hukuksal belgesine sıklıkla atıfta bulunur. Bunlardan birisi “*Uluslararası Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşme*” diğeri de “*Avrupa Bölgesel Diller ve Azınlık Dillerini Koruma Antlaşması*”dır. Azınlık tanımlamasında net bir tanım yapılmaması AB’ye aday üye ülkeler açısından, üyeliğe katılım aşamasında gerçekleştirilen müzakerelerde, sıkıntılar yaşanmaktadır. Avrupa Birliği’nin azınlık haklarıyla ilgili hukuksal çalışmaları bulunmasa bile AGİT’in azınlıklarla ilgili yaptığı düzenlemelerine önemli ölçüde katkı sağlamış, AGİT ile beraber çalışmıştır. AB, AGİT’in düzenlemelerine ilave olarak, azınlık haklarının geliştirilmesi konusunda pek çok milletlerarası antlaşmanın kriterlerini ve değerlerini de kullanabilmektedir (Saral, 2012: 296).

1.4.1. Azınlıkların Sınıflandırılması

Azınlıkların farklı şekillerde sınıflandırıldığı gözlemlenir. Bunlar bir çeşit grup olarak nitelendirilemez. Tüm toplumlarda çeşitli azınlık grupları olabilir, hatta gruplar kendi içlerinde bile ayrışabilir. Azınlıklar temelde dinsel, dilsel, etnik ve ulusal azınlıklar şeklinde gruplandırılmaktadır.

Dinsel Azınlıklar: Daha önce de bahsedildiği gibi azınlıkları ortaya çıkaran unsurların başında, din ayrılığı gelmekte ve azınlık tanımlamalarında dinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Din asırlardır azınlıkları tanımlamada kriter olarak kullanılagelmıştır. Halen, din farklılığı devam etmekte; ancak bugün azınlığı tanımlamak için kullanılmamaktadır. Bugün bunun yerine kullanılan ifade “*farklı dinsel inanışlar*” şeklinde nitelendirilmektedir (Koyuncu, 2008: 32)

Dilsel Azınlıklar: Bu azınlık türünde farklılığı oluşturan unsur dildir. Örneğin Avrupa ülkelerinin bazılarında çoğunluğu oluşturan nüfustan dilsel bakımdan ayrıışan gruplar vardır. Bu durumu Avrupa Konseyi’nde farklı gruplar ele almış ancak 1980’lere kadar

ayrımcılığın önlenmesi kapsamında azınlıkların haklarıyla ilgili çok da bir çalışma yapılmamıştır (Demir, T.Y. 157-167).

Dilsel azınlıklar, “*etnik ve ulusal azınlığa denk gelmektedir*” fakat bazı ülkeler bu azınlık türünü “*dilsel azınlık*” diye nitelendirmektedir. Bu azınlıkların çerçevesini çizebilmenin kriteri Avrupa Konseyi’nce kabul edilen, Bölgesel Diller ya da Azınlık Dilleri Avrupa Şartı’nın birinci maddesinde tanımlanmaktadır. Sözü geçen maddeye göre “*bölgesel diller ya da azınlık dilleri*” bir ülkede bulunan ülke nüfusunun çoğunluğundan sayı bakımında az olan yurttaşlarının o ülkenin resmi dili ya da dillerinden ayrı kullandıkları geleneksel dilleri şeklinde belirtilmektedir (Koyuncu, 2008: 33). Bu Şart 1992 yılında imzalanmış ve 01.03.1998’de yürürlüğe konmuştur (Demir, T.Y. 157-167).

Etnik Azınlıklar: Bu azınlığa mensup olanlar, belirgin olmayan biçimde de olsa müşterek kökenden gelen “*çeşitli kültürel, tarihsel ve topraksal bağlardan oluşan kimlik özellikleri*” olan; ancak belirgin bir politik niteliğe sahip olmayan azınlık gruplarıdır. Bunlar nesilden nesile aktarılan kuramsal açıdan ülke hudutlarına bağlı bulunmayan kültürel sınıflandırmayı gösterir. Etnik azınlıklar bulundukları ülkede kendilerini bir ulus olarak düşünmez, önderleri otonomi “*ve tam bağımsızlık mücadelesi*” yürütmezler. Bunlar ülkede hakim durumda bulunmayan gruplardır. Bunların özyapı özellikleri grup kimliğine aidiyetleri olması, aynı köklerden gelmesi, belirgin kültürel niteliklere sahip olması (mesela dillerinin aynı olması), bulundukları grupta toplumsal ilişkilerin tanzim edilmesidir. İlaveten “*etnik özellikler*” barındıran grupların hepsi salt etnik azınlık olmazlar. “*Etnik azınlık*” olabilmenin kriteri, mensubu oldukları etnik grubun farkında olmaları ve kimliklerini korumak arzusunda bulunmalarıdır (Koyuncu, 2008: 33).

Ulusal Azınlıklar: 20. Asrın sonlarında azınlıklar meselesi “*çokkültürlülük*” ile özdeşleştirilmeye başlanmıştır. Sonuç olarak azınlıklar, çeşitli türden farklılıkları oluşturan gruplar şeklinde tanımlanmıştır. Siyaset Bilimci W. Kymlicka günümüzde “*kültürel çoğunluğun*” iki şekilde “*çok ulusçuluk ve çok etniklilik*” biçiminde bir ayırma yoluna gitmektedir. Kymlicka’ya göre çokkültürlülüğün kaynağı bir ülkede birden çok ulusun bir arada bulunmasıdır (Canatan, 2013:44). Ulus, belirli bir yerde

yaşayan ‘‘kültürel olarak ortak dil, din, tarih ve gelenekler tarafından bir arada tutulan insanlar grubudur’’ (Heywood, 2013: 364-365).

Birden çok ulusu bünyesinde barındıran devletler ulusal devlet olarak görülmez ve çokuluslu devlet olarak nitelendirilirler. Bu devletlerde yaşayan milletlerin büyüklüğü benzer değildir. ‘‘küçük kültürler ve halklar ulusal azınlıkları oluşturur.’’ Ulusal azınlıkları ortaya çıkaran şey öncesinde ‘‘özyönetimli ve belirli bir toprak parçası üzerinde yoğunlaşmış kültürlerin’’ geniş yapıli devlet bünyesinde bulunmasıdır. Bunlar genellikle kendilerini ‘‘çoğunluk kültürü yanında’’ farklı toplumlar biçiminde korumaktan yanadırlar. Farklı toplumlar biçiminde yaşamlarını sürdürebilmek için otonomi ya da özyönetim taleplerinde bulunurlar (Canatan, 2013: 45). Azınlıkların korunması bağlamında prensipte birey haklarına dayanması ayrımcılık yasağı ilkesinin vurgulanması ve devletlerin etnik topluluklara grup olarak hukuki statü vermek istememeleri azınlık kuruluşlarının eleştirilerine sebep olmaktadır. Öne sürülen görüş, Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 27. Maddesinde, etnik topluluklara, grup üyelerinin bireysel haklarını herhangi bir biçimde kısıtlamadan özel muhtariyet haklarının sağlanmasıyla mümkün olacaktır (Arsava, 1992: 51-62).

Kültürel çoğulculuğu besleyen diğeri bir kaynak göç olgusudur. Eğer bir devlet, başka ülkelerden çok sayıda kişiyi göçmen kabul ediyorsa ve bunların etnik karakter özelliklerinin bir bölümünü muhafaza etmelerine müsaade ediyorsa o zaman o ülkede kültürel çoğulculuk görülecektir. Ancak bunların ulusal azınlıklardan farklı olduğunun ayırımına varmak önemlidir. ‘‘Göçmenler ulus değildir ve yurtları yoktur.’’ Onların farklılıkları aile yaşamlarında ve gönüllü olarak yer aldıkları kuruluşlarda varlığını gösterir. Hakim olan kültürün, kamu kurumlarında bulunurlar ve hakim olan ‘‘dil (leri) kullanırlar.’’ Göçmenler ve ulusal azınlıklar arasındaki fark sadece toplumsal olarak değil aynı şekilde bahsi geçen gruplar hakkında yürütölen politikalar bakımından da bir anlam taşır. Mesela Avrupa ülkeleri birinci türdeki azınlıkları kültürel korumaya alırken kendi kendilerini idare etmelerine, geniş oranda haklar ve özgürlükler sağlarken, ikinci türdeki azınlıklara önemli ölçüde yerleşik bulunan toplumla entegre olabilmeleri yönünde politikalar yürütürler. Diğeri bir ifadeyle birincidekilere sağladıkları kültürel hakları diğeriğine sağlamaktan sakınmaktadırlar (Canatan, 2013: 45).

Etnik, dinsel, dilsel, kriterine dayandırılan azınlıklar sözcüğü Milletler Cemiyeti (MC) zamanında ‘*ulusal azınlıklar*’ şeklinde yaygın kullanılmıştır. Ne anlama geldiği pek de açık olmayan bu ifadeyi, ‘*Türkiye Lozan’ı kastederek, uluslararası belgelerle statüleri saptanmış gruplar*’dır diye nitelendirmektedir. Milletlerarası camiada ise farklı yorumlanmaktadır. Ulusal azınlıklar teriminin 1. anlamı: Doğrudan bir devlette ‘*Etnik, dinsel, dinsel azınlıklardır.*’ Bunu yaygın olarak Avrupa’nın kuzeyindeki ülkeler kullanmaktadır. 2. anlamı: ‘*Bir akraba devleti bulunan azınlıklardır.*’ Bir devlette yaşayan azınlığın vatandaşı olduğu ülkede ‘*ev sahibi devlet (host state) o azınlığın soydaşlarının egemen olduğu devlete de akraba devlet (kin state)*’ denmektedir. Mesela, Yunanistan Batı Trakya Türkleri, Türkiye’de ikamet eden Rum azınlık için de tam tersi bir durum söz konusudur. Bu azınlıkların yaşadıkları ülke vatanları, akraba ülkesi de anavatanlarıdır. 3. anlamı: Daha güçlü bir şekilde sesini duyuran azınlıktır. Yani, ‘*ulusal azınlık, azınlık sayılmak için*’ gerekli olan objektif kriterler ‘*farklılık vb.*’ ve sübjektif kriterler ‘*azınlık bilinci*’ni sağlayan topluluklardır. Başka bir ifadeyle güçlü bir azınlık bilincine sahip olmayan gruplar farklı bile olsa o zaman ulusal azınlık değil, ‘*kültürel azınlık*’ olarak nitelendirilir. Bu ikisi arasındaki ayırım ulusal azınlığa hukuki haklar verilmesi ile ilgili olabilir. Ulusal azınlığa mensup olanlara hem ayrımcılığın önlenmesi hem de korunması hakları verilirken, kültürel azınlığa mensup olanlara sadece ayrımcılığın önlenmesi hakkı verilir. Nihayetinde ulusal azınlıklar mesela, ‘*yeni azınlıkların, göçmen işçi*’ gibi olanların zıt anlamı olarak kullanılmaktadır (Oran, 2015: 41-42).

1.4.2. Haymatloslar: (Tabiiyetsizler, Vatansızlar)

‘*Uyruksuzlar, hiçbir devletin kendi uyruğuna kabul etmediği kişilerdir.*’ Bir insanın uyruksuz olması çeşitli sebeplerle ortaya çıkar. Bunlardan biri ‘*teknik*’ sebeplerdir. Bulunduğu ortamda herhangi bir devletin verdiği vatandaşlık kriterlerine uymayan kişiler bu kategoriye girmektedir. Mesela doğduğu yer ‘*jus soli*’ prensibine göre vatandaşlığı veren bir ülkenin vatandaşının evladı, vatandaşlığı ‘*kan bağı, jus sanguinis*’ prensibine göre sağlayan bir devletin ülkesinde doğmuş ise uyruksuz olacaktır. Sebebi, doğduğu yer prensibinin kabul eden devlet kendi ülke sınırları dışında doğmuş olan çocuğu kabul etmeyecektir. Diğer taraftan öteki devlet de kan bağı ile kendi ülkesine bağlı bulunmayan çocuğa vatandaşlık vermeyecektir. Uyruksuz

kalmanın bir başka türü de siyasal-hukuksal niteliktedir. Devletler bazı dönemlerde veya savaşlar esnasında bazı kişilerin vatandaşlığına son verebilmektedirler (Pazarcı, 2007: 217).

Uyruksuz olmak önemli bir konudur. Çünkü vatandaşlık temel bir insan hakkıdır ve kişiler temel haklarından keyfi olarak mahrum bırakılmamalıdır. Bu durum insan hakları düşüncesiyle örtüşmez. İnsan hakları, kişilerin sadece insan oldukları için doğuştan sahibi bulundukları haklardır. Uyrukluk kişilerin temel haklarını kullanabilmelerinin ön koşuludur. Uyruksuz olmak demek hukuken kişi olmamak ve “hiçbir haktan yararlanmamak” demektir (Erdoğan, 2015: 257-258). 1920’lerden beri uluslararası camia, tabiiyetsizlik konusunda bazı düzenlemelerde bulunmuştur. Bunların amacı tabiiyetsizliği azaltmaktır. BM kapsamında 1961 yılında Uyruksuzluğun Azaltılmasına İlişkin Sözleşme konuyla alakalı en mühim antlaşmadır. Bir de 1973 yılında Vatansızlık Hallerinin Sayısının Azaltılmasına Dair Sözleşme önemlidir. Ayrıca BM kapsamında 1954 yılında Uyruksuzların Statüsüne İlişkin Sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşme haymatloslara, sığınmacılara verilen haklar gibi bir statü verilmesi yolunu izlemektedir (Pazarcı, 2007: 217).

1.5. Teorik Çerçeve Realizm ve Liberalizm

Çalışmanın teorik çerçevesi Realizm ve Liberalizm üzerinden yapılandırılmıştır. Uluslararası ilişkilerde devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için temel gereksinimleri güvenlidir. Güvenlik konusu, hem uluslararası sahada hem de ulusal bakımdan önem taşımaktadır. Güvenlik arayışları güvenlik ikilemlerine sebep olabildiği gibi, güç dengeleri oluşturulmasına, ittifaklar kurulmasına da yol açabilir. Bunları açıklayabilmenin yolu realizmdir. İnsan hakları, azınlık hakları ve özgürlükler söz konusu olduğunda bunların çerçevesi ise liberalizmle çizilebilir.

Realizm: 2. Dünya Savaşı’ndan sonraki süreçte Birleşmiş Milletler ve savaştan galip çıkan devletler, Güvenlik Konseyi’nin daimi üyeleri, ortak güvenlik konularında çalışmalar yapmışlar ve ülkeler arasında tekrar savaşların meydana gelmesini engellemek için çaba sarf etmişlerdir. Savaşların çıkmasını engellemek amacıyla yapılar kurmaya çalışmışlardır (Efegil, 2014: 7). Soğuk Savaş sürecinde Realizm düşüncesi hakim olmuştur. Realizme göre devletler için güç ve çıkar ön plandadır ve devleti yekpare (bütün) olarak ele alır (Progonati, 2012: 51). Morgentau’nun dediği gibi

“uluslararası politika, tüm politikalar gibi bir güç ve iktidar mücadelesidir” ve güç daima ilk amaçtır (Gönlübol, 2014: 5). Bu sebeple, bir ülke içinde barış sadece *“aktörlerin olası”* ve var olan *“gerginliklere karşı koruyacak güce sahip olmaları”* ile gerçekleştirilebilir (Özerdem, 2013: 16).

Realizme göre devletin, dış ortamla ulusal hakimiyetini sürdürdüğü iç ortam birbirinden çok farklıdır. Bu ayrıma bağlı olarak, uluslararası ortamda bir üst egemen bulunmadığı için dış sahadaki politikayı belirleyen unsur güçtür. Burada ahlaki değerlere yer verilmez. Devletler arasındaki çıkar çekişmesi *“güç ve ahlakilik arasında bir tercih”* sebebi olmaz, bu durum sistemin doğasından kaynaklanır. Ülkeler arasındaki güç rekabeti, ittifaklar, devletlerarası siyasetin temelini oluşturur. Uluslararası ortamda hakim bir gücün bulunmaması ve ahlaki kurallara yer vermemesi ülkeler arasındaki ilişkilerin bir karmaşa ortamında sürdürüldüğü manasına gelmez. Bu tür bir ilişki, *“egemenler”* arasında bir ilişkidir ve bunun da kendine özgü normları vardır (Ateş, 2013: 64).

Devletler, milletlerarası siyaseti belirlemede baş aktörlerdir. Ülkeler arasında anlaşmazlıklar ve çatışmalar doğaldır ve bundan kaçınılamaz. Devleti yönetenler ve karar alıcılar, karar verirken akla dayalı hareket ederler (Arı, 2013: 100). Devletlerin temel gereksinimi güvenlidir ve güvenlik yaşamlarını sürdürebilmek için hayati önem taşır (Çiçekçi, 2012: 1). Sistem doğası gereği anarşik yapıdadır (Ersoy, 2014: 183). Bu yapı içinde devletler varlığını sürdürmek durumundadır. Çünkü devletin kendisini koruması ve çıkarları doğrultusunda hareket edebilmesi devletin gücüne bağlıdır ve bu nedenle güç önemlidir (Arı, 2013: 100). Devletler, kendilerini güvende hissetmedikleri zaman yani diğer ülkelere karşı güvensiz olduklarında kendi güçlerini arttırma yoluna giderler. Bu, diğer ülkelerin de aynı şekilde silahlanmasına sebebiyet verecektir. Bu durum da bir *“kısır döngü”*ye sebep olacaktır ve böyle bir durumda güvenlik ikilemi doğmaktadır (Açıkmeşe, 2011: 111).

Klasik güvenlik düşüncesiyle hareket eden devletler, Soğuk Savaşın yaşandığı süreçte yalnızca kendi devletlerinin ulusal hakimiyetlerini, ülke bütünlüğünü ve ulusal bağımsızlıklarını muhafaza etmek gayesiyle askeri önlemlere başvurmuşlardır. Öteki ülkelerden gelebilecek olası saldırılara karşı odaklanarak kendi ulusal güçlerini (ordularını) her bakımdan güçlendirme gayreti içine girmişlerdir. O dönemde ABD ve

SSCB arasındaki ideolojik/stratejik rekabet ülkeler arasında savaşlar yaşanmasını engellemiştir. Fakat buna rağmen 3. Dünya devletlerinde çeşitli büyük güçlerin arka çıktığı iç çatışmalar yaşanmış ve Birleşmiş Milletler Barış Güçleri operasyonlar gerçekleştirmiştir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle klasik güvenlik algısı değişmeye başlamış ve önceki kadar önemi hissedilmemiştir. Ülkeler arasında yaşanan çatışmalar azalmış ancak diğer yandan devletiçi çatışmalarda artış gözlemlenmiştir. Devletlerin kendi bünyesindeki çatışmalar, “*devlet/merkezi otorite ile muhalifler (etnik veya dini temelli veya farklı etnik dini gruplar arasında)*” ortaya çıkmıştır. Meydana gelen bu çatışmalarda, yoğun insan hakları ihlalleri yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu tür çatışmaların sebepleri arasında “*toplumların/azınlıkların güvenliğini, tanıma, siyasi kurumlara hakkani katılım, ekonomik hayata dahil olma, kimlik gibi talepleri*” ve gereksinimleri yer almaktadır (Efegil, 2014: 7-8).

Süreç içinde sistemde, devletlerarası işbirliği artmış, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarına saygı önem kazanmış ve bunlarla güvenliğin sağlanacağı düşüncesi egemen olmaya başlamıştır. Bu süreçte meydana gelen güvenlik algısı “*liberalizmin değerlerine*” benzeyen bir niteliğe sahiptir. 1990’lardan sonraki aşamada küreselleşmenin de tesiriyle, diğer başka olgular ile güvenliğin yeniden tanımlanması gerekmiştir. 1940’lardan bu yana devletlerden başka ulusal ya da milletlerarası pek çok birimin güvenlik alanına etkisi olduğu görülmüştür. Bunlar milletlerarası ve süpronasyonel örgütler, çok uluslu şirketler, STK’lar, etnik azınlıklar, bunun yanı sıra kişiler bile uluslararası siyasetin konusunu oluşturmuştur (Koyuncu, 2008: 35-36).

BM İnsan Hakları Komisyonu küreselleşmeyi şöyle tanımlamaktadır: “*Sadece ekonomik olmayan, sosyal, siyasal, çevresel, kültürel ve hukuksal boyutları da olan bir süreç*” (Öymen, 2000: 26). 1990’larda, Küreselleşme olgusu Realizme eleştiriler getirmiş fakat uluslararası siyasette devletlerin yerini alabilecek başka aktörler meydana getirememiştir. Getirilen eleştirilere bakıldığında, “*statükoyu temel alan bakış açısını temsil ettiği*” uluslararası arenada değişim ve gelişmeleri açıklayabilme konusunda yetersiz kaldığı ve başarılı olmadığı şeklindedir. Ayrıca tarihsel yönüyle mahrumdur. Bu sebeple milli devletlerin ve bunlara “*dayanan uluslararası sistemin zaman ve mekandan*” mahrum oluşu başlangıçtan sonsuza dek kategoriler olduğu anlayışına yaklaşmaktadır. Bir başka eleştiri konusu da sistemdeki değişimin esasen “*güç*

dengeğine ve savaş olgusuna ilişkin olması’’ ve bu sebeple ‘‘askeri olana’’ çok fazla değeri vermesidir. Ayrıca iç ve dış siyasetin tabanındaki ayrılığı ön plana alması bugün bu farklılığın küçüldüğüne inananlar tarafından, tenkit edilmektedir (Sönmezoğlu ve diğeri, 2013: 50-51).

Devletler bakımından azınlık hakları ile ulusal güvenlik ilişkisi nasıldır? Milletlerarası ilişkiler bakımından azınlık hakları ile milletlerarası güvenlik nasıl bir ilişki içindedir? Devletler güvende olmak için güç kullanma yolunu izlerler. Bünyesinde azınlıklar bulunan devletler azınlıkların korunması yönünde izlenen politikaları devlet hakimiyetleri ve ülkesinin bütünlüğü için tehdit olarak görebilirler. Ulus devletlerin azınlıklara ve onların sorunlarına yaklaşımı devlet hakimiyeti ve vatanın bütünlüğü gibi realist endişelerden kaynaklanır. Azınlıkların ülke bütünlüğü açısından tehdit olarak algılanması, devleti önlem almaya yöneltir (Progonati, 2012: 51). Bu da ayrımcılık olarak ortaya çıkar ve bunun en açık örneği kanuni ayrımcılıktır. ‘‘Hukuk önünde’’ ya da politik sistem dahilinde ‘‘azınlıklara eşit hak ve olanakların’’ verilmemesi anlamına gelir. Aynı zamanda ‘‘kamu hizmetlerine alınmada azınlıklara konan kısıtlamalar, seçme ve seçilme hakkının azınlıklar aleyhine’’ kısıtlanması ve genellikle ‘‘kamusal alanlarda azınlıkların eşit’’ vatandaş statüsünden mahrum olmaları şeklinde kendisini gösterir (Yılmaz, 2007: 11). Mesela bazı ülkelerde Romanların/Çingenelerin memur olmaları istenmez buna Macaristan örnek verilebilir (Oran, 2018: 142). Seçme seçilme haklarına getirilen kısıtlamalara örnek olarak, Yunanistan’da 150.000 nüfusa sahip Türk Azınlığın seçimlerde bağımsız aday çıkartmasını engellemek amacıyla % 3’lük ülke barajı getirilmiş ve seçim kanunu değiştirilmiştir (Yenigün, 2010: 698).

Liberalizm: Avrupa’nın aydınlanma sürecinde ortaya çıkan daimi ve tesirli ‘‘felsefi’’ ananedir. ‘‘Bilimsel rasyonalizmin, özgürlüğün ve insanoğlunun kaçınılmaz ilerlemesinin savunuculuğunu yapan bir teoridir’’ (Burchill, 2013: 81). ‘‘Liberalizmin kabul edilmiş bir tarifi yoktur.’’ Libreal olarak nitelendirilen yönelimin ‘‘mükemmelleştirilememiş olmasına rağmen’’ Liberal olarak bilinen ülkelerin paylaştıkları karakteristikleri vardır (Doyle, 2013: 372). Mesela, Liberalizmin temel değerleri; bireycilik, özgürlük, akılcılık, eşitlik, ilerleme, hoşgörü, rıza, anayasacılıktır (Heywood, 2014: 72-73). 1. Dünya Savaşı’nın ardından, uluslararası güvenliğin ve

barışın hakim olması ve “*çatışmaların*” engellenmesine yönelik gayretler neticesinde gündemde yer almaya başlamıştır (Arı, 2004: 367).

Liberal görüşe göre kişi yapısı gereği iyi, akılcı ve gelişime açıktır. Savaşların çıkış nedenleri insanın kötü olması sebebiyle değil, yapısal düzenlemelerden, kurumların kötü yapılandırılmasından, “*devletlerin oteriter ve mutlakiyetçi*” biçimde olmasından meydana geldiğini savunur (Akgül, 2014: 70). 2. Dünya Savaşı sonrası sürece her ne kadar Realizm ağırlığını koysa da 1960’lı ve 1970’li yıllarda Liberalizme olan ilgi artmış, iktisadi, toplumsal, politik ve demokratik yönleri ile yeniden gündeme gelmeye başlamıştır (Nye, Jr. ve Welch, 2013: 85).

Klasik Liberalizme göre kişilerin hakları ve özgürlükleri devletin davranışlarında temel alınır. Savaşlara engel olabilmenin yolu kişilerin karar alma aşamasında sürece dahil olması, kişisel düşüncelerini rahatça açıklayabilmesidir. Ayrıca devlet, kişilerin temel hakları ve serbestliklerini teminat altına almak durumundadır. Devletler, öteki devletlerle işbirliği içinde olabilirler ve hükümlerlik haklarının bir kısmından vazgeçebilirler. Bu şekilde uzun süreli çıkarlarının güvencesini sağlayabilirler. Devletlerin birbirleriyle işbirliği içinde olmaları karşılıklı şekilde bağımlılığın artmasına yol açacak ve uluslararası kurumların oluşturulması uzun dönemde yararına olacaktır. Devletler tüm konularda yetkili olmamalı ve yetkileri kısıtlanabilmelidir. Kendilerini güvende hissedebilmeleri için birlikte müşterek düşmana karşı askeri kurumlar/yapılanmalar kurabilirler. Mesela BM, NATO gibi. Bu şekilde agresif olanı beraberce yasal bir şekilde savunarak etkisizleştirebilirler. Devletlerarası hukuk kuralları da devletlerin dış siyasetinde etkili rol oynar. Devletlerin dahili ve harici siyasetinde ayırım yoktur. Ülkelerin içerideki hakimiyetleri uluslararası hukuk ile sınırlandırılabilir. Devletler “*rasyonel*” ve “*yekpare*” bir yapılanma olarak düşünülmez. Ayrıca daima silahlanma söz konusu olmaz. Silahsızlanma olasılığı da bulunur. Uluslararası kurum ve kuruluşlar güvenliğin sağlanmasına destek olabilirler. Aynı zamanda karşılıklı iktisadi bağımlılığın olması ülkelerin savaş harcamalarını arttırır. Bu durumda savaşa girişmek pek de kolay olmaz (Efegil, 2014: 77-78).

20. Asırdakine benzer şekilde dünya, 21. Asra da “*çeşitli tutarsızlıklar, çelişkiler ve bölünmeler içinde girdi.*” Liberalizmin istikrarlı bir tanımlamasını yapmanın yolu değişik tarihsel kontekslerde, bireysel özgürlüğü, bireyin haklarını savunmasını

unutmamak gerekir. Bugün ırk ve cinsiyet ayrımcılığına karşı savlarında “*azınlık haklarının savunulmasında*” veya Britanya’da 20. asrın sonlarında idarecilerin keyfi tutumlarına yönelik “*İnsan Hakları Bildirgesi*” yönünde talepleri, vatandaş eylemleri vb. örneklerde Liberalizmin değerleri görülür. Bugün Liberalizme getirilen eleştiriler arasında “*demokratik toplumların daha fazla sosyal ve siyasal katılım talebine*” yeterli düzeyde cevap vermediğidir. Kişilerin “*kendi kendilerini yönetme haklarının*” olduğu düşüncesi “*ideolojik temelli*” diye nitelendirilmektedir. Yine önemli bir eleştiri, oldukça tartışmalı bir konu olan “*varsayımı*” sorgulamadan benimsediğidir. Beyazlar-siyahlar, farklı etnik topluluklar, kadınlar ve erkekler vb. örneklerde şekilsel olarak özgürlüklerin tanındığı, uygulamada ise var olduğunun bir varsayım olduğudur. “*Çağdaş Liberalizm*” önemli ölçüde farklılaşan sosyal şartlara tamamıyla cevap verememektedir. Bu sebeple, “*politik, demokratik Liberalizme dönüşmesi gerekmektedir*” (Berktaş, 2012: 107).

1.5.1. Realizm Perspektifinden Azınlıklar

Gerek soğuk savaş dönemi öncesinde gerekse sonrasında “*azınlıklar ve azınlık sorunları güvenlik ve insan hakları*” ile birlikte ele alınıyordu. Birinci Dünya Savaşı sonrasında “*özellikle ulusal azınlıklar, Avrupa’da ve diğer bölgelerde düzen ve istikrara yönelik olası tehditler*” olarak görülmüştür. “*Azınlık haklarının tanınması ise, azınlıkların bu istikrarsızlaştırıcı hatta bölünmeye neden olucu saldırganlıklarını azaltacağı şeklinde düşünülerek gelişmeye ve tanınmaya başlamıştır.*” Ancak azınlıklar meselesinde bir taraftan “*güvenlik*” diğer taraftan “*insan hakları*” endişeleri birbiriyle kaynaşmış durumdadır (Koyuncu, 2008: 36). Günümüz dünyasında azınlıkların devlet eliyle bertaraf edilmesi gibi bir uygulama uluslararası toplum tarafından kabul edilmez. Ayrıca ileriye dönük olarak azınlıkların da self determinasyon gibi bir gerekçeyle yaşamlarını sürdürdükleri devletten ayrı “*kendi bağımsız devletlerini kurmaları da*” aynı şekilde kabul görmez (Oran, 2009: 80).

Niçin azınlıklar ve azınlık hakları ilk başta ulusal siyasetin problemi olarak görülürken, 1919 senesinden sonra uluslararası camianın ve uluslararası kuruluşların ilgi alanına girmeye başlamıştır? Azınlık meseleleri, insan haklarından daha başka spesifik bir tanınmayla ülkelerin güvenliğini nasıl etkiler? Gibi sorularla karşılaşabilir. 1990’lı yıllardan bu yana milletlerarası toplumun ve uluslararası örgütlerin en önemli tartışma

konularından biridir. Bir taraftan azınlıkların korunması bir taraftan da bünyesinde azınlıklar bulunan devletlerin hakimiyeti ve toprak bütünlüğü vb. realist endişelerin sebeplerinin oluşma aşamasının analiz edilebileceği bir boyuttur. Daha önce de söz edildiği gibi, ulus devletler, güvenlik söz konusu olduğunda azınlıkları bir tehdit unsuru olarak algılar. Realist endişelerle tehdide karşı bazı önlemler alma girişiminde bulunurlar. Fakat bu tutum azınlık meselerinde problemlerin ortaya çıkmasına mani olmadığı gibi problemlere çözüm getirmez. Ulus devletlerde, realist kaygılarla izlenen bu politika belirli bir dönemde sürdürülmüştür (Koyuncu, 2008: 36).

Küreselleşmeyle birlikte “*ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel değerler ve bu değerlerin*” etrafında meydana gelen gelişmeler sınırları aşarak tüm dünyaya yayılmıştır (Uzun, 2014: 647). Devlet dışı aktörler, uluslararası/süpronasyonal kuruluşlar, “*çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları, hatta terör örgütleri gibi oluşumlar*” daha aktif hale gelmiş ve bu bağlamda devletlerarası hukuk, milletlerarası alanda işbirliği, insan hakları gibi etmenlerin daha fazla önem kazanmasıyla, realist görüş sorgulanır hale gelmiştir. Bugün Realist endişeler tamamıyla ortadan kalkmış değildir; fakat genel perspektiften bakıldığında yaşanan gelişmelerin sonucunda değişimlerin olduğu gözlemlenmiştir (Koyuncu, 2008: 37).

1.5.2. Liberalizm Perspektifinden Azınlıklar

Liberalizmin ana prensipleri ve Liberal görüşü savunanların azınlıklar ve azınlık problemlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik, daha aydınlatıcı teorik bir bakış açısının oluşması, olası gözükmemektedir. Aynı kültür ve kimliklerden insanların aynı ortamda bulunması ve tüm farklılıklara rağmen birlikte yaşamaları problem olmuştur. Liberallerin bir kısmı sosyal ortamda “*dilsel, dinsel, etnik, kültürel*” ayrılıkların birlikte yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan şeyin “*çoğulculuk ilkesi*” olduğu görüşünü savunurlar. Liberal anlamda çoğulculuğun karşılığı literatüre “*çokkültürlülük*” olarak geçmiştir (Koyuncu, 2008: 88).

1960’lardan itibaren çokkültürlülüğün yükselişiyle politik ve kültürel manada bütünlük bir ulus düşüncesine, karşı çıkmıştır. Ulusçuluk, “*kimlik siyasetinin*” bir göstergesidir. Daha çok kültürel farklılığı, çok sayıda çağdaş toplumdaki kimliklerle alakalı çeşitliliği vurgulamıştır. Farklılıklar, toplumsal sınıflar, cinsiyet, yaş gibi olmasının yanı sıra genelde dil, soy, etnisiteden kaynaklanan kültürel ayrışmayla

alakalıdır. Çokkültürcülük ile ulusçuluk ilişkisi karmaşıktır. Çokkültürcülük ile anlaşmaya en müsait olan ulusçu anlayış, antikolonyal milliyetçilik ve Liberal milliyetçiliktir. Sebebi ise ikisi de “*kültürel ve etnik bir varlıktan ziyade esasen siyasal ve kamusal bir varlık olarak ulusun kapsayıcı bir modelini*” kabullenmeleridir. Bu şekilde milletin üyelerini bir arada tutan kültürden başka, müşterek yurttaşlık ve ortak değerlerle birbirlerine bağlı olmalarıdır. Liberal çokkültürlülüğün kökeni “*özgürlük ve hoşgörüye*” dayanır (Heywood, 2014: 166).

Liberalizmin azınlık problemleriyle ilgili “*çoğulculuk, çokkültürlülük, çokkültürcülük, kültürlerarasıcılık gibi*” yaklaşımlarla çare aradığı gözlemlenmektedir. Azınlık meselelerine yegane katkısı, yalnızca bu “*kavramsal açılımlar*” ile olmamıştır. Milletlerarası sahada işbirliğine dayalı teorisini, ele alış biçimi “*azınlıkların ve azınlık haklarının tanınması*” yönünde geline süreçte aydınlatıcı “*açılımlar*” getirmiş olmasıdır. Diğer yandan ulus devlet, kişileri “*yurttaşlık*” esasıyla bir araya getirirken “*ulus inşa süreci, azınlıkların tanınması ve azınlıklara belli haklar verilmesi*” beraberliğin sürdürülmesinde çok da kabul gören bir durum değildir. Sebebi, azınlıklara haklar verilmesi milli beraberliğin kurulması aşamasında azınlığa mensup olanlara “*asimilasyonist*” yaklaşım ya da türdeş bir sosyal birliğin kurulması düşüncesiyle örtüşmemektedir. Merkezi yönetim müşterek inanç, dil ve kültürü dayatır ve milli birlik kurma fikri diğerine karşı hoşgörüsü olmayan, kısıtlayıcı yaklaşımları getirir. Uluslararası toplumda azınlıklarla ilgili ilerlemelere bakıldığında yeni kurulmuş bir ülkenin uluslararası camiada tanınabilmesi için bir ön şart şeklinde dayatılması veya savaşların ardından gerçekleştirilen antlaşmalarla azınlık haklarına düzenlemeler getirildiği izlenmektedir (Koyuncu, 2008: 90). Ulus devletlerin bütünlüğünün muhafaza edilmesinde demokrasi pekiştirici bir rol oynar. Sosyal devlet olmanın gereği, ulusal bütünlüğün sağlanmasıyla vatandaşların tümüne ekonomik büyümeden ve artan zenginlikten paylar verilmesi ve en önemlisi de güvenliğin sağlanmasıdır. Kişilerin özgürlüğünü ve menfaatlerini koruyabilmeleri bunun ayrıca bir başka payandasıdır ve özgürlük isteği ise “*belirli bir gelir düzeyi ve sosyal, kültürel*” zeminin var olması ve demokratik ortamla sağlanır (Kazgan, 2009: 325).

1990 sonrası dönemde azınlık meseleleri, azınlık hakları merkezli değerlendirilmeye başlandı. Bu süreçte milletlerarası sahada azınlık rejimleri, teorik çerçevede azınlıkların

sistemle toplumsal, politik bütünleşmesini amaçlayan ve azınlıkları ayrılıkçı eylemlerden uzaklaştırarak devletin birliğinin ve bütünlüğünün muhafazasını hedeflemektedir. Tersini durumda, yurttaşların bir bölümü kendisinin ötekileştirildiğini düşünür, böyle olduğunda, sistem ve devlet açısından demokrasi sağlıklı bir şekilde işlemeyecektir. Bunun yanı sıra, azınlık rejimleriyle sağlanan hakların kullanılabilmesi “ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığa” ters düşmeyeceğinden bütün yasal belgelerde net bir biçimde yer almış olması güvence sağlamaktadır. Milletlerarası düzenlemelerle, “ulus devletlerin” endişeleri bertaraf edilmekte ve git gide “liberal bir azınlık rejimi” oluşturulmaktadır. Tersini düşünenler, realistlere göre “ulus devleti koruma” endişesiyle, azınlığa haklar verilerek ayrılıkçılığa engel olunsun bile “ulus devletin temel ilkeleri” (bütünlük ve birlik bakımından) zarar görecektir. Esasen burada devletin güçsüzleştirilmeye çalışıldığı ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra azınlıkların toplumun diğer üyeleriyle bütünleşmesine vasıta olabileceği gibi öte yandan kültürel ve toplumsal bakımdan ayrılıkçılığa fırsat arayanlar için, devletlerin iç işlerine müdahil olmak için bahane edilebileceği vurgulanmaktadır (Koyuncu, 2008: 90).

Demokratik olmayan yönetimlerde çoğunlukla topluluklar arasında ayrımcı tutum görülür. Mevcut yönetim başat olan etnik grubun veya grupların ayrıcalıklı pozisyonlarını yasallaştırmaya yönelik olduğundan, azınlıklar asimilasyona maruz kalır. Uygulama başarısız olunmuşsa baskı altına alınır. Baskın olan grup ile azınlıklar arasında net bir güç farklılığı vardır. Genellikle bu eşitsizliğin yansıması kanuni ayrımcılık şeklindedir. Baskın grup, “güç ve iktidar tekeline” sahip olundur (Yılmaz, 2007: 119-124).

Temel bir fizik yasasıdır, doğada hiçbir zaman etkiye karşı tepkisiz kalınmaz (Akyeşilmen, 2013: 22). Eşitsizliğin azınlıklar üzerindeki etkisi şöyledir: “Etnik kimliklerini ifade etme ve temel grup haklarını yaşama geçirme konusunda ciddi engellerle karşılaşır.” Bu durum azınlıklarda toplumsal bir sarsıntıya neden olur ve sonrasında, süregelen durumu değiştirmek amacıyla kalkışmaya dönüşür. Bu tür devletlerin demokrasiye açık olmaması neticesinde saldırganlık ve terör ortaya çıkar. İlk başta küçük çapta eylemler görülür daha sonra iç savaşa doğru gider. Bosna vb. örneklerde olduğu gibi (Yılmaz, 2007: 119-124). Şiddet beraberinde şiddeti getirir.

Yönetime karşı şiddete başvuranlar, siyasal yönetimi, kendilerine dönecek olan şiddete yönlendirmiş olur, sonucunda baskıcı rejimler ortaya çıkar. (Kışlalı, 2006: 30).

Öte yandan Liberal demokratik yönetimler kanuni ayrımcılığı engelleme konusunda hassasiyet gösterirler. Hangi etnik kökenden gelirse gelsin, tüm vatandaşlar eşittir. Hiçbir konuda ayrımcılık söz konusu olmaz ve azınlıklar sisteme kolaylıkla uyum sağlar. Bu gruplar etnik kimliklerini muhafaza etseler bile bulundukları ülkenin “*üst kimliğine de*” sahiptirler ve bu kimlikleriyle de özdeşleşirler. Liberal demokrasilerde kısıtlama olmaz, ifade özgürlüğü vardır. Bunlar yerel dillerini konuşabilir, gelenek göreneklerini yaşatabilir, dernekler kurabilir, kültürlerini sonraki nesillere taşıyabilirler. Ayrıca kendi okullarını ve serbestçe medya kuruluşlarını açabilirler. Farklılıklarla birlikte yaşamayı benimserler. Bu tür demokrasilerde etnik kimliklere bakılmaz, “*gücü belirleyen temel faktör kişisel başarı*”dır. Bu sebeple içinde bulundukları sistemi suçlamazlar. Liberal demokratik yönetimlerde hoşgörü vardır. Bu tür demokrasiler zaman içinde “*demokrasi kültürü*”nü benimserler. Sorunlarını barışçıl yöntemlerle çözerler. Toplumsal bir uyum vardır ve diyalog yolları açıktır. Liberal demokratik toplumlarda çeşitli etnik toplulukların temsil edildiği çok partili bir parlamenter sistem ve bu grupların nüfusları doğrultusunda temsil edildikleri çok partili hükümetleri ve haklarının sağlandığı yazılı bir anayasaları mevcuttur. Bu tür çoğulcu demokrasilere örnek olarak; İsviçre, Belçika, Kanada gösterilebilir (Yılmaz, 2007: 119-124).

Bu bölümde, insan ve azınlık hakları kavramsal açıdan ele alınmış, gelişim süreçleri değerlendirilmiş ve çalışmanın teorik çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından ekonomik, toplumsal ve siyasal bakımdan insan hakları konusunun milletlerarası düzlemde savunulması farklı biçimlerde sürmüştür. Günümüzde insan hakları konusu yalnız devletleri ilgilendiren bir konu olmayıp, milletlerarası ilişkilerin de önemli meselelerinden biri durumuna gelmiştir. Devletlerin yanı sıra, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları da bu konuda çalışmalar yapmakta ve raporlar hazırlamaktadır. Azınlık sorunları dünyanın her yerinde görülmektedir. Rusya’da Çeçenistan, Fransa’da Korsikalılar, İspanya’da Katalanlar vb. fakat, hepsi birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Bunlar, devletleriyle aralarında, hepsi birbirinden farklı gerginlikler yaşamaktadırlar. Almanya’da yaşayan Türkler ile Batı Trakya’da bulunan Türkler’in statüleri birbirinden farklıdır.

BÖLÜM 2: YUNANİSTAN VE BATI TRAKYA BÖLGESEL YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

Yunanistan'ın coğrafi konumu incelendiğinde, Balkan Yarımadası'nda yer alan bir Avrupa ülkesi ve aynı zamanda bir Akdeniz ülkesi olduğu görülür. Ülkenin ‘*jeopolitik ve jeostratejik*’ konumu onun Batılı devletlerle ilişkilerinin pozitif yönde gelişmesini sağlamıştır. Bir Avrupa Birliği üyesi ülkedir ve ‘*Resmi adı Helen Cumhuriyeti (Yunanca Ellas ya da Elleniki Dimokratia)*’dir. Komşu ülkeler, Türkiye, Bulgaristan, Arnavutluk ve Makedonya’dır. Ülke topraklarına dahil olan pek çok adaya sahiptir. (Ege ve İonya Adaları gibi.) Bulunduğu coğrafya, azınlıklarla ilgili siyasetini belirleyen önemli bir etkidir (Koyuncu, 2008: 172).

Trakya, Balkan-Rodop Sıradağları, Marmara Denizi ile çevrelenen bölgenin içinde yer almaktadır. Trakya Bölgesi, batı ve doğu olarak iki bölüme ayrılır. Türkiye topraklarının Rumeli coğrafyasında kalan kısmı Doğu Trakya’dır. Batı Trakya Bölgesi ise, doğu yönünde Meriç Nehri ile Türkiye sınırını belirler. Batı yönünde Mesta-Karasu Nehri ile Makedonya sınırı, güney kısmında Ege Denizi, kuzeyinde Rodoplar ile Bulgaristan sınırıyla çevrelenmiş 8578 km²’ lik bir arazi parçasının adıdır (Saraçlı, 2012: 188).

Batı Trakya Bölgesi, üç ana merkezden İskeçe, Rodop ve Meriç’ten oluşur. Bu merkezlere bağlı kentler İskeçe (Xanthi), Gümölcine (Komotini) ve Dedeoğlu (Alexandroupoli). Resmi kayıtlara göre bölgenin toplam nüfusu 369.430 olarak belirtilmektedir. Bölgede yaşayan Türkler’ in nüfusu net olarak verilmese de 150.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Yunanistan’ın toplam nüfusu 11 milyon civarındadır. Batı Trakya nüfusunu ağırlıklı olarak iki ana grup, Türkler ve Yunanlılar oluşturur. Bu gruplar büyük kent ve ilçelerde beraber yaşamaktadırlar. Gruplar arasında az da olsa ‘*karma evlilikler*’ söz konusu olabilmektedir (Hüseyinoğlu, 2015:4777-4786). Batı Trakya Bölgesi, Yunanistan’ın en az gelişmiş bölgesidir. Bölgenin ana geçim kaynağı, eski zamanlardaki gibi bugün de ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılıktır. 1990’lı yılların sonlarına dek ticaret, Selanik’ten ve Atina’dan gelen tüccarlar vasıtasıyla yürütülüyordu. Son dönemlerde bu durum, kısmen de olsa değişmeye başlamıştır. Türkler’in küçük işletme yatırımlarına yöneldikleri görülmektedir (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi Raporu, 2012: 58).

2.1. Tarihsel Süreçte Batı Trakya

Osmanlı bir fetih devletidir ve batı yönünde ilerlemeye başlamıştır. Türkler, Yunanistan coğrafyasına (1364) Sırp Sındığı Savaşı'nın ardından yerleşmeye başlamışlardır. Drama, Serez, Kavala, gibi yerler, Teselya, Epir ve Batı Trakya bölgesinin önemli bir kısmı fethedilmiştir. II. Mehmet (Fatih) Atina'yı ele geçirmiş, Attika Bölgesini Rumeli Beylerbeyliği'ne sancak statüsünde bağlamıştır. 1460 yılında Mora alınmış, Ege Denizi'nde ve Akdeniz'de Venediklilere ait olan az sayıda ada dışında, Yunanistan'ın tamamı Osmanlı topraklarına dahil edilmiştir. Ege adalarının hepsi 1538'e dek Osmanlı topraklarına katılmış, 1571'de Kıbrıs, 1669'da Girit ele geçirilmiştir (Atabay, 2012: 177).

Fethedilen bu topraklar, Osmanlı Devleti'nin bir eyaleti olmuştur. 400 sene kadar Yunanlılar, Osmanlıların tebaasında⁴ kalmış imparatorluk sınırları içinde hayatlarını sürdürmüşlerdir (Koyuncu, 2008: 174). Osmanlı Devleti'nde özel bir konumları vardı. *“Dil, din ve ticaret özgürlüğüne”* sahiptiler. Denizcilikle uğraşıyorlar, ticaret yapıyorlardı. Fenerli Rumlar ise Osmanlı yönetiminde yer almışlar, tercümanlık ve elçilik vazifelerinde bulunmuşlardır (Atabay, 2012: 177).

Osmanlı Devleti geniş bir coğrafyaya sahipti ve farklı Hristiyan topluluklarını bünyesinde barındırıyordu. Rumlar Osmanlı ülkesinin her yerine yayılmıştı. En yoğun bulundukları yerler *“Mora, Teselya ve Ege Adaları”* idi. Ortaçağdan bu yana Rumlar ulus⁵ niteliğine sahip değildi. Yalnızca ortak noktaları dilleri ve Ortodoks klisesiydi (Uçarol, 2008: 149). *“Yunan Ortodoks Klisesi”* 1833 senesinde İstanbul'da bulunan Patrikhane'den ayrılmış ve *“bağımsızlığını ilan etmiştir.”* Sebebi, Patrikhane'nin Osmanlı hudutları dahilinde kalmış olmasıdır. Yunanistan hudutları dışında yaşamlarını sürdürenler, Yunanlılara millet düşüncesinin aşılmasında güçlükler çıkartabiliyorlardı. *“Yunan ulus inşası”* aşamasında Ortodoksluk inancı çok önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte *“ulus düzeyinde, tarih yazımı, eğitim, edebiyat, şiir, mimari”*

⁴ Tebe'a: *“Uyruklar, tabi olanlar, bağlı olanlar”* demektir (Kanar, Cilt: 2, 2009: 3398).

⁵ Ulus: Eş anlamlısı millet'tir. *“Aynı kavim ve etnik kimliklerin üstünde, çoğu kez bu kimlikleri temel yapan bilhassa 18. Yüzyılda ortaya çıkan bir siyasi örgütlenme türüdür ve bugün dünyaya hakim olmuştur. Modern millet Fransız Devrimi'nin yarattığı sosyo politik bir toplumdur. Modern devletle özdeşleşerek ve belirli bir kavme –etnik gruba dayanarak, o grubun dilini, kültürünü devletin kimliği haline sokarak bunu diğer etnik gruplara kabul ettirmek için çabalar”* (Karpat, 2013: 36).

gelenek-görenekler ve Ortodoksluk “Yunan ulusal kimliğinin” temel taşı olmuştur. On dokuzuncu asrın ilk dönemlerinde Yunanlılarda uluslaşma düşüncesi gelişmeye başlamıştır. “Hümanizm” ve Rönesans’ın ⁶ tesiriyle Avrupa’daki aydın kesimin Helen kültürüne hayranlığı aralarındaki bağı kuvvetlendirmişti. İç ve dış kaynaklı kışkırtıcı çabalar; Rusya faktörü, Fransız İhtilali’nin de tesiri ve ayrıca Osmanlı devletinin son zamanlarda girdiği savaşlardaki başarısızlığı gibi etkenler Yunanlıları yüreklendirmişti (Koyuncu, 2008: 174-192). Balkan coğrafyası, 19. Asrın başlarından itibaren güçlü devletlerin menfaat çatışmalarının konusu olmuştur. Bu sebeple Yunan isyanı Avrupalı ülkeler tarafından düşünce olarak ortaya atılmış ve desteklenmiştir. Rum isyanı Avrupa’nın yakından ilgilendiği ana konulardan biridir (Örenç, 2009: 57).

Özellikle Rusya ve Fransa, Yunanistan’ın bağımsızlığını sağlaması için gayret etmişler ve Yunan ulusçuluğunun kışkırtıcılığını yapmışlardır (Sander, 2016: 185). Rusya’nın Osmanlıyı yıkma düşüncesi, yalnızca kendisinin Osmanlı Devletine savaş açmasıyla kalmamış, Sırp ve Yunan isyanlarının da destekçisi olmuştur. 1821’de Mora’da ve Eflak’ta çıkan isyanların önemli sonuçları olmuştur (Özcan, C: 2, 2010: 317). Yunanlılar, 1822’de bir meclis toplamış, bağımsızlık sürecini başlatmış ve bir anayasa hazırlamışlardı. 1825’te İbrahim Paşa’nın Rumlar üzerindeki baskıları artmış, baskılar sonucunda Rumlar, güçlü devletlerden yardım talep etmiştir (Çoban ve Burulday, 2015: 340- 350).

1827’de Rusya, İngiltere ve Fransa Navarin’de Osmanlı ve Mısır donanmasını yakmıştı (Palmer, 1997: 108). Osmanlı Devleti Rusya’nın taleplerini reddedince 1828’de Osmanlı-Rus Savaşı çıkmış ve savaş Osmanlıların mağlubiyeti ile sonuçlanmıştır.

⁶ ‘Rönesans Hümanizmi: “Hümanizm, edebiyatı, tarihi, resmi, heykeli ve siyasal düşünceleri derinden etkileyen Rönesansın tüm kültürel değişimleri için” kökten tesir eden bir ilham kaynağı olmuştur. Dönemin hümanist bilginleri yeni baştan bir canlanma ve ilgiyle eski metinleri inceleyerek kültürel çalışmalara odaklanmışlardır. Eski eseleri (klasikleri) 14. Asırdan itibaren çözümlemeye başlamışlar ve güçlü sonuçlara ulaşmışlardır. Onların orijinallerini anlamaya çalışmışlar ve ağırlıklı olarak dilbilgisine yönelmişlerdir. Dönemin en önemli gelişmesi ise Ortaçağ’da pek itibar görmeyen Yunanca’nın tekrar hayat bulmasıdır. 15. yy’ın sonlarında oldukça etkileyici bir boyut kazanmıştır. Temel Yunan eserlerinin (1494-1515 dönemlerinde) 17 tanesi basılmıştır. Sonuç olarak hümanizm parçaların bileşiminden çok daha yaygın bir etkilene gücüyle düşünsel biçimde meydana çıkmıştır. Hümanizm coğrafi açıdan, İtalya’da ortaya çıkmış, İtalya’nın tamamına yayıldıktan sonra Avrupa’nın çoğu yerini etkisi altına almıştır. Öteki büyük akımlar gibi hümanizm de pek çok biçime girmiştir. Bunların iki tanesi öne çıkmaktadır, birincisi Hristiyan hümanizmi, diğeri de tarihçileri yönlendiren net bir biçimde “dünyevi olan bir hümanizmdi.” Hiç şüphesiz “Hristiyan Hümanizmi, rönesans düşüncesinin ana akımıydı.” Bu akım “skolastik düşünceye” devamlı saldırıyor ve İncille alakalı çalışmalar daha nitelikli hala geliyordu ve Avrupa’nın kuzey kısmında yaygınlaşmıştı. Rönesans dönemi sanatçıları zarafetin ve realitenin değerini yükselten hümanist etkilerden yararlanmışlardır. 16. Asırda hümanizmin Avrupa’daki tesirini ölçmek pek olası değildi. “Hristiyanlık ile hümanizmin sentezi Rönesans reform hareketine giden yolu” açmıştır (J.Lee, 2012: 11-17). Bahsi geçen dönem “M.Ö. 330’dan 30’a kadar” süregelen 300 senelik bir süreçtir (Mansel, 1971:507-508).

1829'da Osmanlılar ve Ruslar arasında Edirne Antlaşması, ardından 3. Londra Protokolü imzalanmış ve Yunanistan bağımsız olmuştur. (Koyuncu, 2008: 176). Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasını sağlayan 3 büyük devlet, ülkenin yönetim biçimini ve sınırlarını da belirlemiştir. Yönetim şekli krallık olacaktı (Jelavich, 2009: 252). Yunanistan'ın bağımsızlık kazanması Avrupalıların desteklediği geniş çaplı ilk isyandır ve başarılı olmuştur (Ortaylı, 2010: 113).

Yunanistan 1830'da bağımsızlığını sağladığında devlet, Mora civarında kurulmuştu. Devletin dış siyasetteki esas amacı, “*Büyük fikir, Büyük Mefkure*” adlarıyla da anılan Megali İdeayı⁷ hayata geçirmektir (Demir, C: 2, 2011: 410). Rum Ortodoks Kilisesi de bunun öncülüğünü yapmıştır (Şimşir, 1989: xxxv).

1844'te Kolettis adlı Yunanlı siyasetçi “*Yunan Krallığı Yunanistan değildir. Bugünkü Yunanistan,*” ülkenin esas küçük ve en fakir parçasını oluşturmaktadır. Bir Yunanlı'nın asıl hedefi “*Yanya'da Selanik'te, Serez'de, Edirne'de, Konstantinopolis'te, İzmir'de, Trabzon'da, Girit'te, Sisam'da ve Yunan tarihi ve ırkıyla*” ilgisi bulunan her yerde olmalıdır diyordu. Yunanistan'ın bu düşüncesi 1830'lardan bu yana yayılcı siyaset izlemesine sebep olmuştur. Yunanlılar, Osmanlılarla uzun süreli mücadelelerin içine girmiş, nihayetinde Balkan Savaşları'yla önemli kazanımlar elde etmişlerdir (Demir, C: 2, 2011: 410).

Günümüzde de Megali İdea düşüncesinden vazgeçmemişler ve bunu “*Yüksek Strateji*” diye kabul etmişlerdir (Mütercimler, 2010: 80). Yunanistan'ın topraklarını ilk defa genişletmeye başladığı dönem I. George'nin tahta çıkmasıyla olmuştur. 1809 senesinde İngiltere'nin işgal etmiş olduğu yedi adayı Viyana Kongresi ile hukuken sahibi bulunduğu ve İngiliz kayıtlarında “*İyonyen Adadaları*” diye belirtilen adaları 1864'te İngilizler, Yunan himayesine bırakmıştır. I. Balkan Savaşı (1912) esnasında Yunanistan, Yanya ve Selanik'i ele geçirmiş, (1913) II. Balkan Savaşı'nın ardından Balkan ülkeleri arasında imzalanan Bükreş Antlaşması ile de Kavala Yunanistan'a verilmiştir. Yine 1913'te Osmanlılarla Atina Antlaşması imzalanmış, Girit Yunanistan'a bırakılmıştır (Koyuncu, 2008: 177).

⁷ Megali İdea: “*Büyük İdeal, Büyük Fikir*” anlamında kullanılmaktadır. Bu düşünceye göre İstanbul'un yeniden ele geçirilmesi Kıbrıs, Girit, Rodos, Anadolu toprakları ve Makedonyalı İskender'in ulaşabildiği İskenderiye'ye dek uzanan bölgelerin işgal edilmesiyle yeniden “*Helen İmparatorluğu*” diye adlandırılan “*Bizans İmparatorluğu*”nu kurmaktır (İsmail, 1998: 4).

Yunanlılar daha savaş sona ermeden ‘yarım milyondan fazla Türkü göçe zorlamış’ ve nüfus yapısını kendilerine avantaj sağlayacak şekilde dönüştürmek istemişlerdir. Onlar Ege Denizini Bir ‘Yunan gölü’ ne dönüştürmeyi planlıyorlar, bu sebeple Türkleri bulundukları yerlerden kopartıp atmak istiyorlardı (Gündağ, 1988: 1-45). 1912’ de Ege Adaları (Rodos ve 12 Ada)⁸ İtalyan işgalindeydi ve bu adaların durumu ileride uluslararası bir probleme dönüşecekti (Örenç, 2006: 166). Yunanistan, Balkan Savaşları’nın ardından Gökçeada ve Bozcaada ve Meis, dışındaki adaları ele geçirmiş ve topraklarını % 68 genişletmiştir. Megali İdea hayalini gerçekleştirmek için I. Dünya Savaşı’nı bir fırsat olarak gören Yunanistan, savaşın sınırlarını genişletmenin bir yolu olduğunu düşünmüştür (Koyuncu, 2008: 178).

Yunanistan bu hayalini gerçekleştirmek için 15 Mayıs 1919’da İzmir’e çıkmıştı (Cevizoğlu, 2007: 3). Batı Anadolu’yu işgal etmiş, Polatlı’ya kadar ilerlemişti (Görgülü, 2014:325). Mustafa Kemal liderliğinde Milli Mücadele Hareketi’nin güçlü direnişi karşısında, Yunan Ordusu ağır bir yenilgiye uğramış ve Türk Ordusu eşsiz bir zafer kazanmıştı (Turan, 2006: X). Yunanlılar, 1922 yılında tam bir felaket yaşamış ve Anadolu’da ‘Helenizm’ kökünden kazınmıştır (Smith, 2017: 16).

Bu olay Yunanistan’da, ‘Küçük Asya felaketinin hatıraları,’ politik söylemlerin ve ‘Yunan ulusal kimliğinin belkemiğini oluşturagelmıştır.’ Megali İdea düşlerini sona erdiren ve ‘Helenizm’in’ kaderi ile yakından alakalıdır ve günümüz ‘Yunanistan tarih yazımında kendisine ayrıcalıklı değil, aynı zamanda özerk bir yer edinmiştir.’ Pek çok politikacı ve aydın bu ‘travmatik’ olayı halen de süregelen, tarihe malzeme etmekte sıkıntıya düşmemişlerdir. Bu konu, Türkler tarafından yenilginin, ezilmişliğin ve kurban

⁸ Oniki Adalar: ‘Güney Sporad Adaları’ diye de anılır. Ege Denizi’nin güney kesiminde yer alır. Küçükklü büyüklü sayıları 20’yi aşan adalardır. ‘Oniki Ada’ denilmesi, ‘Türklerin bu adaların idaresinde uygulamış oldukları özel bir sistemden gelmektedir.’ Osmanlı döneminde adaların idaresi 12 üyeden oluşan ‘Mahalle Meclis’ sisteminin uygulanmasından kaynaklanmaktadır. İtalya 1911’de Osmanlı’nın elinde bulunan K. Afrika’daki Trablusgarp’ı işgal etmiş; fakat burada ciddi bir direnişle karşılaşmıştır. Direnişi kırmak isteyen İtalya, Osmanlılara bir şaşırtmaca yaparak, dikkatlerini başka bir yöne çekebilmek amacıyla, 1912’de ‘Meis Adası hariç’ bu adaları işgal etmiştir. Ancak adalar stratejik öneme sahipti bu nedenle İtalya, diğer büyük güçlerin çıkarlarına ters olduğu ve onların tepkisinden çekindiği için ‘Türkiye’yi barışa zorlamak amacı ile Oniki Adayı işgal ettiğini, işgalin geçici olduğunu, barış yaptıktan sonra adaları geri vereceğini’ belirtiyordu. Nitekim, 1912’de Uşi Antlaşması imzalanmış ve Trablusgarp İtalyan egemenliğine bırakılmıştır. Uşi Barış Antlaşması’nın 2. mad. göre İtalya’nın Oniki Adayı boşaltması gerekiyordu ancak bunu uygulamaya geçiremeden Balkan Savaşları başlamıştı. Yunanistan da Osmanlıya karşı savaşanlardan biriydi. İtalya bunu öne sürmüş, adaların Yunan işgaline uğrayacağını belirtmiş ve bu gerekçeyle adalardaki işgalini uzun süre devam ettirmiştir. II. Dünya Savaşı’nda İtalyanlar yenilmişti, adalar her ne kadar hukukî Türklerle ait olsa da burada ikamet eden nüfusun çoğunluğunun Rumlardan oluştuğu gerekçesi ileri sürülerek, 1947 yılında imzalanan Paris Antlaşması ile Türkiye’nin fikri dahi sorulmadan Oniki Ada Yunanistan’a bırakılmıştır (Taşkiran, 2007: 22, 101,125).

durumuna düşürülmüşlüğü hatırlatıcısı olarak, söylemlerinde yer bulmuştur (Yıldırım, 2006: 23-24).

Yunanistan, ilk anayasasını yaptığı 1844'te meşruti monarşiyi benimsemiştir. I. Dünya Savaşı esnasında Yunanistan Kralı Konstantin müttefikler tarafından görevden uzaklaştırılmıştır (Armaoğlu, 2012: 234). Yunanistan'da yöneticiler seçimle gelseler de her dönem adil bir seçim olmamıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları dönemlerinde Yunanistan krallık ile cumhuriyet rejimi arasında gidip gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı esnasında Yunanistan (1940-1944 döneminde) İtalyan, Alman, ve Bulgar işgaline girmiştir. Ülke ayrıca, 1943-1949 sürecinde bir de iç savaş yaşamıştır. Milliyetçilerle komünistler çatışmış ve yaşanmakta olan iç savaş Amerika'nın sağladığı destekle bastırılabilmiştir. 1952 senesinde Yunanistan, NATO üyesi olmuştur. Ülke 1949'dan 1967'ye kadar meşruti monarşiyle yönetilmiştir. 1967-1973 arası dönem askeri darbe sürecidir ve kral ülkeden ayrılmıştır. 1953'te yapılan anayasa lağvedilmiş, cunta idaresinin seçtiği temsilci devlet başkanlığı görevini yürütmüştür. 1973'te başkanlık sistemiyle cumhuriyete geçilmiş olsa da bir kaç ay içinde ordu yeniden yönetimi ele geçirmiştir (Koyuncu, 2008: 179).

Yunanistan'ın bir türlü vazgeçemediği Megali İdea hayali Kıbrıs'ta da nüksetmiş ve barış ortamının bozulmasına neden olmuştur. Adayı ilhak etmek maksadıyla öteden beri ENOSİS⁹ için gerçekleştirdiği saldırganlıkları, Türkiye'nin Kıbrıs'a hareket düzenlemesine neden olmuştur (Giritli ve Ucuzsatar, 2006: 192). 20 Temmuz 1974'te Türkiye'nin Kıbrıs'a yaptığı askeri müdahalenin ardından Yunanistan'daki Askeri Cunta yönetimi yıkılmış ve ülke sivillerin idaresine geçmiştir (Manisalı, 2003: 72). Yönetime gelen Karamanlis, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üye olmak için çalışmalar yapmıştı (Tekeli ve İlkin, 1993: 239). Yunanistan, Avrupa Topluluğu'nun 2. Genişleme sürecinde (AT) 1981 yılında tam üye devletlerden birisi olmuştur (Palabıyık ve Yıldız, T.Y : 21).

2.2. Batı Trakya Türk Cumhuriyeti

Batı ve Doğu Trakya olarak bölge iki kesimlidir. Lozan Antlaşması'yla çizilen sınırlara göre, Türkiye'nin Avrupa kıtası topraklarında yer alan kısmı Doğu Trakya, Yunanistan

⁹ ENOSİS: “*Megali İdea*”yı gerçekleştirmek amacıyla “*Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması, ilhak edilmesi*” anlamına gelmektedir (İsmail, 1998: 6).

topraklarında kalan kısmı ise Batı Trakya'dır (Halaçoğlu, 1994: 15). Bölge, Balkan Yarımadası'nın bir kısmında yer almaktadır. "*Batı Trakya Müstakilesi*" sınırları temel alındığında topraklarının bir bölümü Bulgaristan sınırları içinde bulunmaktadır (Eren, 1992: 1-26). 1913'te çizilen hudutlar, günümüz hudutlarının neredeyse üç katı civarında olup, 23591 km²' lik bir alana yayılmıştır. Garbi Trakya nüfusunun çoğunluğunu % 84'ünü Türk'ler oluşturmaktaydı. %10'u Bulgar, % 5'i Rum ve % 1'i de diğer unsurlardan oluşmaktaydı. Bölgede 43 il ve ilçe ile 1452 köy ve yanı sıra 218 adet çitlik bulunuyordu (Tarihten Bir Yaprak Yazar Yok, 1987: 1-48).

Batı Trakya, I. Murat döneminde, 1364'te Evronos Gazi tarafından fethedilmiş ve Osmanlı toprağı olarak 1878 yılına dek, Türklerin hakimiyetinde kalmıştır. 93 Harbi olarak bilinen, Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) patlak verince bu savaşta Osmanlı devleti mağlup olmuştu (Saraçlı, 2012: 189-190). Savaş süreci bir geçiş dönemidir ve bu süreçte Türkler kitleler halinde Anadolu ve Suriye'ye göç etmiştir (Şimşir, Cilt: II, 1989: XXII). Savaş sonrasında imzalanan Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması ile Batı Trakya ilk defa problemli bir alana dönüşmüştür. Antlaşma neticesinde Trakya'nın tamamı, oluşturulmak istenen Bulgaristan Prensliği'nin hudutları içinde kalmış ve Bulgaristan sınırları Ege Denizi'ne kadar ulaşmıştır. Topraklarının, Antlaşma gereği Bulgaristan'a bırakılmasına Türkler tepki göstermiştir. (12 Nisan 1878) Rodoplar' da ayaklanmışlar ve ardından 14 Mayıs 1878'de ilk defa, Geçici Türk Hükümeti'ni kurmuşlardır (Saraçlı, 2012: 189-190).

Ayastefanos Antlaşması uygulanmayan antlaşma olarak bilinir. Avrupa'daki dengelerin Rusya'nın yararına geliştiğini gören Batılı devletler (İngiltere, Fransa, Almanya ve Avusturya) bu antlaşmaya itiraz etmişler ve Berlin'de bir kongre toplamışlardır (İnal, 2008: 453). 13 Temmuz 1878'de Berlin Antlaşması imzalanmış ve sonrasında Batı Trakya yeniden Osmanlı toprağı olmuştur (Saraçlı, 2012: 189-190). Osmanlının Rumeli'de güçlü olduğu zamanlarda, Müslümanlarla Gayrimüslimler arasında nispeten bir barış ortamı mevcuttur. Fakat imparatorluk dağılma sürecine girdiğinde "*yarı-sömürge*" durumunda olan ülkede çözümler başlamış, Fransız ihtilalinin ulusçuluk fikirleri Balkan coğrafyasını da etkilemiştir. 18. asırda Osmanlı Devleti hızlı bir çöküş sürecine girmişti (Ömeroğlu, 2013: 9). 19. asrın son dönemlerinde ise Balkanlar karmakarışık bir ortam içindeydi (Akıncı, 2017: 138).

Osmanlı hudutlarının etrafı düşmanlarla sarılmıştı (Muhtar, 2012: 176). Balkan uluslarının bağımsızlık talepleri, dış güçlerin de desteğiyle art arda gelmeye başlamıştır (Ömeroğlu, 2013: 10). Osmanlılar bu dönemde yanlış siyaset izlemiş ve diplomasiyi de işletememişlerdir (Ortaylı, 2018: 89). 1. Balkan Savaşı patlak verince (8 Ekim 1912-30 Mayıs 1913) Karadağ, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan Osmanlıya karşı savaşmış, Selanik ve Ege'deki bazı adalar Yunan işgaline girmiş, Bulgarlar Çatalca'ya kadar gelmişti (Ömeroğlu, 2013: 10). Balkan Savaşı'nda ordunun siyasete karışması yenilginin sebebi olmuştur. Kısa süre içinde tüm Rumeli'deki topraklar kaybedilmiştir (Mütercimler, 2018: 268). Birinci Balkan Savaşı, Londra Antlaşması ile sona ermiştir. Rusya'nın ve emperyalist devletlerin çıkar çatışmaları ve Balkan milletlerinin paylaşım kavgaları çok geçmeden 29-30 Haziran 1913'te İkinci Balkan Savaşı'nın çıkmasına sebep olmuştur (Ömeroğlu, 2013: 10). Londra Barış Antlaşması'nın henüz "mürekkebi" kurumamıştı (Bayar, C: 4, 1997: 141). Fakat, Balkan ülkelerinin hiçbir antlaşmadan memnun kalmamıştır (Ağanoğlu, 2012: 65). Bunlardan biri de Osmanlı Devleti'ydi, ancak yine de hukuka uygun hareket etmeye özen gösteriyordu. Diğerleri ise kendi menfaatleri doğrultusunda belirli yerler için hak iddiasında bulunuyordu ve paylaşım kavgasına düşmüşlerdi (Metel, T.Y: 73).

Yunanistan ve Sırbistan'ın ani saldırısıyla Bulgaristan her tarafta mağlup edilmiş, diğer taraftan Romanya, Bulgaristan Dobruca'sını ele geçirmiştir. Osmanlı da fırsattan istifade kendi menfaatlerini korumak istemiş, Talat, Enver ve Cemal Beyler tarafından Bab-ı Ali'ye baskı yapılmış, Meriç Nehri'ne dek Doğu Trakya'yı geri almak için karar çıkarttırılmıştır. İçinde bulunulan durum, Bulgarların aleyhine gelişmeye başlamış, bunun üzerine Bulgarlar, Çatalca hattındaki askerlerinin önemli bir bölümünü diğer Balkan devletlerine karşı savaşmak amacıyla geri çekmiştir (Halaçoğlu, 2014: 30-31). Cemiyet böyle bir ortamda Edirne'yi geri almıştı (Ahmad, 2016:171). Ancak, Meriç Nehri'nin batısına geçilmemiştir (Halaçoğlu, 2014: 32). Osmanlı Devleti'nin "kökleri iki büyük yarımada üzerindeydi: Biri Anadolu, diğeri Rumeli" (Çakmak, 2011: 1). Balkan Savaşları neticesinde, Osmanlı Devletine karşı savaşan Balkan Devletleri amaçlarına ulaşmış, Osmanlıları Avrupa'dan ve Balkanlardan çıkartmışlar, Osmanlının elinde yalnızca Doğu Trakya kalmıştır (Sakin ve Salep, 2012: 14).

10 Ağustos 1913'te savaşın ardından Bükreş Antlaşması imzalanmış ve buna göre Yunanistan, Batı Trakya'nın Mesta-Karasu Nehri'nden Edirne'ye kadar olan bir kısmını Bulgar hakimiyetine bırakmıştır. Nüfusunun ağırlıklı çoğunluğu Türk olan topraklar, Bulgar işgali altındaydı ve Osmanlı Devleti, güçlü devletlere vermiş olduğu söz nedeniyle, Bulgar zulmüne maruz kalan Türklere Meriç Nehri'nin batı yönüne geçip yardım edemiyordu. İstanbul yönetimi, Rusların müdahalesinden çekiniyordu. Rumeli'de yitirmiş olduğu topraklar için devletin bütünlüğünü koruma konusunda kaygılıydı. Ancak Bulgarların artan baskı ve zulümleri karşısında müdahale kaçınılmazdı. Enver Bey'in talimatıyla Kuşçubaşı Eşref Bey komutasında 116 kişiden oluşan bir müfreze Ortaköy üzerine gönderildi. Bu akıncı müfreze 15.08.1913'te Batı Trakya'ya geçti. Eşref ve Enver Beyler birlikte bir çözüm yolu bulabileceklerini düşünüyorlardı. Ortaköy'de 22.08.1913 tarihinde buluştular ve Batı Trakya'yı işgal etme konusunda anlaştılar (Ömeroğlu, 2013: 10). Alınan kararın ardından gönüllü askerler, 31 Ağustosta Gümülcine'yi, 1 Eylül'de İskeçe'yi ele geçirdiler. 22-23 Eylül'de Farecik ve Sofulu çevresinde Bulgarlarla şiddetli çatışmalar yaşanmış, çatışmadan kaçan Bulgarlar Yunan kontrolünde olan Dedeoğlu'na sığınmışlardı (Eren, 1997: 38).

Bulgarlar, Batı Trakya'nın önemli bir kısmından çıkartılmış, ardından, Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi (Batı Trakya Geçici Hükümeti) kurulmuş hükümetin başına da Müderris Salih Hoca getirilmişti. Bu hükümet heyetinde Halit ve Raif Beylerin yanı sıra bazı eski memurlar da yer almıştır (Ömeroğlu, 2013: 11). Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin üzerinde Garbi Trakya Hükümet İcraiyesi yer alıyordu. Bunun başında ise Süleyman Askeri Bey vardı. Hükümetteki yetkiler, başta Süleyman askeri Bey olmak üzere ardından Kuşçubaşı Eşref ve onun kardeşi olan Hacı Sami Beylerin elinde bulunuyordu. Bu hükümet, tüm teşkilatıyla faaliyete geçmişti (Eren, 1997: 38). Başkenti Gümülcine'ydi, bayrağının zemini yeşil, beyaz ve siyah renklerden oluşuyor, üzerinde ay-yıldız bulunuyordu (Bıçakçı, 2003: 128). Milli Marşı vardı ve posta pulu bastırılmıştı (Eren, 1997: 38). Asayişini sağlamak için zabitan örgütü kurulmuştu. Askerlik yaşına gelmiş gençlerden ve gönüllülerden oluşan bir de ordu kurulmuştu. Bunun yanı sıra hudutların tespiti yapılmış ve korunması için tedbirler alınmıştı (Metel, T.Y: 117).

Büyük güçler Batı Trakya Hükümeti'nin kurulmasından rahatsız olmuş ve Osmanlı yönetimini ikaz etmişlerdi. Bulgarlar ve Bab-ı Ali kaygılanmıştı (Erdem, 2014: 108-109). Osmanlı kendisine yapılabilecek bir müdahaleden çekiniyordu. Bu dönemde Osmanlılar ile Bulgarlar arasında barış görüşmeleri için çalışmalar devam ediyordu. İstanbul'daki görüşmeler neticesinde, 29 Eylül 1913'te Bulgarlarla Osmanlılar arasında İstanbul Antlaşması imzalanmıştı. Antlaşmanın ardından Osmanlı Yönetimi, Batı Trakya'nın boşaltılması için emir vermiştir (Ömeroğlu, 2013: 11).

Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'nin Türk tarihi açısından önemi Türk adıyla kurulmuş ilk Türk Cumhuriyeti oluşudur. Çok kısa ömürlü bir devlet olmuş ancak iki ay kadar (57 gün) varlığını koruyabilmiş ve sonrasında kendisini lağvetmek durumunda kalmıştır. Osmanlı Devleti, kendisine yapılabilecek bir dış müdahaleden kaygılandığı için BT Türk Hükümeti Muvakkatesi'ne destek verememiştir. İstanbul Antlaşması gereği, bölge 25 Ekimde Bulgaristan'a bırakılacaktı (Saraçlı, 2012: 191). Osmanlı'nın subayları, BT'da önemli kazanımlar elde etmişler, halkın güvenini kazanmış ve halktan destek görmüşlerdir. Hep birlikte çetin bir mücadele verilmiştir (Ömeroğlu, 2013: 11). BT, 1913'ten 1918'e kadar yani I. Dünya Savaşı'nın sonlarına dek Bulgarların hakimiyetinde kalmış, fakat geçen zaman içinde Batı Trakya Türkeri'nin mücadelesi sürmüştür. 29 Temmuz 1915'te Drama'da Batı Trakya Kurtuluş Komitesi ve komitenin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler sonucunda Drama, Kavala ve kısmen de İskeçe ilçelerini kapsayan, Batı Trakya Bölge Hükümeti kurulmuştur. “*Cunta Hükümeti*” diye de adlandırılan hudutları 19.000 km²'ye varan bu bölgesel hükümet, mevcudiyetini 27 Eylül 1917'ye kadar korumuştur (Saraçlı, 2012: 191).

Tarih 10 Kasım 1918, İstanbul'daki Batı Trakyalılar bir kongre tertiplemişler ve bu kongrede aldıkları karar doğrultusunda Batı Trakya Komitesi'ni kurmuşlardı. 1919'da Fransızların itilaf devletleri namına bölgeyi işgal etmesi esnasında faaliyette bulunan komite, merkezini Gümülcine'ye taşımıştır. Batı Trakya Bölgesi'ni 22 Mayıs 1920'de Yunanlılar işgal edince, Gümülcine'nin kuzey kesiminde yer alan Hemetli Nahiyesinde Türkler, Peştreli Tevfik Beyin liderliğinde 27 Mayıs 1920'de Batı Trakya Hükümetini kurmuş ve bu hükümet, bölge Yunan hakimiyetine girince dağılmıştır (Eren, 1997: 42-43).

2.3. Yunanistan’da Azınlıklar ve Etnik Topluluklar

Azınlık problemlerinin görülmeye başlaması, ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla olmuştur. Osmanlıların Balkanlardan ayrılmasıyla yeni ulus devletler doğmuş ve azınlık sorunları gündeme gelmiştir. Bu ülkelerden biri de Yunanistan’dır. Bağımsızlığını kazandıktan sonra, topraklarını genişletmiş ve ulus inşa aşamasında müşterek bir etnik yapı ve Ortodoks inancı üzerine kurulmuş olan “*Yunan kimliği*,” kendilerinden farklı olan azınlıkları “*ötekileştirmiştir*.” Uluslaşma aşaması 18. asırdan itibaren başlamış, 1920’li yıllara dek sürmüştür. Azınlıkları dışlama ve onları asimile etme düşüncesini Yunan Devleti geliştirmiştir. Yunanistan gerek çift taraflı gerekse çok taraflı imzaladığı antlaşmalarla ülkesindeki dinsel azınlıkları benimserken, dilsel, etnik ve ulusal azınlıkları tanımamaktadır (Yavuz, 2014: 55).

Yunanistan her ne kadar etnik bakımdan homojen bir devletmiş gibi düşünülse de esasen ülkede, azınlıkların ve etnik grupların bulunmadığı anlamına gelmez. Ülkede tek resmi azınlık statüsünde olan Müslüman Türkler’ dir. Bunların dışında Makedonlar, Arnavutlar, Pomaklar, Romanlar (Çingeneler), Ulahlar (Vlahlar), Yahudiler ve Ermeniler bulunmaktadır. Ülkede yaşayan bu grupların, nüfuslarının resmi verileri net olarak bilinmemektedir (Koyuncu, 2008: 200). Yapılan nüfus sayımlarında “*verilen sayıların gerçeğe uygun olması gerçekten amaçlanmış mıdır?*” (McCarthy, 1998: 62). Elde olan bilgiler gerçek sayıları yansıtmaktan uzaktır. Bunun sebebi ise konunun muhatapları bu verileri kendi menfaatleri doğrultusunda azaltmakta ya da çoğaltmaktadır. Dil, din ve etnik kimlikle ilgili bilgilere dair sorular yöneltilmemektedir. Resmi kayıtlarda azınlıkların sayılarının kısıtlı gösterilmesinin nedeni ülkede uygulanan azınlık siyasetinden kaynaklanmaktadır. Azınlıklar, “*Müslümanlaşmış Helenler*” ya da “*Slavca konuşan Helenler*” olarak nitelendirilmekte ve ülkede azınlık bulunmadığı ileri sürülmektedir. Bunun yanı sıra azınlıkların nüfusunun az sayıda gösterilmesinin nedeni, azınlığa mensup olanların haklardan daha fazla yararlanmak, baskıcı ve ayrımcı muamelelere maruz kalmamak için kimliklerini açıkça ifade etmeye çekindiklerinden kaynaklanmaktadır (Yavuz, 2014: 56). Yunanistan farklı etnik kimlikleri (dinsel, kültürel, dilsel) azınlık diye nitelendirmediğinden onlarla ilgili bilgilerin istatistiksel kayıtlarını tutmamaktadır (Koyuncu, 2008: 200).

Ülkede en son (dinsel) nüfus sayımı 1951 senesinde yapılmıştır. Sonraki dönemlerde yapılan sayımlarda dinsel ve etnik kimlikle ilgili sorular yer alsa da azınlık problemleri yaşamamak için bu veriler açıkça paylaşılmamaktadır. 1951 yılı nüfus sayımı resmi sonuçları şu şekilde açıklanmıştır. 7.632.801 yurttaşın 7.472.559'u yani (%97.9'u) Ortodokslardan, 112.665'inin %1.4'nün Müslümanlardan, 28.430'u (%0.4'ü) Katoliklerden, 12.677'si (%0.2'si) Protestan ya da diğer Hristiyan topluluklardan ve 6.325'i (%0.1'i) de Yahudilerden oluştuğu kaydedilmiştir. Yukarıdaki verilerin dışında, 2012 yılında yapılan nüfus sayımına göre resmi veriler şu şekilde açıklanmıştır. Yunanistan'ın toplam nüfusu 10.787.000'dir. Etnik şekilde dağılımı; Yunan 8.5 - 9 milyon, Türkler 112.000-115.000 (%1) bunlardan Türk vatandaşı olanların sayısı 20.248 pek çoğu İstanbul Rumları' dır. Romanlar 200.000-300.000 (%2-3), Arnavutlar 150.000-200.000 (%1.5-2), Makedonlar 150.000-200.000 (%1.5-2), Ulahlar 200.000-250.000 (% 2-3), Gagavuzlar 30.000, Göçmen olan Müslümanlar 400.000-500.000 tahmini rakamlardır. Dini dağılıma bakıldığında Ortodoks Hristiyanlar nüfusunun %93 - 94, Müslümanlar (%5-6), Katolik Hristiyanlar, Yahudiler ve diğerleri (% 1- 2)'dir (Yavuz, 2014: 56).

2.3.1. Türkler

Türkler, Batı Trakya'da, Yunanistan'ın kuzey doğusunda yer alan bölgede, asırlardır yaşamlarını sürdürmektedir. Avrupa'nın ve Balkanların "*tarihi, otokton ve milli*" azınlıkları içinde en mühim olanlarından biridir. Türkler'in bölgeye gelişi ilk defa 6. yüzyılda "*Orta Asya'dan Balkanlara*" kitleler halinde yoğun bir göç dalgasıyla olmuştur. Sonraki süreçte Osmanlı'nın Balkanlardaki fetihleri ve ardından bölgede asırlarca kalması, tıpkı öteki Balkan ülkelerinde görüldüğü gibi Yunanistan'da da Türk ve Müslüman olgusunun kökleşmesine yol açmıştır (Hüseyinoğlu, 2015: 4777-4786).

Bölge Balkan Harpleri' ne kadar 550 sene Osmanlı hâkimiyetinde kalmış, ardından Bulgarlar ve daha sonraki yıllarda İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmiş ve 1920 yılına gelindiğinde Yunanistan hututları içinde kalmıştır (Koyuncu, 2008: 207). Balkan Savaşları Osmanlılar için 93 Harbinden sonra, ikinci bir "*kırılma noktası*" olmuştur. Osmanlılar, Balkanlarda ve Avrupa'da sadece toprak kaybetmemiş aynı zamanda bu topraklarla bağları kopartılmış, üstelik Anadolu topraklarına önemli sayıda büyük bir Müslüman göçü olmuştur (Ashmead ve Bartlett, 2012: 7).

İstiklal Savaşı'ndan sonra, Türkiye ve Yunanistan arasında 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanmış olan ve Lozan Barış Antlaşması'nın ekinde yer alan 6 numaralı “*Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol*” ya da Mübadele Antlaşması olarak da nitelendirilen antlaşma onaylanmıştır. Antlaşmaya göre (Tevfik, 2014: 31). Türkiye’de yaşamakta olan Ortodoks Rumlarla Yunanistan’da yaşayan Müslüman Türkler yer değiştireceklerdi. Bunların dışında kalan İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri etabli (yerleşik) olarak bırakılacaklardı (Baysal, 2013: 31).

Mübadele Sözleşmesine göre, Türkiye ve Yunanistan’dan 4 temsilci ve I. Dünya Harbi’nde yer almamış tarafsız kalan ülkelerden 3 temsilcinin katılacağı bir uluslararası “*Karma Komisyon*” oluşturulacaktı (Gür, 2012: 1-98). 1923 Ekim’inde çalışmaya başlayan Komisyon’da, “*etabli*” kelimesinin yorumlanmasıyla ilgili olarak Türk ve Yunan tarafları anlaşmaya varamamışlardı. Yunanlılar, İstanbul’da daha çok Rum bırakılmasını isterken, Türk tarafı ise yerleşikleri kendi kanunlarına göre tanımlamak istiyordu. Bu konuda anlaşma sağlanamayınca, problem Milletler Cemiyeti’ne taşınmıştır. 1925 senesinde Adalet Divanı’nın yorumu da problemi çözememiş, “*etabli*” meselesi iki ülke arasında gerginliğe neden olmuştur. Nihayet 10 Haziran 1930’da anlaşmaya varılmış ve buna göre “*geldikleri tarih ve doğdukları yere bakılmaksızın gayri mübadil olan İstanbul Rumları ve Garbi Trakya Türkleri ‘etabli’ yerleşikler olarak kabul edilmiştir*” (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Lozan Barış Antlaşması, 24 Temmuz 1923’te Mübadele Antlaşması’nın üzerinden 6 ay geçtikten sonra imzalanmış ve 24 Ağustos’ta TBMM tarafından onaylanmıştır (Atatürk, 2010: 502). Antlaşmanın tarafları arasında Türkiye ve Yunanistan, bunlardan başka İngiltere, İtalya, Japonya, Fransa, Sırbistan, Romanya yer alıyordu. Boğazlar konusu görüşülürken Bulgaristan ve SSCB konferans masasındaydı (Baysal, 2013: 32-33). İrili ufaklı Türklerle savaşan tüm devletler, “*Türk milletinin iradesini onaylamışlardır*” (Karacan, 2009: 547).

Uzun tartışmaların ardından Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır. Bu Antlaşma, Türkiye Cumhuriyeti’nin temel taşı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin tapu senedidir. Antlaşma ile Batı Trakya Türkleri’nin statüsü ve hakları da belirlenmiştir. Antlaşmanın 1. Bölümünün 3. kısmı, 37 - 45. maddelerini kapsamaktadır. Bu Antlaşmanın 37 - 44 maddeleri Türkiye’deki gayrimüslim azınlıklarla alakalı bazı düzenlemeleri içeriyordu.

45. maddede de ise mütakabiliyet ilkesine vurgu yapılarak, Türkiye’de bulunan gayrimüslim azınlıklara sağlanan hakların Yunanistan’da bırakılan Müslüman Azınlıklar için de geçerli olduğu belirtiliyordu (Baysal, 2013: 32-33).

Lozan Antlaşması’nın 37 - 43 maddeleri sadece mütakabiliyet ilkesine dayanarak Yunanistan’a karşılıklı yükümlülükler getiriyordu. Bu yükümlülükler özetle şöyledir: 37. maddeye göre Yunanistan getirilen yükümlülükleri temel kanun olarak tanıyacaktı. Yapılan kanun, yönetmelik ve düzenlemeler hiçbir şekilde bunlarla çelişen ve bunlara aykırı olan düzenlemeler getiremeyecekti. Bu genel hükmün ardından, 38. maddede ise azınlıkların statüleriyle ilgili ayrımcılık yapılmayacak, yaşamları ve özgürlükleri korunacak herkes dini inançlarının gereği vazifelerini özgürce gerçekleştirebilecek, seyahat ve istediği her yerde yaşama özgürlüğüne sahip olacak denilmektedir. 39. maddeye gelince Müslüman Azınlıklar, Yunanlı vatandaşlardan fark gözetmeksizin medeni ve siyasi haklardan faydalanabileceklerdi. Kamu hizmetlerine girme ve görevde yükselme, istedikleri mesleği ve sanatı yapabilme hakkına sahip olabilecek, dinsel inanç ve mezhep ayrımcılığı yapılmaksızın yaşamlarını sürdürebileceklerdi. Bununla birlikte “*istedikleri dli (ana dli)*” kullanabileceklerdi. Antlaşmanın 40. maddesinde Müslüman Azınlığın harcamalarını kendileri temin etmek koşuluyla her çeşit hayır kurumları, okullar vb. kurumlar oluşturabilme, bunların yönetim ve denetimlerini gerçekleştirebilme hakkı veriliyordu. 41. maddede ise Azınlığın yoğun bulundukları yerlerde kendi ana dillerinde eğitim-öğretimlerinin gerçekleştirilmesinde, Yunanistan olanak sağlayacak ve bu tür işlerde (eğitim, dini işler ve hayır işleri) kullanabilmek için devlet bütçesinden “*adil bir*” ödenek sağlayacaktı. 42. madde, Yunanlı yöneticiler tarafından, Müslüman Azınlığın aile ve hukuklarını, kişisel durumlarıyla alakalı statülerini, kendi gelenek ve göreneklerine uygun olarak çözümleyebileceklerinin güvencesini sağlamakla birlikte, dini kurumları ve vakıfları için her çeşit kolaylığı göstereceklerini belirtmektedir. 43. maddede Müslüman Azınlığın inançlarına yönelik olumsuz davranışlarda bulunmaya mecbur edilemeyeceği ve inançları sebebiyle kanunların gerektirdiği bir uygulamayı gerçekleştiremediklerinde kendilerine verilen hakların geri alınamayacağı vurgulanmıştır. Bu maddelerde kısaca özetlendiği şekilde, tüm bağlayıcılığına rağmen Yunan hükümetleri aykırı uygulamalarda bulunmuştur (Değerli, 2006: 239-261). Bu aykırı uygulamalara Batı Trakya Türkleri’nin sorunları başlığı altında 3. bölümde detaylı olarak yer verilecektir.

2.3.2. Pomaklar

Balkan coğrafyası ve Batı Trakya’da ‘‘*Pomak kavramı*’’ 1830’larda ortaya çıkmıştır. Esasen Pomaklar, Türklüğün bir parçasıdır. Bu sözcüğü, ‘‘*Pomak Türkleri*’’ şeklinde ifade edenler Slav toplumlarıdır. Sözcüğün Slav diyalektindeki anlamı ‘‘*yardımcı*’’ demektir. Slav diyalektlerinde ‘‘*Pomağa*’’ ya da ‘‘*Pomağadiç*’’ biçiminde ifade edilirken, ‘‘*Pomak*’’ olarak süreç içinde kullanılmaya başlanmıştır. 14. yüzyılda bölgedeki bu Türklere böyle bir adlandırmada bulunulması, Anadolu’dan akın eden yörüklerin Balkanlara yerleştirilmesinde, ‘‘*Kıpçak-Kuman*’’ topluluklarının onlara yardım etmiş olmalarından gelmektedir. Pomak Türkleri, 1345 senesinde Anadolu’dan bölgeye gelip yerleşen yörüklere yardım etmişlerdir. ‘‘*Aydinoğlu Gazi Umur Bey*’’ Trakya Bölgesine gelerek ‘‘*Dedeagaç ve Meriç*’’ çevresinde ‘‘*Doğu ve Orta Rodoplara doğru fütuhata başlayınca*’’ yörenin Türk kökenli grupları kendi istekleri ile ‘‘*artçı ve ileri karakol görevlerini üstlenmiştir.*’’ Sonra, ardından 1358-1362 sürecinde akın akın ‘‘*Süleyman Paşa, Timurtaş Paşa, Yakup Ece, Gazi Fazıl, Lala Şahin, Doğan Bey, Hacı İlbey, Evronos Bey, Bali Bey, Deli Balaban Bey, Balabancıkoğlu ve Akçakocaoğlu*’’ önderliğindeki yöneticilerle gelen topluluklara da Pomak Türkleri yardım etmişler, onlara madden ve manen önemli destek sağlamışlardır (Özönder, 1988: 1-45).

Yukarıda verilen bilgilerin yanı sıra Pomakların kimler olduğu konusunda farklı kaynaklarda farklı yorumlar da bulunmaktadır. Örneğin, ‘‘*Pomakların Bulgarlığı, Yunanlılığı*’’ veya diğer uluslara aidiyetleri hakkında söylemler çok boyutlu olarak ele alınması gerekli olan bir durumdur. Pomaklar için kimi zaman Bulgar, Sırp, Yunan, Makedon ve kimi zaman da Makedonyalı İskender’in torunları olduğu şeklinde atıfta bulunmaktadır. Oysa ki Pomaklar, genellikle bu iddiaları reddetmektedirler. Ancak Pomakların arasında, yukarıda sözü edilen milletlere ait olduklarını düşünenler de vardır. Fakat Pomakların büyük bir kısmı, kendilerinin Türk olduğunu beyan etmektedirler. Bütün bu söylemler ve iddialar, kendilerini Türk olarak tanımlayan Pomaklara göre, onların iradelerine önem verilmeksizin kabullenmedikleri uluslara ait olduklarını iddia edenler, onların zorla İslamlaştırıldıklarını ifade etmektedirler. Sözü edilen bu iddialar gerçek dışıdır. İddiaların gerçek dışı olduğu Osmanlı’nın tarihinde açıkça görülür. Osmanlılar, yönetimi altında tuttukları ‘‘*tebaasının*’’ dillerine, dinlerine onların gelenek ve göreneklerine müdahalede bulunmamışlardır. Osmanlıların,

hakimiyeti altında bulundurdıkları topluluklara, hoşgörüyüyle yaklaştıkları sınırsız örnekler mevcuttur (Sofuoğlu, 2014: 341).

Balkan coğrafyasında 1910'lu yıllara kadar Osmanlı idarecilerinin adil, hoşgörülü yönetimi altında yaşamlarını sürdüren Bulgarlar, bahsedilen dönemden itibaren, Bulgaristan hudutları içinde bulunan Türk toplumunu ayrıştırarak parçalamak siyaseti izlemiştir. Bu insanlar dağlık arazilerde “*tecrit edilmiş coğrafi*” koşullar yüzünden, tarihsel süreçte birbirlerinden ayrı lehçelerle konuşmaya başlamışlardır. Bulgarlar özellikle “*Balkan Türklüğünü Rodoplar, Deli Orman, Prin Makedonyası ve Kuzey Trakya*” şeklinde parçalara ayırarak bölge Türklerinin lehçelerinin ayrışmasına neden olmuşlardır. Yunanlılar, “*Elen Müslümanı*” olduklarını iddia ederken Bulgarlar ise “*Müslüman Bulgarlar*” olduklarını ileri sürmektedirler (Özönder, 1988:1-45).

Yunanistan'ın iddiaları, etnik ve dilsel bakımdan farklı oldukları yönündedir. Onları “*Grek Müslümanları*” olarak nitelendirmektedir. Pomakları Batı Trakya Türkeri'nden ayırarak, “*asimilasyonu hızlandırmaktadır.*” Yunanistan, Pomakların örgütlenmelerini, kültürel faaliyetlerde bulunmalarını, dernekleşmelerini kolaylaştırmaktadır. Ancak Türkler ve Makedonlar söz konusu olduğunda durum tam tersidir. Pomaklar Batı Trakya Bölgesindeki Türklerle kaynaşmışlardır. Yunanistan'ın Müslüman Azınlığı ayrıştırma faaliyetleri Pomakları rahatsız etmektedir. Lozan Antlaşması'nda Pomaklar, Müslüman Azınlığın içinde yer almaktadır. Ancak buradaki anlaşmazlık konusu Pomakların etnik bakımdan Türk olup olmaması meselesidir (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 41).

Pomaklarla ilgili yabancıların en önemli tartışma konusu yaptığı mesele dildir. Bunun sebebi de Pomakların kullandıkları Türkçe'nin içinde yer alan sözcüklerden kaynaklanmaktadır. Bu sözcüklere bakıldığında “% 30'u Ukrayna Slavcası, % 25'i Kuman-Kıpçakça, % 20'si Oğuz Türkçesi, % 15'i Nogayca, % 10'u Arapça 'dır.’” Etnik köken ve dil konusunda Yunanistan'ın yaptığı propaganda da tıpkı Bulgarların yaptığı gibi kitaplarında onları, Yunan kökenli gösterme gayreti içindedirler. 1978 senesinde “*Rodop Valisi Panagiotis Foteas imzalı, 'Batı Trakya Pomakları' adlı*” kitap bu durumun en somut göstergelerinden biridir. Kitapta bulunan iddialara göre Makedonyalı İskender zamanında Pomakların Rodoplarda yaşamakta olan (Agrianlar) olduklarını iddia etmektedir. Bu kitapta Bulgarların görüşlerine de yer verilmiştir. Şöyle ki

“*Türklere göre Pomak kelimesi, Peçenek kelimesinden türemiştir. Türkler Pomakların M.S. IV. yüzyılda Bizansa saldıran Kuman ve Peçeneklerin soyundan*” geldiğini söylemektedirler, biçiminde bir örneğe yer verilmiştir (Özönder,1988:1-45).

Pomakların kimlikleri ve etnik kökenleri hakkındaki tartışmalara bakıldığında “*Aren/Archiryan, Torbeş/Türkbaş ve Goralı gibi*” yaşadıkları ülkelerde, değişik adlarla bilinmektedirler (Özcan, 2013: 87). Bulgaristan’da bulunan Pomaklar Rodop Sıradağlarının kuzey kesiminde yaşarken, Yunanistan’dakiler de güney kesiminde yaşamaktadırlar. Yunanistan Pomakları, Türkçe’yi çok rahat kullanmaktadırlar, dilleri akıcıdır (Sofuoğlu, 2014: 291).

Yunanistan’da Pomaklar, Bulgaristan ağırlıklı olarak Batı Trakya’da yaşamaktadırlar. Özellikle Bulgaristan hudutlarına yakın yerlerdeki köylerde, Gümölcine, Dimetoka ve İskeçe’de yerleşmişlerdir. Pomakların nüfusları 40.000 olarak verilmiştir. Bunların 27.000’i İskeçe’de, 13.000’i Gümölcine’de “*Yasak Bölge*” diye adlandırılan yerde yaşamlarını sürdürmektedir. Nüfusun diğer kısmı Batı Trakya’da “*yayılmıştır.*” Bunlar, Batı Trakya’da bulunan Müslüman Azınlığın içinde % 35’lik bölümünü oluşturmaktadır (Özcan, 2013: 52-53).

2.3.3. Makedonlar

Yunanistan coğrafyası çok sayıda eski medeniyetin yaşam alanı olmuştur. Yunanistan’ın kuzey kesiminde yer alan Pindus ve Rodop Sıradağları ile Ege Deniziyle çevrilmiş olan bölgede farklı etnik kökenlerden gelen ve bu sebeple azınlık olduklarını ileri süren Makedonlar yaşamaktadır. Yunanistan yönetimi “*Makedon*” kelimesini Yunanistan’ın tamamında yaşayan ve Yunan yurttaşlarının tamamını kapsayan “*coğrafi*” bir terim olarak nitelendirmektedir. Bu sebeple Yunanistan, ülkesinde bulunan Makedonları azınlık olarak nitelendirmemekte ve “*Slav Yunanlar*” ya da “*çift dilliler*” şeklinde ifade etmektedir (Hatipoğlu, 2005: 9).

Tarihsel süreçte Makedonya pek çok istilaya maruz kalmış, bu nedenle çeşitli dinlerden ve dillerden olan; Romalılar, Dorlar, Traklar, İlliryalılar, Keltler, Mikenler, İskitler, Slavlar, Kumanlar ve Bulgarlar gibi topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Bölge, süreç içinde Roma, Bizans İmparatorlukları, Makedon, Sırp ve Bulgar Krallıkları ile Osmanlı İmparatorluğu’nun hakimiyet alanı olmuştur (Yavuz, 2014: 81). Balkan Savaşları

sırasında (1912-1913), Makedonya'nın tarihinde önemli bir dönüşüm yaşanmıştır. Bulgaristan Makedonya'nın Prin, Sırbistan Vardar bölgesini ele geçirirken, Yunanistan da Ege Makedonya'sını hâkimiyeti altına almıştır. Bundan sonraki süreçte Yunanistan, kendi topraklarında yaşayan Makedonları oldukça yoğun bir asimilasyona tabi tutmuş ve adeta, “*etnik temizlik*” siyaseti izleyerek onları ezmeye ve “*milliyetsizleştirmeye*” koyulmuştur (Hatipoğlu, 2005: 9).

1926'da Yunanistan, çıkarttığı bir kararname (332 sayılı) ile Slavca isimleri olan tüm yer adlarını değiştirmiştir. 1936-1941 dönemi Metaksas dönemidir ve bütün azınlık topluluklarda olduğu gibi Makedonların durumu da oldukça kötüleşmiş, asimilasyonist uygulamalarla karşılaşmışlardır. II. Dünya Savaşı'nın ardından kısmen rahatlamışlar ve eğitimle ilgili olarak kısıtlı şekilde, kendi dillerinde eğitim hakkı verilmiştir. Fakat iç savaş döneminde, yine etnik kimlikleri inkar edilmiş ve resmen kendi dillerini kullanmalarına yasak getirilmiştir (Koyuncu, 2008: 231).

Günümüzde Yunanistan'da, Ege Makedonyası'nda, yaşamlarını sürdürenlerin sayısı konusunda, diğer etnik topluluklarda olduğu gibi net bir nüfus bilgisi bulunmamaktadır. Bu sebeple kaynaklarda farklı sayılar görülmektedir; ancak yukarıdaki resmi rakamlara göre sayılarının 150.000-200.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bazı kaynaklarda Yunanistan'da yaşayan 500.000 Makedon olduğundan söz edilmektedir. Nüfus bilgilerinin tutarsızlığı iki sebepten kaynaklanır. 1. si, dini mi yoksa milli kimliği mi temel alacağı sorunudur. Diğer “*etnik veya dini bir kimlik*” üstlenen toplulukların bunların ne kadarını kabullendiği ve kendilerini tanımlarken esasen nasıl nitelendirdikleridir. Bununla birlikte, yapılan nüfus sayımlarını, kimlerin gerçekleştirdiğine göre de rakamlarda farklılaşma görülmektedir. Yunanistan, Helen Kültürünün¹⁰ bölgeye egemen olması için bu bölgenin etnik ve nüfus yapısını ters yüz eden uygulamalar gerçekleştirmiştir. Mesela, Türkiye'den mübadeleyle göç etmiş olan Rumları özellikle bu bölgelere yerleştirmiştir (Koyuncu, 2008: 228). Yunanistan, ülkede bulunan Makedonları azınlık olarak görmemekte ve azınlık sorunu olduğunu inkâr etmektedir. Öte yandan Makedonlar, “*etnik kimliklerini kabul ettirme ve yasal haklarını*

¹⁰ Helen Kültürü: “Yunan kültürünün Yunanistan” sınırlarını aşp Akdeniz ve Ön Asya'ya taşınması “*doğu kültürleriyle*” karışıp harmanlaşması sonucunda ortaya çıkan, evrensel bir kültürdür. Makedonyalı İskender'in “*Asya seferleriyle*” başlayıp uzun süre tesirini sürdürdükten sonra, Romalıların Mısır'ı fethetmesiyle son bulmuştur. Bahsi geçen dönem “*M.Ö. 330'dan 30'a kadar*” süregelen 300 senelik bir süreçtir (Mansel, 1971:507-508).

kazanma mücadelesi'' içindedirler (Batı Trakya'nın Sesi, 1993: 1-24). 1980'lerde kurulmuş olan Makedon STK'ları Yunanlı idareciler tarafından yasal nitelikte sayılmamaktadır. Bu örgütler ''Makedon İnsan Hakları Merkezi Örgütlenme Komitesi, Ege Makedonya'sı Makedonları İçin İnsani ve Milli Haklar Hareketi, Makedon İnsan Hakları Merkezi gibi'' kendi milli benliklerini korumak ve dayanışmayı sağlamak amacıyla oluşturdukları kuruluşlardır. Esasen bölgede yaşayan Makedonların yasal veya yasal olmayan yani Yunanistan'ın kurulmasına onay vermediği tüm ''Slav-Makedon oluşumlar'' kabul edilmelidir. Sebebi onlar da Yunanistan vatandaşıdır. Üstelik Yunanistan pek çok milletlerarası belgeyi imzalamış ve bir AB ülkesi olarak, azınlık ve insan haklarıyla ilgili sorumlulukları üstlenmiş; ancak hiçbir yükümlülüğünü yerine getirmemiştir (Hatipoğlu, 2005: 11).

Yunanlı idarecilerin 1990'lı yıllardaki uygulamalarına bakıldığında, onları ötekileştiren ırkçı yaklaşımları açıkça görülmektedir. Makedon kökenli sporcuların ''müsabakalara'' katılmasına müsaade edilmemesi, memur olanların ülkenin en zorlu şartlardaki bölgelerine sürülmesi, onları tartaklamaları, küçümsemeleri ve işlerinden etmeleri gibi olumsuz örnekler çoktur. Bunların yanı sıra Makedonlara ait eserlerin ve hatta mezarlıkların tahrip edilmesi, okullarındaki ikonalarının parçalanması, papazlarının hırpalanması, sanatsal çalışmalarının engellenmesi, sergiler düzenlemek isteyenlere soruşturmalar açılması vb. gibi pek çok örnekler yaşanmıştır (Batı Trakya'nın Sesi, 1993: 1-24). ABD, 1990'lı yıllarda Yunanistan'ın azınlık ve insan hakları siyasetine yönelik uygulamaları hakkında raporlar hazırlamıştır. Bu raporlara göre Yunanistan'ın Müslüman Türk Azınlık ve Makedonlara yaptığı baskıcı ve ayrımcı muameleler net ifadelerle eleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Helsinki Watch ve buna benzer milletlerarası örgütlerin raporlarında da benzer ifadeler yer almıştır (Hatipoğlu, 2005: 11).

Yunanistan'ın ayrıca Makedonları azınlık olarak görmeme nedenlerinden biri de Yugoslavya'nın parçalanmasının ardından, dağılan altı cumhuriyetten biri olan Makedonya'nın 17.09.1991'de bağımsızlığını kazanmış olması, yeni bir Makedonya problemini ortaya çıkartmıştır. Yunanlılar önce, ''Makedonya'nın kırmızı zeminli ve onaltı ışıklı Vergina Güneşli bayrağı ve anayasasına'' tepki gösterdiler. Yunanistan, bu bayrağı kendi geçmişlerinin gaspı olarak görüyordu ve ''Makedonya Yunandır'' görüşünü ileri sürmeye başlamıştı. Gelen bu tepkilerin ardından bayrakta bazı

değişiklikler yapılmıştı. Ancak bununla kalmıyordu. Devletin adının “*Makedonya Cumhuriyeti*” oluşu da Yunanlıları rahatsız etmişti, çünkü Makedonya isminin bütün coğrafyayı kapsadığı görüşünü ileri sürüyor ve Yunan Makedonyası için (Kuzey Yunanistan) kendi toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılıyordu. Bu nedenle Yunanistan Makedonya ile isim sorunu yaşıyor ve onlar, “*Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya*” şeklinde nitelendiriyorlardı. Bu sorunların temelinde yatan neden, Yunanistan’da bulunan Makedonların varlığıdır ve onlar bu yüzden farklı bir millet olarak görülmemektedir (Koyuncu, 2008: 232-233).

Yunanlı yöneticiler ve halk tarafından Makedonya’nın tehdit olarak algılanması sonucu karşıt bir kampanya başlatılmıştı. Bu kampanya ile tek taraflı ekonomik ambargonun yanı sıra, bazı Makedonya taraftarı olan gruplara cezai işlemler uygulanmaya başlanmıştı. Kampanyada ulusalcı söylemler ve görsel materyallerin ardında saklı olan ateşli tartışmalar, “*Makedonya Bölgesinin ne kadar Yunanlı olduğuna ilişkindi.*” Makedonya Cumhuriyeti’nin resmi yöneticileri de kuzey Yunanistan’da, “*kurtarılmayı bekleyen kardeşlerinin varlığından*” söz ediyorlardı. Onların ana dillerinin Slavca olduğu ve Slavların soyundan geldiği vurgulanıyor ve bu insanların Yunanlı olmadıkları iddia ediliyordu. Bu sebeple Yunanistan’dan gelen tepkiler oldukça sertleşmiş hatta aşırılığa ulaşmıştı. Yunanlıların görüşüne göre, “*Makedonya halkı eski çağdan beri safkan Yunanlıydı.*” Bu topraklara altıncı ve yedinci yüzyıllarda yerleşmiş olan “*Slavlar Yunan kültürü içinde erimişti.*” O nedenle Makedonya’da yaşamakta olan bir kısım Yunanlının Slavca’ya benzeyen bir “*şive*” ile konuşuyor olmalarının hiçbir önemi yoktu (Karakasidou, 2010: 304).

2.3.4. Arnavutlar

Arnavutlar, Balkan coğrafyasının en kadim halklarından biridir ve kökleri İlliryyalılara dayanmaktadır. Bugün Yunanistan topraklarında yaşamlarını sürdürmekte olan Arnavutlar, üç farklı gruba ayrılmıştır. İlki Ortodoks Arnavutlardır, Arvanitler olarak da bilinir. Bir diğeri Müslüman Arnavutlar olup Çamerya Arnavutları olarak adlandırılır. Üçüncüsü ise Soğuk Savaşın ardından Yunanistan’a göç etmiş olan sığınmacılardır. Bunlardan ilk iki sınıfta yer alanlarından birincisi, çeşitli dönemlerde Yunanistan’ın sürgüne tabi tuttuğu ve hatta asimile edilmiş Arnavutlardır. Yunanistan bunların etnik varlıklarını reddetmekte, Ortodoks inancına sahip olanları Yunanlı olarak

nitelendirmektedir. Diğer grup ise Müslüman olan Arnavutlardır ki en çok baskıya maruz kalanlardır. II. Dünya Harbine dek Güney Epir kesiminde yaşayanların çoğunluğunu oluşturuyorlardı ve 1944'e kadar ve de Yunan İç Savaşı esnasında katledilmişler/jenosite uğratılmışlardır. Bunlar, bu sebeple ülkeden ayrılmışlardır. Bunların dışında, Soğuk Savaşın bitiminden sonra Arnavutluk'ta yaşanan ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlardan bunalan, 80'li yılların sonlarında ve 90'lı yılların başlarında, gerek bireysel gerekse toplu olarak, legal ya da illegal yollarla Yunanistan'a geçmiş olan ve nüfusları 150.000 ile 200.000 gibi olduğu varsayılan göçmenlerdir. Yunanlılar arasında bunlar “*Albonophobia*” diye adlandırılırlar. Diğer topluluklarda olduğu gibi Arnavut Azınlığın da nüfusları hakkında net bilgi verilmemektedir. Yunanlılar içinde Arnavut düşmanlığı söz konudur ve bu sebeple aralarında bazı problemler yaşanmaktadır (Koyuncu, 2008: 241-242).

Bugün Çamerya Arnavutları, Tiran'daki Çamerya Siyasi Yurtseverler Derneği aracılığıyla haklarını aramanın mücadelesini vermektedirler. Arnavutluk'taki Halk Meclisi 30 Haziran 1994'te bir karar almış ve 27 Haziran tarihini Çamerya Soykırımını Anma Günü, olarak kabul ve ilan etmiştir.' Çamerya meselesi ayrıca 1995 yılında Temsil Edilmeyen Milletler ve Halklar Örgütü'nde dördüncü genel kurulunda gündeme getirilmiş ve on iki nolu karar çıkartılmıştır. Bu karara göre, “*Çamerya halkının yeniden yurtlarına dönmesi, vatandaşlık haklarının*” ve sahip oldukları taşınmazlarının iade edilmesi, milletlerarası kararlardan ve hukuksal nitelikli belgelerden kaynaklanan haklarının verilmesi ve Yunanlı idarecilerinin Çamerya problemine tarihsel perspektiften bakarak, gerçeği görmesi ve çözüme yönelik ciddi çaba göstermesi şeklindedir. Çamerya Siyasi Yurtseverler Derneği'nin çabaları uluslararası toplantılarda Çamerya soykırımı hakkında önemli çalışmalar yapmış ve konuyu gündeme getirmeyi başarmıştır (Hatipoğlu, 2005: 6).

ABD'nin Demokrasi İnsan Hakları ve Çalışma Bürosu, düzenli olarak her sene devletlerin demokrasi ve insan haklarıyla ilgili raporlarını tutmaktadır. Bu raporlarda Arnavut azınlığın problemlerinin çözümüne yönelik olarak, olumlu ilerlemeler kaydedildiği göze çarpmaktadır. Mesela, “*mülkiyet hakları ve inşaat/onarım ruhsatı almak gibi konularda*” gelişmeler kaydedilmiştir, fakat bu insanların Arnavutluk'a

seyahat etmek istemeleri durumunda çeşitli şekillerde engellemelere maruz kaldıkları görülmüştür (Koyuncu, 2008: 245).

Yunanistan, legal ya da illegal çalışmalar gerçekleştiren Arnavutlara karşı, hep önyargılı olmuştur. Ülkesinde yaşamlarını sürdürmekte olan Arnavutlar hangi gruptan olursa olsun (Ortodoks-Arvanites, Çameryalı veya göçmen) fark etmiyor. ‘İnsanlık ayıbı ‘Albanophobia’nın mantık dışı hezeyanları’ sürdürükçe, Arnavutların ‘sistemli ayrımcılığın ve asimilasyon’ siyasetinin hedefi olması sürecekmış gibi görülmektedir (Hatipoğlu, 2005: 8).

2.3.5. Yahudiler

Yunanistan’daki Yahudilerin tarihine bakıldığında, milattan önce 85’lere kadar dayandırılır. İlk başlarda Attika, Teselya, Argos, Makedonya, Kıbrıs ve Girit gibi yerlerde yerleşmişlerdir. Onlar, İbranice’yi bırakıp ‘Yunanca konuşmaya başlamışlardı.’ 15. yüzyıla dek Yunanistan’da ufak topluluklar halinde bulunuyorlardı. 1439-1492 sürecinde bölgeye göç etmiş ve yerleşmişlerdir. İlk kez Osmanlılar döneminde, 1430 senesinde II. Murat zamanında ‘Eşkanazi Yahudileri Bavyera-Katolik Alman zulmünden’ kaçarak Osmanlılara sığınmışlardı. Ancak 1492’de büyük bir dalga halinde göç eden Yahudiler, dönemin İspanyol yöneticileri Ferdinand ve İsabella, 20.000 civarında ‘İber Yahudi’sini ve Seferad’ı’¹¹ sürgüne tabi tutmuş ve dönemin Osmanlı Padişahı II. Beyazıt onları Selanik’te Osmanlı topraklarına yerleştirmiştir (Yavuz, 2014: 94).

Selanik kenti Seferad Yahudileri için kültürel bir merkeze dönüşmüştür. 1915 senesi kayıtlarına bakıldığında önemli Yahudi yerleşimlerinden biridir. 17. yy’ da Yunanlılarla Yahudiler arasında bazı problemler ortaya çıkmıştır. Mora bölgesinde cemaatleşme aşamasına geçmişlerdi, Arta ve Patras Yahudilerinin çoğu, tıpkı Türklerde olduğu gibi, 1821 tarihindeki ‘Mora İsyanı’ esnasında saldırıya uğramışlar ve yaşamlarını yitirmişlerdir. 20. yüzyılın ilk yıllarında, Balkan Harbinden evvel yaklaşık 10.000 Yahudi Yunanistan’da yaşamaktaydı. Yunan ayaklanması (1821-1830) sürecinde ve

¹¹ Seferad Yahudileri: İbrani dilinde ‘Seferad’ İspanya anlamına gelmektedir. ‘İspanya’dan başka ‘Portekiz, İtalya, Kuzey Afrika, Türkiye, Ege Adaları ve Balkan Musevilerinin de’ önemli bir bölümü bu isimle anılmaktadır. 16. asırda Osmanlı Devleti topraklarında yerleşmiş olanların kullandıkları ‘dil eski İspanyolca’dır.’ Süreç içinde Rumca’dan, İbranice’den ve Türkçe’den bu dilin içine sözcükler ve deyimler girmiştir. 1492 yılında İspanya’dan sürülen Yahudiler, İspanya’dan gelmiş oldukları için kendilerini ‘Seferad’ ismiyle nitelendirmişlerdir (Akıncı, 2017: 217-218).

sonraki dönemlerde (1840, 1851, 1891) Yunanlıların Yahudilere yönelik saldırıları neticesinde, pek çoğu yaşamlarını yitirmiştir. Yunanistan, Balkan Harplerinin ardından Epir, Kavala, Selanik, Girit ve Sakız Adalarını ele geçirince 100.000 Yahudi nüfusu daha Yunanistan hudutlarının içinde kalmıştır (Koyuncu, 2008: 252).

Yunanistan'da eskiden yerleşmiş olan küçük Yahudi toplumu asimile olmuştur (Mazower, 2007: 406). Selanik ise hem etnik kimlikler hem de inançlar bakımından Osmanlı'nın en yoğun ve "kozmpolit" şehirlerinden biriydi (Meydan, 2014: 36). Ülkenin en büyük ikinci kentiydi. Selanik'teki, Seferad Yahudileri dilleri ve de kültürleri bakımından oldukça farklıydı. I. Dünya Savaşı'nın ardından, Doğu Avrupa Azınlıkları Antlaşmalarının hazırlanması sürecinde katkı yapmışlar, Osmanlılar zamanında faydalanmış oldukları geleneksel haklarının çoğunun tanınmasını talep etmişlerdi. Paris Barış Konferansı'nda azınlık haklarının yasalarla güvence altına alınmasını, Doğu Avrupa'da yer alan pek çok devlet kabul etmişti. 1920 yılında Venezilos yönetimi, Yunanistan'da yaşayan Yahudilerin anayasal statüsünü tanımlayan kanunları çıkarmış ve 1922'de yürürlüğe koymuştur. 21 yaş ve üzerindeki erkeklere oy verme hakkı tanınmış, ticaretle uğraşan Yahudilere Cumartesi günleri tatil yapmalarına olanak sağlanmış ve kayıt defterlerini "Yudeo İspanyolca" tutmalarına müsaade edilmiştir (Mazower, 2007: 406).

Yunanistan'da Yahudi karşıtlığı 1920-1930'larda ara sıra görülüyordu. II. Dünya Savaşı'nın ilk dönemlerinde, ülkede 70.000-75.000 Yahudi yaşıyordu (Koyuncu, 2008: 253). 1941'de Hitler Yunanistan'ı işgal etmişti (Hart, 2016: 184). 1943'te 65.000 Yahudi'yi istilacı Almanlar, "temerküz kamplarına" göndermiş ve oralarda katletmişlerdi. Böyle bir olumsuzluğun yaşanmasında Yunanlıların Almanlarla işbirliği içinde oldukları ifade edilmektedir. 1948'de İsrail Devleti kurulmuş, Yunanistan, yurttaşı olan Yahudilerin, "Yunan vatandaşlığından" ayrılmaları koşulu ile ülkeden gitmelerine izin vermiştir. Günümüzde Yahudiler Yunanistan'ın farklı bölgelerinde yaşamaktadırlar. Nüfusları yaklaşık 6.000'dir. Nüfus düşmesinin iki esas sebebi vardır. İlki kendi devletleri kurulunca tüm dünyadaki Yahudilerde olduğu gibi Yunanistan'dakilerin de çoğu İsrail'e göç etmişlerdir. Diğeri, savaştan önce ve sonra devam etmiş olan Yahudi karşıtlığı sebebiyle, Yahudiler ülkeden ayrılmışlardır. Yunanistan'daki antisemizm uygulamaları ve Yunanlıların "antisemitik eğilimleri"

günümüzde de görülmektedir. Bu olumsuz yansımalar, “*din, eğitim, yasama-adalet işleri ve*” siyaset alanlarında sürmektedir (Koyuncu, 2008: 253).

2.3.6. Ulahlar (Vlahlar)

Ulahlar, kimlerdir ve nereden gelmişlerdir? Tarihçilerin tartışmalı konularındandır. Latin kökenlidirler ve Balkan coğrafyasının en eski halklarından biridirler. Lehçeleri Latin kökenli olsa da Romenleri de kapsamaktadır. Onların, Barbarların istilasından kaçıp, dağlara yerleştiği ve biraz da “*Romenleşmiş Paleobalkanik toplulukların soyundan geldiği*” düşünülür. Hırvat Tarihçi Drago Ragsondiç Ulahlar için şöyle bir değerlendirmede bulunur. Osmanlı İmparatorluk topraklarından göç etmiş, dilleri Sırpça olan etnik kimlikleri çoğunlukla sorgulanan, 13. asırdan 15. asra kadar “*çoban-savaşçılar olarak*” nitelendirilen, onlardan olmasalar bile Sırp topluluklarına eklenmiş, Ortodoks Hristiyan topluluklardan biridir, demektedir (Birecikli, 2013: 939). 19 yüzyılın başlarında ulusalcılığın arttığı dönemde, Osmanlı İmparatorluğu’nda baş gösteren ayrılıkçı eylemlerin ortaya çıkmasıyla, kliselerle okullar ayrılmaya ve ardından Yunanlılar, Bulgarlar ve Sırlar kendilerini farklı kimliklerle ifade etmeye başlamışlardır. Ortodoks Rum Patrikliğinin faaliyetleri Ulahlara tesir etmiş ve onlar da kendilerini Yunanlı olarak görmeye başlamışlar, 1821 yılında, Osmanlılara karşı isyan eden Yunanlıların yanında yer almışlardır. Ulahlar, Arnavutlar gibi ulusçuluk akımından en sonra etkilenmiş olan topluluklardan biridir. (Yavuz, 2014: 91).

Yunanista’nın Teselya ve Pindus bölgelerinde, Ege Makedonya’sının batısında ve kuzeyinde, Selanik’in kuzey kesiminde yer alan Meglen civarında yaşamlarını sürdürmektedirler (Hatipoğlu, 2005: 15). Nüfusları konusunda kaynaklarda farklılıklar görülmektedir. Bu nedenle burada 2012 yılı resmi nüfus verilerinin kullanılması uygun görülmüştür. Sayıları 200.000-250.000 civarındadır. Ulahlar’ın dilleri Aromanca’ dır (Koyuncu, 2008: 246). Onlar kendilerini tanımlarken “*Romani, Romeni, Aromani*” şeklinde isimlendirmekte, Yunanlılar ise onları “*Kutsovlakh*” ya da bir çeşit lehçe konuşan “*Helenler, hatta Roma İmparatorluğu zamanında Latinleşmiş Helenler olarak*” tanımlamaktadırlar. Dağlık kesimlerde yaşamakta, tarım, hayvancılık ve ticaretle uğraşmaktadırlar (Hatipoğlu, 2005: 15).

Ulahlar, Türkler, Arnavutlar, Yunanlılar, Bulgarlar ve Sırlar gibi toplulukların arasında dağınık şekilde yaşamlarını sürdürüyorlardı. Osmanlı idaresi altındayken onlara belirli

bölgelerde özel haklar ve imtiyazlar verilmişti. 20.yy'ın başlarında tahmini 500.000 Ulah'ın önemli bir bölümü Makedonya'da yaşıyordu; ancak hiçbir yerde çoğunluğu sağlama imkânları bulunmuyordu. Ne otonomi ne de bağımsızlık talep edebildiler. Diğer Balkanlı uluslar da onların varlıklarını inkar ettiler ve onları asimile etmeye çalıştılar (Karpas, 2012: 219-220).

Balkan Savaşları (1912-1913) sınırları değiştirmiş ve haritalar yeniden çizilmiştir. Ulah topluluklarının bir bölümü Yunan hudutları dahilinde kalmıştır. Bükreş Antlaşması (1913) ile Yunanistan'da Ulahlara kendi okul ve kliselerini açmaları için imkan verilmiştir. Hatta bu konuda Romanya'dan yardımcı olunması istenmiştir. Ancak Yunanistan, Ulah kimlik bilincinin ortaya çıkmasına engel olmak için Ulahça'nın kullanılmasını yasaklayan önlemler almıştır. Bükreş Antlaşması Ulahlara azınlık statüsü sağlamıştır. Fakat iki savaş sürecinde Ulahlara Yunancayı öğrenme şartı getirilmiştir. II. Dünya Savaşı esnasında Yunanistan, İtalyan işgaline girmiş ve İtalyanlar Ulahları kendi saflarına çekmeye çalışmıştır. İtalyanların destek verdiği "*Pindus Prenslığı kurulmuş*" fakat savaş sonunda Yunanistan kazananlar arasında yer alınca, bu prenslik ortadan kalkmıştır. Romanya da savaştan sonra Sovyet sistemini benimsemiş ve komünist rejime geçmiştir. Bu durumda toprakları dışında bulunan soydaşlarına olan ilgisi kaybolmuş ve Yunanistan'da yaşamakta olan Ulahlara destek sağlamayı kesmiştir. Bundan sonra Yunanistan'da Ulah okulları kapatılmış ve yeni okulların açılmasına müsaade edilmemiştir (Yavuz, 2014: 92).

Ulahlar, kendilerini Yunanlılardan farklı görmeye başlamışlardı. Yunanistan'ın asimilasyon uygulamalarına bir yere kadar tepkisiz kaldılar ve hatta asimile bile oldular. Fakat bunların bir kısmı bu uygulamaları kabul etmeyip Avustralya, ABD gibi uzak diyarlara göç ettiler ve "*bir Ulah diasporası oluşturdular.*" Avustralya, ABD ve diğer Batılı ülkelere yerleşen Ulahların milli bilinçleri gelişmiş ve bu ülkelerde kurdukları dernekleri aracılığıyla, bağlarını devam ettirmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nde "*Farsoratul Derneği,*" Almanya'da Vasila Barba liderliğinde Freiburg'da "*Ulah Dili ve Kültürü Birliği*" gibi derneklerle örgütlenmişlerdir. Mannheim ve Freiburg Üniversiteleri'nde "*Romanistik Kürsüleri bir protokol*" imzalamış, 1986 yılında "*Uluslararası Aromence Kürsüsünün*" kurulmasını sağlamışlardır. Almanya'daki

nüfusları yaklaşık 3000'dir, kimliklerini ve dillerini muhafaza edebilmek için kurdukları dernekler vasıtasıyla yaşatmaya gayret etmektedirler (Hatipoğlu, 2005: 15).

Yunanistan'da Ulahlar, azınlık statüsünde değildirler. Yunanlı idareciler 1980'li yıllardan sonra onları Makedonlar ya da Türkler'de olduğu gibi devletin güvenliği konusunda tehdit unsuru olarak görmemeye başlamışlardır. Mesela “*Ulah Kültür Merkezi*” açmalarına müsaade etmişlerdir. Yununanistan'ın bu tutumunun ardında yatan neden onların milli kimliklerine sahip bir komşu ülkenin bulunmayışı ve Yunan halkı içinde asimilasyonlarının büyük olasılıkla mümkün olması gibi sebeplerdir (Koyuncu, 2008: 246).

Öte yandan 1998'de “*Avrupa Konseyi Balkanlar Komitesi'nce*” uygulamaya sokulmuş olan ve Yunanistan'ın da imzalamış olduğu The European Charter of Regional And Minority Languages isimli belgede, Ulahça da koruma kapsamı içine alınmıştır. Avrupa içinde “*Az konuşulan dillerin korunması ve yaşatılmasını öngören EBLUL'un (European Burcau For Lesser Used Languages)*” AB'nin destek vermesine rağmen yine de Yunanistan'dan tepkiler yükselmektedir. Fakat “*Yunan propagandası*” kendi etkisi altında bulunan Ulah sivil toplum kuruluşlarının etkinlikler düzenlemesine müsaade etmekte ve onların kültürel kimliklerini devam ettirdikleri algısını oluşturmaya çalışmaktadır. Bu etkinliklerin Yunanca yapılması, bir senaryonun uygulanmasının açık bir göstergesidir. Yunanlı idareciler bu sözde derneklerin faaliyetlerini hoş görürken, diğer tarafta, 1995 senesinde EBLUL'un hazırladığı “*az konuşulan dilleri gösteren bir haritayı dağıtmaya çalışan Sotiris Bletsas*” isimli bir Ulah önderine, aynı hoşgörüyü göstermemiştir. Onun gerçekleştirdiği eyleme polis müdahalede bulunmuş ve kendisini tartaklamıştır. Ayrıca 15 aylık bir hapis cezasının yanı sıra, 500.000 drahmilik bir para cezası verilmiştir. Konunun takipçisi olan “*Grek Helsinki Monitor'un Sözcüsü P. Dmitras*” bir televizyon programında YDP'li milletvekilinin fiziksel saldırısına maruz kalmıştır (Hatipoğlu, 2005: 17-18).

Çalışmanın ikinci bölümünde Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesi'nin tarihsel süreci ele alınmış, Türk tarihi ve Batı Trakya Türkleri tarihinde önemli bir yeri olan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ne yer verilmiştir. Devamında ise günümüzde Yunanistan'da yaşayan, azınlıklar ve etnik toplulukların insan ve azınlık hakları konularında karşılaştıkları problemler ele alınmıştır.

BÖLÜM 3: YUNANİSTAN'DAKİ MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞINA HAKLAR SAĞLAYAN HUKUKİ DAYANAKLAR

Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığına haklar sağlayan hukuksal belgeler 3 başlıkta sınıflandırılabilir. Bunlar,

1. Yunanistan'ın iç hukukuyla ilgili olarak: 1975 tarihli Yunan Anayasası'nın 28. maddesinin 1. Fıkrası ile daha önceki antlaşmalarla ulusal hukukun bir parçası olmuş kanunlar ve düzenlemelerdir.
2. Yunanistan ile Türkiye'nin imzalamış oldukları iki taraflı antlaşmalar. 1830 tarihli Londra Protokolü (5.mad). 1881 tarihli İstanbul Antlaşması (özellikle 8. Maddesi önemli), 1913 tarihli Atina Antlaşması ve 3 numaralı Protokol (özellikle 11/4) ile 1920 yılında imzalanmış olan, Yunan Sevr'i diye nitelendirilen Antlaşma ve 30 Ocak 1923 tarihli Mübadele Antlaşması ve Protokol, 1951 ve 1968 yıllarında imzalanmış olan Kültür Antlaşmalarıdır.
3. Çok taraflı olarak imzalanmış antlaşmalar, 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın (37-45 maddeleri), Azınlık ve İnsan Hakları ile alakalı uluslararası imzalanmış çeşitli çok taraflı antlaşma ve sözleşmeler sayılabilir (Ayhan, 2014: 173-187).

3.1. Yunan İdaresinde Batı Trakya Türkeri'nin Azınlık Sorunları (1923-2018)

Türkiye ve Yunanistan arasında, (30 Ocak 1923) Mübadele Sözleşmesi ve Protokol imzalanmıştır. Yunanistan'daki Müslüman Türkler ile Türkiye'deki Ortodoks Rumlar zorunlu göçe tabi olacaktı. Ancak İstanbul, Rumları ile Batı Trakya Türkleri Sözleşmenin kapsamı dışında kalacaktı (Güvenç, 2013: 8). Protokol'ün 1. maddesine göre *“Bu kimselerden hiçbiri, Türk Hükümetinin izni olmadıkça Türkiye'ye ya da Yunanistan Hükümeti'nin izni olmadıkça Yunanistan'a dönerek orada yerleşemeyeceklerdir”* (Güvenç, 2010: VII).

Lozan Konferansı'nda T.C.'nin hudutları çizilmiştir (Mütercimler, 2008: 749). Batı Trakya'nın statüsü uzun tartışmalardan sonra belirlenmiş, Konferansta İsmet Paşa, nüfusunun % 90'ı Türk olan Batı Trakya için Bir halk oylaması yapılmasını istemiştir (Çeçen, 2014: 449). Daha sonra Yunanlı temsilci Venezilos'a söz verilmiştir (Sonyel,

2003:304). Venezilos, Doğu Trakya'yı bırakmıştır; ancak Batı Trakya'yı bırakmamaya kararlıydı. Batılı güçler de Yunanistan'ın yanında yer almış, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile Batı Trakya Yunanistan'a bırakılmıştır. Daha sonra bir de Azınlıklar Antlaşması imzalanmış, (Çeçen, 2014: 449). Azınlıkların sürekli kalacakları ikametgâh problemleri, zorunlu bir nüfus mübadelesini gerektirdiğinden “*ayrı bir antlaşmayla*” uzlaşmışlardır. 1923-1930 yılları arası mübadeleye tabi olanlar yer değiştirmiştir (Lewis, 2008: 479). Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya'daki Türklerin hakları da koruma altına alınmış ve Yunanistan Türkler'in Azınlık statüsünü resmen kabul etmiştir. Türkiye'nin Gayrimüslim Azınlıklara sağladığı hakları, mütekabiliyet esasına göre Yunanistan da Müslüman Azınlığa sağlayacaktır (Çeçen, 2014: 449).

Bundan başka, Müslüman Türk Azınlığın inançları, etnik kimlikleri ve yaşam tarzları bakımından farklı özelliklere sahip olmaları nedeniyle bazı pozitif haklar da sağlanmıştı. Tüm bunlara rağmen Lozan Barış Antlaşması' nın ardından Yunanistan, Müslüman Türk Azınlığının vatandaşlık haklarından ve kendilerine sağlanan ayrıcalıklı haklardan tam anlamıyla faydalanmasına imkan vermemiştir (Metel, T.Y : 3).

Yunanistan'ın bu ötekileştirici ve ayrımcı yaklaşımı, çok taraflı bir antlaşma olan Lozan'ın hükümlerine uymamaktadır. Yunanistan, ülkesindeki Türk varlığını ortadan kaldırmak, onların izlerini silmek için sistemli bir politika izlemektedir. Orada, Türkler baskılanmaktadır. Türkiye Lozan Antlaşması'na bağlı kalırken, Yunanistan uluslararası bir antlaşmayı ihlal etmekten çekinmemektedir (Gökçen, T.Y : 49-65).

3.1.1. 1923-1967 Arası Dönem

Lozan Antlaşması'ndan sonra Mübadeleye tabi olanların yerleştirilmesi konusu kolay olmamıştır. Mübadele meselesi Konferansın en mühim başlıklarından biriydi (Tayfur, 2010: 79). Sözleşmenin uygulamaya konulmasında sıkıntılar yaşanıyordu. Hem Yunanistan'da hem de Türkiye'de iktisadi ve toplumsal problemler artmıştır. Sorunların çözümüne yönelik bir Muhtelit Mübadele Komisyonu oluşturulmuştur. Bu Komisyon 1923 Ekim'inden 1925 Nisanına dek, pek fazla bir sorunla karşılaşmadan mübadelenin yürütülmesini sağlamıştır. Fakat Mübadele Sözleşmesi'nin 2. maddesindeki “*etabli*” sözcüğünü her iki ülke de kendilerine göre yorumlayınca, yerleşikler konusunda anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır (Değerli, 2006: 259-261).

Lozan Antlaşması sonrasında, mübadele kapsamı dışında bırakılmış olan Batı Trakya Türkeri'ne karşı artan baskılar, Müslüman Azınlıkta ya iltica etme ya da kaçak olarak Türkiye'ye göç etme eğilimini ortaya çıkartmıştır. Yunanistan, mübadeleyle Türkiye'den gelen Rumların önemli bir bölümünü, bölgenin nüfus yapısını değiştirmek maksadıyla, Batı Trakya'ya yerleştirmeye başlamıştı. Bölgenin demografik yapısı ve sahip olunan arazi mülkiyetleri, hızla Türkler'in aleyhine olacak şekilde değişmeye başlamıştı. Sosyo-ekonomik yapının Batı Trakya Türkleri'nin aleyhine gelişmesi ve artan psikolojik baskılar, Türkiye'ye göç etmeyi düşündürmeye başlamıştı. Türk yöneticiler, Batı Trakya bölgesinin stratejik konumu nedeniyle bu bölgenin boşaltılmasına sıcak bakmıyordu. 4 Kasım 1923 tarihinde bölgeden Türkiye'ye göçmen kabul edilmeyeceğini karara bağlamışlardı (Öksüz, 2013: 388-389).

İki ülke arasında, Mübadele sorunu (azınlıklar ve mülkiyet) 1926 Atina Antlaşması ve 1930 Ankara Antlaşmaları ile çözümlenebilmiştir (Ayhan, 2014: 173-187). 1930 yılının Haziran ayında imzalanan Antlaşma ile iki ülke uzlaşmaya varmış olsalar bile, Batı Trakya Türkleri bu antlaşmadan çok da memnun kalmamıştı. Antlaşmanın imzalanmasından iki hafta sonra, Atina'daki Elçilikten ve Gümülcine'deki Konsolosluktan Türkiye'nin hariciyesine gelen yazılarda Türk azınlığın hala daha göçe meyilli olduğu ifade ediliyordu. 1934 senesinde Batı Trakya'dan kitleler halinde Türkiye'ye göçler başlamıştı. Bu durum, Türk yönetimini tedbir almaya yöneltmişti. Türklere nasihatler ediliyor, diğer taraftan göçün sebeplerini açıklamaları isteniyordu (Öksüz, 2013: 394-395). Pek çok sorun mevcuttu, bunlar bugün de devam edegelen sorunlardır. Ayrıntılı olarak ayrı başlıklar altında verilecektir.

1920'li yıllardan 1930'lara dek, 3 ana konu ikili ilişkileri şekillendirmiştir. Bir tanesi İtalya'nın yayılmacı siyaseti, bir diğeri Balkan coğrafyasında yaşanan sınır sorunları ve 1929 Dünya ekonomik bunalımı (Balcı, 2013: 45). 1930'da Türk-Yunan ilişkilerinde hava yumuşamış, Mustafa Kemal ve Venezilos'un Ankara ve İstanbul buluşmaları ikili ilişkilerin seyrini pozitif yönde etkilemiştir (Aydemir, 2008: 316). Bu olumlu ortamda üç ayrı antlaşma imzalanmıştır. "*Dostluk Tarafsızlık Uzlaşma ve Hakem Antlaşması*," "*İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması*" ve bir de "*Deniz Kuvvetlerinin Sınırlandırılması*" antlaşmalarıydı. 1931'de Venezilos tarafından Atatürk, "*Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmiştir.*" (Balcı, 2013: 46-47).

O dönemde, Almanya’da Nazilerin yönetime gelmiş olması ve İtalya’nın artan baskıcı tutumu kayda değerdi. Arnavutluk İtalyan denetimine girmişti. Bu gelişmeler üzerine Türkiye’nin liderliğinde dört ülkenin bir araya geldiği, Türkiye, Yugoslavya, Romanya ve Yunanistan arasında 9 Şubat 1934’te (Kılınçkaya, 2006: 277). “*Balkan Yarımadasında barış ve emniyeti takviyeye yönelik, Balkan Antlaşması Paktı*” imzalanmıştı (Atatürk, 2012: 341).

Yunanistan’la olumlu ilişkiler 1936’daki darbenin ardından, rejimin değişmesine rağmen sürmüş, hatta 1930 ve 1933’te yapılan antlaşmalar tekrar onaylanmıştı (Balci, 2013: 47). Türk-Yunan ilişkilerinin olumlu seyrettiği dönemlerde, Yunanistan’ın azınlıklara yönelik politikaları pozitif olmakta, ilişkiler gerginleştğinde ise tam tersi baskıcı ve kısıtlayıcı uygulamalarla Azınlığın kendilerine antlaşmalarla sağlanmış olan hakları ihlal edilmekte ve negatif yönde değişmektedir (Ayhan, 2014: 173-187).

2. Dünya Savaşı başlayınca, iki ülke arasındaki uyumlu ilişkiler sona ermiştir. Yunanistan önce İtalya, ardından Almanya tarafından işgale uğramıştır. Yunanistan, Balkan Paktı’na na girerken bazı çekinceler getirmişti. Öne sürmüş olduğu çekinceler nedeniyle işgallere karşı Türkiye yardım edememiştir. (Baysal, 2013: 39). Sonrasında Almanlar, Batı Trakya’nın yönetimini (1941-1944), Bulgarlara bırakmış ve bölge bir süre Bulgar egemenliğinde kalmıştır. Ülke, bu dönemde bir de iç savaşa sürüklenmiştir. Bir yandan iç karışıklık, öte yandan Bulgar işgali Batı Trakya Türkeri için de oldukça meşakkatli bir dönemdir (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Türkler için olduğu gibi, Yunanlılar için de zor bir dönemdir. Bulgar işgali sebebiyle Rumlar, Yunanistan’ın iç bölgelerine gitmek mecburiyetinde kalırken, Batı Trakyalı Türkler de Türkiye’ye geçmek durumunda kalmışlardır. İşgalcilere karşı 1940 yılından beri mücadele içinde olan Milli Kurtuluş Cephesi Komisyonu (EAM) idareyi ele almıştı. Fakat kısa sürede gücü azalmış, ülke istikrarsızlığa sürüklenmiş, 1946’dan 1949’a dek ülkede iç savaş yaşanmıştır (Baysal, 2013: 40). 1946’da ülkenin kuzey kesiminde çete savaşları başlamıştır (Sander, 2013: 256)

İç savaşın devam ettiği dönemde Yunanlı yöneticiler komünist çetecilerle mücadele ederken, bunları insan kaynağı ve lojistik açıdan yoksun bırakmak için Bulgaristan hududunun yakınlarında bulunan, Türklerin yaşadıkları dağ köylerini tahliye etme yoluna gitmiştir. Bir yandan çetecilerin baskısı, diğer yandan yönetimin emniyeti

sağlamak amacıyla köyleri tahliye etmesi, Batı Trakya Türkleri'ni mecburen bir göçe sürüklemiştir. 1946-1949 döneminde, rahatça göç edenler ve kaçak bir şekilde Türkiye'ye gelenlerin sayısı “17.793” şeklinde verilmektedir. 1950'de sükûnet sağlanmış, Batı Trakya'dan Türkiye'ye yönelik yasa dışı göçler önemli ölçüde azalmıştı. 1950 sonrasında yaşanan göçler, özellikle taahhüt senedi imzalayarak veya Türkiye'de bulunan yakınlarından, serbest göçmen emri getirmeleri kaydıyla mümkün olabilmektedir (Baysal, 2013: 40).

1952 yılı, iki ülke ilişkilerinde karşılıklı üst düzey ziyaretlerin gerçekleştiği bir yıl olmuştur. İlk önce, Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dış İşleri Bakanının Türkiye'yi ziyaretleri, ardından Başbakan Menderes'in Yunanistan'ı ziyareti ve sonrasında Yunan Kralı ile Kraliçesinin Türkiye'ye yapmış olduğu ziyaretleri, TC Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Yunanistan ziyareti izlemiştir (Baş, 2015: 87).

Bayar, Batı Trakya'yı da ziyaret etmiş ve bunun olumlu yönü, Gümülcine'de Celal Bayar Lisesi'nin açılmasına vesile olmuştur. Fakat öte yandan da sınır kapılarının açılmış olması bazı BT'lı Türkler'in Türkiye'ye göç etmesine neden olmuştur. Bu durum, Batı Trakya'daki Türk varlığı bakımından büyük bir hataydı. Dönem, Maraşel Pangolos' un yönetimde bulunduğu dönemdir. Yunan Parlamentosu 3065/1954 sayılı kanununu kabul etmişti. Türk Okulları Eğitim Kanunu. Bu kanun ile ilk kez Müslüman Azınlık, “*Türk*” diye adlandırılıyordu. Okulların tabelalarında Türk ifadesi yer almaya başlamış, 1955 yılında Gümülcine Türk Gençler Birliği'nin temelleri atılmıştı. Türk-Yunan ilişkilerinde 1950-1955 dönemi altın yıllar olarak adlandırılan dönemdir (Metel, T.Y : 21).

1954 yılından itibaren Kıbrıs meselesi, Türkiye'de konuşulmaya başlanmıştı. Kıbrıs Adası 1878 yılından beri İngiliz sömürgesiydi ve Yunanistan Adayı kendisine bağlamak istiyordu (Akşin, 2009: 252). Türk-Yunan ilişkileri gerilimli bir sürece girmişti. 1955 yılında Makaryos, Rum Ortodoks Kilisesi liderliğinde enosisi gerçekleştirmek için EOKA isimli bir yer altı örgütü kurmuştu. Bu bir terör örgütüydü ve başına da General Greivas getirilmişti (Serter, 2008: I).

Kıbrıs'ta Türklere yönelik saldırılar artmış, Türkiye'de ise 1955 yılında 6-7 Eylül olayları patlak vermişti. İki ülke ilişkileri son derece gerginleşmiş, bu olumsuz durum nedeniyle hem İstanbul Rumları hem de Batı Trakya Türkleri çok ağır bedeller

ödemişti. BT Türkleri, son derece ağır baskı altındaydı (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96). 1955'te Türk Azınlığı zayıflatmak maksadıyla, Yunanistan Vatandaşlık Yasasının 19. maddesini yürürlüğe koymuştu. Bu kanunla sistemli bir şekilde Azınlık nüfusu belli bir seviyede tutulacaktı. Kanun yürürlüğe girdikten sonra, 1990 yılına kadar yaklaşık altmış bin, Batı Trakya Türkü'nün vatandaşlığı sona erdirilmiştir (Atun, T.Y: 1-19). 1957 yılına gelindiğinde Türk basını Yunan yönetimini çok ciddi şekilde eleştiriyordu. Bu eleştirileri, Avrupa Konseyi Tetkik Heyeti de farketmiş Heyet, bölgede olup bitenleri gözlemlemiş ve problemleri dile getiren bir rapor hazırlamıştı. Ancak raporun bir yaptırımını yoktu (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

1958'den itibaren Kıbrıs'ta hem İngilizlere hem de Türklere yönelik saldırılar yoğunlaşmıştı (Serter, 2008: I). Çözüm arayışları gündemdeydi. 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları ile 1960'da çözüme gidilmişti (Denktaş, 2004: 98). Yunanistan, Türkiye ve İngiltere'nin garantörlüğünde Kıbrıs'ta bağımsız bir cumhuriyet kurulması kararlaştırılmış, Garanti ve İttifak Antlaşmaları imzalanarak, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temel prensipleri belirlenmişti. Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsız ve egemen bir devlet olarak 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulmuştu. Ne var ki çok uzun ömürlü olmayacaktı (Serter, 2008: I).

1963'te Makarios, Kıbrıs'taki “*anayasal düzeni*” yeni baştan tesis etmek üzere eylemlere girişmişti. Kıbrıs sorununun gündeme gelmesi, iki ülke ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştu. Ortaya çıkan sorunlar, Azınlığı son derece olumsuz etkilemişti. Her iki taraf da azınlıklara karşı güvensizlik içindeydi. Türk tarafı Yunanistan'ın Kıbrıs meselesinde, yükümlülüklerini gerçekleştirmesi amacıyla farklı yollarla zorlamaya başlamıştı. Bu esnada İstanbul'daki Rum Azınlık gündeme gelmişti. Adadaki Türklerin katledilmiş olmalarına yönelik, bir müdahalede bulunamayan Türk tarafı, o dönemde Yunanistan'ı zorlamak için 6 ay evvel konuyla ilgili bilgilendirme yaptıktan sonra, Oturma-Denizcilik Ticaret Sözleşmesini feshetmiş (16.09.1964) ve Yunan vatandaşlığında bulunanların ikamet izinlerini kaldırmıştı. Ortaya çıkan problemlerin temel çözümleyecisi kabul edilen, mütekabiliyet prensibi ortadan kalkmıştı. Yunanistan da tepki olarak, Batı Trakya Türk Azınlığına karşı politika belirlemede rahat bir alan bulmuştu. İki ülkenin menfi tutumlarının, sonraki yıllarda çok olumsuz neticeleri olacaktı. Negatif uygulamaların ardından, Türkiye'de bulunan Yunan

vatandaşları ve bununla birlikte Türk vatandaşı olan İstanbul Rumları da göç etmiş, sayıları iyice azalmış 4000-5000 civarına kadar düşmüştür (Baysal, 2013: 44-45).

Gerginleşen ikili ilişkiler, Batı Trakya Türkleri için de son derece vahametliydi. Üzerlerindeki baskı ve ayrımcı uygulamalar iyice artmış, kendilerine çift taraflı ve uluslararası antlaşmalarla verilmiş olan azınlık haklarını, hiçe sayan pek çok uygulamaya maruz kalmışlardır. Dönem, Türkiye ve Yunanistan arasında ciddi sıkıntıların yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, Batı Trakya'dan Türkiye'ye yoğun bir göç dalgası olmuş, Türkler, asırlardır yaşadıkları topraklardan ayrılmak zorunda kalmışlardır (Öztürk, 2014: 467-507).

1964'te Kıbrıs'ta Türklere yönelik katliamlar yaşanırken, diğer taraftan Türkiye üzerine Amerika'nın baskıları da yoğunlaşmıştı. Türk yönetimi Kıbrıs'a sadece uçaklarını göndermiş ve Rumların askeri tesislerini bombalamıştı. Ancak bu sınırlı bir eylemdi ve Rumların Türklere yönelik saldırılarına engel olamamıştı. 1967'de Türkleri göç etmeye mecbur bırakmak için katliamlar artmış, bunun üzerine TBMM, Adaya operasyon için yetki vermişti; ancak yine ABD devreye girmiş ve operasyonu engellemişti. Bu arada Yunanistan bir askeri darbeye maruz kalmış ve "*Albaylar Cuntası*" yönetimi ele geçirmişti. Makarios ile Yunan yönetimi arasındaki ilişkiler kötüleşmişti (Kongar, 2012: 467).

3.1.2. 1967-1981 Arası Dönem

Albaylar Cuntası 1967'de yönetimi ele geçirmiş ve Batı Trakya Türkleri için de son derece sıkıntılı bir sürece girilmişti. Azınlığa yönelik baskılama ve zorlamalar hiçbir dönemde olmadığı kadar artmıştı. Darbenin ardından, Türklerin mülkiyetinde olan arazilerin önemli bir kısmı çeşitli bahanelerle ellerinden alınmış ve onların mallarını satın alacak olan Yunanlılara, "*düşük faizli ve uzun vadeli kredi*" olanağı verilmiştir. Bu süreçte Cunta idaresi, Türk Azınlığı daha fazla baskı altında tutabilmek için pek çok kanun çıkartmıştır. 1968 senesinde çıkartılmış olan bir kanunla, "*Cemaat Heyetleri*" bertaraf edilmiştir. Yine aynı yıl Yunanistan Anayasası'na eklenen bir maddeye göre, Hristiyan olanlar devlet memuru olabileceklerdi. Bunların dışındakiler devlet memuru olamayacaktı. Diğer taraftan 1968'de "*Karma Kültür Protokolü*" imzalanmış ve bu Protokol ile Müslüman Azınlığa bazı haklar sağlanmış, fakat Yunanistan, verilen hakları uygulamaya koymamıştır (Baysal, 2013: 45).

Kıbrıs'ta aynı yıl içinde gerçekleşen iki olay yaşanmıştı. Birincisi 15 Temmuz 1974'te, Yunanlı askerler tarafından Makarios'a karşı gerçekleştirilen darbedir ve kedisine karşı yapılan operasyondan sonra Makarios adadan ayrılmıştır. Diğeri de Türkiye'nin 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs'a yaptığı Barış Harekâtı'dır (Papadakis, 2009: 197). Türkiye Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği Harekâtın ardından dış baskılara ve ağır ambargolara maruz kalmıştır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2009: 396).

Öte yandan, Kıbrıs Harekâtı'nın ardından, Yunanistan'daki Albaylar Cuntası da (1967-1974) yıkılmış, Türkiye'nin adaya askeri müdahalesi neticesinde, Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskı zirve yapmıştı. Bölgeyi Türkler'den arındırma siyaseti izlenerek, Türk yerleşimlerine Yunan tankları gönderilmiş ve bölge kuşatılmıştır. Türk dükkânları, mağazaları yağmalanmış ve esnafa ağır maddi cezalar kesilmişti. “*Türk gençleri*” bir araya toplatılarak kamplara gönderilmiştir. İlaveten, Türkler'in 3280 dönümlük arazisi kamulaştırılarak, zor kullanmak suretiyle ellerinden alınmış ve akabinde, yetmiş bin Yunanlı silahlı kuvvetler mensubu Batı Trakya'ya yerleştirilmiştir. Türk camilerine ve mezarlıklarına yönelik saldırılar gerçekleştirilmiş ve Türklerin kendilerini hukukten savunmalarına hiçbir olanak verilmemiştir. 1977 yılında yürürlüğe konulan bir kanunla, azınlık okullarında görev yapan yöneticilerin, okulların denetim yetkileri, onlardan alınarak valiliklere geçirilmiştir. Diğeri taraftan 1901 sayılı kanun çıkartılmış, Azınlığın eğitim, toplumsal, kültürel faaliyetleri için gelir sağlayan vakıfları, Türklerden alınarak valilere bağlanmıştır. Kendilerine gerek ikili gerekse çok taraflı antlaşmalarla verilen haklarının, bu şekilde ellerinden alınmasına Türkler büyük tepki göstermiş ve bunun üzerine hükümet kanunun uygulanmasını ötelemiştir (Baysal, 2013: 46).

Konstantin Karamanlis, sürgünden döndükten sonra sivil idareye geçilmişti. 1977-1981 arası süreçte Karamanlis ND (Yeni Demokrasi Partisi) AET'ye yönelik istikrarlı bir yaklaşımla çalışmalar yürütmüştür (Ovalı, 2014:27). 1 Ocak 1981'de Avrupa Topluluğu'nun 2. genişlemesinde Yunanistan, Topluluğa tam üye yapılmıştır (Karluk, 1996: 51). Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne üye olması ülke tarihinde, siyasi ve ekonomik bakımdan bir milat olmuştur (T.C. Atina Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 36).

3.1.3. 1981-2018 Arası Dönem

1980 yılında Türkiye’de bir askeri darbe yaşanmış ve bu darbe sebebiyle Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler kopmuştu. Ancak yine de iki ülke ilişkileri için bir değerlendirme yapmak gerekirse, yine uyuşmazlıklar ve olumsuzluklar gözlemlenmiştir. Batı Trakya Türkleri için de pozitif bir durum söz konusu değildir. Ancak Azınlık mensupları, artık daha önce hiç görülmemiş oranda tepki göstermeye başlamıştı. 1975 yılında açıklanan Helsinki Sonuç Belgesi ve ardından 1980’li yıllarda tüm dünyada önemi artan insan hakları konusundaki gelişmeler ile birlikte Yunanistan’ın Azınlığa yönelik baskıcı tutumu ve Türk kimliğinin inkârı, Batı Trakya Türklerinin milli duygularını yükseltmiş ve ortaya çıkan gelişmeler, uluslararası bir niteliğe ulaşmıştı (Baysal, 2013: 47-48).

Batı Trakya eylemleri ilk kez, İskeçe’nin İnhanlı Köyü’nde ortaya çıkmıştı. Köyde ikamet eden iki yüz kadar Türk’ün arazilerinin tapuları geçersiz kılınmış ve arazileri onlardan alınmıştır. Uğradıkları haksızlıklar sebebiyle köylüler 17 Mart - 2 Nisan 1982 tarihleri arasında 3. kez, oturma eylemi gerçekleştirmiştir. Bu eylemleri Türk basını takip ediyordu ve Türkiye’den de tepkiler yükselmişti. Ne var ki 1983 yılına gelindiğinde, KKTC’nin kuruluşunu takip eden beşinci günün sonrasında, İnhanlı Köylülerinin toprakları el değiştirmiş ve Yunanlı köylülere geçmiştir. Köylülerin topraklarına el konulduğu gibi bazı köylüler tutuklanmış, onlara 1 yıl kadar hapis cezası verilmiştir. Yine buna benzer uygulamalar, İskeçe’nin kuzeyinde yer alan Türk köylerinde de görülmüştür (Baysal, 2013: 47-48). 1980’lerde Batı Trakya’da, isminde Türk ifadesi bulunan dernekler ve birlikler kapatılmıştır. Yunanistan’da Türk yoktur, “*Müslüman Azınlık*” vardır şeklinde nitelendirmeler başlamıştır (Metel, T.Y : 21).

Yunanistan yönetimi, Batı Trakya’daki Türkler esasen Yunanlıymış da bunlar, Türkler buraya geldikten sonra, Türkleştirilmiş ve Müslümanlaştırılmış algısı oluşturularak, tüm dünyayı yanıltmaya çalışmıştır (Sinanoğlu, 2005: 57). Yunanistan, önceki dönemlerde olduğu gibi ulusal kimliklerle ve kültürlerle ilgili Yunanlılaştırma, beyin yıkama faaliyetlerini kesintisiz sürdürmektedir (Cin, 2010: 11-50).

1980’lerde azınlık okullarında mezuniyet sınavları Yunanca yapılıyor, öğrenciler zor durumda bırakılıyordu. Gözaltına alınmış olan Türklere işkenceler, yapılıyor, hatta öldürülüyorlardı. Yurt dışına herhangi bir sebeple çıkmış olanlar, Yunan

vatandaşlığından atılıyor, yurt dışında eğitim almış olanların diplomalarının denklikleri tanınmıyordu. Bütün bunların yanı sıra 1985'ten sonra iş vaat edilerek, Türkler'in nüfus kayıtları ve ikametgâhları Batı Trakya dışına çekiliyordu. Bu olumsuzluklara rağmen, Batı Trakya Türkleri'nin liderliğini yürütecek olan, fazilet, cesaret ve azim örneği, mücadeleci bir önder olan Dr. Sadık Ahmet'in liderliği için koşullar oluşuyordu. Yunanistan'ın ağır baskısı ve eziyetlerine karşın Azınlık kendi içinde örgütlenmiş ve gittikçe artan bir kendine güvenle, uluslararası alanda sesini duyurmaya başlamıştır (Baysal, 2013: 48).

29 Ocak 1988 tarihi, Batı Trakya Türklüğü açısından bir dönüm noktasıdır. Türk kimliğini reddedenlere karşı bir varoluş mücadelesidir. Gümülcine'de gerçekleştirilen katılımın yoğun olduğu bir miting düzenlenmiştir. Azınlık, artık 3. sınıf muameleye maruz kalmaktan toplumsal, iktisadi ve kültürel güçsüzlüğe sürüklenmekten bunalmış ve yöneticilere artık yeter diyordu (Eren, 1997: 106).

Batı Trakya Türkleri kendi içlerinden bağımsız milletvekili çıkartmayı, “1985'ten itibaren denemiştir.” Tüm engellemelere rağmen Dr. Sadık Ahmet, (ilk kez 18 Haziran 1989) Rodop Bağımsız Milletvekili olarak seçimi kazanmıştır. Bu seçimin sonucunda, bir tek partinin seçimi kazanması mümkün olmamıştır. Bu durumda, (5 Kasım 1989) bir erken seçim yapılmış, belgelerindeki bilgilerin eksik olduğu gerekçesiyle, Sadık Ahmet'in adaylığı engellenmiştir. Seçimlere katılan Türk adayların seçilmelerini engellemek amacıyla, oy kullanmaya giden seçmenler dövülmüş ve her çeşit tedbir alınmıştı. Tüm bunlara rağmen İsmail Rodoplu Rodop' tan bağımsız milletvekili olarak seçilmeyi başarmıştır. Fakat bu son yapılan seçim de tekrarlanmış ve (8 Nisan 1990'da) yeni bir seçime gidilmiştir. Yunanlıların yaptığı tüm tertiplere karşın Ahmet Faikoğlu ve Sadık Ahmet milletvekili seçilmeyi başarmışlardı. Türk Azınlık Yunan Parlamentosu'na kendi bağımsız milletvekillerini, kendilerini temsil etmeleri için gönderiyordu. Fakat yeni yönetim, aynı şeyin bir kez daha tekrarlanmaması için, ülke genelinde “% 3 seçim barajı” getirmişti. (Baysal, 2013: 50).

1990'da Türklere yönelik saldırılar gerçekleştirilmiş, Nisan'ın 15'inde Gümülcine'de, iki dükkana ve bir kahvehaneye “silahlı saldırı” yapılmıştı. Ayrıca 15 kişiden oluşan bir Türk grubu da dövülmüştü. Yine Gümülcine'de gece yarısı yol kesen yirmi beş kişilik saldırgan bir grup, karşılaştığı kişilere “Türk müsün, Yunan mısın?” şeklinde

sorular sormaya başlamıştır. “*Türküm*” diye cevap aldıklarında onlara bıçaklarla, demir çubuklarla saldırmışlar ve Gümülcine’de ilk defa silahlı saldırı eylemi gerçekleştirmişlerdir. Bu durum Türkleri oldukça kaygılandırmıştı. Bütün bu yaşananların, YDP Hükümeti’nin kuruluşunu takiben gerçekleşmesi oldukça manidardır (B.T.S. Haber Merkezi, 1990: 1-32).

1990’da İbrahim Şerif ve Mehmet Emin Aga’yı Azınlık, müftü olarak seçmişti. Fakat Yunan hükümeti Azınlığın seçmiş olduğu müftüleri tanımıyor ve hükümetin tayin etmiş olduğu müftülerin kabul edilmesini istiyordu. Halkın seçmiş olduğu müftüler, “*sahte müftülük iddiasında*” olmakla suçlanıyor ve yargılanıyordu. 1994 Kasım’ında mahalli seçimler yapılacak ve ilk kez, valileri de halk belirleyecekti. Ne var ki Türk Azınlığın çoğunlukta olduğu kentlerde, kendilerinden birinin vali seçilmesini engellemek amacıyla, Türklerin yoğun bulundukları kentler diğer şehirler ile birleştirilmiş ve olası bir durum engellenmiştir (Baysal, 2013: 50).

1996 yılında KKTC’ye yönelik, Kıbrıs Rum tarafından eylemci bir grubun sınır ihlali gündeme gelmiş ve 15 Ağustos tarihinde eylem gerçekleştirilmişti. Bu tarih özellikle seçilmişti; çünkü 15 Ağustos Hristiyanlar açısından kutsal kabul edilen günlerden biridir. Böyle bir günün seçiminde Rum din adamlarının etkisi vardır. Tüm dünyadan motosiklet sürücüleri Kıbrıs’ın Güney kesimine davet edilmişti. Daveti yapan, Rum Motosikletliler Derneği’dir. İşleri perde arkasından organize eden ise Başpiskopos Hrisostomos’tur. Amaç, kan dökerek Kıbrıs’ın gündemde kalmasını sağlamaktır. Yunanistan’ın temel amacı milletlerarası sahada Türkiye’ye yönelik motosikletçilerin eylemlerini, vasıta olarak kullanmaktır. Olayı, iktidarını devam ettirmek için PASOK Partisi de desteklemekteydi. Diğer taraftan BT “*Gümülcine Metropolit Damaskinos*” da Yunanlıları Türklere karşı kışkırtıyordu. Ortam giderek gerginleşmişti. Gümülcine’de Azınlık mensuplarına ait “*3 ev 40 dükkân, 10 otomobil ve 10 motosikletine*” zarar verilmiştir. “*T.C. Gümülcine Başkonsolosluğu*” taşlanarak, Türk bayrağı iki defa yerinden sökülmüştür (Hüseyin, 1997: 1-24).

Kıbrıs Yeşil Hattı bulunan, “*Türk bayrağını gönderden indirmeye çalışan*” Rum genci Solomos kurşunlanarak öldürülmüştü. Kıbrıs’ta ortaya çıkan krizin faturası yine Batı Trakya Türkleri’ne kesilmiş, Gümülcine’de ırkçı saldırılar başlamıştı. 80 yaşında bir

kadın yol ortasında dövülmüş ve 70 yaşında bir kadın zincirli bir motosikletlinin saldırısına uğramıştı (Batur, 2004: 582-584).

Azınlığın hak arama çabaları, sorunları AİHM'ne (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) taşımıştır. 1995 yılında Dr. Sadık Ahmet, kuşkulu bir trafik kazası sonucu hayatını kaybetmişti. Sadık Ahmet ve 1997'de Gümülcine Müftüsü (seçilmiş) İbrahim Şerif'in davalarında, 1999'da AİHM kararını vermişti. AİHM Kararına göre Yunanistan oybirliğiyle suçlu bulunmuştu. Ayrıca Yunanistan'a tazminat cezası verilmiştir (Yenigün, 2010: 700).

2000'lerde, Türk-Yunan ilişkileri 1999 depreminden sonra, bir iyileşme sürecine girmişti. Dönemin Yunanlı Dış İşleri Bakanı Yorgo Papandreou, Batı Trakya Türkleri'nin var olduğunu kabul ediyor ve onları tanıdığını belirtiyordu. Fakat yine de Batı Trakya'daki Türk okullarının ve derneklerinin tabelalarında, Türk kelimesi yer almıyor ve yasak devam ediyordu. Ülkenin en az gelişmiş bölgelerinden biri olan Batı Trakya'nın, ekonomik kalkınmasına yönelik Avrupa Birliği'nin teşvik ettiği, kalkınma programları ile bölgede sanayileşmenin önü açılıyor ancak buna rağmen azınlıklar bu kalkınma programlarından yeterince faydalandırılmıyordu (İsmail, 2012: 86).

2000'li yıllara gelindiğinde genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Yunan toplumunun azınlıklara yönelik bakış açısı, *“bireysel kimlik ile Yunan toplumsal kimliği arasında farklılık bulunduğu gerçeğidir.”* Yunan toplumu içinden ve Azınlıktan yüksek eğitilmiş olanlar, kolaylıkla bir araya gelebilmekte ve birbirlerinin ortak zevklerini paylaşabilmektedirler. Ancak *“toplumsal kimlik”* söz konusu olduğunda eğitim seviyesi ne olursa olsun, Türk karşıtlığı ve ön yargılı yaklaşımlar görülmeye devam etmektedir. Bunların yanı sıra Batı Trakya'da ve Oniki Adalarda bulunan, Osmanlı zamanından kalma kültürel mirasların vaziyeti önemli bir problemdir. Batı Trakya'da zaman zaman camilere, mezar taşlarına, külliyele, türbelere yönelik çirkin eylemler gözlemlenebilmektedir (Babalı, 2014: 320-321).

3.1.4. Batı Trakya Türkeri'nin Lideri Dr. Sadık Ahmet

Batı Trakya Türk Azınlığı için Dr. Sadık Ahmet, onların büyük çoğunluğunun benimsemiş olduğu yegane liderdir. Onun en önemli özelliği, Batı Trakya Türklüğü'nün davasını *“dünya kamuoyunun gündemine taşımayı”* başarmış olmasıdır. Ayrıca

“*Türklük bilincinin Azınlık içinde*” kökleşmesine, çok önemli bir katkıda bulunmuştur. O, 1980’li yılların son derece gergin olan sürecinde cesareti, kararlılığı ve önder kişiliğiyle, Azınlığa liderlik etmiştir (İsmail, 2012: 108).

15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin ilanından sonra, Yunanistan’ın, Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskıları yeniden hız kazanmıştı. Yunanistan, 1981 yılında AT’nun bir üyesi olmuştu ve Topluluğun, azınlıklar meselesi gündeme geldiğinde, Yunanistan’ı denetleme yetkisi bulunuyordu. Ayrıca Yunanistan’dan Almanya’ya iş bulmak amacıyla göç eden Batı Trakya Türkleri, orada dernekler kurmuş ve onların çalışmaları da BT problemini tüm dünyaya duyurmada etkili olmuştur (Yenigün, 2010: 696).

Dr. Sadık Ahmet, kendi kişisel gayretleriyle Azınlığın şikayetlerini ve taleplerini dile getiren bir “*imza kampanyası*” başlatmış ve 10.000’i aşkın imza toplamayı başarmıştı. Yunanistan hudutları dahilinde yaşamakta olan, “*Batı Trakya Türk-Müslüman Azınlığın Şikayetleri ve İstekleri*” başlıklı yazı İngilizce’ye çevrilerek 25.09.1987’de Selanik’te gerçekleştirilen “*Demokrasi ve İnsan Hakları*” konusunda düzenlenmiş olan bir toplantıda, orada bulunanlara dağıtılmıştı. Bu olayın akabinde, Sadık Ahmet, “*yalan haber yaymak ve sahte evrak düzenlemekten 24 Haziran 1988’de suçlu*” bulunmuş, 30 ay hapis ile yüz bin Drahmi para cezasına mahkûm edilmişti. Sadık Ahmet, verilen karara itiraz etmiş ve dava açmıştı. Batı Trakya Türkleri ile Türkiye’de bulunan STK’ları ve bunların yanı sıra bazı Alman milletvekilleri de Sadık Ahmet’e destek vermişlerdi (İsmail, 2012: 108).

Dr. Sadık Ahmet, 1985’ten itibaren siyasette yer almış, hak arama mücadelesi, ve Azınlığın gayretleri Sadık Ahmet’in davasıyla daha da bilinçlenmişti. Sadık Ahmet, 8 Nisan 1990’da Rodop’tan ve Ahmet Faikoğlu’da İskeçe’den milletvekili seçilmişlerdi. Bağımsız Türk Milletvekili olarak Yunan Parlamentosu’na giren Dr. Sadık Ahmet’in Milletvekilliği, kendisine dokunulmazlık kazandırmış ve dava düşmüştü (Yenigün, 2010: 698).

1989 seçimlerine adaylık başvurusunda bulundukları zaman Sadık Ahmet, İsmail Rodoplu ve İbrahim Şerif’e seçim kampanyaları esnasında yayımladıkları bildiriler nedeniyle soruşturma açılmıştı. İsmail Rodoplu da milletvekili seçilmiş ve dokunulmazlık hakkına sahipti. Ancak Sadık Ahmet’in ve İbrahim Şerif’in seçim

başvurusu için adaylık dilekçelerini eksik doldurdıkları gerekçesiyle, haklarında 3 dava açılmıştı. Açılan davaların gerekçesine bakıldığında, “*Gümülcine’de terör ve anarşi atmosferi*” yaratmaktan, “*iftira ve yalan haber*” yaymaktan, “*ayrıca Türk sözcüğünü*” kullanmaktan, alenen ve dolaylı biçimde vatandaşları şiddete yöneltmekten, toplumsal bölünmeye sebebiyet vermekten ve barış ortamının bozulmasına neden olmaktan suçlu bulunmuşlardı. Yunan yönetiminin, Türk Azınlığa mülk edinme izni vermediğini açıkladığı için, “*yalan haber*” yaydığı ve toplamış olduğu bazı imzaların sahte olduğu, kadınların imzası yerine onların eşlerinin imzalarının yer aldığı ve “*sahte evrak*” hazırladıkları gerekçeleriyle yargılanmışlardır. Bu davalarda, onların savunmalarını üstlenecek bir Yunanlı avukat bulunamamıştır. 25-26.01.1990’da gerçekleştirilen duruşma neticesinde, “*iftira ve yalan haber yaymak suçundan beraat*” etmişlerdi; fakat “*kamu düzenini bozmaktan suçlu*” bulunmuşlar ve 18 ay hapis cezası ile 3 sene de “*siyasal haklardan yoksun bırakılma cezasına*” çarptırılmışlardı (İsmail, 2012: 109).

Verilen karar son derece ağırdı ve derhal uygulamaya sokulmuştu. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif duruşma sonrasında, mahkeme salonundan alınarak, polis aracılığıyla Selanik’e gönderilmişti. Haber Gümülcine ve Batı Trakya’da duyulmuş, sonrasında tüm dünyaya yayılmıştı. Ancak o an elden bir şey gelmiyordu. Sonra elbette istinaf süreci başlayacaktı. Davadan 3 gün sonra Gümülcine’de ortam oldukça gergindi. “*fanatik gruplar terör havası estiriyordu.*” Duruşma gününde, mahkeme koridorlarında da benzer görüntüler vardı. Türklere saldırılıyor, hakaretler ediliyor, kameramanlar tartaklanıyordu (Koca, 2012: 194-198).

3 gün sonra ise 29 Ocak’ın 3. yılıydı. İşte ne olduysa o anda gerçekleşti ve Batı Trakya’da tam manasıyla yaşanan şey “*vandalizm*”di. Gümülcine’de alınmış olan karar haksızdı ve pek tabidir ki temyize taşınmıştı. 30.03.1990’da dava, Gümülcine’den yedi yüz kilometre uzakta olan Patra Şehrinde görülecekti. Sebep, Sadık Ahmet’e destek verecek olanların kalabalıklar halinde duruşmaya gelmelerini ve olayların çıkmasını engellemekti. Duruşma sonucunda alınan karara göre Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif’in hapis cezaları para cezasına çevrilmiş ve ödemeleri yapıldıktan sonra serbest bırakılmışlardı (Koca, 2012: 201-205).

Dr. Sadık Ahmet'e açılmış olan öteki davalar, 8-13.02.1990'da yapılması gerekiyordu. Ancak, konu milletlerarası protestolara neden olduğu, 08.04.1990'da yapılan seçimlerde Sadık Ahmet milletvekili seçildiği ve dokunulmazlık hakkına sahip olduğu için yapılmamıştır. Bu seçimleri, milletlerarası tarafsız gözlemcilerin yanı sıra, Türkiye'den ve diğer devletlerden gelen basın da izlemişti. Seçimlerde askerlerin oy kullanması dışında anormal bir durum yaşanmamıştı. Azınlık iki bağımsız parlamenter çıkartmıştı. Rodop'tan Dr. Sadık Ahmet ve İskeçe'den Ahmet Faikoğlu. Yunanistan, seçim sonucundan rahatsızdı ve seçimlerin yenilenmesi amacıyla kanuni düzenlemelerde bulunulmuştu. 14.10.1990 tarihinde yerel seçime gidilmiş ve ardından 24 Ekim tarihinde Parlamenta "163 sayılı yeni bir seçim yasa tasarısı" sunulmuştu. Buna göre bağımsız vekil olarak parlamenta girebilmek için geçerli kabul edilen oyların toplamının % 3'nü almış olmak gerekiyordu. Hal böyle olunca, bağımsız milletvekili seçilme olasılığı fiili olarak ortadan kalkmıştı. Ülkenin tamamı için % 3'lük barajın getirilmiş olması demek, iki yüz bin civarında oy demekti. Azınlık böyle bir nüfusa sahip değildi. Bu olaydan sonra Sadık Ahmet, 13 Eylül 1991'de Batı Trakya Türk Azınlığı'nın "ilk ve tek siyasi partisi olan Dostluk Eşitlik Barış Partisini" kurmuştu. Bu partinin kuruluş amacı, parlamenta milletvekili gönderme ihtimali bulunmasa da AT Parlamentosu'nda Azınlığın problemlerini dile getirmek ve problemlere orada çözüm aramak şeklinde nitelendirilmişti (İsmail, 2012: 110).

Yunanistan'da yönetime gelenlerin tümü, Batı Trakya Türklerini asimile etmek için sistemli politikalar izlemiştir. Lozan Antlaşması başta olmak üzere, Yunanistan, hem çift taraflı hem de çok taraflı olan antlaşmaları sürekli ihlal etmiş; ötekileştiren, ayrıştıran ırkçı bir siyaset izlemiştir. Bütün bunlar yaşanırken Dr. Sadık Ahmet, Batı Trakya Türkleri'nin önderi, yargı kararının ötesinde devlet kararıyla hapsedilmişti (Salihoğlu, 1990: 1-32).

Dr. Sadık Ahmet, Yunanistan yönetimi tarafından tehlike olarak algılanmıştır. Onun her seferinde önü kesilmek faaliyetleri sonlandırılmak istenmiştir. Ancak Sadık Ahmet azimli, kararlı, cesaretli ve dava adamıydı. Batı Trakya Türkleri'nin haklarını savunmak birlik ve beraberliğini güçlendirmek için yaşamının sonuna dek mücadele etmişti. Batı Trakya Türkleri'nin haklı davasını tüm dünyaya duyurmak için onların sesi olmuştu. Hak arama mücadelesini hem yurt içinde hem de yurt dışında yürütmüştü. Ne var ki 24

Temmuz 1995'te tam da Lozan Barış Antlaşması'nın yıl dönümünde, kuşkulu bir trafik kazasının ardından yaşama veda etmişti. Batı Trakya Türk Azınlığı günümüzde kısmi de olsa bazı haklara sahip olmuşsa bunda Dr. Sadık Ahmet'in¹² rolü büyüktür (İsmail, 2012: 110-111).

3.2. 29 Ocak 1988 Toplumsal Dayanışma ve Direniş Günü

29 Ocak Toplumsal Dayanışma ve Direniş Günü'nü ele almadan önce, o günü hazırlayan koşullara bakmak gerekir. Batı Trakya Türkleri'nin sorunları her dönemde olmuştur. 1980'lerin sonlarına doğru, sorunlar iç içe geçmiş ve karmaşıklaşmıştır. Eskiden beri sürmekte olan problemlerden biri Türkler'in *"taşınmaz mal edineme"* konusudur. Onların topraklarının istimlak ve aynı zamanda işgal edilmesi, sürücü ehliyeti almalarına müsaade edilmemesi, ilk okuldan üniversiteye kadar eğitim sorunları, okulların ve okul materyallerinin yetersiz oluşu, öğretmen açığı, idari cezalar verilmesi, yasak bölge uygulaması, müftülükler ve vakıflar meselesi, TRT'nin yayınlarını Batı Trakya'dan izlenmesine yasak getirilmesi, Türk dilini'nin yaygınlaşmasını önleme gayretleri, milli kimliğin inkarı vb. gibi problemlerdir (Koca, 2012:116).

Nihai temyiz mahkemesi niteliğinde Yunanistan Yüksek Mahkemesi (Areios Pagos) *"Kasım 1987'de Batı Trakya'da Türk olmadığı gerekçesiyle üç birliğin/derneğin isimlerindeki Türk ibaresinin kullanılmasının yasaklanmasına, Ocak 1988'de de bu birlik ve derneklerin zararlı faaliyet gösterdikleri gerekçesiyle kapatılmasına dair mahkeme kararı"* onaylamıştı (Yenigün, 2010: 697). Bu dernekler yarım asırlık bir geçmişe sahipti ve tabelalarında yer alan *"Türk"* sözcüğü o güne kadar problem edilmemişti... Tabelalar davası, temyize taşınmış, dava uzun seneler sürmüş, sonuç değişmemişti. İskeçe Türk Birliği direnmeye devam ediyordu. Yunanistan'da iç hukuk yolları kapanınca, konu AİHM'ne taşınmıştı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2007

¹² Yazarın Notu: Tarih, 21 Mart 1995, Tekirdağ'da Türk Ocağı'nın düzenlemiş olduğu Batı Trakya Konferansı'nda, Dr. Sadık Ahmet, konuşmacı olarak bulunuyordu. Konferansta kendisi, son zamanlarda yoğun bir şekilde tehdit telefonları aldığını ifade etmiş ve konferansın sonunda kendisine bir soru yöneltilmişti. *"Ne zamana kadar bu davanızı sürdüreceksiniz?"* diye sorulduğunda, *"ölünceye kadar"* cevabını vermişti. Ne var ki aradan kısa bir zaman geçtikten sonra, 24 Temmuz 1995'te (Lozan Antlaşması'nın yıldönümünde!?) şüpheli bir trafik kazasında yaşamını yitirmişti. Katılmış olduğu o konferansta, yalnızca Batı Trakya Türkleri'nin birlik beraberliğinden söz etmemiş, aynı zamanda tüm Türk dünyasının birlik ve beraberliğinden de söz etmişti. Şu sözleri kayda değerdir. Türkiye'yi, dallı budaklı bir ağaca benzeterek: *"Gövdesiz ağaç, dalsız gövde olmaz"* diyerek *"Türk Dünyası'nın Batı Trakya'dan Orta Asya'ya, Avrupa'nın ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Türklerle birlikte bir bütün olduğunu"* vurgulamıştı (Gülgezen: 21.03.1995).

yılında Yunanistan'ı mahkûm etmişti. Fakat Yunanistan da ısrarcıydı ve AİHM kararına rağmen tabelaları astırtmıyordu. 24 Ocak 1988'de Batı Trakya *“Türk Azınlığı Yüksek Kurulu, İskeçe Müftüsü Mustafa Hilmi Başkanlığında”* İskeçe'de bir toplantı gerçekleştirilmişti. Bu toplantıya katılanlardan biri de Sadık Ahmet'ti. Toplantıda Türk derneklerinin kapatılması konusunda alınacak önlemler, yapılması gereken çalışmalar görüşülmüştü. İlk yapacakları iş bir tepki yürüyüşü gerçekleştirmek olacaktı, sonrasında ise azınlık öğrencilerini belirledikleri tarihlerde, okullarına göndermeme eylemiydi. Yürüyüş günü 29 Ocak 1988 tarihiydi. Öğrencileri okula göndermeme eylemi ise 1-3 Şubat tarihleriydi. (Koca, 2012:116-117).

29 Ocak 1988, Türk Azınlığın hep birlikte hareket ettikleri özel bir tarihtir. Hepsi birden, *“Türküz, Türküz, Türküz”* diye haykırarak, tüm engelleri aşarak yürümüşlerdir (Yazarsız, 1998:1-24). Onları, bu şekilde Türklüklerini haykırma noktasına getiren bir konu da *“Yunan Hükümet Sözcüsü Rumbatis'in Batı Trakya'da Türk yoktur”* açıklamasıydı. Bu yürüyüşün yasaklanmasına, binlerce asker ve polisin tedbir almasına, yolların kapatılmasına rağmen, insanlar köylerden akın akın tarlalardan gruplar halinde, Gümölcine'ye yürüyorlar, bir taraftan da *“Türklüklerinden”* vazgeçmeyeceklerini haykırıyorlardı. Bu eylem Batı Trakya Türkleri'nin ilk kez toplu olarak gerçekleştirmiş olduğu bir eylemdi. Azınlığın tarihine 29 Ocak *“Milli Günü”* olarak geçmişti (Koca, 2012:116-117). Batı Trakya Türk Azınlık tarihine geçen en tesirli eylemlerden biri olmuştu (Hüseyinoğlu, 2012: 226). Yürüyüş ertesi yıl yine yapılmış, sonraki yıllarda da devam etmişti (Koca, 2012:116-117).

29 Ocak Batı Trakya Türk Azınlığı için birliğin, beraberliğin ve gücünün sembolü olan bir gündür. Batı Trakya Türkü'nün tarihinde 29 Ocak önemli bir tarihtir. 1913 senesinde kurulmuş olan ve 2 ay kadar sürdürebildikleri (57 gün) Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'nin ve 1917'de 14 gün yaşamış olan, hükümetlerinin ardından, onlar açısından 29 Ocak önemli bir yere sahiptir (Rodoplu, 1997: 1-24). 29 Ocak'ın üçüncü yıldönümünü anmak amacıyla, Gümölcine'deki Eski Cami'de bir mevlut düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Fakat Yunanlılar, Batı Trakya Türkeri'ne karşı, türlü bahanelerle önceden tertiplenmiş ve hazırlıklı bir şekilde gelmişler, olaylar çıkartmışlardı (Pehlivanoğlu, 2016: 1-34).

Fanatik Rumlar tarafından, Batı Trakya’da Türk dükkânlarının yüzlercesi, kundaklanmış ve yağmalanmıştı. Türklere ağır hakaretler ediliyor ve saldırıyorlardı. Mehmet Emin Aga başından yaralanmıştı. İskeçe’nin eski Milletvekillerinden Ahmet Faikoğlu’da ağır yaralıydı. Ayrıca bağımsız milletvekillerinden İsmail Rodoplu’nun ofisine taşlı saldırı yapılmış, kendisini kurtarabilmek için avukat arkadaşının ofisine sığınarak hayatını kurtarabilmişti. Ahmet Faikoğlu ve Mehmet Emin Aga ilk önce Dedeağaç’ta tedavi altına alınmışlar, daha sonra tedavileri yapılmak üzere İstanbul’a getirilmişlerdi. Bu olaylardan sonra şu tespitler yapılmıştır:

- Batı Trakya’da, bundan böyle “*can ve mal güvenliği*” bulunmamaktadır.
- İşin içinde perde arkasında devlet veya “*yan devlet*” bu saldırıları gerçekleştirmiştir.
- Azınlığın yüzlerce işyerleri dükkânları yağmalanmış ve tahrip edilmiştir.
- İnsanlar dövülmüş, hakarete uğramış ve yaralanmışlardır.
- Bu saldırılar vahşetin ta kendisidir ve bir AB ülkesine hiç yakışmamaktadır.
- Lozan Antlaşması açıkça bir kez daha ihlal edilmiş ve Türk’lere “*esir muamelesi yapılmıştır.*”

Gümölcine’de insanlık dışı olaylar yaşanmış; zincirler, taşlar, sopalar ve demir çubuklarla saldırmışlardı (Baltalı, 2006: 46). Türklere vermiş oldukları zarar “*150 milyon Drahmi*”nin üzerindedir. 435 dükkân talan edilmiş, yaklaşık 50 kişi yaralanmıştı (Rodoplu, 1997: 1-24).

3.3. Batı Trakya’daki Azınlık Sorunları

Türkler, Batı Trakya coğrafyasına Traklar’ın ardından gelip yerleşmiş, asırlarca hakim oldukları topraklarda kültürel mirası ve milli kimlikleriyle bölgenin otokton azınlıklarından biri olmuşlardır (Çavuşoğlu: 29). Lozan Sistemi statülerine nihai şeklini vermiş ve 1923 yılından bugüne dek geçen zamanda, yaşananlar iki ülke ilişkilerinin iç politikadaki gelişmelerinin gidişatıyla aynı olup, ortaya çıkan durum ilişkilerin kaderini belirlemiştir (Saraçlı, 2012:193).

Yunanistan, gerek çift taraflı gerekse çok taraflı “*antlaşma, sözleşme*” ve düzenlemeler ile kendi iç hukukunu ve AB’nin “*normlarını*” dünden bugüne, her geçen gün daha çok ihlal etmiştir. Yaptığı düzenlemelerle, Batı Trakya Türkleri’ni yurttaşlık, azınlık ve insan haklarından önemli ölçüde mahrum etmiştir. Bilhassa, 1980’lerden itibaren Azınlığın eğitimini bilinçli olarak niteliksizleştirmiş, seçilmiş müftüler yerine atanmış müftüleri görevlendirmiş, Azınlığın fikri sorulmadan ve müsaadesi olmadan “*cemaat idare heyetleri*” atamış, Azınlığa ait olan topraklara çeşitli uygulamalarla el koymuş, onların etnik kimliklerini inkar etmiş, “*yabancı göçmenleri*” bölgeye getirip yerleştirmiştir. Bölge halkı genellikle geçimini tarımdan sağlamaktadır, onları tarımsal destekten mahrum etmiş, toplumsal dönüşüme eklemlenmiş olan gençleri her geçen gün daha çok “*uyuşturucu ve fuhuş ağına sürüklemeye*” çalışmıştır. Osmanlı’dan kalma Türk yapıtlarını, Azınlığa bilinçli olarak yapılmaktadır, define avcısı Türklere mezar, çeşme, türbe, kitabe, köprü, cami gibi, tahrip ettirmiş, yenilerinin yapılacağı teşvikiyle yok edilmesi yöntemlerini uygulamıştır. Azınlığın hayat sahasını yalnızca tahrip etmekle kalmamış, aynı zamanda onların “*sosyo-kültürel*” miraslarını harcayarak ortadan kaldırmaya başlamıştır (Çavuşoğlu: 29-30).

Türklerin mülkiyet problemleri halen sürmektedir. Bu mesele ile ilgili Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın 1927 Kararnamesi ve 1938 kanunu iptal etmesi gerektiği hükmüne bağlı olarak gelişmiştir. Nedeni ise Kanunlar ve kararnameler ile Avrupa Birliği ülkelerinin yurttaşları da Yunanistan’dan taşınmaz edinemiyorlardı. Yunanlı idareciler, bu kanunu 1991’de çıkartmış oldukları, “*Modernizasyon ve Kalkınma*” Yasasıyla tekrar düzenlemiş, mülk edinmeyi izne bağlanmıştı. Bunu, 1999 Ağustosunda bir genelge ile “*kamu düzeni, güvenlik, sağlık*” gibi konularla gerekçelendirmişlerdi (Yenigün, 2010: 700).

Yunanistan, Türk Azınlığın 1927, 1928 ve 1936’dan bu yana “*Türk*” ifadesinin bulunduğu “*kültür ve dayanışma derneklerini 1984’te başlattığı davalar*” neticesinde kapatma yoluna gitmiştir. Ege’de ortaya çıkan kriz ile savaşın eşğine geline süreçte, “*Shotos*” gazetesi son derece ırkçı “*paramiliter örgütlerin sözcüsü niteliğinde*” yayın yapmaktadır. 13.05. 1987 tarihli sayısında, Azınlığa yönelik “*kin ve nefreti*” net bir şekilde şu sözlerle ifade ediyordu. “*Yunan Devleti, Batı Trakya’da yaşayan Azınlığın evlerini, mağazalarını, ibadethanelerini, zaman geçirmeden kamulaştırarak bölgedeki*

Türk unsurlarını temelinden (kökünden) yıkmalıdır. Azınlık başka bölgelere dağıtılarak eritilmeli, malvarlıkları kamulaştırılmalı ve camileri yıkılıp yerlerine umumi tuvaletler yapılmalıdır’’ diye yazıyordu (Çavuşoğlu, 2007: 30-34).

3.3.1. Etnik Kimliğin İnkârı

Yunanlı idareciler, Lozan Antlaşması’nda ‘‘Türk Azınlık’’ şeklinde bir tanımlama bulunmadığını ve bu sebeple ‘‘etnik kimliğini tanımlama’’ haklarının olmadığını ileri sürmektedirler. Lozan Antlaşması’nda ‘‘Azınlıkların Korunması’’ ile ilgili başlığın altında yer alan maddelerde Müslüman Azınlık ifadesi yer almaktadır. Ancak Antlaşmanın öteki hükümleriyle ilgili kısımlarında ‘‘Türk’’ kelimesi geçmekte ve konferans tutanaklarındaki ifadelerde de mübadele kapsamı dışında kalan BT Azınlığına mensup olanların Türk oldukları net bir şekilde anlaşılmaktadır (Babalı, 2014: 309).

‘‘Türk olmak suç mu?

- 1967 Albaylar Cuntası... Batı Trakya Türk Azınlığına ağır baskı dönemi.
- 1974 Kıbrıs Barış Harekatı... Baskılar arttı... Artık Batı Trakya’da Türk olmak suç!’’ (Batur, 2004: 584).

1980’lerin sonlarında Yunan İdaresi, Batı Trakya’daki Türk Azınlığı yok saymaya başlamış, Türk sözcüğünü kullanmaya yasak getirmişti. Yasağı ihlal edenler, işyerlerindeki tabelalarında Türk sözcüğü olanlar, mahkemelere verilmiş ve hapse atılmışlardır. Bu inkar siyaseti, ortamı çok germişti. Hatta, Dr. Sadık Ahmet mahkemede yargılandığı sırada kimliğini beyan ederken: ‘‘Türk soyundan, Türk kökenli bir Yunan vatandaşıyım’’ diye ifade edince, Yunanlı hakim çok kızmış ve Sadık Ahmet’e öfkeyle bağırarak, ‘‘O halde burada işin ne? Çekip Türkiye’ye git. Buradan defol’’ demişti (Soyutürk ve Sağlam, 1996: 35).

1927 yılında kurulmuş olan, Batı Trakya Türk Azınlığının en köklü STK olan İskeçe Türk Birliği’nin (İTB) adında ‘‘Türk’’ sözcüğü yer aldığı öne sürülerek yasaklama getirilmiş, Rodop İli Türk Kadınları Kültür Derneği (RTKKD) ve Evros Azınlık Gençleri Derneği de benzer nedenle kurdurulmamıştı (Babalı, 2014: 309). Batı Trakya Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya İskeçe Öğretmenler Birliği adlarında ‘‘Türk’’ kelimesi bulunduğu için haklarında dava açılmıştı. Uzun yıllar devam eden davalar, ‘‘en

yüksek mahkemeye kadar” gitmişti. Nihayetinde, Adında “Türk” ifadesi bulunan tüm tabelalar sökülüştü. Sadık Ahmet ve onun gibi Türküm diyenlere mahkeme yolu gözükiyordu (Batur, 2004: 585).

1990 Ocak ayında Dr. Sadık Ahmet şu sözleri söylüyordu.

“...Ben bir Türk olduğum için hapse götürülüyorum. Eğer Türk olmak bir suç ise, burada tekrar ediyorum, ben bir Türküm ve öyle kalacağım. Bu mesajımla Batı Trakya Azınlığına sesleniyorum ve Türk olduklarını unutmamalarını söylüyorum...” (Hatipoğlu, 2005:1-54).

Gazeteci Nur Batur ile Gümülcineli emekli bir öğretmen arasında şu konuşma geçiyordu: Öğretmenin 1962 yılında almış olduğu önceki kimliğinde, “Türk” ifadesi yer alıyordu ve öğretmen isyanlardaydı. *“Bakın Türk yazıyor. Şimdi ise sen Türk değilsin, sadece Müslümansın diyorlar. Değilim, ben Türküm...”* diyordu. *“Türk asıllı olduğunu”* meydanlarda hep birlikte haykıran Azınlığın kimliği, inkar edilmektedir. Yunanistan, Böyle bir uygulamayla ne kazanacaktır? Oysa ki verilen görüntü, Avrupa Birliği üyesi bir devletin, *“etnik temizlik yapmaya çalışan bir ülke”* görüntüsüdür (Batur, 2004: 585).

Türkler, Yunanistan’da *“Müslüman Azınlıklar”* diye nitelendirilmektedir. *“Din üst kimliği”* ile tanımlanmış olsalar da aralarında çeşitli etnik unsurları barındırmaktadırlar. (Koyuncu, 2008: 203-204). Azınlıkların uluslararası toplumda kesin bir tanımlamasının yapılmaması, azınlığı tanımlama sorununa yol açmıştır. Bu durum, ülkelerin kendi menfaatleri doğrultusunda tanımlamalar yapmasına neden olmaktadır. Yunanistan da bu bağlamda, kendi ulusal çıkarları gereği ülkesinde Türk Azınlık bulunmadığını, *“Müslüman Azınlık”* olduğunu vurgulamakta ve Türk kimliğini reddetmektedir (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Yunanistan’ın yapmış olduğu hak ihlalleri nedeniyle, Batı Trakya Türk Azınlığı AİHM’ne sekiz dava açmıştı. Bu davaların üç tanesi yukarıda sözü edilen derneklerin adlarında “Türk” ya da “Azınlık” ifadelerinin yer almasıyla ilgili davalardır. Mahkeme bu 3 dava ile ilgili olarak, Yunanistan’ın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) *“dernekleşme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesini ihlal ettiğine hükmetmiştir.”* İskeçe Türk Birliği davasında da 6. mad.’nin ihlal edildiği kararını vermiştir. Ancak yine de

İskeçe İli Türk Kadınları Kültür Derneği'nin “kuruluş başvurusu da Trakya İstinaf Mahkemesi'nin 17 Şubat 2011 tarihli kararıyla reddedilmiştir.” Ülke içindeki hukuk yolları tüketilince, “temyizde açılan davaların” ağır ilerlemesi nedeniyle, henüz net bir sonuca ulaşamamıştır. İskeçe Türk Birliği ile alakalı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının, Yunan yönetimince yerine getirilmesi için 2008'de başlatılan aşama, “Yunan Yargıtay'ının 24 Şubat 2012” de “derneğin kapatılmasına ilişkin ulusal mahkeme kararının geri alınması talebinin” reddiyle nihayetlenmişti. Ulusal hukuk yolları bir kez daha tüketilmişti. Ardından 16. 08.2012'de AİHM'ne bir kez daha başvuruda bulunulmuştu. Rodop İli Türk Kadınları Kültür Derneği'nin “tanınması” “AİHM kararı doğrultusunda” Yunan Yargıtay'ına tekrar başvuru yapılmış ve bir kez daha ret cevabı verilmişti. RTKKD yeniden AİHM'ne başvurmuştu. Karar lehlerine çıksa da Yunanistan, AİHM'nin vermiş olduğu kararın Yunanistan'ın ulusal hukukunu bağlamadığını ve kendi mahkemelerinin onların verdiği karara uymak mecburiyetlerinin bulunmadığını belirtmiştir (Babalı, 2014: 311).

Yunanistan'ın Batı, Trakya Türkleri' nin etnik kimliklerini kabul etmeyip burada Türk yok, Müslüman Azınlıklar var söylemi, onların etnik kimliklerini inkâr ettiğinin göstergesidir. Bu ihlaller, azınlık ve insan hakları ihlalleri ile birlikte iki taraflı antlaşmaların ve çoklu uluslararası antlaşmaların da ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Yunanistan ayrıca kendi anayasasının 28. maddesini de çiğnemektedir (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Bu madde şöyledir: 28/1:

“Uluslararası hukukun genel kabul görmüş kanunları, uluslararası antlaşmalar, bunların her birinin yeri ve gücü kanunla onaylandıktan sonra, bunlar Yunanistan iç hukukunun ayrılmaz bir parçası olurlar ve bunlara aykırı (iç hukuk) kanunların hükümleri üstündedir. Uluslararası hukuk hükümlerinin ve uluslararası antlaşmaların, yabancılar için uygulanması, müttekabiliyet şartına bağlıdır” denilmektedir (Koca, 2001: 34).

3.3.2. Vatandaşlıktan Çıkarma

Lozan Antlaşması'ndan beri Yunanistan, Batı Trakya'daki Türk Azınlığın sistematik olarak “nüfusunu azaltma” siyaseti izlemektedir. Bu amacını gerçekleştirmek için

1955'te 3370 sayılı Yurttaşlık Kanunu'nu çıkartmış ve Türk nüfusu bundan menfi yönde etkilenmiştir. Vatandaşlık Yasası'nın 19. Maddesi:

“Yunan etnik kökeninden olmayan bir kişi, geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'dan ayrılırsa, bu kişinin Yunan yurttaşlığını yitirdiğine hükmedilebilir. Bu hüküm yurtdışında doğmuş ve oturmakta olan Grek olmayan etnik kökenli kişilere de uygulanır. Ana babasının ikisi birden veya hayatta olanı yurttaşlığını yitirmiş olan, Grek olmayan etnik kökenli kişilere de uygulanır. Ana babasının ikisi birden veya hayatta olanı yurttaşlığını yitirmiş olan, reşit olmayan çocuklardan yurt dışında yaşayanlar da yurttaşlığını yitirmiş olarak ilan edilebilir. Yurttaşlık Konseyi'nin aynı yönde alacağı karara dayanarak bu konularda İç İşleri Bakanlığı karar verir” denmektedir (Baysal, 2013: 74).

Vatandaşlık, temel insan haklarından biridir. İnsanlar kendi istekleri dışında yurttaşlıktan atılamaz. Yunanistan Anayasası'nda, şu şekilde belirtilmiştir: *“milliyet, ırk, dil, din veya siyasal inanç farkına bakılmaksızın Yunanistan'da yaşayan herkesin hayatı, namusu ve hürriyeti tamamıyla himaye altındadır (madde 5, paragraf 2)”* şeklinde yasal garantileri sağlanmıştır (Gökçen, T.Y: 49-65).

Çıkartılan bu kanunla, Batı Trakya Türk Azınlığına mensup, yaklaşık 60.000 kişi yurttaşlıktan çıkartılmıştır. 1988 yılında 12, Haziran 1990'da 66, 1991 yılının Şubat ayında 544 kişi kendi iradeleri dışında yurttaşlıktan atılmıştır. Bu kişilerin pek çoğu Türkiye, Almanya ve ABD'de öğrenimine devam etmek için yurtdışına çıkmış olan öğrencilerdir. Yunan makamları tarafından vatandaşlıktan çıkartılmış olanların sayıları gizlenmektedir. Yasanın bu maddesi Azınlık mensuplarını yurttaşlıktan çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Yunan Yurttaşları içinde *“etnik kökenlerini”* ölçüt alıp, *“Yunan asıllı olanlar ve olmayanlar”* olarak ayrımcılık yapılmaktaydı. Bu işler yapılırken, Yurttaşlıktan çıkartılanlara haber dahi verilmiyordu. İnsanlar, hudut kapılarına geldikleri zaman durumdan haberdar olabiliyorlardı. Ülkeye girmelerine müsaade edilmiyordu (Atun, 2001: 1-19).

Batı Trakya Türkleri'nin pasaportlarında *“dönüş dahil, birden fazla seyahat (çıkış) için geçerlidir”* ibaresi yer almaktaydı. *“dönüş dahil”* ifadesi karalandıktan sonra ülke dışına çıkmış olanların, geri geldiklerinde ülkeye girmeleri engelleniyordu. Bu durumun yasal dayanağı ise 19. madde idi. İnsanlar, hukuken haklarını savunabilmek için bile

ülkeye alınmamışlardır. Türkiye'nin, milletlerarası insan hakları örgütlerinin ve Helsinki İzleme Komitesi'nin baskılamasıyla kısmen bir düzelme olmuştur. Yunanistan, bu kanunu 11 Haziran 1998 tarihinde kaldırmak durumunda kalmıştır. “YVK *en son 3838/2010 kanunuyla tadil edilmiştir.*” Fakat yapılan düzenleme geçmiş kapsamamaktadır. Bu durumda daha önce vatandaşlıklarını yitirmiş olan kişiler ki sayıları 60.000'dir ve bu kişilerin vatandaşlık hakları halen iade edilmemiştir. Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğü Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI), 05.12.2003'de, “Yunanistan Hakkında Üçüncü Raporu'nda” haymatlosların mağduriyetlerine dikkat çekmiş ve Yunanistan'ın ırkçılığı vurgulanmıştır. Yine aynı kuruluş, 19. madde mağdurlarının 2007 yılında Bakoyani'de yurttaşlığa alınmayacaklarını açıklamıştır (Ayhan, 173-187).

Rodop İli Gümölcine YDP Milletvekili İlhan Ahmet tarafından, 2005 Nisan'ında Yunan Parlamentosu'na bir soru önergesi verilmişti. Yunanistan İç İşleri Bakanlığı, “Vatandaşlık yasasının 19. maddesi uyarınca Batı Trakya ve On İki Adalarda 46.638 Türk'ün Yunan vatandaşlığından çıkarıldığını açıklamıştır.” Bu insanlar vatansız bırakılmışlardır. Daha sonra doğmuş olan evlatları da göz önüne alındığında yaklaşık 20-30 bin kişi de dolaylı olarak mağdur duruma düşürülmüştür. Ayrıca, Yunanistan İç İşleri Bakanlığı şöyle bir açıklamada bulunmuştur: “Türk vatandaşlığı olduğu halde Yunanistan'da oturanların vatansız kimliği alabileceklerini ve yeniden Yunan uyruğuna girebilmeleri için başvuru haklarının olduğunu, bu başvurularınsa Vatandaşlık Kurulu tarafından değerlendirilebileceğini” açıklamıştır. Diğer taraftan, Kamu Düzeni Bakanlığı'nın bildirisinde yer verdiği konu bu güne dek 115.000 Batı Trakyalı Türk'e tabiiyetsiz kimliği verildiğini açıklamıştır. Yurttaş olamayıp Yunanistan'da bulunanlar mağdurdurlar ve yurttaş olmadıkları için maddi sebeplerle bir takım süreçlerden mahrum kalarak, bağımlı şekilde yaşamını sürdürmekte ve “sağlık güvencesinden” de yararlanamamaktadır ve bu da olayın bir başka “dramatik” tarafıdır (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 1-73).

Yunanistan, Avrupa Birliği üyesi olduktan sonra bile, 8.000 kişiyi yurttaşlıktan çıkartmıştır. Böyle bir ayrımcılığa “AB de ortak olmuş demektir.” Bu uygulamayla vatansız kalan insanlar, yıllardır toplumsal, politik ve iktisadi menfaatleri yalnızca Türk olduklarından “gasp edilmiştir” (Hatipoğlu, 2005: 1-54).

3.3.3. Bir Garip Uygulama Yasak Bölge

Batı Trakya Bölgesinin üçte birine yakın bir bölümüne “özel izin belgeleriyle” giriş çıkış yapılabilir (Ayhan, 2014: 173-187). “*Yasak Bölge, Batı Trakya’da güneyden kuzeye giderken Bulgaristan sınırına 8 km kala başlar ve sınır boyunca Türkiye’ye doğru uzanır.*” Buranın yasaklı olması 1953 yılında ülkenin kuzeyinden komünizmin sızmasını engellemek maksadıyla uygulandığı belirtilmiştir (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 1-73). Bu uygulama, 1995 yılında fiili olarak kaldırılmış, 2000’de ise tamamıyla sonlandırılmıştır. Uygulamanın esas amacı Pomak Türkleri’nin diğer bölgelerde yaşayan Türklerle bağlarını kopartmak ve onları Türklüklerinden uzaklaştırıp asimile etmektir (Ayhan, 173-187).

Oysaki Türklerin yaşadıkları yere paralel olan kısmı, Hristiyan olanların ikamet ettikleri yerdir ve yasak bölge dahilinde değildir. Uygulamanın yürürlükte olduğu dönemlerde bölgeye girip-çıkabilmek özel izne tabii idi. Saat 24.00 ile 8.00 arasında giriş-çıkışlar tamamen kapatılıyordu. Bölgede 120 köy bulunuyordu ve 40.000 kişi yaşıyordu. Bu insanları göç etmeye zorlamak amacıyla, yaşadıkları ülkede seyahat özgürlüğünden mahrum bırakıyorlardı. İnsanlar bir köyden diğerine yine özel izin belgesiyle gidebilmekteydiler. Deyim yerindeyse tam manasıyla bir tecrit bölgesiydi ve burada yaşamakta olan insanlar temel ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun bırakılmışlardı, (Serbestçe seyahat etme, eğitimden, ticaretten, seçme-seçilme hakkından, örgütlenme özgürlüğünden ve basın serbestisinden yoksundular). Bölgede yaşayanlar üzerinde sürekli bir baskı ve onun getirdiği tedirginlik ve korku ise olayın bir başka yönüydü. Uygulamaya 1995 senesinde son verilmiş olsa da halen giriş ve çıkışlar kontrollü yapılmaktadır. Gerek içeriden gerekse dışarıdan gelen yabancıların bölgeye girişleri kısıtlanabilmektedir. Burada yaşayanlar, bir de taşınmaz mal varlıklarıyla ilgili hak ihlallerine maruz kalmaktadırlar (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 1-73).

3.3.4. Eğitim ve Öğretim

Eğitim, kişilerin birey olarak gelişimine katkıda bulunan, mühim bir role sahiptir. Azınlığın grup kimliğini muhafaza edebilmesi için eğitim, elzem olan koşulların en başında gelmektedir. Genellikle, insan hakları konusu kapsamında yer alır ya da özelde azınlıkların korunmasıyla alakalıdır. Onlara gereken şekilde eğitim verilebilmesinin ve bu eğitimin özgürce azınlığın ana dilinde yapılabilmesinin güvencesi hukuksal

metinlerde yer alır. Günümüz dünyasında bu hak artık, en tabii azınlık haklarının başında gelmektedir. Yunanistan'daki Müslüman Azınlığın hakları da Antlaşma ve sözleşmelerle güvence altına alınmıştır. Aynı zamanda bunlar, ülkenin kendi iç mevzuatında da yer almaktadır (Oran, 1986:72). Günümüzde, Batı Trakya Türkleri'nin hala çözümlenememiş pek çok sorunu mevcuttur. Bunların en önemlilerinden ve ivedilikle çözülmesi gerekenlerinden biri de eğitim problemidir. Batı Trakya'da eğitim, olması gereken düzeyde değildir. Azınlık nitelikli eğitimden yoksundur. Eğitim bir toplumun geleceğidir ve içinde bulunan toplumun kendi kimliğini, dilini ve kültürel özelliklerini çok iyi tanımayı gerektiren önemli bir konudur (Burma, 2008: ix). Çünkü *“Dil ve milli kültür bir bütündür”* (Sinanoğlu, 2009).

1923 öncesi Batı Trakya'da Azınlık eğitimi önce Mahalle Mektepleri, sonra ortaokul düzeyinde olan Rüştîyeler, bugünün lise eğitimine denk gelen İdadiyeler, Sultaniyeler ile Medreselerden oluşmaktaydı. 1920-1922 dönemlerinde Gümölcine Kentinde 1 Rüştîye, 1 tane İdadiye ve 6 tane de Medrese bulunuyordu. İskeçe' deki okullar ise 1 Rüştîyeden ve 2 adet Medreseden oluşuyordu. Dedeagaç'ta 3 Medrese bulunuyordu (Hüseyinoğlu, 2014: 239-256).

Batı Trakya'da, 1923 Lozan Antlaşması imzalandıktan sonra iki dilli eğitime geçilmiştir. Eğitim-öğretim, kültür ve dini özgürlükler konularında Azınlık mensuplarına bazı ayrıcalıklı haklar tanınmıştır. Bunlar, literatürde pozitif haklar olarak nitelendirilmektedir. Bu haklar ile Azınlığa hem çift dilde eğitim hem de eğitimde özerklik hakkı tanınmıştır (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96). Azınlığın eğitim hakkı, Lozan Antlaşması'ndan çok önce, 1881 yılında İstanbul Antlaşması, 1913'te Atina Antlaşması ve 1920'de Yunan Sevri diye adlandırılan, *“Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin”* Sevr Antlaşması'nda da yer almıştır. Bu dört uluslararası antlaşma halen yürürlüktedir ve Azınlığa sağlanan hakların hukuki dayanağını oluşturan temel antlaşmalardır (Cin, 2010: 1-12).

Lozan Antlaşmasının'nın 40 - 41 maddelerinde Türk Azınlığın eğitimi geniş ölçüde yer almıştır. Antlaşmanın 8 ve 40 maddelerinde Türk Azınlığın ana dillerini özgürce kullanabilmesi, kendi okullarını kurabilmesi, bu okulları rahatça yönetebilme ve denetleyebilme hakları da 9 ile 41 maddelerinde tanımlanmıştır. Ayrıca hem genel hem

de yerel bütçelerden destekleneceği belirtilmiştir (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96). Lozan Antlaşmasını'nın 40. Maddesi şöyledir.

“Gayri Müslim ekalliyetlere mensup olan Türk tebeası hukuken ve fiilen diğer Türk tebeaya tatbik edilen aynı muamele ve aynı teminattan müstefit olacaklar ve bilhassa masrafları kendilerine ait olmak üzere her türlü müessesatı hayriye diniye veya içtimaiyeyi, her türlü mektep ve sair müessesatı talim ve terbiyeyi tesis, idare ve murakaba etmek ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal ve ayini dinilerini serbestçe icra etmek hususlarında müsavi bir hakka malik bulunacaklardır” (Bilsel, C. 2, T.Y: 593-594).

Yukarıda sözü edilen antlaşmalara dayanarak, Batı Trakya'daki Türk Azınlığına ait okullar özerk yapıdadır ve Yunanistan'ın *“mülkiyetinde değildir.”* Okulların yönetimi hukuken Azınlığın kendisinin seçmiş olduğu encümenlerce yönetilir ve öğretmenlerin aylıkları da *“vakıf gelirlerinden”* sağlanır. Aylıkların ödenmesinde vakıf gelirleri yetersiz kaldığında, o zaman veliler aylıkların ödenmesine katkıda bulunur. Olması gereken böyledir; ancak olan böyle değildir. Yunanistan tek yanlı olarak ve uluslararası antlaşmaları ihlal ederek, bu uygulamaya aşamalı olarak son vermiş ve eğitimi devletin *“mülkiyetine”* geçirmiştir. Öğrenciler nitelikli eğitimden yoksun bırakılmışlar, her iki dili de doğru düzgün öğrenememektedirler (Cin, 2009: 147-179).

Yunanistan, Azınlık okullarındaki Türkçe eğitim uygulamasında bir yandan Latin harfleri kullanılırken, öte yandan *“Türkçe derslerinin Arap alfabesi ile”* yapılmasını desteklemiştir. Eğitimdeki bu ikili yapı, *“yenilikçi ve gelenekçi gruplar arasında”* ayrışmaya sebep olmuş ve bazı yerlerde gelenekçilerin taleplerini dikkate alan devlet başka bir ilkokul açılmasına izin vermemiştir. Bu tür okullarda eğitim Osmanlı Türkçesi ile yapıldı. Bu okullarda eğitim Pazar günleri başlarken, diğer Azınlık okullarında (yenilikçi) Pazartesi günü başlamaktaydı. Yunanlı idareciler gelenekselcilerle yenilikçiler arasındaki bu ayrılığı desteklemiş olsalar da 1970'lerden itibaren çoğu okul, Türkçe müfredata geçmiş ve *“Türkiye Türkçesi ile ”* dersleri sürdürmüştür. 1968 senesinde bir Kültür Protokolü imzalanmış ve buna göre Azınlık okullarında resmi dilin dışında, öbür derslerin hepsinin Azınlığın kendi dilinde yapılması vurgulanmıştır. 1980'lere gelindiğinde Azınlık haklarına yönelik ihlaller ağırlaşınca Azınlığın kendi içindeki ayrışma son bulmuş ve birlikte *“hak arama mücadelesi”* yürütmüşlerdir (Hüseyinoğlu, 2015. 1-18).

Batı Trakya’da Azınlık okullarında eş anlı olarak Türkçe ve Yunanca dersler verilmeye başlanmıştır. Bunun ana hedeflerinden biri öğrencilerin her iki dili de etkin kullanma ve yazabilmeleridir. Bu noktada nitelikli öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır (Achmeth, 2005: 208). Azınlık okullarında halen görev yapmakta olan dört ayrı tipte öğretmen mevcuttur. Bu öğretmenlerin kadrosuna bakıldığında farklı okullardan geldikleri görülmektedir.

1. Grupta: “*formasyonlu öğretmenler*” diye adlandırılan Türkiye’deki öğretmen okullarında yetişmiş Batı Trakyalı öğretmenlerdir.
2. Grupta: “*formasyonsuz öğretmenler*” yer almaktadır. Bunlar öğretmen okulu mezunu değildir. İskeçe ve Gümülcine’deki Medreselerde öğrenim görmüş ortaokul ya da lise mezunu öğretmenlerdir. Öğretmenlik niteliğine yeterince sahip değildirler.
3. Grupta: 1951 yılında iki ülke arasında imzalanmış olan Kültür Antlaşması veya 1968’de imzalanan Protokol dahilinde Türkiye’den gönderilen Türk vatandaşı olan kontenjan öğretmenleridir.
4. Gruota: SÖPA mezunu (Selanik Özel Pedagoji Akademisi) öğretmenlerdir (SÖPA, 11 Mayıs 2011 tarihinde kapatılmıştır). Bu öğretmenler Yunan Devlet memuru konumundadır. Öğrencilerin Türkçe derslerinin okutulmasından sorumludurlar. Bunlar, Azınlık Okulları Koordinatörünün teklifi ile vali tarafından atanmaktadır. Ayrıca Yunanlı öğretmenler ise çift dilli eğitim ve onun tekniğine uygun özel bir eğitimden geçmeden görev yapmaktadırlar (Burma, 2008: 144).

Öğretmen konusu önemlidir ve ciddi bir sorundur. Türkiye’den mezun olmuş öğretmenlerin ataması yapılmamakta, önceden atanmış olanların görevleri sonlandırılmakta, Türkçesi yeterli olmayan öğretmenlerin atamaları yapılmaktadır. Öğretmenlerin görevlendirilmesi özellikle geciktirilmekte, ayrıca okulların tadilatı özellikle eğitim döneminde başlatılmakta bu da eğitimin aksamasına sebep olmaktadır (Ayhan, 2014: 173-187).

Ders Kitapları Sorunu: 1951 yılında iki ülke arasında bir Kültür Antlaşması imzalanmış, bu antlaşma kapsamında ders kitaplarındaki hatalı bölümlerin düzeltilmesine ve Daimi

Muhtelit Komisyon Kurulmasına karar verilmişti (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96). “*Türk-Yunan Daimi Karma Komisyonu’nun*” 1955 senesinde vardıkları anlaşmaya göre Türkiye, Batı Trakya’daki Azınlık öğrencileri için yeni kitaplar hazırlayacaktı. Hazırlanan ders kitapları 1950’li yılların sonunda Azınlık öğrencilerine dağıtılmaya başlanmıştı. Ne var ki bu çözüm kalıcı olmamıştı (Hüseyinoğlu, 2014: 239-256).

1968 yılında iki ülke arasında bir Protokol imzalanmış, ders kitapları sorununa çözüm bulmaya yönelik adımlar atılmıştı. Protokol imzalanmadan önce öğrenciler, 1952 yılında hazırlanmış kitaplarla eğitimlerine devam ediyorlardı (Hacıoğlu, 2016: 63). Yunanistan, 1960 yılından sonra hazırlanmış olan ders kitaplarını da çeşitli nedenlerle sürekli reddediyordu. Bu durum 2000’lerin başlarına dek sürmüş ve Azınlık öğrencileri 40 yıl süren 1950-1960’larda hazırlanmış olan ders kitaplarıyla ya da onların fotokopileriyle öğrenimlerini sürdürmek zorunda kalmışlardır (Hüseyinoğlu, 2014: 239-256).

2000 yılında iki ülkenin yapmış olduğu görüşmeler sonucunda yeni protokoller imzalanmış ve ders kitapları konusunda uzun yıllar devam eden sorunlara çözüm aranmıştır. “*Türkiye’den Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’ndan gönderilen kitapların*” dağıtımı yapılmış ilköğretim aşamasında kitap sorunu çözümlenmiştir. İkinci aşamada, ortaokul ve lise ders kitaplarının yenilenmesi vardır. 2006 yılına dek bu kitapların dağıtımı ancak yapılabilmektedir (Burma, 2008: 146).

Anaokullarından başlayıp üniversiteye gelinceye kadar, Azınlık eğitiminde sorunlar yaşanmaktadır. İki dilli eğitimde kreş, anaokulu, ilköğretim ve lise açılmasına olanak verilmemektedir. Türk Azınlığın kendi anadilinde eğitim alması özellikle sistematik ve kasti olarak engellenmeye çalışılmaktadır. Eğitimle alakalı konuların tümü, Yunanistan Eğitim Araştırma ve Din İşleri Bakanlığı’na bağlanmıştır. Ayrıca Mahalli idareler de eğitimle ilgilenmekte ve eğitimi desteklemektedir (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Yunanistan’ın eğitim düzenlemeleri birden fazla yasa ve Bakanlık kararları ile yapılmıştır. Mecburi eğitim on senedir. “*okul öncesi (1 yıl), ilkokul (6 yıl), ortaokul (3 yıl), lise (3 yıl) ve üniversiteden oluşmaktadır. 2007 senesinde okul öncesi eğitim zorunlu olmuştur. Okul denetimleri Bakanlık Müfettişlikleriyle, Bakanlık Bölge Bürolarınca yapılmaktadır. Okullardaki problemler yerel Bakanlık Büroları vasıtasıyla merkeze bilgi verilmektedir. ‘Yunanistan’da eğitim ücretsizdir.*” Özel okullar,

anaokullarından liseye kadar bulunmaktadır. Üniversitelerin ise şahıslar tarafından kurulması söz konusu değildir, yasaklanmıştır (Anayasa md.16) (Hüseyinoğlu, 2016: 129-133).

Batı Trakya’da Okul Öncesi Eğitim: 1991’den önce Batı Trakya’nın il ve ilçelerinde nüfusları yoğun olan yerlerde sayıca az olsalar bile devletin anaokulları bulunuyordu. Fakat değişik nedenlerle, Müslüman Türkler arasında bu okullara çocuklarını gönderenler çok az sayıdaydı. Süreç içinde anaokullarının sayısı artmış, okul öncesi eğitim 2006’da itibaren mecburi olmuştu. Azınlık çocukları, özel okullara ya da devletin okullarına devam ederken bazı sorunlarla karşı karşıyadırlar. Rodoplar’ın eteklerindeki dağ köylerinde, ana okulu bulunmayan çok sayıda köy vardır. Buralardaki çocuklar ya başka yerlere gitmekte ya da hiç anaokuluna gidememektedir. Diğer bir sorun da Azınlıklar için, iki dilli eğitim sağlayan anaokulu bulunmadığından, Yunanca ile ilk defa karşılaşan çocuklar hocalarıyla iletişim sorunu yaşamaktadır. Anaokuluna gidemeyen çocukların ilkokula kaydı alınmamaktadır. Azınlığın iki dilli anaokulu açılması isteği de halen dikkate alınmış değildir (Hüseyinoğlu, 2013: 199-230). Tüm ders araç gereçleri Yunanca’dır ve dil eğitiminin en hassas sürecinde çocuklar kendi anadillerinden “mahrum” bırakılmaktadır (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Devletin kurmuş olduğu anaokulları yalnızca devletin resmi dili olan Yunanca’yı kullanmaktadır. İşkeçe merkezli kurulmuş olan BAKEŞ (Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi) öceki senelerde gerekli devlet makamlarına çift dilli bir özel anaokulu açılması hakkında başvuruda bulunmuş; fakat herhangi bir cevap alınamamıştır (Hüseyinoğlu, 2014: 239-256).

İlkokul Eğitimi: Eğitimin temel taşı ilkokullardır. 1930’lu yıllarda bu okulların sayıları 300 kadardı. 2012-2013 döneminde 174’de düşmüştür. Bu okullara devam eden öğrenci sayısı 6.100’dür. Dört derslikli 8 okul, iki derslikliye düşürülmüştür. Kapatılması gündemde olan Türk okulları bulunmakta ve okullar birleştirilmektedir. Yunanistan bunu, yaşanan ekonomik krize ve öğrenci azlığına bağlamaktadır. Bu okulların fiziki altyapı eksiklikleri mevcuttur. Eğitim için gereken malzeme ve araç gereç eksikliği söz konusudur. Çocuklar her iki dile de tam manasıyla hakim değildir, konuşma ve yazmada sorunlar yaşanmaktadır. Azınlık okullarının istenilen nitelikte olmaması nedeniyle aileler çocuklarını son zamanlarda Yunanlı çocukların okuduğu okullara

göndermekte ve bunların sayısı günden güne artmaktadır. Bu durumdan çocukların geleceği olumsuz etkilenecek ve dillerini konuşamama ve yazamama problemleriyle karşı karşıya kalacaklar ve ayrıca Yunanca'yı da tam olarak öğrenemeyeceklerdir. Ders kitaplarında yoğun olarak “*Yunan Milliyetçiliği*” üzerine vurgu yapılması ayrı bir rahatsızlık konusu olmuştur. 1991 senesinde Dr. Sadık Ahmet bir protesto eylemi başlatarak, “*Yunanlı Türk’e Türkçe öğretmez*” diyerek tepki göstermiştir (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

Ortaokul ve Lise Eğitimi: Batı Trakya’da (Gümölcine) 1952 senesinde Celal Bayar Azınlık Ortaokulu ve Lisesi açılmıştır. Daha sonra İskeçe’de ikincisi, Muzaffer Salih Azınlık Ortaokulu ve Lisesi eğitim-öğretim vermeye başlamıştır. Bu okullar çift dilli eğitim vermektedir. 1990’lı yıllarda bunlara ilave binalar yapılmış ancak yeni okullar açılması taleplerine olumlu cevap verilmemiştir (Hüseyinoğlu, 2013: 199-230). Bunlardan başka Batı Trakya’da, Medrese eğitimi de verilmektedir. 1999 yılında bu okulların denkliği ortaokul ve lise seviyesinde oldukları şeklinde açıklanmıştır. Bunlar önceleri 5 yıllık bir eğitim verirken, daha sonra 6 yıla yükseltilmişlerdir. Bu okulların kuruluş amacı din adamı yetiştirmektir. Zaman içinde kuruluş amacından uzaklaşmışlar, Türkçe derslerin sayıları günden güne azalmış ve Yunanca dersler artmıştır (Hüseyinoğlu, 2015:155-160).

Üniversite Eğitimi: Üniversite’ye gelince, tıpkı anaokulu eğitimi gibi çift dilli eğitim veren bir okul bulunmamaktadır. 1920’li yıllardan, 1990’lara dek geçen zamanda üniversite öğrenimine devam etmek isteyen Azınlık öğrencileri, çoğunlukla Türkiye’deki okulları tercih etmişlerdir. 1960’larda öğrenimini tamamlayıp Türkiye’den Batı Trakya’ya dönen 300 kadar öğretmenin, yarıya yakınının atamaları yapılmamıştır. Azınlık okullarında, Türkçe verilen derslerin çoğu, formasyonsuz öğretmenlerce yapılmıştır. 1968 yılına gelindiğinde Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA) kurulmuştur. Bu okula sadece Azınlık öğrenciler alınmakta, burada dersler Yunanca verilmekteydi. SÖPA’dan mezun olacak öğretmenler, Batı Trakya’da görev yapacaklardı. Sanki Azınlığa yeni bir olanak sağlayan okulmuş gibi görülse de aslında buradaki amaç Türkiye’ye öğretmenlik okumak için giden öğrencilerin engellenmesiydi. “*Kendi öğretmenimi kendim yetiştiririm*” anlayışıyla açılmıştır. Daha sonra buradan mezun olanların atamaları öncelikli olarak yapılmış ve kısa bir süre sonra

ise Türkiye’deki öğretmen okullarına gitme olayı sona ermiştir. SÖPA açıldıktan sonra, Türk Azınlığın “*etnik kimliğini inkar etme politikasının geniş kapsamlı ilk örneği Azınlık eğitiminde*” olmuştur. 1967 senesinde askeri idarenin getirmiş olduğu bazı düzenlemeler sonucunda Azınlık okullarının tabelalarında yer alan “*Türk*” sözcüğü yasaklanarak “*Müslüman*” ya da “*Azınlık*” manasına gelen “*M/KON*” şeklinde değiştirilmiştir (Hüseyinoğlu, 2014: 239-256).

1980’lerde diplomaların denklik sorunları ve çalışma izinleriyle ilgili sıkıntılar yaşanmıştır. Durum böyle olunca, Batı Trakya’dan Türkiye’ye beyin göçü artmıştır. 1995 yılından sonra, Yunanistan yasalarında bazı düzenlemeler yapmıştır. “2341/1995” numaralı yasa uyarınca yalnızca Batı Trakya’daki belediyelerde kaydı bulunan Azınlığa mensup öğrenciler için % 0.5’lik kontenjan ayrılmıştır. Böylece Yunanlı öğrencilerin tercih ettikleri puanı yüksek olan bölümlere dahi girebileceklerdi. Azınlık, kontenjan uygulamasına ilk başlarda sıcak bakmamıştı. Süreç içinde uygulama desteklenmeye başlanmış ve Azınlık öğrencileri arasında üniversiteye giden öğrenci sayısında önemli artışlar gözlemlenmiştir (Hüseyinoğlu, 2013: 199-230).

1997-2010 sürecinde, Yunan üniversitelerine kayıtlı olan öğrenciler 4500 kadardır. Bu üniversitelere yerleşmiş olan öğrencilerin karşılaşmış oldukları çeşitli problemler mevcuttur. Örneğin dışlanabilmektedirler. Kesin rakamları bilinmese de okullarını yarıda bırakan öğrencilerin sayısı oldukça fazladır. Öbür taraftan, Türkiye’deki okullardan mezun olanlar gerekli olan çalışma izinlerini çıkarttıktan sonra, mesleklerini icra etmeye başlamışlardır. Doktor, mühendis, avukat olarak çalışanların sayılarında da artış gözlemlenmektedir. Yunanistan üniversitelerinde mastır ve doktora yapan öğrencilere rastlamak mümkündür. Görülmektedir ki anaokulundan üniversiteye Batı Trakya’da okullarda sorunlar mevcuttur. Burada üzerinde durulması gereken konu azınlık okullarının özerkliği konusudur. Yunanistan, Azınlığın ikili ve çok taraflı antlaşmalarla verilmiş olan haklarını ihlal etmekte ve Avrupa Birliği’nin üyesi bir ülkeye bu tür uygulamalar yakışmamaktadır. Yunanistan, Azınlığın ana dilinde eğitim hakkını kısıtlamakta ve niteliksiz eğitimin sistemli bir politika izlenerek sürdürülmesine devam etmektedir. Oysa ki Yunanistan’dan beklenen, Avrupa Birliği’nin insan ve azınlık hakları, demokrasi, eşitlik, özgürlük gibi temel değerlerine saygı göstererek Azınlığın haklarını iade etmesidir. Azınlıkları ötekileştirip dışlamadan faydalı ve

istikrarlı bir yaklaşımla sorunları çözme yoluna gitmeli, onlarla birlikte sorunların çözümüne odaklanmalıdır (Derman ve Gülgezen, 2017: 74-96).

3.3.5. Dini Özgürlükler

Lozan rejimi kapsamı içinde, Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı' na tanınmış olan “*dini özerklik*” zaman içinde çeşitli düzenlemelerle kısıtlanmıştır. Müftülükler ile ilgili olarak çift başlılık sürmektedir. Ayrıca geçen yıllar içinde Türklerin kutsallarına yönelik camilere ve mezarlıklara yapılmış olan saldırılar nefret içermektedir. Lozan'dan günümüze kadar camiler ve ibadethanelerle ilgili meselelerde Batı Trakya'da özgürlükler açısından bireysel veya toplu hak ihlalleri, diğer konulara göre daha az yaşanan konulardandır. Kişiler ibadetlerini yaparken rahattırlar. Camilerde ezanlar 5 vakit okunabilmekte ve mevlutler okutulabilmektedir. Cenaze işlemleri dini vecibelere uygun şekilde yapılabilmektedir. Ancak Batı Trakya dışındaki Müslüman göçmenler, sözü edilen haklardan önemli ölçüde kısıtlanmıştır. Mesela Atina'da yarım milyon kadar Müslüman bulunmaktadır. 2017 yılı itibariyle ibadetlerini yapabilecekleri bir cami hala bulunmamaktadır. Yapılan açıklamalara göre yılın sonuna doğru 400 kişi kapasiteli bir caminin ibadete açılması konuşulmaktaydı, 2018'e gelindiğinde değişen bir durum olmamıştır. (Hüseyinoğlu, 2017: 50-59).

Batı Trakya'da “*Müftülükler*” meselesi ve “*Başmüftülük*” problemi bulunmaktadır. Oradaki müftüler ile Türkiye'deki müftülerin statüleri farklıdır. Batı Trakya'da müftülerin statüleri antlaşmalarla belirlenmiştir ve Müftülerin vazifeleri arasında fetva verme yetkileri vardır. Bununla birlikte Yunanistan'da ikamet eden ve Yunan vatandaşlığı bulunan Müslümanların miras, velayet-vesayet, evlenme-boşanma, gibi anlaşmazlıklarda, “*kadı sıfatıyla özel yargılama yetkisine sahip bir yargılama makamıdır, mahkemedir.*” Bu konu günümüz için de geçerlidir. Orada bulunan Müslüman Azınlık aile ve miras hukuku konusunda özerktir ve “*Yunan hukukuna tabi*” değildir. Batı Trakya'da “*İslam kutsal hukuku ile örf ve adet-gelenek hukukları uygulanmaktadır.*” Burada şöyle bir çelişkili durum mevcuttur. 21. yy' da bir AB üyesi devlette “*din görevlileri tarafından aile ve miras hukuku konularında kutsal yargıçların yargılama yetkisinin*” bulunmasıdır (Cin, 2009: 147-179).

1913 Atina Antlaşması ki hala yürürlüktedir ve bu antlaşmaya dayanarak 2345/1920 sayılı kanunun feshedilip yerine 1990 kararnamesi ile müftüler atanarak

görevlendirilmeye başlanmıştır. Yunanistan AİHM kararı olmasına rağmen “*Gümülcine, İskeçe ve Dimetoka müftülerini kendisi atamaktadır*” (Bostan ve Hüseyin, 2004: 66-70). Avrupa Birliği üyesi bir ülkede artık herkes tarafından bilinmektedir ki Müslümanlara antlaşmalarla verilmiş olan haklarını Yunanistan, engellemektedir. Daha 1913’te Atina Antlaşması mad. 11’deki hükümlere göre, İskeçe ve Gümülcine’de Müftü seçimi yapılmıştır. Bugün gelinen nokta, Azınlığın seçmiş olduğu Müftüyü Yunanistan idaresi, “*hukuken tanımamaktadır.*” Bunu yaparken uluslararası antlaşmaları da hukuka aykırı olarak ihlal etmektedir. Kendisi ile işbirliği yapan müftüyü atamakta ve onu tanımaktadır. Diğer taraftan Başmüftü, İstanbul’da bulunan “*Başpiskopasa, Müftüler ise Despotlara/Metropolitlere*” karşılık gelmektedir. Lozan Barış Antlaşması sonrasında artık, “*Patrikhane yoktur. Patrikhane dendiğinde, Lozan Konferansı’nda varılan mutabakata aykırı olarak, Başpiskoposluğa idari ve siyasi yetkiler tanınmaktadır.*” Diğer bir deyişle “*Patrik statüsü tanınmaktadır, belki farkında olmadan.*” Yunanistan’da ise “*Müftülerin yargılama yetkisi kaldırılınca, Müslüman cemaatçe sadece dini konularda fetva verecek nitelikteki Müftünün seçilebileceği*” ileri sürülmekte, İstanbul’da bulunan Başpiskopos’ un “*İstanbul il sınırları içinde yaşayan Ortodoks Hristiyanların*” yalnızca dini meselelerle alakadar olması “*görüş/fetva*” bildirebileceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. Ancak İstanbul’daki Başpiskopos siyasi ve idari yetkilerinin sınırını aşmakta, “*ABD, Menteşe Adaları gibi kullanmaktadır.*” Nihayetinde Yunanistan’daki Müftünün yetkileri, antlaşmalara ters olarak kısıtlanırken, “*Başmüftülük kurumunun açılması hiç*” gündeme alınmamaktadır. Türkiye’deki Başpiskopos yetki sınırlarını mutabakata ters bir şekilde genişletmektedir (Cin, T.Y: 1-8).

Osmanlı Devleti zamanında, imamların atanmaları, aylıklarının verilmesi, camilerin cemaatleri tarafından ya da büyük kentlerdeki vakıf idare heyetlerince karşılanmaktaydı. 1923’ten sonra, Yunan makamları dini serbestlikler içinde kabul etmiş ve Osmanlı dönemindeki gibi devam etmesini benimsemiştir. Camilerde vazifelendirilecek imamların tespiti, din görevlilerinin vazifelerini yapabilmeleri konusunda 2000’lerin sonuna dek, “*Müslüman Türk Azınlık ile Yunan resmi kurumları arasında*” olduğu belirtilmiştir (Hüseyinoğlu, 2017: 50-59).

2007 yılında bir kanun değişikliği yapılmış ve imamların atanması ile ilgili problemler ortaya çıkmıştır. 3536/2007 nolu yasa ile imamlar, 5 kişiden ve “*Hristiyan üyelerden*” meydana gelen, “*heyet tarafından seçilmeleri*” ve 9 aylık belli sürelerle iş akdi ile alımlarının yapılması öngörülmüştür (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 1-73). Kanunun 36. maddesinde ifade edildiği gibi bu uygulamanın gerekçesi Batı Trakya’da atanmış müftüler dahilinde, “*240 din adamı*” görevlendirilecektir. Atanacak olan bu kişilerin vazifesi, Kuran’ı Kerim’in camilerde okutulması ve açıklanmasıdır. Atamalarla ilgili 3 müftülüğe ayrılmış olan kontenjanlara, yine yasanın aynı maddesinde yer verilmiştir. Gümölcine’ye 100 kontenjan, İskeçe’ye 100 ve Dimetoka Müftülüğü’ ne de 40 kişilik kontenjan ayrılmıştır. Bu kontenjanların içinden 40 tanesinin “*İlahiyat-İslam Bilimleri Fakültesi*” mezunlarından olacağı belirtilmiş, diğer 200 kişinin Kur’an’ı öğretebilecek düzeyde, medrese ya da ortaokul mezunu olan Azınlık mensuplarından seçilebileceği belirtilmiştir (Hüseyinoğlu, 2017: 50-59).

Bu uygulamadan Batı Trakya Türk toplumu rahatsız olmuştur. Geleneklerine ters bir uygulamaydı. Müslüman imamları, Hristiyan Heyetin ataması nasıl kabul edilebilirdi? Bu durumda, kanunun değiştirilerek yeniden önceki uygulamaya dönülmesi veya kaldırılması isteniyordu. Yunan meclisi ve yönetimi kendi yurttaşına karşı hiç gereği yokken, onur kırıcı uygulamayı yürürlüğe koymuştur. Azınlığın isteğine uygun şekilde düzeltilmelidir (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 1-73).

Azınlığın tepkisi üzerine 2013 yılında kanun gözden geçirilmiştir. Yapılan düzenleme, “*Azınlık eğitimi ve din özerkliği*” konularında bunun “*orta ve uzun vadeli etkilerini*” tahmin etmek şu an için zordur. Buradaki asıl sorun “*240 İmam Kanunu’nun*” Türk Azınlığın görüşü alınmadan yürürlüğe konmuş olmasıdır. 2013’ten bugüne yasanın camiler tarafına bakıldığında, Batı Trakya’daki pek çok yerleşim biriminde “*Gümölcine ve İskeçe’deki seçilmiş Müftülükler tarafından*” senelerdir açılan Kur’an kurslarına bir alternatif kurs, ilgili yasa dahilinde açılmadığıdır. Geleceğe dönük bakıldığında atanmış olanların sayılarının 240’a ulaşması, “*Kur’an’ı Kerim’in camilerde öğretilmesine yönelik yeni*” problemleri birlikte getireceği, 1990’lardan bugüne müftülükler namına süregelen “*atanmış-seçilmiş*” şeklinde iki başlılığa sebebiyet verebileceği güçlü bir olasılık olarak görülmektedir (Hüseyinoğlu, 2017: 50-59).

3.3.6. Mülkiyet (Toprak ve Taşınmazlar)

Batı Trakya’da arazilerin mülkiyetleri önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Kayıtlardaki bilgilere göre, 1920’lerde Batı Trakya’da taşınabilen ve taşınamayan malların “% 86’sı Türkler’e, % 7’si Bulgarlar’a, % 6’sı Rumlara ve % 1’i diğer unsurlara; hayvan ve ziraat aletlerinin % 86’sı Türklere, % 8’i Bulgarlar’a ve % 6’sı Rumlara aitti” (Atun, T.Y: 1-19). 1923’te arazilerin % 85’i Türklere aitti. Günümüzde Türkler’in ellerinde kalan topraklar % 15’e gerilemiştir (Sabrioğlu, 2006: 97).

1991’e dek Batı Trakya’da Türkler’in taşınmaz mal sahibi olmaları 1336 sayı ve 1938 tarihli Sınır ve Kıyı Bölgelerinde Alım Satım Hakkının Kullanılmasının Yasaklanması Hakkında İhtiyaca İlişkin Kanun nedeniyle yasaklanmıştı. 1991’de bu yasada değişikliğe gidilmiş, Avrupa Birliği üyesi bir ülkede Batı Trakya Türkleri kısıtlı da olsa taşınmaz mülk satın almaya hak kazanmıştır. Kısıtlı olmasından kastedilen, şehirlerdeki valilikler bünyesinde oluşturulmuş olan komisyonlardan izin alma zorunluluğu getirilmiş olmasıdır. Bu uygulama, Avrupa Birliği normlarına terstir. Öte yandan Batı Trakya Türkleri’nin “*mülklerine, tarlalarına*” türlü sebeplerle “*anadasmos*” yani toprakların birleştirilmesi yoluyla el konulmuştur. Kamulaştırmada, hapisane ya da üniversite kurulacak gerekçesiyle araziler el değiştirmiştir. Hâlbuki Yunanistan’ın esas hedefi geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan Türk Azınlığı topraksızlaştırarak, maddi sıkıntılar içinde bırakmak, göç etmeye mecbur etmek ve nihayetinde etnik temizliği gerçekleştirmektir (Cin, 2009:147-179).

3.3.7. Diğer Sorunlar

İfade Özgürlüğüne Getirilen Sınırlamalar: Türk Azınlığın ifade özgürlüğüne yönelik Yunanistan’ın engelleyici bir tutum içinde olduğu gözlemlenmektedir. Yunan Parlamentosu’nda Türk milletvekilleri, özellikle de Mehmet Emin Aga’yı, “*Türkiye’nin casusu olarak*” görmüşler ve daima polisin izlemesi altına almışlardır. Türklerin televizyon, radyo, dergi, gazete gibi iletişim kurum/kuruluşları değişik sebeplerle devamlı takip edilmiş, çalışmaları sabote edilmiş, yayınları sonlandırılmış, sahiplerine para cezaları ve hapis cezaları kesilmiştir. Radyolar süreli (geçici) izin alınarak faaliyette bulunabilmektedir. Bunların yayınlarında, köylerin adlarının Türkçe ifade edilmesine mani olunmaktadır. Yunanistan’ın ifade serbestliğine getirmiş olduğu sınırlamalar, çeşitli uluslararası kuruluşların raporlarında tescillenmiştir. 1998 senesinde

Işık Radyosu'nun sahibi olan Abdülhalim Dede'nin İskeçe'de bulunan evi 15 polis ile basılmış, onu "*anten dikme niyetinden dolayı*" tutuklamışlar ve mahkemeye çıkartmışlardı. Mahkeme Dede'yi 8 ay hapis ile cezalandırmış, istinaf mahkemesi cezasını 2 aya indirmiş ve kefalet ile serbest bırakılmıştı. Abdülhalim Dede, davayı temyize taşımış, 2001 yılında beraat etmişti (Ayhan, 2014: 173-187).

Siyasi Katılım ve Temsil Edilme: Batı Trakya'da Türkler, 1923'ten bu yana, Trakya bölgesinde ve tüm ülkede siyasal katılım konusunda kimi zaman sorunlar yaşamış olsa da her iki sahada da varlığını sürdürmüştür. "*Hukuk ve demokrasi*" prensipleri doğrultusunda, seçme- seçilme haklarını serbestçe kullanabilmişlerdir. 1920'lerden bu güne dek, Yunanistan'da yapılan seçimler göz önüne alındığında, toplam 33 kez milletvekili seçimi yapılmış ve bunun neticesinde Türkler, "*Gümölcine'den 55, İskeçe'den 31 ve Meriç İli'nden 1 tane olmak üzere toplam 87 sandalye ile 41 değişik Türk Azınlık mensubu tarafından Yunan Parlamentosu'nda*" temsil edilmişlerdir. Ancak, seçimlerin ardından Yunanlı Parlamenterlerle karşılaştırıldığında "*çok az sayıda Türk Azınlık mensubu Milletvekili*" Yunan Meclisinde bulunmuş ve Azınlıkla ilgili konularda görüşleri ve önerileri dikkate alınmamıştır. Durum böyle olunca, Türk Azınlığının uzun yıllar kronikleşmiş olan problemlerine çözüm üretmek pek mümkün olmamıştır (Hüseyinoğlu, 2015: 4477-4786).

1993 yılı Parlamenter seçimlerinde, seçime bağımsız olarak girecek olanlar için % 3'lük ülke barajı getirilmişti. Bu yolla, Batı Trakya Türkleri'nin bağımsız vekil seçilmelerine engel olunmuştur. Öte yandan mahalli seçimlerde uygulanan "*Kapodistrias Planı*" ile çıkartılan kanunla, Müslüman Türk Azınlığının yaşadıkları kentlerde, kasabalarda ve köylerde nüfuslarının yoğunluğuna göre Yunanlıların menfaatine olacak biçimde "*Ortodoks Hristiyanların*" yaşadıkları kentlerle, kasabalar ve köyler birleştirilmiş, "*Türklerin Vali, Belediye Başkanı, Nahiye Müdürü*" seçilebilmeleri engellenmiştir (Cin, 147-179).

Vakıflar ve Cemaat İdare Heyetleri Konusu: 1923 Lozan Antlaşması ile iki ülkede Azınlıkların korunması konusunda karşılıklı olarak yükümlülükler üstlenmiştir. Lozan Antlaşması'nın 37-45 maddelerinde, bunların haklarına yer verilmiştir. Dillerini kullanma hakları, inanç özgürlüğü ile vakıfların kurulması ve yönetilmesi konularında Azınlık mensuplarına pozitif haklar verilmiştir. Lozan'a göre "*cemaat vakıfları*

kendilerine özgü tüzel kişiliklerdir ve bu yönleriyle Yunanistan ve Türkiye medeni hukukuna tabi olmayarak bir istisna teşkil etmektedirler.’’ Antlaşma’ da yer alan vakıflar, Azınlıkların kendisi tarafından‘kurulan, idare edilen ve denetlenen kurumlardır. ‘‘Azınlık cemaati de vakıflarının ve mülklerinin korunup yönetilmesi görevini üstlenen tüzel kişilik olarak’’ tanımlanmaktadır (Osman, 2016: 60).

1967’ye dek Türk Azınlık kendi cemaatinin yöneticilerini seçebiliyordu. Cunta İdaresi yönetime gelince, 65/1967 sayılı kanunla Yunanistan’daki bütün kurumlar ve kuruluşların seçimle oluşturulmuş kurulları dağıtılmıştı. Batı Trakya Türk Vakıflarının Yönetim Kurulu üyeleri Yunanlı idareciler tarafından atanmaya başlanmıştı. Cunta döneminde vakıf malları yıkılması, haczedilmesi ya da kamulaştırılması yoluyla ortadan kaldırılmaya çalışılmıştı. 1980’de yürürlüğe giren 1091 sayılı kanunla, Azınlıkla alakalı konularda, Yunanlı Hristiyan valinin atadığı adaylar çoğunluğu ele geçirmiş ve bu sayede valinin vasıtasıyla Türk vakıfları Yunanlıların eline geçmişti. Vakıflar onların isteği doğrultusunda yönetilmeye başlanmış, Azınlığın aleyhine işleyen çalışmalar sonucu, vakıf malları satılıp, elden çıkartılmıştı (İsmail, 2012: 99).

Bu tür hak ihlallerinden, Müslüman Türk Azınlık son derece rahatsız olmuş, zaman içinde farklı şekillerde (kınamalar yayınlayarak, protesto eylemleri düzenleyerek) tepkilerini dile getirmişti. Tüm bunlara rağmen 1990 yılında vakıfların idaresiyle ilgili olarak, çıkartılan bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle, Yunan makamlarına daha güçlü yetkiler verilmişti. Bu tek yanlı ve haksız düzenlemeler, Azınlık tarafından hiçbir zaman kabul edilmemiştir (Metel, T.Y: 66-67). 3 Ocak 1991’de yeni bir kararname çıkartılmış ve 1991 sayılı yasa yumuşatılmak istenmiştir. Ancak yine de devlet, kurumlar üzerindeki denetimini ve müdahalesini sürdürmüştür. 1996 yılında bir Hükümet Kararnamesi çıkartılarak yeni bir düzenleme yapılmış, bu kez vakıfların yönetimi 3 seneliğine seçilmiş olan bir komiteye bırakılmıştır. Komitenin görevi, 1999 yılında bitmiş olsa da yeni bir düzenlemeye gidilmediğinden faaliyetlerine devam etmiştir (Hatipoğlu, 2005:1-54).

Yunan Parlamentosu, 2008’de, Batı Trakya Müslüman Azınlık Vakıflarının ve Bunların Mal Varlıklarının Yönetimi konusunda 3647 sayılı yeni bir kanun çıkartmıştır. Bahsi geçen kanunun uygulanacağı yer her zaman olduğu gibi Batı Trakya ile sınırlandırılmıştır. Diğer yerlerdeki, Müslüman Türklere ait vakıflar bu kanunun

içeriğinde yer almamıştır. Oysaki böyle bir uygulama Lozan Antlaşması'nın 45. maddesine terstir. Bu madde Batı Trakya ile sınırlı değildir. Burada Yunanistan'daki Müslüman Azınlıktan bahsedilmektedir. 2008 tarihli Vakıflar Kanunu'nun 11. mad. Vakıf Yönetiminin tespitinde seçim yapılmasını ve seçimin nasıl yapılacağını da belirtmiştir. Gerekli düzenlemeler yapılması için, Dış İşleri, Milli Eğitim ve Din İşleri İç işleri, Ekonomi, Kamu Yönetimi ve Maliye, Bakanlarının müşterek kararlarıyla tespit edileceği vurgulanmıştır. Bu kanunda, *“yenisi seçilene kadar eskisi devam eder”* denilmekteydi ve uygulamada bir değişiklik olmamıştı (Cin, T.Y: 1-8).

Mütekabiliyet esasına göre, Türkiye’de bulunan Azınlıkların durumuna bakıldığında vakıflarla ilgili olarak, *“Cemaat vakıfları”* ifadesi kullanılmaktadır. Azınlık ya da çoğunluk gibi ifadeler kullanılmamaktadır. Türkiye’de bulunan Gayrimüslim Azınlıklar *“gerçekten Türk vatandaşı ve hatta Türk olarak kabul edilmektedirler.”* 2008’de Yunanistan’daki Türk vakıfları kanunu, Azınlığın vakıflarına önemli ölçüde sınırlamalar getirmiş ve denetim altına almıştır. Ekonomik bakımdan güçsüz bırakılmışlardır. Oysaki Türkiye’de aynı dönemde çıkartılmış olan kanunla Hristiyan Ortodoks vakıflarının hakları ve yetkileri konusunda *“cömert”* davranılmış ve hakları genişletilmiştir. Yunanistan’daki kanun yalnızca Batı Trakya ile sınırlıyken, *“Menteşe Adaları-Rodos, İstanköy ve diğer bölgelerdeki Müslüman Türkler’in vakıfları bu”* kanunun kapsamı haricinde bırakılmıştır. Türkiye’deki kanun ise yalnızca İstanbul ile sınırlı değildir (Cin, 2007:1111-1143).

Kutsal Değerlere Yönelik Eylemler: Batı Trakya’da, Kutsal değerlere ve ibadethanelere ve kimliğe yönelik eylemler pek çok defa yaşanmıştır. 1972 yılında Tabakhane Camii Yunan makamları tarafından yıkılmış, 1976 yılında Dedeabağ’ta ve Susurluk Köyü’ndeki Türk okulları ve bunun yanı sıra Miri Köyü Camii yıkılmış, 28 Mart 1987 tarihinde İskeçe Hürriyet Camii bombalanmıştır. (Hakses, 1988: 1-48). 25 Nisan 2003 tarihinde fanatik Yunanlılar tarafından, sabah namazı sonrasında Mehmet Emin Aga’ya saldırı düzenlenmişti. 7 Mart 2004’te İskeçe’ye bağlı Okçular tarihi Camii fanatik Yunanlılarca yakılmış, daha sonra yeniden yapılmış ve aynı cami 2 Eylül 2009 tarihinde yine kundaklanmıştır. 22 Mayıs 2012 tarihinde aynı camiye taşlı saldırı eylemi gerçekleştirilmişti (E.T. 10.04.2018).

(Çınar FM, 23.05.2012: <http://www.cinarfm.gr/haberoku.php?haberid=1721>

Ekonomik Sorunlar: Batı Trakya’da Türkler’in önemli bir kısmı köylerde yaşamakta, geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Yunanlılar, Türk Azınlığın ekonomik bakımdan güçlenmesini istemediklerinden, değişen şartlara ve zamana göre farklı uygulamalarla baskılamaya çalışmışlardır. Araziler birleştirilmiş, kamulaştırmalar yapılmıştır. Tapuların ve zilyetlik haklarının tanınmaması gibi uygulamalarla Azınlığın toprakları onlardan alınmış ve yeni gayrimenkuller edinmelerine sınırlamalar getirilmiştir. Batı Trakya’daki Azınlığa ait topraklar ve zirai faaliyette kullanılan yapılar, Yunanlı ya da Hristiyan inancına mensup olan, *“Elenlerin satın almaları için, Yunanistan Merkez Bankası ile Ziraat Bankası arasında kolay kredi temini amacıyla 22 Kasım 1966”* da bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma sonraki senelerde de tekrarlanmış ve halen de devam etmektedir. Müslüman Azınlık, ziraat ve bazı küçük işletmeler olarak ekonomik hayatın kısıtlı bölümünde yer alabilmektedir (Hatipoğlu, 2005:1-54).

Kamu Görevlerinde Sınırlamalar: Batı Trakya’da Türk Azınlık, nüfusun önemli bir bölümünü içermektedir. Fakat yerel yönetimlerde ve devlet kadrolarında istihdam edilmeleri sınırlıdır. Bunun sebeplerinden biri, Türk okullarında nitelikli eğitim alamamaktan kaynaklanmaktadır. Diğer sebepler, Gümülcine ve İskeçe’deki mahalli idarelerde Türkler’in istihdam edilmesi sınırlıdır. İşe alım konularında özellikle, ayrımcılık yapıldığı şeklinde raporlarda bulunmaktadır. Trakya Genel Sekreteri KAMBELİS, işe alımlarda ayrımcı uygulamalarda bulunduklarını kabul etmiş olsa da bu konuyla ilgili pozitif ilerlemeler kaydedildiğini öne sürmüştür. Ancak bazı supronasyonel kuruluşların raporlarında tam tersi belirtilmektedir. Örneğin İskeçe Valiliği’nde Vali, yalnızca bir Türk’ün çalıştığını söylemiştir. Belediyelerde ise Türkler geçici (mevsimlik) işlerde istihdam edilmektedirler. Yunan Ordusu’nda askerlik görevlerini, yerine getiren Türk Azınlık mensupları ağırlıklı olarak geri hizmetlerde görevlendirilmektedir. Türk kökenli askerler kendi yaşadıkları yerlerden uzak olan, hudut bölgelerine gönderilmektedir (Hatipoğlu, 2005:1-54).

DEP Partisi Başkanı Mustafa Ali Çavuşoğlu şöyle bir değerlendirmede bulunmuştur. Yunanistan’da Türk Azınlık, özellikle bazı memuriyetlere alınmaz. Üstelik de burası bir Avrupa Birliği ülkesidir ve ayrımcı uygulamalar her dönemde yaşanmıştır, yaşanmaktadır. Bizler bu ülkede polis olmayı düşünemeyiz. Yunanlı idareciler Batı Trakya Bölgesinde işsizliğe çözüm bulmak yerine, tam tersine işsizliğe sebep olacak

uygulamalarda bulunmaktadır. Azınlıkların kamuda istihdamı binde beştir. Azınlıkların yararına gibi görünen bu kanun ayrımcılığın tescillenmiş halidir. Yunanistan, Batı Trakya’da nüfusun yapısını değiştirmek amacıyla ekonomik baskı uygulamasını kullanmaktadır ve bu uygulama en etkili yöntemdir (Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012: 1-73).

Ayrımcılık: Türk Azınlık Yunanistan’da 2. sınıf yurttaş muamelesi statüsündedir. 2006’da muhalefette bulunan PASOK önderi Yorgo Papandreou Batı Trakya’ya yapmış olduğu ziyarette şu sözleri söylüyordu. “Sizler ikinci sınıf vatandaş değil, eşit vatandaşsınız.” Bu sözleri sarf etmiş olması bile ikinci sınıf yurttaş olarak gördüğünün kanıtıdır. 2011’de Başbakanken Papandreou, bizzat Azınlığa ayrımcılık uygulayan devlet mekanizması ve bürokrasisinin varlığını kabul etmiştir. Türkler her bakımdan ötekileştirilmiştir. Çok az sayıda istisna dışında memur olmaları kısıtlıdır. Ekonomik bakımdan daha iyi duruma gelmeleri ve iş bulmaları sistemli olarak sınırlandırılmıştır. Bütün bunlara rağmen ara sıra olumlu adımlar atıldığı da gözlemlenmektedir. 2011’de bölgeye yaptığı ziyarette Papandreou, ehliyet sınavlarının Türkçe olarak da yapılacağını ve T.C. ’den alınmış olan ehliyetlerin de Yunanistan’da geçerli kabul edileceğini belirtmişti. BT’daki işyerleri ağırlıklı olarak Yunanlılara aittir. Bu da işsizliğin sebeplerinden biridir. Yunanistan bu konuda sınırlı da olsa adım atmış, kamuda işe alımlarda % 0.5 kontenjan uygulaması getirmiştir. Selanik Pedagoji Akademisi (SÖPA) mezunları ile 240 İmam Yasası kapsamında olanlar memur sayılmıştır. Diğer taraftan, Yunanistan’da yaşanan ekonomik kriz sebebiyle, “ırkçılık” yükselmiş, bunun sonucunda “ırkçı Altın Şafak ‘Hrisi Avgi’ Partisi 2012 seçimlerinde (yaklaşık % 7)” oy alarak parlamentoya girmiştir. Bu partinin Türklere yaklaşımına bakıldığında mesela; Azınlık öğrencilerinin üniversiteye girerken getirilmiş olan, % 0.5’lik kontenjanlarına karşıdır. Türk Azınlığa yönelik olarak nefret söylemleri ve uygulamaları içindedir. Örneğin Selanik’teki başkonsolosluğa molotoflu saldırı gerçekleştirilmiş, Gümülcine Türk Gençler Birliği’ne 06.08.2012’de saldırı yapılmıştır. Azınlığa ait bir türbe duvarına “En iyi Türk ölü Türk’tür,” yazılmış ve “Türkler dışarı” şeklindeki beyanları olmuştur. (Ayhan, 2014: 173-187).

2018 yılında bile durum öncekinden çok da farklı değildir. Ege’de Kardak Kayalıkları yeniden gündeme gelmiştir. Yunanistan Dış İşleri Eski Bakanı (1996-1999) Theodoros

Pangalos, “*En iyi Türk ölü Türk’tür*” açıklamasını yapmış ve sözlerini şöyle sürdürmüştür. “*İyi bir Türk’e rastlamadım, onlar adalet duygusundan yoksundurlar*” demiştir (Haberler.com, 14 Şubat 2018).

11 Mart 2018 tarihinde Selanik’teki Türk Başkonsolosluğu’nun yakınındaki polis kulübesine saldırı düzenlenmiş, Molotof kokteylleri atılmıştır (Akşam: 29 Mart 2018). Yine yakın zamanda Türkiye’nin Atina-Pire Başkonsolosluğu’na ait binaya 10 kişi civarında agresif bir grup sloganlar atıp, boyalı saldırı eylemi gerçekleştirmiş ve binanın dış cephesi hasar görmüştü (Sözcü: 4 Nisan 2018).

Sosyal ve Kültürel Örgütlenmelere Yasaklar Getirilmesi: Batı Trakya Türk Azınlığı, işbirliği ve müşterek hareket etmek maksadıyla, “*dini, mesleki, kültürel nitelikte çeşitli dernekler ve birlikler kurmuştur.*” Sosyal içerikli kurumlar Azınlığın “*bilinçlenmesinde*” önemli rol oynamıştır. Yunanistan ise bunları, devamlı bir tehdit unsuru olarak görmüştür. Bu nedenle bu örgütlenmeleri kapatma çabası içinde olmuştur. 1927’de kurulmuş olan İskeçe Türk Birliğini, 1988’de içinde “*Türk*” ifadesi yer aldığı için, “*tüzüğüne yasaya aykırı olduğu*” gerekçe gösterilerek kapatmıştır. 1936’da kurulmuş olan Öğretmeler Birliği de 1972’de dernekler kanununda yapılan düzenlemelerle yine aynı sebepten dolayı mahkemeye verilmiş ve 1988’de kapatılmıştır. Bu iki derneğin idarecilerine, “*gayri resmi*” şekilde faaliyette bulundukları için haklarında “*yasadışı örgüt üyeliği*” yapmaktan dava açılmıştır. 1997’de derneklere “*illegal*” bir biçimde üye oldukları iddiasıyla suçlanmışlar ve bu yöneticilere 3 sene tecilli olarak, 8 ay hapis cezası verilmiştir (Hatipoğlu, 2005:1-54).

Yunanistan yönetiminin tüm kısıtlayıcı uygulamalarına rağmen Batı Trakya Türk Azınlığı yaşamını sürdürdüğü Yunan Devleti’ne karşı olan sorumluluklarını sadakatle yerine getirmektedir. Mesela vergisini ödemekte, Yunan Ordusu’nda askerlik vazifesini ifa etmekte, tarımda ve fabrikalarda çalışmakta Yunan ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Ülkesine sadakatli bir toplum olan Türkler, ekonomik, kültürel, dini, siyasi, manevi baskılar sebebiyle dört parçaya bölünmüştür. Birincisi hala Batı Trakya’da yaşamlarını sürdürenlerdir. İkinci grupta yer alanlar, maddi ve manevi baskılar nedeniyle anavatana göç edenler, üçüncü gruptakiler de benzer sebeplerle Avrupa’ya gidenler ve sonuncusu da Avustralya’ya göç edenlerdir (Alioğlu, 1988: 244).

3.4. Mehmet Emin Aga ve İbrahim Şerif Davası

Gümölcine Müftüsü Hüseyin Mustafa Efendi 1984 senesinde vefat etmiş ve Yunan yönetimi bu makama Rüştü Ethem'i atamıştır. Bunu yaparken Müslüman Türk Azınlığın görüşü dahi alınmamış, Azınlık, bu durumdan son derece rahatsız olmuştur. 1990 Ağustos'unda kendileri resmi olmayan yeni bir seçim yapmış, Mehmet Emin Aga'yı İskeçe, İbrahim Şerif'i de Gümölcine Müftülüğü'ne getirmiştir. Yunan yönetimi bu durumda 2345/1920 sayılı yasayı iptal etmiş ve yerine 1991 sayılı yasayı getirmiştir. Bu yasayla Azınlığın müftü seçmesi engellenmiş ve müftü ataması Yunan makamlarına bırakılmıştır (Hüseyin, 2004: 13).

Yunanlı yöneticiler, Mehmet Emin Aga'yı, *“dini bir liderin yetkilerini ele geçirdiği”* gerekçesiyle birçok kez yargı önüne çıkartmışlar ve sonunda hapis cezasına çarptırmışlardır. 1993-2003 döneminde Mehmet Emin Aga'ya Türk Azınlığa verdiği 49 mesajdan dolayı 20 civarında dava açılmıştır. Seçilmiş Müftünün, Müftülük makamını gasp ettiği belirtilerek dava açılmış ve 24.01.1995'te dava sona ermiş, mahkeme kendisine 10 ay hapis cezası vermiştir. Ancak bu süreçte Mehmet Emin Aga rahatsızlanmış ve doktorların önerisi üzerine, cezasının kalan kısmının, bedelinin ödenmesi koşuluyla tahliyesi istenmiş ve 7 Ağustos 1995'te tahliye edilmiştir. 1993'te yayınlamış olduğu mesajlar sebebiyle, müftülük sıfatını kanun dışı olarak kullandığı gerekçesiyle hakkında açılmış olan iki dava birleştirilmiş 28.06.1996'da görüşülmüş ve 20 ay hapis cezası kesilmiştir (İsmail, 2012: 111).

Mehmet Emin Aga bahsi geçen bu davaları istinaf mahkemesine taşımıştır. 28 Mayıs 1997'de görüşülmesi kararı alınan istinaf davaları ertelenerek, 29 Nisan 1998 tarihine alınmıştır (Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, 1998: 1-48). Bu davanın sonucunda Mehmet Emin Aga 6 ay hapis cezası almıştır. Mehmet Emin Aga'ya yayınladığı mesajlar ve müftülük gaspı nedeniyle 28.05.1998'de yine dava açılmış ve 7 ay hapis cezası verilmiştir. Yunan yargı makamlarının Mehmet Emin Aga hakkında verdiği kararlar AİHM'ne taşınmıştır (İsmail, 2012: 111).

Dönemin ABTTF Başkanı Necmi Hasan, bu durumu şöyle açıklıyordu. Örneğin Mehmet Emin Aga'nın şu ana dek kesinleşmiş 100 aylık mahkûmiyeti bulunmaktadır. Bu olay, Batı Trakya Türklerinin din ve vicdan özgürlüğüne yönelik yapılan baskıların bir başka halkasıdır. Mehmet Emin Aga, 1998'de Kadir Gecesi ve Ramazan Bayramı

için dini içerikli mesajlar yayınladığından hapse mahkûm edilmiştir. İskeçe Bölgesindeki Türk Azınlığın oylarıyla seçilmiş olan kişinin, müftülük makamını gasp ettiği gerekçesiyle, müftülüğü tanınmamakta ve mahkemelerde süründürülmektedir. Avrupa Birliği üyesi bir devletin, Batı Trakya Türkleri'ne milletlerarası antlaşmalarla verilen Azınlık haklarının kullanılması engellenmektedir. Bu durum kabul edilemez diyordu (Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, 1998: 1-48).

AİHM, davaları kabul edilebilir bulmuş ve öncelikli olarak “*dostane çözüm*” önerisi sunmuştu. Mahkeme Yunanistan Devletini milletlerarası antlaşmaları ihlal ettiği için mağdur olan kişiye “1000” Euro'luk “*sembolik bir*” tazminat ödenmesini tavsiye etmiş, Yunanlı idareciler, prensip olarak uzlaşmayı kabul etmelerine rağmen, getirilen öneriyi kabul etmemişti. Mehmet Emin Aga iki davadan da beraat etmiş ve AİHM onun önceki iki mahkûmiyetinin de geçersiz hükmüne varmıştı. AİHM, davanın sonucunu 13 Temmuz 2006'da açıklamış, Mahkeme, yeniden Yunanistan'ı, AİHM'nin 9. maddesini (din ve vicdan özgürlüğü) ihlal ettiğine hükmetmiş ve 3000 Euro tutarındaki mahkeme masraflarını ödemesi kararını vermişti (İsmail, 2012: 112).

Gümölcine Müftüsü İbrahim Şerif Davası: Batı Trakya'daki müftü sorunu atanmış ve seçilmiş müftüler olarak iki başlı bir yapıyı ortaya çıkartmıştır. İbrahim Şerif, Gümölcine'nin seçilmiş müftüsüdür. Ne var ki Yunan yönetimi seçilmiş olan müftüleri “*müftülük ünvanını*” yasal olmayan bir şekilde kullandıkları ve kanunları ihlal ettikleri gerekçesiyle yargılamış ve hapse atmıştır (Hüseyin, 2004: 13).

21 Ekim 1996 tarihinde İbrahim Şerif, “*Müftülüğü taklit ve müftü gibi sarık ve cübbe giymekten*” yargılanmıştır. Kendisine “*Müftülüğü taklit ettiği*” için 5 ay, Müftü kıyafeti giydiği için de 2 ay, toplamda 7 ay hapis cezası verilmiştir. İbrahim Şerif davası da temyize götürülmüştü. Yunanistan'daki iç hukuk yolları tüketildikten sonra 29 Eylül 1997'de dava, Yunanistan aleyhine AİHM'ne taşınmış, 14 Aralık 1999'da AİHM kararını açıklamıştı. Yunanistan'ı, AİHS'nin, “*düşünce, inanç ve din özgürlüğünün*” teminatı olan 9. maddesini ve verilen zararın adli tazminat gerektiren 41. maddesini ihlal ettiğinden, oy birliğiyle mahkûm etmiştir. AİHM, İbrahim Şerif'i haklı bulmuş ve Yunanistan'ın 10.000 dolar tazminat ödemesi kararını vermiştir. Devletin, kendisine ödemiş olduğu bu tazminatı İbrahim Şerif, 1999 yılında, Atina'da meydana gelen depremde zarar gören mağdurlara bağışlamıştır. AİHM, bu davada şu kararı

açıklamıştır: “*Demokratik bir toplumda değişik dinsel gruplar arasında, uzlaşma sağlamak için,*” özgürlüklere kısıtlamalar yapılabileceğini belirtmiş, bunun yanı sıra bahsi geçen kısıtlamaların, “*zorlayıcı bir toplumsal gereksinimi*” karşılaması ve hedeflenen amaçla orantılı olması gerekir, demiştir. İlaveten bahsi geçen organ, “*bir din önderinin bir grup tarafından gönüllü olarak*” izlenmesi nedeniyle “*cezalandırılmasını, demokratik bir toplumda dinsel çoğulculuk istemiyle uzlaşılabilir*” bulmamıştır (İsmail, 2012: 112).

Müftüler meselesi, yakın dönemde yine tartışılan konular arasındadır. Geçmişte olduğu gibi İskeçe Müftüsü İbrahim Şerif aynı sebeple suçlanmakta benzer şekilde Gümölcine Müftüsü Ahmet Mete de gündemde yer almaktadır. Bu müftüler her ikisi de Azınlığın kendisi tarafından seçilmiştir. 2017 Kasım’ında İskeçe Müftüsü Ahmet Mete “*Makam gaspı*” ile suçlanmış, Selanik’teki mahkeme sonucunda 3 yıl ertelemeli olarak, 7 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

(<https://www.haberler.com/iskece-muftusu-mete-ye-verilen-hapis-cezasina-10241276-haberi-E.T.10.04.2018>).

Gümölcine Müftüsü İbrahim Şerif de 2018 Mart’ında, “*Makam gaspı*” ile suçlanmıştır.

(<https://www.batitrakya.org/bati-trakya-haber/gumolcine-secilmis-muftusune-makami-gasp-suclamasi.html/> E.T.10.04.2018). Hem müftüler konusu, hem de Kıbrıs ve Ege meseleleri son dönemlerde Türk-Yunan ilişkilerinde yine gündeme gelen başlıca konular arasında yer almaktadır.

3.5. Son Dönemde Gerginleşen Türk -Yunan İlişkileri

Ege ve Kıbrıs konuları nedeniyle son dönemlerde, Türk - Yunan ilişkilerinde yeniden ortam karşılıklı söylemlerle gerginleşmeye, özellikle Yunanistan’ın kışkırtıcı açıklamaları gündemden düşmemeye başlamıştır. Bu açıklamalara bakılacak olursa, Yunanistan’ın Savunma Bakanı Panos Kammenos Yunan milli bayramında, (Yunanlılar, 1821’de Osmanlılara karşı bağımsızlık isyanı başlatmıştı. İsyanın 197. yıldönümünde) şu sözleri söylemektedir: “*Yunan mücahitler 1821’de çok güçlü Osmanlı İmparatorluğu’nu bozguna uğrattılar. Büyük Osmanlı İmparatorlukları düşünenler, 1821’i hatırlamalıdır. Ulusal egemenliğimizden şüpheye teşebbüs eden 1821’de olduğu gibi bozguna uğratırız*” (Sputnik Türkiye: 19.12.2017).

Ayrıca 2 Mart 2018 tarihinde Edirne’de, askeri yasak bölgede Yunan Ordusu’na mensup 2 asker, Türkiye’nin devriye görevi yapan, sınır birliği ekipleri tarafından Pazarkule’de yakalanmış ve daha sonra tutuklanmışlardı. Savunma Bakanı Kammenos yaptığı açıklamada, Yunanlı 2 askerin “*rehin*” tutulduğunu, bu konunun NATO’yu ve Avrupa Birliği’ni de ilgilendirdiğini söylemişti (Hürriyet: 20.03.2018). Yine aynı Bakan bir başka açıklamasında, Ankara tarafından Atina’ya baskı yapıldığını, karasuları ihlallerinin % 450, hava sahası ihlallerinin % 48 arttığını belirtmiş ve “*ölümcül bir kazaya çok yakınız*” demişti (Hürriyet: 11. 03. 2018).

Savunma Bakanı Panos Kammenos’un açıklamaları, peş peşe geliyordu. Ege adalarından biri olan İkerya’da bir tatbikat sırasında, “*askerlerin yarısının Ege Adalarına, yarısının da Meriç’teki askeri birliklere gönderileceğini*” belirtiyor, Türkiye’den, “*Yunanistan’ı tahrik eden düşman,*” diye söz ediyor ve açıklamalarını sürdürüyordu. “*Yunan halkı, tahriklerini sürdüren bir rakip ve düşmana karşı uyanık olmalıdır. Onun tahrikleri ve tehditleri bize diz çöktüremeyecektir. Aksine, bunlar bizi daha da güçlendiriyor. Eğer cesaretleri varsa, bir karış toprağımıza göz diksinler*” diyor ve sözlerini sınır ihlaliinde bulunan, iki askerle ilgili olarak sürdürüyordu. “*Onları gidip alırız, özgürlüklerine kavuştururuz, vatana geri getireceğiz*” diyordu (Hürriyet: 06.04.2018).

Yine bir başka konu da Yunanistan tarafından işgal edilen 18 Türk adası ile ilgili olarak, Hürriyet muhabiri Yorgo Kırbaği’nin haberinde şu ifadeler yer alıyordu. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçtaoğlu’nun, TBMM’de 11 Aralık 2017 tarihinde yaptığı konuşmasına atıfta bulunan Kommenos, “*ana muhalefet lideri yine 18 adanın Yunanistan tarafından işgal edildiğini söyledi. En iyi durumda uluslararası hukukun ve antlaşmaların hükümlerinden haberi yok. En kötü durumda ise Yunanistan’ın egemenliğinden şüphe ediyor, topraklarımızı talep ediyor*” diyordu. “*Sparta Kralı Leonidas’in MÖ. 480 yılında Thermopile geçidinde teslim olup silahlarını bırakmasını isteyen Pers komutan Serhas’a söylediği, ‘Molon lave; gel de al’ sözlerini hatırlatıyor, ‘cevabımız; gel de al, öyle öğrendik. Tarihimiz bunu, öğretiyor,*” diyordu (Sputnik Türkiye: 19.12.2017).

Türk-Yunan ilişkilerinde bir başka konu da Lozan Antlaşması’nın gündeme gelmesidir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan, 7-8 Aralık 2017 tarihinde, Yunanistan’a

yapmış olduğu ziyarette Lozan Antlaşması'nı gündeme getirmişti. Cumhurbaşkanı, daha önce de Başbakanken, Yunanistan'a iki defa resmi ziyarette bulunmuştu. Cumhurbaşkanı olarak ilk ziyaretiydi. Bu düzeyde bir ziyaret, daha önce 1952 senesinde Celal Bayar tarafından gerçekleştirilmişti. Cumhurbaşkanı'nın ziyareti esnasında *“yaşanan söz düellosu”* sonrasında geriye, *“gergin, endişeli ve kızgın insanlar”* kalmıştı. Altmış küsur yıl sonra ilk defa bir Türk Cumhurbaşkanı Yunanistan'ı ziyaret etmiş ve bu ziyarete Lozan tartışmaları damga vurmuştur. Yunanistan Cumhurbaşkanı Prokopis Pavlopoulos, görüşünü şöyle açıklamıştı. *“Bu Antlaşmanın yeniden yapılandırılması söz konusu olamaz. Bunu açık ve net söylüyorum”* (Amerikanın Sesi: 7 Aralık 2017).

Prokopis Pavlopoulos, Lozan Barış Antlaşması *“Yunanistan'ın ve Avrupa Birliği'nin topraklarını ve egemenliğini tanımlıyor ve bu Antlaşma müzakere edilemez. Antlaşmanın hiçbir kusuru yoktur, gözden geçirilmesi veya güncellenmesi gerekmez,”* diyerek sınırlara vurgu yapıyordu. Reuters'ın haberine göre, bahsedilenin müftülerin seçimi olmadığı, *“Başmüftü seçimi”* olduğudur. Esasen, bu bambaşka bir meselenin gündeme gelmesidir. Yine Reuters'ın haberinde, Türk Cumhurbaşkanı'nın Lozan Barış Antlaşması için aslında, *“Lozan'ın yürürlükte olduğunu nasıl söyleyebiliriz? Bunu yaparak (Başmüftü seçimi), uygulanabilirliğini ispatlamamız lazım”* diye belirtmiştir. Sözü geçen ifadeye göre, Lozan Antlaşması'nın *“değiştirilmesinden ziyade”* Antlaşmanın *“uygulanmasını sağlama yönünde bir girişim/tepki olarak anlaşılmalıdır.”* Nitekim, NTV'nin Cumhurbaşkanı'nın ifadelerini *“Lozan konusunda sanıyorum hala anlaşılmayan bazı incelikler var”* şeklinde yapmış olduğu açıklaması bu yaklaşımı doğrular niteliktedir.

(Yaşın: <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/yunanistan/2018/02/24/8826/turkiyeyunanistan-iliskilerinde-donum-noktasi-lozan-tartismasi> (E. T: 09.04. 2018).

Lozan'ın yeniden gözden geçirilmesi/güncellenmesi konusu daha önce de 2016 senesinde gündeme gelmiştir. Yunanistan Savunma Bakanı Panos Kammenos, *“Türkiye sürekli şekilde gerçekleştirdiği açıklamalarla ortamı elektriklendirmeye çalışıyor. Bizim cevabımız ulusal egemenliğin savunulması, uluslararası hukuka ve anlaşmalarına saygı çerçevesinde verilmektedir. Erdoğan, Lozan Anlaşması'nı feshetmek istiyorsa Sevr*

Anlaşması'na geri döneceğiz.” şeklinde bir açıklamada bulunmuştu (Duvar: 01.12.2016).

İngiliz basınına göre, Yunanlı Bakanın şok yaşamasının sebebi, Cumhurbaşkanı'nın Lozan çıkışı, *“bir zinciri kırdığını”* belirtmektedir. Son zamanlarda yapılan görüşmelerde hangi makamı temsil ettiği veya hangi tarafın ev sahibi pozisyonunda bulunduğu mühim olmadığı, Yunanistan ve Türkiye'nin bir araya gelmelerinde basına akseden yalnızca hem ekümeniklik hem Ruhban Okulu meselesi üzerinden *“Fener Rum Patrikhanesinin talepleri olurdu.”* Burada söz konusu olan, Rum Azınlığın problemleri değil, Patrikhanenin beklentileriydi. Cumhurbaşkanı'nın 7 Aralık tarihinde gerçekleştirdiği ziyarette yaşanan şok, bu konuların *“ne Yunanistan tarafından gündeme getirilmesinde ne de Yunanistan'ın AB üyeliği vurgusuyla yüksek perdeden”* dile getirerek, azınlık ve insan haklarından söz etmesine fırsat ve olanak bırakmasıydı. Tam tersi olarak, Batı Trakya Türk Azınlığının sorunlarının bir bölümünü dünya basını önünde, Türk Cumhurbaşkanı'nın kendisinden duyurulmuş olmasıydı. Burada, Yunanistan'dan insan haklarına saygı göstermesi bekleniyordu. Ayrıca ortaya çıkan polemik, tüm kesimlerin detaylara dikkatini yoğunlaştırmasını sağlamıştı. Nihayetinde değiştirilemeyeceği herkesçe bilinen Lozan Antlaşması'nın, bu şekilde gündeme getirilmesinin hedefi yalnızca böyle bir amaca hizmet ettiğini bile düşündürebilir. Diğer taraftan, Yunanistan Lozan Barış Antlaşmasına gerçekten içtenlikle bağlı mıdır?

(Yaşın:<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/yunanistan/2018/02/24/8826/turkiyeyunanistan-iliskilerinde-donum-noktasi-lozan-tartismasi> (E. T: 09.04. 2018).

Lozan konusu Türkiye'de de son zamanlarda yoğun tartışmalara konu olmuştur. Ancak şu bir gerçek ki yapılan her barış antlaşması bir savaşı sona erdirir. Oysa ki Lozan Barış Antlaşması iki savaşı sona erdirmiştir. Birincisi Türkiye'nin yenilgisiyle sonuçlanan I. Dünya Savaşı, diğeri de Türkiye'nin kazandığı İstiklal Savaşı. Lozan Barış Antlaşması ne zaferdir ne hezimettir. Lozan Barış Antlaşması zafer tarafı ağır basan çok taraflı bir uzlaşma antlaşmasıdır (Oran, 2018: 248). Lozan Antlaşması Sevr Antlaşması'nı yırtıp atan, tarihe gömen bir antlaşmadır. Türk milletine karşı senelerden beri Sevr ile hazırlanmış büyük bir suikastin sonuçsuz kaldığının göstergesi olan bir başarı belgesidir (Öymen, 2008: 167). Lozan Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu antlaşmasıdır

ve tapu senedidir. Son yıllarda Lozan Antlaşması, doğru ya da yanlış olup olmadığına bakılmaksızın gereksiz yere tartışılmaktadır. Bunun Türkiye'ye bir faydası olmadığı gibi komşularıyla olan ilişkilerine de olumsuz yansımaktadır.

3.6. Yunanistan Lozan Barış Antlaşması'nın Güncellenmesini Niye İstemez?

Yunanistan, aslında Lozan Barış Antlaşması'nın hükümlerini ihlal etmektedir. 1936 senesinde Lozan Antlaşması'nın 12. mad. belirlenen “*3 millik karasuları 6 mile*” çıkartılmış, önceki 1931 yılındaki karasuları ölçeğinde “*olması gereken millihava sahasını 10 mile*” çıkartmıştır. Yunanistan, 1955 yılı itibarıyla Lozan Barış Antlaşması ve 1947 Paris Barış Antlaşmaları'ndan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemektedir. Bu Antlaşmalara ters bir şekilde, Doğu Ege Adalarına ve Oniki Ada'ya asker çıkartmakta ve silah yığmaktadır. Ayrıca, Batı Trakya Türkleri'nin varlığını ve Lozan Antlaşması'yla belirlenmiş statülerini ortadan kaldırmaya yönelik eylemlerde bulunmaktadır. Yunanistan'ın Lozan'da yer alan düzenlemelere uygun hareket etmediği aşikardır. Antlaşmanın güncellenemez olmasının sebebi çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Burada öne çıkan konu Azınlıklar ve sınırlar meselesidir.

(Yaşın:<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/yunanistan/2018/02/24/8826/turkiyeyunanistan-iliskilerinde-donum-noktasi-lozan-tartismasi> -E. T: 09.04. 2018).

I. Dünya Savaşı'nın ardından yapılan azınlıkları koruma antlaşmalarının tümünde temel ayırıcı özelliklerden biri olan dil, din, ırk azınlıklarına getirilen hakların milletlerarası niteliğe sahip hükümler taşıdığı ve bunlarla alakalı hükümlerin Milletler Cemiyeti Meclisi'nin “*çoğunluk oyu olmaksızın değiştirilemeyeceği*” hükmü yer almıştır. Nihayetinde bu hükümlere örnek verilecek olursa, Polonya Azınlıklar Antlaşması'nın 12/1 maddesinde olduğu gibi aynı hüküm Lozan Antlaşması'nın 44/1'inde şu şekilde yer almıştır.

“Türkiye bu kesiminin bundan önceki maddelerindeki hükümlerin, Türkiye'nin Gayrimüslim azınlıklarıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve MC'nin güvencesi altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler MC Meclisinin çoğunluğunca uygun bulunmadıkça değiştirilemeyecektir” denmektedir (Oran, 2018: 233).

3.7. Ege Hudutları

Yunanistan'ın Ege Adalarında yaptığı şey, fiili bir durum oluşturmaktır. Fakat bu durum, hem hukuksal bakımdan hem de devletlerarası yaklaşımlar açısından olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır. Avrupa Birliği de Ege sorunlarında Yunanistan'ın savlarını desteklemektedir. Örneğin Avrupa Parlamentosu, Doğu Ege'de yer alan Kardak'la ilgi konu gündeme geldiğinde Türkiye'nin askeri operasyonlarını provakatif bulmuş ve kaygı duymuştur (Keser, 2006: 480).

Sınırlar konusunda, Trakya'yı ayıran kara sınırı ve bununla birlikte Yunanistan'ın atıf yaptığı Avrupa Birliği sınırıdır. Yunanistan, sırtını Avrupa Birliği'ne dayamış kendini savunma refleksiyle bu konuda bir kararsızlık içinde olduğu görüntüsünü vermektedir. Fakat kara hudutlarıyla alakalı, deniz egemenlik sahasının da üzerinde durulmalıdır.

(Yaşın:<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/yunanistan/2018/02/24/8826/turkiyeyunanistan-iliskilerinde-donum-noktasi-lozan-tartismasi> E. T: 09.04. 2018).

Ege'de Türkiye ve Yunanistan'ı anlaşmazlığa sürükleyen durum, neredeyse tüm sorunlar, Ege Denizi'nde bulunan adalardan kaynaklanmaktadır. Yunanistan'ın Adalara asker yerleştirmesi, adaların silahlandırılması, karasuları, kıta sahanlığı, 12 Mil, Fır Hattı gibi problemleri kapsamaktadır (Keser, 2006: 479). Milli Savunma Bakanlığı Eski Genel Sekreteri Kurmay Albay Ümit Yalım'ın açıklamasına göre, Yunanistan 2004 yılından bu yana 18 Türk adası ve bir kayalığı işgal etmiştir. T.C. tarihinde ilk defa büyük bir toprak parçası kaybedilmiştir (Sarızeybek Haber: 11.12.2017).

Sözü edilen adalar, deniz yetki sahalarının tespit edilmesinden ziyade, adalar üzerinde inşa edilen ve *“buna uygulanacak karasuları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge, hava sahası bütünlüğüyle ‘egemenlik’ bakımından önemlidir.”* Bu inşa faaliyetlerinin, Türkiye'nin hakimiyetinde bulunan adalar veya kayacıklar üzerinde yapılması diğer başka konuları da gündeme getirmektedir. *“Yunanistan'ın Şubat 1950, Mayıs 1953, Haziran 1955, Ekim 1956 ve Aralık 1962 tarihlerinde bu konuda verdiği yazılı ve sözlü notalar, Yunanistan'ın deniz sınırının olmadığını kabul ettiğini göstermektedir.”* Yunanistan, *“Yunan egemenlik hakları tartışılmaz”* dese de bu adaların, adacıklar veya kayalıkların kendilerine ait olduğunu iddia etse de, bunların statüsünden pek de emin olamamaktadır. Ege'de bulunan adaların aidiyeti konusunun

en hassas nokta ve ilk başta belirtilmesi gereken durum, Yunanistan ve Türkiye arasındaki deniz hudutlarının çizilmemiş olduğudur. Yunanistan'ın savunmakta olduğu teze göre, Türkiye'ye ait olduğu antlaşmalarla tespit edilmiş olan adalar dışında kalanların hepsinin Yunanistana ait olduğudur. Böyle bir yaklaşımın geçerliliği yoktur. Bunun geçerli olabilmesi için Yunanistan'ın, “*Osmanlı Devleti'nin halefi olması*” veya Lozan Antlaşması'nın değil de Sevr'in geçerli olması durumunda söz konusu edilebilirdi. Eğer Osmanlı'nın halefi olmuş olsaydı, Osmanlı'dan kalan borçları Türkiye değil, Yunanistan öderdi.

(Yaşın:<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/yunanistan/2018/02/24/8826/turkiyeyunanistan-iliskilerinde-donum-noktasi-lozan-tartismasi> (E. T: 09.04. 2018).

Yunanistan'a bırakılmış olan adalar, 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması ve 1947 Paris Antlaşması'nda tek tek ismen açıklanmıştır. “*Bitişik/tabî adacık*” sayılabilecek olan, parçaların da “*yürüyerek geçilecek mesafede olacağı*” belirtilmiştir. Lozan Antlaşması'nın 15. Maddesinin ek'inde yer alan 2 numaralı haritada İtalya'ya bırakılmış olan toplamda 14 adanın (Rodos, Meis ve Oniki Ada) adlarının altı kırmızı çizgilerle çizilerek belirtilmiştir. Ayrıca 1939 ve 1943 tarihli İngiliz haritalarında, 1951 ve 1957 tarihli Amerikan haritalarında Yunanistan'ın bugün işgal etmiş olduğu adalar, 18 ada ve bir kayalığın, Oniki Ada'nın deniz hudutlarının dışında kaldığı ve T.C. Devleti'ne ait olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Emekli Kurmay Albay Ümit Yalım, bu durumu T.C. tarihinin en büyük toprak kaybı olarak nitelendirmekte ve “*Türk topraklarında Yunan paralel devleti var*” demektedir. Bu adalar 2004 yılından bu yana Yunan işgali altında bulunmaktadır. Bu olayın ortaya çıkmasını Ümit Yalım şöyle açıklıyor: “*Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir personeli olarak benim de haberim yoktu, ta ki 2008'deki bir hava sahası ihlaline kadar.*” Araştırdığımızda gördük ki Türk toprakları işgal altında (T24: 01.10.2016).

Yunanistan'ın İşgali Altında Bulunan Adalar: Koyun, Hurşit, Formoz, Eşek, Nergizcik, Bulamaç, Kololimnoz, Keçi, Sakarcılar, Koçbaba, Ardacık, Gavdos, Dhia, Dionisades, Gaidhoironisi, Koufonisi ve Venedik kayalıklarıdır (TIMETÜRK: 02.02.2017).

Bu bölümde, Yunanistan'daki Türk Azınlığına haklar sağlayan hukuksal belgelere yer verilmiş, tarihsel süreçte, Türk-Yunan ilişkilerinin tartışmalı konularından birisi olan, azınlık sorunları değerlendirilmiştir. Azınlık sorunları bu konuda yapılmış olan

antlaşmalara uygun hareket edilmesi ve Avrupa Birliği'nin temel değerleri olan demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan ve azınlık haklarına saygı gösterilmesi durumunda çözümlenmesi mümkün olacaktır. Son zamanların yine en tartışmalı konuları arasında yer alan Ege ve Kıbrıs sorunları da Türk-Yunan ilişkilerine damgasını vurmuştur. Mevcut sorunlar, ortamı geren karşılıklı söylemlerle değil, iyi niyetle uzlaşma amacıyla, bir araya gelip konuşularak çözümlenebilir.

BÖLÜM 4: BATI TRAKYA TÜRKERİ'NİN DERNEKLERİ VE LOBİ FAALİYETLERİ

Batı Trakya Türkleri, özellikle başta Almanya olmak üzere, Avrupa'nın çeşitli ülkelerine ve Avustralya'ya ekonomik ve siyasi sebeplerle göç etmiştir (Şentürk, T.Y. 419-433). Yunanistan'ın, Batı Trakya Türklerine karşı 1960'lardan itibaren başlayan ve 1970'li yıllarda iyice artan baskıları yoğun bir Türk göçüne sebep olmuştur. Bu baskıcı uygulamaların amacı Azınlığı göçe zorlayıp, eritme politikasıdır. Yunan vatandaşlık yasasının 19. maddesi ile *“Yunan ırkından ve Ortodoks dininden olmadıkları gerekçesiyle,”* yurt dışına çıkmış olan yurttaşları vatandaşlıktan çıkartıp, göç etmeye zorlamıştır. Toplumsal, politik, kültürel ve iktisadi baskılar altında doğdukları, büyüdükları topraklarından, vatanlarından göç etmek durumunda bırakılan Azınlığın önemli bir kısmı Türkiye'ye göç etmiş, diğer bir kısmı da öncelikli olarak Almanya ve öteki Avrupa ülkelerini tercih etmişlerdir. Günümüzde Almanya'da 3. kuşakla birlikte yaklaşık 30.000 kadar Batı Trakya Türk'ü yaşamaktadır. Bunların dışında, ABD, Avustralya, Kanada gibi uzak diyarlarda yerleşenlerin yanı sıra, sayıları azımsanmayacak kadar önemli bir bölümü de İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika, Avusturya ve İsveç gibi devletlerde yaşamaktadır (Habipoğlu, 2004: 237). Batı Trakya Türkleri, yerleştikleri ülkelerde, örgütlenmiştir.

4.1. Türkiye'de Kurulan Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği

Dernek, 9 Eylül 1946 tarihinde Batı Trakya Göçmenleri Yardım Cemiyeti adıyla İstanbul'da kurulmuştur. 16 Ocak 1956'da Batı Trakya Göçmenleri Yardımlaşma Derneği şeklinde ismi değiştirilmiştir. Aradan 15 yıl geçtikten sonra bir kez daha isim değişikliğine gidilmiş ve adı Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği'ne dönüştürülmüştür. Dernek, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın karşılaştığı sorunlara çözüm bulmak, onlara yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Daha sonra Derneğin genel merkez idaresinde bir tüzük değişikliği yapılmış ve yetkileri genişletilmiştir. Bu derneğin faaliyetleri siyaset haricinde, Batı Trakyalıların her çeşit problemiyle ilgilenmek ve problemlerin çözümünde hem yerel hem de milletlerarası mahkemelerde onları savunmaktır. Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, 24.01.1981 tarihinde 8/287 sayılı kararnameyle *“Kamu yararına çalışan dernekler”* kapsamına alınmıştır. Dernek, faaliyetleriyle Batı Trakya Türk Azınlığının haklarının korunması, savunulması

ve iyileştirilmesi konularında pek çok yasa ve kararnamenin çıkmasına liderlik etmiştir. BTTDD ile daha sonraki süreçte yurt dışında da (Avrupa ve Avustralya’da) dernekler ve federasyonlar kurulmuştur. BTTDD, yurt dışında faaliyette bulunan bu kuruluşlarla da irtibat halindedir. “*Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu ve bölgenin en yüksek kurulu olan Batı Trakya Türkleri Azınlık Danışma Kurulu ile*” müşterek çalışmalar yapmakta, projeler hazırlamaktadır. Ayrıca Türkiye’nin çeşitli illerinde ve ilçelerinde Adapazarı, Bakırköy, Bursa, Edremit, Eskişehir, Gaziosmanpaşa, İzmir, İzmit, Keşan, Konya, Küçükçekmece, Üsküdar, Soma, Yalova, Zeytinburnu gibi yerlerde Batı Trakya Türkleri dernekleri kurulmuştur. (Hüseyin, 2004: 106- 147-161).

4.2. Avrupa Batı Trakya Türk Dernekleri ve Kuruluşları

Batı Trakya Türkleri 1960 ve 1970’li yıllarda huzursuz ortam, ekonomik sıkıntılar gibi sebeplerle önce Almanya’ya akabinde de çeşitli Avrupa ülkelerine göç etmişlerdir. Göç edenlerin yıllar içinde sayıları artmış, gelenek göreneklerini yaşatabilmek, gelecek kuşaklara aktarabilmek ve bir nebze de olsa memleket özlemini giderebilmek amacıyla bir araya gelmişler ve ilk derneklerini 01.01.1978’ de Almanya’nın Hessen Eyaleti’ne bağlı Giessen kentinde kurmuşlardır. Ardından Stuttgart, Münih, Hamburg/Saar, Kelsterbach, Düsseldorf, Witten dernekleri kurulmuş ve daha sonra başka kentlerde de kurulmaya başlamıştır. “*Batı Trakya Türk Kültür Derneği*” ismiyle dernekleşme çok çabuk bir şekilde gerçekleşmiştir. Kurulmuş olan dernekler, ağırlıklı olarak Almanya’da bulunmaktadır ve diğer ülkelerde de Hollanda ve İngiltere’de dernekler mevcuttur (Habipoğlu, 1988: 56). Yurt Dışında kurulmuş olan derneklerin isimleri ekler bölümünde verilmiştir.

4.3. Almanya Batı Trakya Türk Federasyonu (ABTTF)

Almanya Batı Trakya Türk Federasyonu, Yunanistan’ın Batı Trakya Türkleri’ne karşı baskıcı ve ayrımcı siyasetini arttırması sonucunda, yapılan zulmün, Avrupa Kamuoyuna duyurulması gereksiniminden doğmuştur (Habipoğlu, 1988: 56). Batı Trakya’da ve yurt dışında yaşamakta olan Müslüman Türk Azınlığının her türlü maddi ve manevi problemlerini tespit ederek, bunlara çözüm üretmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Federasyon, Batı Trakya Türkleri arasındaki işbirliği ve dayanışmayı sağlamak, ulusal ve dini kültürlerini yaşatmak, güçlendirmek ve geliştirmek için 28.02.1988 tarihinde Almanya’da kurulmuştur. Batı Trakya Türk Federasyonu, pek çok çalışma yapmış,

mitingler düzenlemiştir. Batı Trakya'daki Türk Azınlığın yaşadığı haksızlıkları tüm dünyaya duyurmak için faaliyetler yürütmüştür. AP, İnsan Hakları Komisyonları, pek çok toplantı ve konferanslarda etkin şekilde yer almıştır. Federasyon, Yunanistan'ın yapmış olduğu haksız uygulamaları anlatmış, broşürler dağıtmış ve bu faaliyetlerinde azınlık ve insan hakları ihlalleri yapan Yunanistan'ın olumsuz uygulamalarına son vermesini istemiştir (Hüseyin, 1996: 73).

Batı Trakya Türkleri halen, Türkiye ile Yunanistan arasında uluslararası antlaşmalarla sağlanmış haklarının, ihlali nedeniyle hak arama mücadelesini sürdürmektedir (Halaçoğlu, 1992: 1-16). Yunanistan 1981 yılında AB üyesi olmasına rağmen Batı Trakya Türkleri'nin yanı sıra ülkesinde bulunan azınlıklara baskı uygulamaktadır. Yunanlı idarecilerin bu tutumuna karşı Almanya'daki Batı Trakya Türk dernekleri tepkisini ortaya koymuş, dayanışmalarını daha da güçlendirmek amacıyla Batı Trakya Türk Federasyonu'nu kurmuşlardır. Federasyonun kurulmasıyla geniş çaplı temsil kabiliyetine sahip olan Batı Trakya Türkleri, başta Avrupa olmak üzere diğer milletlerarası platformlarda da Azınlığın sorunlarını gündeme getirmiştir. Federasyon kuruluşundan itibaren Batı Trakya Türkleri'nin haklarını milletlerarası sahada AK, AGİT, BM ve diğer STK'larda dile getirmiş ve savunmuştur (Habipoğlu, 1988: 238).

4.4. Avustralya Batı Trakya Türkleri

Batı Trakya Türkleri'ne 1969 senesi itibariyle yeni bir göç yolu açılmıştır. Avustralya dünyanın farklı yerlerinden göç almaya başlamıştı. Artan Yunan baskılarından oldukça bunalan Batı Trakya Türkleri, yaşam standardının yüksekliği, zenginlikleri ve göçmenlere saygılı tutumundan dolayı Avustralya'ya göç etmek düşüncesi, cazip gelmişti. Şüphesiz ki vatanlarını bırakıp, göç etmelerinin nedeni 1923'ten itibaren sistemli şekilde devam ettirilen Yunan baskısıydı. Batı Trakya Türkleri'nin Avustralya'ya göç etme nedenlerini, Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği idarecileri şu şekilde açıklamaktadırlar:

‘İnsanların doğup büyüdüğüleri yerleri terk etmelerinin nedenleri çeşit çeşittir. Biz Batı Trakyalılar da yaşadığımız yerlerden buralara kadar geldik.

a. Ağır çalışma şartları, az gelir, kazanılanın aileyi geçindirememesi.

- b. Yunanistan hükümetlerinin bizlere eğitimde, sosyal yaşamda ve iş hayatımızda yaptıkları baskılar.
- c. Kendimize ve çocuklarımıza daha iyi yaşama imkanları sağlamak.
- d. Avustralya'nın zengin bir ülke, yaşam şartlarının çok iyi olması, Avustralya hakkında duyduğumuz ve okuduğumuz yazılar buraya gelmemize sebeptir'' demektedir.

Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği eski başkanlarından Nadir Celal ve Başkan Yardımcısı Mehmet İmam Hüseyin. Avustralya'ya Batı Trakyalılar şu şekilde gelmişlerdir. Kanuni yollarla gelen göçmenler, Yunanistan'da gemi işlerinde çalışırken bu ülkeye gelip iltica edenler, ailelerin birleşmesi (evlilik) vasıtasıyla gelip yerleşenler, bu ülkeye göç ederek, yerleşmiş olanların evlatları, daha önce Almanya'ya çalışmaya gidip oradan memnun kalmayıp Avustralya'ya gelenler, Avustralya'daki Batı Trakya Türk toplumunu oluşturmuştur (Sağlam, 2006: 13-15).

Avustralya'ya göç etmiş olan Batı Trakya Türkleri, yaşamış oldukları sıkıntılar nedeniyle dernekleşme ihtiyacı hissetmiştir. Vatanlarından oldukça uzak ve çok farklı bir ortamda kendi aralarında güçlü toplumsal ilişkiler geliştirmişlerdir. 29 Mart 1975'te yapılan genel kurul toplantısında derneğin tüzüğü kabul edilmiş ve resmi süreç tamamlanmıştır. Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği, Avustralya'da bulunan en etkin ve en saygın derneklerin başında gelmektedir. Derneğe, Avustralya'ya ziyarette bulunan T.C. yöneticileri ve orada görev yapmakta olan T.C. yetkilileri ve Avustralya'daki yerel yönetimlerin idarecileri tarafından sıkça ziyaretler yapılmaktadır. Bunların yanı sıra akademisyenler, yazarlar, araştırmacılar da derneğin ziyaretçileri arasındadır. Bu ziyaretlerden başka, Batı Trakya Türkleri Derneği idarecileri de, *“Parlamentoya, büyükelçiliğe ve Konsolosluga davet edilmekte; yapılan etkinliklere katılmakta, bilgi alış verişinde bulunmaktadırlar.”* Dernek yönetimi, kültürel konulara, *“milli ve manevi değerlerin”* yaşatılmasına çok büyük bir titizlik göstermektedir. Her yıl Dr. Sadık Ahmet'in ölüm yıldönümünde onun anısını canlı tutabilmek amacıyla toplantılar gerçekleştirmekte ve bundan başka çeşitli etkinlikler de düzenlenmektedir. Batı Trakya Türk toplumu da bu etkinliklerde sürekli olarak aktif bir şekilde yer almaktadır (Sağlam, 2006: 33-34).

4.4.1. Azınlık Hakları Konusunda Faaliyette Bulunan Aktörler ve Batı Trakya Meselesinin Uluslararası Boyutu

17. yüzyıldan başlayarak, etnik gruplar bulundukları ülkelerde, “*merkezden ayrılma*” mücadelelerine girişmişler, özellikle güçlü devletler veya bir başka deyişle “*Düvel-i Muazzama*” ayrılıkları teşvik, eden kışkırtıcı faaliyetler içine girmiş ve imparatorlukların dağılmasında etkin rol oynamıştır (Tunaya, 2009: 169). “*Modern ulus devletlerin*” oluşum sürecinde imparatorlukların dağılmasıyla, köklü değişimler yaşanmış ve pek çok sorun ortaya çıkmıştır (Acar, 2017: 593).

Bunlardan biri de azınlıklardır. Onlar, ulus devletlerin güvenliği bakımından bir tehdit olarak algılanmış ve zaman içinde, evrensel insan haklarının gelişmeye başlamasıyla birlikte bazı dönüşümler yaşanmıştır. Milletlerarası sahada ortaya çıkan gelişmelerin de tesiriyle, milli devletlerin azınlıklara karşı tutumlarında değişiklikler başlamıştır. Milli devletler, kendi temel değerlerini muhafaza ederek, azınlık siyasetlerini yeniden belirlemişler, azınlıkların tanınması ve onlara verilen hakların güvencesinin sağlanması konusunda gelişmeler kaydetmişlerdir (Koyuncu, 2008: iii).

Milletlerarası sistemde, ülkelerin güvenliğini sağlayacak ya da menfaatlerini koruyacak merkezi bir otoritenin var olmayışı, milletlerarası kuruluşlar, devletlerin sistemdeki faaliyetlerini arttırabilmeleri bakımından kurdukları yapılardır ve bu yapılar küresel siyasette önemli aktörler olarak rol oynamaktadırlar. Uluslararası kuruluşlar, milletlerarası “*sistemin anarşik yapısı içinde*” kendi dış siyasetlerini oluştururken, bazı yükümlülükler altına girerler ve bunun karşılığında da kendilerine fayda sağlarlar ve gerektiğinde ödünler verirler. Milletlerarası örgütler, ülkeler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde rol oynar (Coşkun ve Ediğ, 2012: 127).

Günümüz dünyasında ev sahipliği yapan devletlerin azınlıkları bertaraf etmesi milletlerarası toplumda kabul görmemektedir ve bu bağlamda azınlıklara evrensel anlamda güvence sağlayan dört temel kuruluştan söz etmek gerekir. 1. MC (Milletler Cemiyeti), 2. BM (Birleşmiş Milletler), 3. AK (Avrupa Konseyi), 4. AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) ve bunların dışında faaliyet gösteren diğer örgütler de mevcuttur (Oran, 2009: 124).

4.4.2. MC : (Milletler Cemiyeti = Cemiyeti Akvam)

MC zamanında azınlıkların korunmasıyla ilgili, yapılmış olan antlaşmalara bakarak, değerlendirme yapılabilir. Ancak bir durum değerlendirmesi yapmadan önce, MC öncesindeki tarihsel süreci hatırlamak gerekir. Dinsel azınlıkların 16. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir ve bunun, “*ulusal azınlıklara*” dönüşümü tüm dünyaya, “*milliyetçilik ideolojisini ve millet kavramını yayan Fransız Devriminin*” tesiriyle olmuştur. Milli azınlıkların gelişimi, “*Avusturya-Macaristan ve Rusya’daki*” düşünce akımları ve yaşanan tecrübelerle gelişmiştir. 3 olay, politik ve diplomatik “*çevrelerin*” konuya ilgi göstermesine neden olmuştur:

- Birincisi, milli azınlıklar kavramının ortaya çıktığı iki ülkenin dağılması “*(Avusturya-Macaristan İmparatorluğu)*” ve Rusya’nın da karmakarışik olması.
- İkincisi, “*barışçı ve sosyalist grupların azınlıkların statüsünün tanımlanması çabaları.*”
- Üçüncüsü, Birinci Dünya Savaşı’nın kazanan devletleri, kaybedenlerin topraklarını paylaşma meselesinde veya bazılarının topraklarının genişlemesiyle ortaya çıkabilecek olan problemlerin farkına varmış olmalarıydı.

Ayrıca savaştan galip ayrılan devletlerin içinde sadece Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Woodrow Wilson azınlıklara haklar verilmesi konusunda evrensel çalışmalar yapmıştır (Oran, 2009: 124-125).

Woodrow Wilson, ünlü On dört nokta’sında barışın temel dayanağını ortaya koymuştur. Zorlu pazarlıkların sonucunda çatışmaların son bulması 11.11.1918’e dek gecikmişti. Ocak 1919’da yapılan Paris Barış Konferansı’nda. MC’nin kurulmasına karar verilmişti. Ancak hudutlar konusunda anlaşma sağlamak kolay değildi. Bir başka mesele de Almanya’nın hiçbir şekilde savaş başlatmaması konusuydu. MC’nin barışı hukuk vasıtasıyla koruyabileceği ümit ediliyordu. Sonunda bir uzlaşma sağlanmıştı. ABD katılmamış olsa da Wilson, MC’nin kurulmasını sağlamıştı. MC fikrinin mimarı Başkan Wilson’dur; ama Senato, 1920’de Versay Antlaşması’nı onaylamayı kabul etmemiştir (McNeill, 2013: 698).

MC, I. Dünya Savaşı'nı sonlandıran “*Versay Barış Antlaşması*”nın ardından, savaşı kazanan devletlerce kurulmuştu. Galip devletlerin ana amacı Almanya'yla alakalı hükümlere yer veren, “*genellikle Paris Konferansı'nın tek sonuç belgesi olarak anılır*” (İskit, 2012: 59) Amaç, “*Cemiyeti Misakı,*” yürürlüğe koymaktı ve Versay Antlaşması'nın birinci bölümünü oluşturmaktaydı ve (Gündüz, 1998: 68). MC Sözleşmesi'nin ayrılmaz parçası olmuştu (İskit, 2007: 178). MC'nin kurulması “*Barış Konferansı'nın başarıları arasında*” sayılmaktadır (Davies, 2011:1012).

Antlaşma, 10.01.1920'de yürürlüğe girdiğinde, “*Cemiyeti Misakı da yürürlüğe*” girmişti. MC'nin temel vazifeleri arasında uluslararası işbirliğini arttırmak, aynı zamanda barış ve güvenliği sağlamak yer alıyordu. Ona böyle önemli vazifeler veren, I. Dünya Savaşı'nın kazanan devletleri tarafından “*empoze edilmiş bir barış antlaşması ile kurulmuş olması*” eleştirilere sebep olmuştu. MC, bağımsız niteliğe sahip olmak için çalışmalar yapmış olsa da değişimi gerçekleştiremeden II. Dünya Savaşı patlak vermiş ve Cemiyet ortadan kalkmıştır (Gündüz, 1998: 68). Cemiyetin ömrü kısa süreli olsa da bugünkü “*çok taraflı diplomasinin*” temellerinin atılmasında rol oynamıştır (İskit, 2012: 59).

Wilsoon'un azınlıklarla ilgili yapmış olduğu çalışmada, “*Avrupa'daki ırksal ve dinsel, özellikle de Polonya'daki Yahudilere güvence verilmesine*” dönüşmüştü. Bunun 3 ana sebebi vardı. Birincisi, müttefik devletlerin, yenilmiş olan Almanya'yı azınlıkların korunmasına yönelik hükümlere tabi tutmak istemesiydi. Aksi takdirde olay Batı ülkelerine özellikle de İngiltere'ye sirayet ederek İrlanda problemini ortaya çıkartabilirdi. İkincisi, Polonya'dan gelen haberler, (Pogrom) Yahudilerin toplu olarak öldürülmesiydi. Bu sebeple Polonya vatandaşlarının “*istisnasız*” eşit olmasını istiyordu. ABD'deki Yahudi Komitesi'nin korkuları vardı. Çünkü Romanya, 1878'de Berlin Kongresi'nde benzer bir uygulamayı kabul etmiş, daha sonra Yahudileri vatandaşı olarak tanımamıştı. Sonuncusu da Müttefik devletlerin Bolşevizm'den korkuyor olmalarıydı. Onların görüşüne göre hareket, önemli ölçüde “*Yahudi ihtilalcilerin Rusya'da gördükleri muameleye tepkilerinden doğmuştu. Yahudilere azınlık hakları güvencesi verilirse bunların hem Almanya'dan hem Bolşevizm'den, hem de Siyonizm'den uzaklaşacağını düşünüyorlardı*” (Oran, 2009: 125).

Doğu Avrupa’da ve Balkanlarda, çöken İmparatorlukların ardından kurulan yeni devletlerin yanı sıra bazı özel kuruluşlar da oluşturulmuştu “(*Uluslar Bürosu, Merkezi Kalıcı Barış Örgütü gibi Yahudi örgütleri*),” bunların çabalarıyla konu milletlerarası camiaya taşınmıştı. MC’nin ilgilendiği genel olarak azınlık meselelerini ele almak değil, Orta ve Doğu Avrupa’daki azınlık meseleleriydi. Wilsoon’un prensipleri arasında yer almış olsa da İngiltere kabul etmediğinden, MC Misakı’nda azınlıklarla alakalı bir maddeye yer verilmemişti. Doğu ve Orta Avrupa’daki azınlık problemleri ise hudutlar çizilip, bölgenin istikrarlı bir ortama kavuşması ile 3 kademede gerçekleştirilebilirdi. İlki, hudutların belirlenmesi esnasında milletler ile hudutların denkliliğini sağlamak. İkincisi, hudutlar haricinde kalan ancak o millettten olan toplulukların nüfus değişimleriyle hudutların içine dahil edilmesi ve sonuncusu da ikinci uygulamaya rağmen, hala hudutların dışında olanlar yine o millete ait olan toplulukların, “(*azınlık olarak kalmaları nedeniyle*)” milletlerarası antlaşmalar vasıtasıyla korunmalarına olanak sağlanmıştır (Koyuncu, 2008: 129).

Milletler Cemiyeti’nin, “*azınlıkları koruma sistemi*”nin dört ayağı vardır:

- Birinci kategoride yer alan: 1919-1920 döneminde Müttefiklerle onların ortakları olan devletler (BMOD- ABD, Fransa, İngiltere, Japonya, İtalya) savaşın ardından yeni kurulmuş olan (Çekoslovakya, Polonya ve Sırp-Hırvat Sloven Devletleri) veya savaştan toprakları büyüterek çıkmış olan (Yunanistan ve Romanya) gibi devletler azınlıkları koruma antlaşmalarına imza atmıştır.
- İkinci kategoride yer alan devletler: 1919-1923 döneminde savaştan mağlup ayrılan devletler, Osmanlı İmparatorluğu ve onun yerine kurulan Türkiye ile Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile yapılmış olan antlaşmalara azınlıklarla ilgili olarak özel kısımlar eklenmiştir.
- Üçüncü kategoride yer alan devletler: Bazı ülkeler, İsveç-Finlandiya, Polonya-Danzing, BMOD-Litvanya, Almanya-Polonya gibi bunlar kendi aralarında çift taraflı antlaşmalara imza atmışlardır.
- Dördüncü kategoride yer alan devletler: Beş tanedir, Litvanya, Estonya, Letonya, Arnavutluk ve Irak bu ülkeler tek yanlı bildiriler yayımlamışlardır. Bu şekilde sistemdeki hukuksal yapıyı kuran metinlere bakıldığında, devletlerin

azınlıklara pozitif ve negatif haklar sağladıkları görülmektedir. Bu sayede azınlıkları koruma rejimi kurulabilmiştir (Oran, 2009: 127).

Avrupa’da azınlıklara yönelik düzenlemeler getirilmesinin sebebi daha önce de söz edildiği gibi, savaşın ardından kurulan yeni ülkelerde bulunan azınlıkların haklarının korunması ve meydana gelebilecek ayrılıkçı oluşumların engellenmesidir. Doğu ve Orta Avrupa’yla Balkanlar’daki azınlıkların kendi akraba devletlerinin (komşuları olan) iç meselelerine karışmalarının önlenebileceği düşüncesidir. Yapılan düzenlemelerle olası tehditlerin bertaraf edilmesi hedeflenmiştir. I. Dünya Savaşı’nın ardından MC, “*yenidünya düzeninin ortak bir güvenlik rejimi*” kurularak, milletlerarası güvenliğin ve istikrarın temin edilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Azınlıklarla ilgili çizilen yol ve izlenen tutum da müşterek güvenlik rejiminin mühim ayağı olarak düşünülmüştür (Koyuncu, 2008: 130).

Milletler Cemiyeti’nin azınlıklar rejiminin getirdiği yeniliklere bakıldığında, iki ana yaklaşım görülür. Birincisi: ilk defa milletlerarası bir örgütün “*denetimi ve güvencesi*” söz konusudur. Bu da iki şekildedir. 1. “*Azınlık haklarıyla ilgili antlaşma hükümlerine aykırı hüküm getirme yasağı*” vardır. 2. Getirilen hükümler, Milletler Cemiyeti güvencesine tabidir. İkicisi de: “*İlk defa Milletlerarası Daimi Adalet Divanı*” isimli bir yargı kurumu hayata geçirilmiştir. Uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda hüküm vermektedir. Azınlıklarla ilgili yapılan bu düzenlemeler, MC sisteminde önemli bir tarihsel adımdır. Önemli bir adım olsa da evrensel nitelikte değildir. Ayrıca İnsani sebeplerle değil, politik sebeplerle hazırlanmış, büyük güçlerin politik amaçlı müdahalelerine olanak sağlayacak bir düzenlemeydi, bu da düzenlemenin en olumsuz yönüdür. Mesela Osmanlı Devleti’nin imzalamış olduğu Sevr Antlaşması’nın 51. maddesinin güvencesinin konusu Milletler Cemiyeti’ne değil Müttefik güçlere bırakılmış olması somut bir göstergedir. Antlaşma on dokuzuncu yüzyıl “*MC sisteminin karma bir belgesini oluşturmuştur*” (Oran, 2009: 127).

Oluşturulmak istenilen azınlık rejimi sistemine bakıldığında, verilen haklar iki sütuna dayandırılır. Birisi, geneli kapsayan insan hakları ve özgürlükleri konusunun azınlıkları da içine alacak şekilde negatif haklar verildiği (eşit ve de ayrımcılık gözetilmeden), öte yandan vakıflar kurabilme, eğitim kurumları oluşturabilme, ana dilde eğitim alma, ibadet ve ticaret yaparken, adli işlerinde basında kendi dilleri ve dinlerini kullanabilme

haklarını getirmiştir ki bunlar pozitif haklardır. Ancak Balkanlar, Doğu ve Orta Avrupa ile sınırlıdır. Bu nedenle azınlık haklarının kapsamı içinde küçük bir katkıda bulunsa da evrensel düzeyde “*azınlık haklarının tanınması ve güvence altına alınmasında bir aşama*” değildir (Koyuncu, 2008: 130).

Milletler Cemiyeti sistemine realist perspektiften bakıldığında, I. Dünya Savaşı sonrasındaki sınır düzenlemelerinden kaynaklanan “*özel durumlar için düşünülmüştü.*” İdealist perspektiften bakıldığında, maksat dünya barışının sağlanmasıydı. Getirilen azınlık hakları, azınlıkları mutlu edecek, bunun neticesinde devletlerine bağlı, sadakatli vatandaşlar olacaklar, bununla birlikte dünya daha güvenli ve huzurlu bir dünya olacaktı. Hâlbuki azınlıkların güvenliğinin sağlanması ve mutlu olabilmesi milletlerarası güvenlik ve barışın sağlanmasına bağlıydı. 1930’lu yıllarda dünya bir karmaşık dönemin içinde savaş sürecine giriyordu. Azınlıklar da kendi ülkeleri tarafından “*beşinci kol gibi görülmeye başladılar.*” Bu konunun enteresan yönü, esasen Doğu Avrupa’da en fazla baskı altında tutulan gruplar Yahudiler olmasına rağmen MC’ne en az şikâyet başvurusu yapanlar da onlardı. En çok şikâyet başvurusu yapanlar ise Macarlar ve Almanlar gibi kuvvetli azınlıklardı (Oran, 2009: 128-129).

4.4.3. Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) ve Azınlıkların Korunması

Birleşmiş Milletler, dünya barışını ve güvenliğini korumak, milletlerarasında iktisadi, sosyal ve kültürel işbirliğini sağlamak amacıyla 24. 10. 1945 tarihinde kurulmuştur (Karluk, 1998: 110). BM’de ilk başlarda azınlıklarla ilgili düzenlemeler, insan hakları kapsamında yer almıştır. Nedeni, MC zamanında azınlıklara sağlanmış olan hakların bilhassa Alman Azınlık mensuplarınca, istismar edilmiş olmasıdır. Onlar, verilen hakları milliyetçilik, saldırgan tutum ve kaybetmiş oldukları toprakları geri kazanmak düşüncesiyle özdeşleştirmişlerdir. Cemiyetin bunu engelleyememiş olması da azınlıklara haklar verilmesine, önyargıyla yaklaşılmasına sebep olmuştur. Diğer bir sebep de II. Dünya Savaşı’nın ardından ilk önce problem olarak algılanan, askeri ve stratejik konular olmuştur. Azınlıklar bu sebeple ön planda yer almamıştır. Azınlıkların bulundukları yerlerde etnik, dilsel ve dinsel farklılıklardan çok ideolojik farklılıklardan kaynaklanan sorunlar olduğu biçiminde nitelendirilmiştir. Bununla birlikte, II. Dünya Savaşı’nın ardından hudutlarda çok fazla bir değişim olmadığından, azınlıklarla ilgili düzenlemelere gerek duyulmamış, ayrıca bu süreçte devletlerin milli egemenliğe

bağılıkları ve ilgileri artmıştır. Öte yandan insan haklarının tanınmasına yönelik daha fazla devlet taraftar olurken, azınlıklarla alakalı yapılacak düzenlemelerde devletler bundan sakınmışlardır (Koyuncu, 2008: 132).

BM'yi kuran antlaşmanın, azınlıkları ilgilendiren 1., 13., 62. ve 76. maddeleridir. Bunlar azınlıkların korunması konusunda negatif haklar ile sınırlandırılmıştır. BM'de insan hakları konusunda ayırım yapılmaksızın herkesin eşit haklara sahip olduğu belirtilmiştir. Ancak dünyada ortaya çıkan yeni gelişmeler, insan haklarına saygı konusunun tam anlamıyla yerleşmemiş olduğunu gösteriyordu. BM'yi kuran Antlaşma'nın 2/7. mad. yer verilen *“ulusal yetki kavramı,”* kendi hakimiyetlerinden taviz vermek istemeyen ülkelerin kötüye kullanması neticesinde örgüt yeni arayışlar içine girmiştir. 1947 yılına gelindiğinde, ECOSOC (BM Ekonomik ve Sosyal Konsey) BM üyesi hükümet temsilcilerinden meydana gelen İnsan Hakları Komisyonu (UNCHR) tarafından *“Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu”* kurulmuş ve azınlıklar meselesi bu şekilde örgüt içinde yer almaya başlamıştır (İsmail, 2012: 20-21).

ECOSOC'un İnsan Hakları Komisyonu, Milletlerarası İnsan Hakları Kanunu'nu çıkartmayı düşünmüş ve 3 parçalı olmasını planlamıştı: Birincisi: BM, 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni yayınlamıştır; ancak Bildirgede azınlıklara hiç yer verilmemiş, sadece *“Ayrımcılığın Önlenmesi”* anlamında prensipler yer almıştır. Bildirgeye azınlıklar hakkında maddeler konulması gündeme gelmiş; fakat Batılı devletler ve Latin Amerika devletleri buna itiraz etmişti. İkincisi: *“Bir Sözleşmedir,”* ancak bir tane değil 3 tane sözleşme yapılmıştır. 1948'de *“Jenosit Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Sözleşme,”* ve 1966'da *“kültürel varlığın korunması”* hakkında İkiz Sözleşmelerdir: *“BM Medeni ve Sosyal Haklar Sözleşmesi ile BM Sosyal Ekonomik ve Kültürel Haklar Sözleşmesi”* dir. Üçüncüsü de: Yapılmış olan sözleşmelerin uygulanmasına yönelik önlemlerdir (Oran, 2009: 129).

BM'de azınlık hakları konusunda yapılmış ilk düzenleme, 1966 yılında hazırlanan Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesidir. Sözleşme 1976'da yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 27. maddesinde ilk defa, azınlık üyelerine direkt atıfta bulunulmuş ve onların yok sayılamayacağı vurgulanmıştır. En bağlayıcı düzenleme olduğu belirtilmektedir. *“BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”*nde yer alan *“hak ve*

özgürlüklere’’ detaylı olarak yer verilmiş ve ‘‘İnsan Hakları Komitesi’nin kurulması’’ kararlaştırılmıştır. 27. madde yalnızca azınlıklarla ilgilidir. (Bu maddeye birinci bölümde yer verilmiştir) Azınlıklara toplu haklar verilmesi bu maddede tamamıyla reddedilmiştir. Sözü geçen maddede önemli noktalar bulunmaktadır. Dinsel, dilsel ve etnik azınlıklardan söz ederken, milli azınlıklara yer verilmemiştir. Ayrıca ‘‘azınlık bulunan devlet’’ diye nitelendirilmiştir. ‘‘Azınlıkların varlığı için devletlerin onları tanımalarının gerekmediği anlaşılmaktadır.’’ Sözü edilen madde, azınlık bireylerinden bahsetmektedir ki bu durumda, grup hakları yerine bireyin haklarına odaklandığını göstermektedir. Ayrıca, azınlıkların haklarından mahrum edilemeyeceğinden söz edilmektedir (İsmail, 2012: 22).

Bu Sözleşmeyle kurulmuş olan Komite’ye gelen şikâyetler, az sayıda olup 27. madde kapsamındadır. Şikâyetlerin konusu, ‘‘self determinasyon hakkı kapsamında yerli halklara ilişkin’’ problemlerdir. Ancak Komitenin denetim konusunda yetkisi kısıtlıdır. Kararları bağlayıcı niteliğe sahip olmamakla birlikte, azınlık haklarını ihlal eden devlete tavsiye biçimindedir. 1976 yılında yürürlüğe girmiş olan belge, 1990’dan önce azınlık hakları konusunda yegâne somut belgedir. 1992 yılına gelindiğinde bağlayıcı özelliği bulunmayan; fakat direkt azınlıklar hakkında kabul edilmiş olan ‘‘Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Haklarına İlişkin Bildirge’dir.’’ Burada azınlık haklarına kapsamlı yer verilmiştir. Ayrıca bu bildirgede, devletlerin toprak bütünlüğüne, siyasi bağımsızlığına ve hâkimiyetine karşı bir eyleme, olanak sağlayacak biçimde yorumlanamayacağının da güvencesi sağlanmıştır (Koyuncu, 2008: 136-137).

BM Genel Sekreteri Butros Gali, bir konuşmasında şöyle diyordu. ‘‘Eğer her azınlığın kendi ulus devletini kurmaya olanak tanırsak, 500 üyeye ulaşacağız.’’ Self determinasyon hakkı ilkesinin uygulanması milletlerarası düzlemde kaosa sebep olacaktır. Ulus devletlerin parçalanmasına neden olabilecek hareketlere onay verilmeyeceği açıktır ve BM bunun karşısında yer alacaktır (Volkan, 2013: 422-423).

Birleşmiş Milletler kapsamında, azınlıklar hakkında hükümlere yer verilen bir başka belge ise 25 Haziran 1993 tarihli ‘‘BM Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda ilan edilen Viyana Bildirgesi ve Eylem Programı’dır.’’ Bildirgede, azınlık mensuplarının haklarının etkin olarak korunmasına ve geliştirilmesine yönelik çağrı yapılmıştır. Yine BM, 1995’te ‘‘Azınlıkların Korunması ve Ayrımcılığın Önlenmesi Alt Komisyonu’’

1999 yılında adı değişmiş ve ‘‘İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Alt Komisyonu’’ ismini almıştır. Bu Komisyon’a bağlı olarak, bir ‘‘Azınlık Çalışma Grubu’’ kurulmuştur. Komisyonun yaptırım gücü bulunmasa da azınlıklar hakkında ülkelerden senelik raporlar almakta ve hazırlanan bu raporlarla ilgili olarak çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Azınlık Çalışma Grubunun amaçları arasında, azınlıklar ve onların bulundukları devletlerdeki hükümetler arasında azınlık problemlerine yönelik çözüm yollarını araştırmak ve azınlıkların haklarının muhafaza edilmesi ve geliştirilmesine yönelik tedbirler almak ve tavsiyeler vermektir. BM’in hazırlamış olduğu tüm bu belgeler, göz önüne alındığında ileriye dönük olarak azınlıkların korunması hakkında daha fazla somut düzenlemeler, yapılabileceği ve bu konuda mühim bir örgüt olabileceği görülmektedir. BM, evrensel bir örgüttür. Üyelerinin genel çıkarlarına yönelik hizmet vermekte, bu da onu ayrıcalıklı ve önemli bir konumda bulundurmaktadır (Koyuncu, 2008: 137-138).

4.4.3.1. BM’de Batı Trakya Sorunu

Bileşmiş Milletler CERD (Irk Ayrımcılığının Ortanda Kaldırılması Komitesi), 14.09.2009’da 75. Oturumu Nihai Sonuç Gözlem Raporu yayınlamıştır. Raporda Batı Trakya Türk Azınlığı’na yer verilmiştir. Batı Trakya Türk Azınlığı hakkında çalışmalar yürüten Komite, Batı Trakya Müslüman Azınlığının ‘‘Türk, Pomak ve Roman etnik’’ topluluklarından meydana geldiğini belirtmiştir. CERD, ‘‘Hükümetin bu kişilerin kendi dillerini kullanma hakkını garanti altına almak istediğini, bu grupların insan hakları ile kimlik haklarının korunması’’ hakkında alınan tedbirlerle alakalı raporun, gelecekte hazırlanacak olan rapora dahil edilmesini istemiştir. Bundan başka Komite, dernek kurma özgürlüğünün kullanılması etnik toplulukların karşılaşmış oldukları engellenmeler hakkında kaygılarını dile getirmiş ve Türk, Azınlık veya Makedon gibi sözcüklerin yer aldığı bir takım derneklerin kayıt altına alınmadıkları ya da zor kullanılarak kapatıldıklarını vurgulanmıştır. Komite, Yunanistan’a herhangi bir topluluğa veya gruba mensup olanların ‘‘dernek kurma özgürlüğü ve anadillerini kullanma dahil kültürel haklarının etkin kullanımını garanti altına alacak’’ tedbirler alınması tavsiyesinde bulunmuştur. CERD Raporunda, Batı Trakya’daki Türk Azınlığın eğitimleri hakkında kaygılarını belirtmiş, etnik topluluklar ve Müslüman Azınlık için eğitimcilerin de eğitilmesini ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesini tavsiye etmiştir.

Bunun yanı sıra talebelerin kendi ana dillerinde eğitim alabilecekleri okul öncesi eğitim kurumlarının kurulması ve ihtiyaca cevap verecek sayıda ortaokulların açılmasını talep etmiştir (İsmail, 2012: 119)

4.4.4. Avrupa Konseyi (AK) ve Azınlıklar

Avrupa Konseyi, 10 Avrupa devleti “*tarafından*” kurulmuştur (Tanilli, T.Y: 147). Konsey’in kurulmasına ilişkin hazırlanan düzenleme, 5 Mayıs 1949’da Londra’da imzaya açılmış ve 3 Haziran 1949’da faaliyete geçmiştir (Hasgüler ve Uludağ, 2012: 317-318). AK, Avrupa Kıtasının “*en eski*” ve Avrupa’nın en fazla sayıda demokratik devletini bir araya toplamış bir “*hükümetlerarası*” kuruluştur. II. Dünya Savaşı’nın ardından Avrupa’da politik birliği ve dayanışmayı kuvvetlendirmek ereğiyle kurulmuştur. Merkezi Strazburg’dadır. Bakanlar Komitesi, üye ülkelerin dış işleri bakanları ile kuruluşun “*akredite daimi delegelerinden oluşur.*” Hükümetlerarası düzeyde faaliyette bulunan 120 civarında Komite, AK’nin çeşitli dallarında çalışır. İnsan hakları, ekonomik ve sosyal konular, eğitim, hukuk alanında işbirliği, kültürel konular, spor, sağlık, gençlik ve yerel yönetimler gibi. Bilhassa insan haklarının korunmasına yönelik sahalarda yaptığı çalışmalar önemlidir. İnsan Hakları Avrupa Komisyonu bu amaçla kurulmuştur (İKV, 1999: 20-21).

Avrupa Konseyi de BM, azınlıkların korunması sisteminde olduğu gibi bu konuyu insan hakları kapsamında değerlendirmiş ve 1953’te yürürlüğe konulan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni temel belge olarak kabul etmiştir. Sözleşmenin 14. maddesinde yer alan, “*ayrım gözetmeme*” prensibi azınlıklar bakımından önemli bir düzenlemedir. AİHS’nde özel haklar verilmese de ulusal azınlıklara ırk, dil, din, renk gibi kriterler getirmesi bakımından önemlidir (Mustafai, 2006: 48). Sözleşme, “*işkenceyi, insanlığa aykırı ve onur kırıcı muamele ya da ceza uygulanmasını ve köleliği yasaklamıştır*” (Ceyhan, 1991: 58).

AİHS, bireylerin haklarının korunması için “*mahkemelere başvurma hakkı tanımak suretiyle,*” ilk defa insan haklarının milletlerarası platformlarda korunmasına yönelik bir sistem kurmuştur. Bu sözleşme kapsamında, Strasbourg’da 3 denetim birimi kurulmuştur. Kişiler ve üye ülkelerin yapmış oldukları başvuruları incelemekle görevlendirilmiş bir Komisyon ve bu Komisyon’un hazırlamış olduğu raporlar hakkında, üye devletlerin “*davalarını ilettikleri Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*”dir.

(AİHM) legal çözüm durumlarında, *“AİHS’nin koruyuculuğunu”* üstlenmiş olduğu bir vakada *“siyasi çözüm durumunda başvurulmuş Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 01.11.1998’de yürürlüğe konulmuş olan 11 numaralı protokol”* AİHM ile Avrupa İnsan Hakları Komisyonu’nun birleştirilmesini sağlamıştır (İKV, 1999: 19).

Avrupa Konseyi, bölgesel bir örgütlenme olup azınlıklar konusuna, 1990’lı yıllara dek mesafeli bir yaklaşım içinde olmuştur. Konsey, 1990’dan önce konuyla ilgili sınırlı birkaç düzenleme yapmıştır. Bunlardan birisi *“AK Parlamenterler Meclisi’nin 1961”* senesinde *“285 sayılı tavsiye”* kararını çıkartmıştır. Bu karara göre Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi milli azınlıklara kültürlerine ve dillerine sahip çıkmalarını, kendi okullarını kurmalarını ve diledikleri dilde eğitim görmelerini sağlayacak, *“AİHS’ne ek bir protokol hazırlamaya davet etmiştir.”* Fakat konuyla ilgilenen uzmanlar komitesi hukuksal bakımdan bu tür bir protokole gerek duyulmadığı kanaatine varmıştır. 1990’da Parlamenterler Meclisi, 1134 sayılı kararı kabul etmiş ve ardından 1993’te 1201 sayılı kararı çıkartarak Bakanlar Komitesi’nden yeniden bir ek protokol talep etmiştir. Kararlar tavsiye niteliğinde olsa da *“ulusal azınlık”* tanımlamasına atıfta bulunmuş ve 1990’a dek, AK’nin azınlıkların korunması bağlamında en önemli adımlarından birini atmıştır. 1954 tarihli Avrupa Kültür Sözleşmesi’ni kabul etmiş ve AK, bu sözleşme ile ileriki yıllarda azınlıklarla ilgili yapacağı düzenlemelerin temelini atmıştır (Koyuncu, 2008: 142-143). Avrupa Kültür Komitesi’nin hazırladığı bir *“Avrupa Kültür Şartı”* yürürlüğe konmuş ve üye devletlerce kabul edildikten sonra Konsey, yalnızca kültürel haklardan biri olan *“bölgesel ve azınlık dilleri”* konusunda yoğunlaşmış ve çalışmalarını bu alanda sürdürmüştür (Mustafai, 2006: 48).

1990’lardan başlayarak, Doğu Bloku’nun çökmesi ve beraberinde azınlık problemlerini getirmesi sonucunda, AK’nin azınlıklara yönelik önemli katkısı olmuştur. 1993’te Viyana’da gerçekleştirilen devlet ve hükümet başkanları doruğunda azınlıkların korunması hakkında *“ulusal azınlıklar”* başlıklı bildiri yayınlanmıştır. Bildirinin Ek 2’de yer alan açıklaması şöyledir: *“devletlerin ulusal azınlıklara mensup kişilere, din, gelenek ve göreneklerini koruma, kültürlerini geliştirme, kendi dillerini özel yaşamlarında ve kamusal alanlarda konuşabilme ve bazı şartlar altında kamu makamlarıyla ilişkilerinde kendi dillerini kullanabilme olanağını sağlamakla yükümlü oldukları”* belirtilmiştir. Bakanlar Komitesi ayrıca Avrupa Konseyi üyesi olmayan

Ülkelerin de dahil olabileceği ulusal azınlıklar hakkında ereve sözleşmesi hazırlanması görevini vermiştir. Bildiride, ülkelerin güvenlikleri hakkında azınlıklardan gelebilecek olan tehdit algılamalarını göz önünde bulundurarak ‘‘*ulusal azınlığa mensup kişilere tanınacak hakların ülke bütünlüğüne ve ulusal egemenliğe saygılı kalınması çerçevesinde söz konusu olabileceğine*’’ yer verilmiştir. Yine sözü edilen Bildiride, ‘‘*Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin ereve Sözleşmesi*’’ 10.11.1994’te Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edildikten sonra 1 şubat 1998’de yürürlüğe konmuştur. Sözleşmenin kabul edilme aşamasında kayda değer sebepler arasında: Yalnızca Doğu ve Orta Avrupa için değil aynı zamanda Batı Avrupa için de önemlidir. (Bilhassa Belçika, İsviçre, İspanya ve Danimarka gibi) Bu sözleşme, ulusal azınlıkların korunması hakkında ilk kez bağlayıcı özelliği olan uluslararası çok taraflı bir antlaşmadır. Ancak sözleşme, ereve biçimindedir ve direk uygulanabilen bir özelliğe sahip değildir. Uygulanması için sözleşmeye taraf ülkelerin kendi ulusal hukukunda düzenleme yapmaları gerekmektedir. Sözleşmenin başlangıcında Avrupa’nın tarihine, güvenliğine ve istikrarın sürmesine yönelik barış ve demokrasi için azınlıkların korunması gerektiğine yer verilmiştir. Sadece oğulcu demokratik bir ortamda, ulusal azınlık mensuplarının dinsel, dilsel, etnik ve kültürel kimliklerine saygılı olunması, bunları koruması ve geliştirmesine olanak tanınması vurgulanmış, hoşgörü ve diyalog ortamında farklılıkların bir toplum için zenginlik olduğu ifade edilmiştir (Koyuncu, 2008: 143-144).

AK’nin ulusal azınlıkları korumaya yönelik hazırlamış olduğu sözleşme olumlu bir yaklaşımdır (Canatan, 2013: 77). Sözleşme, yalnızca inanç, dil, gelenek-görenek ve kültürlerin muhafaza edilmesini istemekle yetinmez; aynı zamanda bunları destekler ve geliştirilmesini de ister. Sözleşme, azınlık üyelerinin kültürlerini, kimliklerini, korunmalarını ‘‘*hkmselleştirmektedir.*’’ ‘‘*Siyasal zerklik*’’ meselesinde ise çok az hükme yer vermiştir. Bakanlar Komitesi, bu sözleşmenin işleyişinden sorumludur. Ancak Bakanlar Konseyi’nin hazırlamış olduğu raporlar doğrultusunda inceleme yapma ve denetleme yetkisi kısıtlıdır ve esnekliğe sahip değildir. ‘‘*ereve Sözleşmesi’ni AİHS’nden farklı*’’ yapan yönü, kişilerin doğrudan doğruya talep edebilecekleri şekilde haklarını dzenlememekte, sadece ‘‘*programsal*’’ nitelikte olanlara yer vermektedir (Koyuncu, 2008: 145).

Avrupa Konseyi, ayrıca azınlıklara yönelik asimilasyon siyasetinin izlenmesini önleyebilmek ve onların korunması amacıyla başka bir belge daha çıkartmıştır. *“Bölgesel ya da Azınlık Dilleri Avrupa Sözleşmesi (1992)”* Bu belge, özel şekilde hazırlanmış bir azınlık hakları belgesi niteliğinde olmasa da azınlık dillerini kullananlar açısından önemlidir. Bu diller bu sözleşme ile korunma altına alınmıştır; ancak belirli bir devlette, bir yurttaş grubunun konuştuğu ve resmi dillerinin bulunmadığı bir dil olacak ve diyalekt olmayacaktır 1 Mart 1998 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 2001 Aralığından itibaren 27 ülke tarafından imzalanmış ve 15 devlet bunu onaylamıştır (Oran, 2009: 134-135).

AK, bölgesel bir kuruluş olmasının yanı sıra *“Ulusal Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesi”* gibi önemli bir düzenlemeyi kabul etmiş olmasıyla somut bir adım atmıştır. Gelecekte, AK’nin bünyesinde kurulan *“AİHM’nin yargı yetkisinin azınlık sorunlarına yönelik genişletilmesinin”* Konseyin, bu şekilde etkili bir yargı denetim organıyla ve öteki kuruluşlardan daha fazla ayrıcalıklı bir pozisyona getireceği belirtilmektedir. Ancak bunu üye ülkelerin kabul etmiş olması gerekir. Fakat halen bir azınlık tanımı sorunu ve azınlık haklarının neleri kapsadığı konusu kesin çizgilerle belirlenememiştir. Bu bağlamda üye ülkeler adına azınlıklar meselesinde yargı denetimi aşaması yakın gelecekte pek de mümkün gözükmemektedir (Koyuncu, 2008: 146).

4.4.4.1. Avrupa Konseyi’nde Batı Trakya Sorunu

Avrupa Konseyi, işleyen bir hukuk düzeni, demokrasi ve insan hakları ile Avrupa kültürel kimliği ve farklılıkları hakkında farkındalık oluşturma, kimliğini geliştirme, her türlü ayrımcılığa karşı (ırk ayrımcılığı, yabancı düşmanlığı, örgütlü suçlar, hoşgörüsüzlük, çevrenin korunması vb.) problemlere çözüm aramaktadır. Hukuki, politik ve anayasal reformları desteklemekte, Avrupa genelinde demokrasinin kalıcılığının sağlanması gayesiyle kurulmuş *“hükümetler arası bir organizasyondur.”* AK, azınlık haklarının güvencesini sağlamak için AİHS, Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı, Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı gibi belgelerde azınlıklara güvence verilmesi konusunda yapmış olduğu düzenlemelerdir. Batı Trakya Türkleri’nin Yunanistan yönetimi tarafından baskılara maruz kaldığı, en mühim problemlerinden biri olan etnik kimliğin inkar edildiği, eğitim, müftülükler ve vakıflar sorunu, yurttaşlık haklarının ihlali, ekonomik problemler,

örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi ihlaller Avrupa Konseyi'nin müktesebatında yer verilen kriterlerle bağdaşmamaktadır. Batı Trakya Türk Azınlığının hak aramada en çok müracaat ettiği mercii AİHM'dir. Buraya en fazla taşınan konular arasında etnik kimliğin inkarı, din, vicdan ve ifade özgürlüğü gibi konulardır (Baysal, 2013: 83-84).

ECRI, Avrupa Konseyi'nin kurmuş olduğu *‘‘İrkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu’’* insan hakları konularında bağımsız bir izleme kuruluşudur. İrkçılık ve hoşgörüsüzlük ile ilgili konular uzmanlık alanıdır. Yabancı düşmanlığı, antisemitizm, ırkçılık gibi konulara odaklanmaktadır. ECRI, kanuni çerçeve içinde ülke düzeyinde izleme çalışmaları gerçekleştirmekte, ırkçılık ve hoşgörüsüzlük bakımından incelemeler yapmakta, tespitlerde bulunmakta ve öneriler sunmaktadır (ECRI, 2016: 7).

ECRI, 15 Eylül 2009'da Yunanistan hakkında 4. Gözlem Raporu'nu yayınlamıştır. Yunanistan ülke raporunda verilen tavsiyelerin nasıl uygulandığı ve değerlendirildiği hakkında, ülkedeki gelişmelere yer verilmiştir. 3. s. 8 Haziran 2004'te hazırlanmıştır. Yeni raporda, Yunanistan'da ilerlemeler olduğu fakat kaygı verici problemlerin halen sürdüğü açıklanmıştır. Ayrıca, daha önce 3. Raporunda yer verilen Yunanistan'ın eski Vatandaşlık Kanunu'nun 19. Maddesine göre, Yunan yurttaşlığından çıkartılanların, yaşamış oldukları problemler nedeniyle uyuksuz kalan ve yurt dışında ikamet etmek durumunda olanların tümünün sorunlarının çözülmesi ve haklarının garantisinin sağlanması için tavsiyede bulunulmuştur. Yine bu raporda yer verilen konulardan biri de Azınlığın istihdamı konusuydu. Kamu kurumlarında ve devlet iktisadi teşebbüslerinde yeterince yer verilmediği vurgulanmıştır. Raporunda, *‘‘Kırılğan/Hedefler Bölümü’’*nde Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'na özel bir yer ayrılmıştır. Bu kısımda ECRI, 3. Raporunda *‘‘Müftülerin atanması ve vakıfların idari komitelerinin seçilmesi konuları örnek olmak üzere’’* problemlerin tatminkar biçimde çözümü hedeflenmiş ve Azınlık mensuplarıyla diyaloga geçilmesi tavsiyesi hatırlatılmıştır. Müftü probleminin sürmekte olduğu belirtilmiş ve bu konu hakkında ECRI, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kararına atıfta bulunmuştur. Raporunda, Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'nın dernek kurma serbestisinin tanınması hakkındaki problemin halen devam ettiği belirtilmiş ve Türk Azınlık ile Yunanlı idareciler arasında diyalog kurulması gerektiği, sözü edilen sorunun endişe verici olduğu belirtilmiştir. İlaveten, dernekleşme özgürlüğü hakkının verilmesi ve AİHM kararlarıyla tam uyumunu

sağlayacak tedbirlerin alınması tavsiye edilmiştir. Raporda son olarak yer verilen konu Batı Trakya Türk Azınlığının eğitimi konusudur. *“Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için teşvik edilmesi”* amacıyla tedbirler alınması hakkında eğitimle alakalı eksikliklerin giderilmesi ve Yunanistan’ın bu konuyla yakından ilgilenmesi gerektiği uyarısında bulunmuştur (İsmail, 2012: 120).

4.4.5. AGİT ve Azınlıkların Korunması

1974 yılında Helsinki’de *“Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı”* (AGİK) toplantısı yapılmış ve *“Konferansın sonuçları”* 1975’te imzalanarak *“Nihai Senet”* ile neticelenmişti (Roberts, 2010: 740). Sonrası, 1994’e dek devam eden bazı belgelerin kabul edilmiş olduğu, konferanslar dönemidir. 1994 yılında AGİK Budapeşte’de yapılan bir konferansta *“kurumsal bir yapıya”* dönüştürülerek AGİT adını almıştır. 1990’a dek AGİK azınlıklar meselesi üzerinde pek fazla durmamış, daha fazla insan hakları ve özgürlükleri konusunda çalışmalar gerçekleştirmiştir (Koyuncu, 2008: 138). AGİK’in ilk kabul ettiği belge 1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi’dir. İnsan hakları ve siyasi haklar konusunda temel ilkeleri tekrarlamıştır (Roberts, 2013: 1093).

Helsinki belgesinin hukuksal bağlayıcılığı yoktur. Ülkeler arasında işbirliği ve dostluk bağlarını güçlendirip, insan haklarına saygı gösterilmesinin gerekliliği vurgulanarak, *“insan hakları ile güvenlik arasındaki ilişkiye dikkat”* çekilmiştir. Azınlıklar hakkında ise bünyesinde azınlık olan ülkelerin azınlık üyeleri, insan hakları ve özgürlükleri konusunda yasalar önünde eşitlik, aynı haklardan yararlanma ve ayrımcılık yapılmaması vurgulanmıştır. 1983 yılında *“Madrid Belgesi’nde ulusal azınlıkların haklarına saygı”* duyulması belirtilmiştir. 1989’da *“Vienna Konferansı Kapanış Belgesi’nde”* ulusal azınlıklarla alakalı düzenlemelerin yürürlüğe konulması için gayret sarf edileceği belirtilmiştir. AGİK’in bu tutumu 1989’da *“azınlıkların korunması BM ve AK’nden”* daha seri eyleme geçerek değişiklik yapma konusunda liderlik edeceği biçiminde algılanmıştır. 1989 sonlarında Doğu Bloku’nun çökmesine dek geçen zamanda, AGİK *“1975 Helsinki Belgesi”* doğrultusunda azınlık meselelerini insan hakları kapsamında korunması görüşünü öne sürmüştür. Fakat ortaya çıkan gelişmelerin tesiriyle önceleri sadece azınlıkların korunması *“kültürel işbirliğine katkı”* sağlayacak öğeler olarak görülmüş AGİK’in (sonra AGİT olmuştur) ajandasında yer alarak dilsel, dinsel, kültürel, etnik kimliklerinin tanınarak, onların korunması hedeflenmiştir. 1990 yılında,

“İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantı Belgesi ve Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı” ortaya çıkartılmıştır. Bu belge ayrıntılı şekilde ulusal azınlıkların korunmasını düzenlemiştir. Kopenhag Belgesi’nde azınlıklara yönelik bazı haklar verilmiş ve ayrıca *“insani boyut mekanizmasına ilişkin”* düzenlemeleri de kapsamıştır. Belgede işbirliğinin sağlanması, *“insani boyut mekanizmasında”* bireylerin, grupların ve kurumların etkin katılımları yani ilk defa Avrupa’da azınlıklara ve etnik gruplara ikamet ettikleri devletin *“iradesinden bağımsız olarak kendilerini”* ifade etme olanağı verilmiştir. Azınlıklar bundan sonra, AGİK sürecinde hakim devletler tarafından *“temsil edilmeksizin doğrudan katılma”* olanağı bulmuşlardır. Belgenin kabulünün ardından Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan azınlıklarla alakalı kısımları ne şekilde yorumladıklarını, ne şekilde uygulayacaklarını yayınladıkları bildirilerle açıklamışlardır. Mesela Türkiye yayımlamış olduğu bildirisinde, *“ulusal azınlık kavramının”* yalnızca ikili ya da çok taraflı olan milletlerarası belgelerle, statüsü belirtilen grupları içerdiği ve yapılan düzenlemelerin iç hukuk ve anayasaya uyarlanacağını belirtmiştir (Koyuncu, 2008: 139-140).

Cenevre’de 19 Temmuz 1991’de AGİK Milli Azınlıklar Uzmanlar Toplantısı düzenlenmiş ve toplantının ardından bir rapor hazırlanmıştı. Rapora göre:

- Ulusal Azınlıklar Cenevre Uzmanlar Raporu’nun metni, katılımcı ülkelerde yayınlanacak. Bu ülkeler bu raporu, mümkün mertebe yaygınlaştıracak ve kamuoyuyla paylaşacaktır.
- Katılımcı ülkelerin temsilcileri, *“Konseyin, Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı’na göre Toplantının özetini”* göz önünde bulunduracağını not alırlar.
- Ulusal azınlıklara mensup olan kişileri de kapsayan *“insan haklarına ve temel hürriyetlere saygı göstermenin ve bunları bütünüyle kullanmanın, Yeni Avrupa’nın temeli olduğunu tanıyan, barış, adalet ve demokrasinin olduğu kadar kendi halkları arasındaki dostça ilişkilerin de”* ulusal azınlıkların dilsel, dinsel, kültürel, etnik kimliklerinin muhafaza edilmesi ve bu kimliklerinin iyileştirilmesi koşullarının oluşturulması gerektiği onaylanmalıdır.
- Ulusal azınlıkların bulunduğu ülkelerde, azınlık üyelerinin dahil edildiği *“herkesin hakları ve temel hürriyetleri”* açısından tamamıyla etkin olarak

eşitliğinin sağlandığı, hukukun üstünlüğüne ve demokratik kurumlardan faydalanılması gerektiğine inanılmasıdır.

- Devletler, kendi ülkelerindeki “*durumların ve anayasal sistemlerin*” farklılığının ayırıcılığı olmalıdır. Bu nedenle ulusal azınlıklara ilişkin olarak AGİK, verdiği sözleri gerçekleştirmeleri konusunda onların farklı yaklaşımlarının uygunluğunu benimseyen, özellikle “*demokratik kurumların*” güçlendirilmesi ve ulusal azınlıklara ilişkin problemlerin spesifik öneme sahip olan alanlarda, ulusal azınlıklar konusunu ele alarak, gayret etmelerini akılda tutmalıdırlar.
- Ulusal azınlıklar, yaşadıkları ülkelerdeki toplum ile beraber o ülkenin ayrılmaz parçası olurlar ve ülkenin sosyal zenginliğidirler,
- Devletler, bağlı oldukları uluslararası belgelerde belirtildiği şekilde, “*insan hakları ve temel hürriyetler*” alanındaki sorumluluklarına saygı gösterirler ve onları tamamıyla adaletli biçimde yerine getireceklerini kabul ederler.

Helsinki Nihai Senedi’nde, Viyana Sonuç Belgesinde, Madrid Sonuç Belgesi’nde, AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantısı Belgesinde, Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı’nda ve Krakov Kültür Mirası Sempozyumu Belgesi’nde yer verilen ulusal azınlıklar ve bunların mensuplarıyla alakalı tüm verilmiş olan sözlere saygı gösterilmesidir. Katılımcı devletler, bunların tamamıyla uygulanması konusunda güçlü iradelerini yeniden teyit ederler ve ulaştıkları sonuçları sunarlar. Katılımcı ülkelerin temsilcileri, AGİK’le ilgili belgelerde ulusal azınlıklar konusundaki özellikle de Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı’nda ve AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantısı Belgesi’nde yer alan kendilerinin vermiş oldukları sözler çalışmalarının temelini oluşturur (Gündüz, 1998: 722).

İnsan ve azınlık hakları konusunda AGİK’te 3 adet “*kurumsal mekanizma*” oluşturulmuştur. İlki 1989-1993 yılları arasında ileriye sürülen “*insani boyut mekanizması*,” diğeri 1992’de kabul edilen “*yıllık yürütmeyi değerlendirme konferansları*” ve sonuncusu 1992 yılında kabul edilen “*Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri*’dir. *İnsani boyut mekanizması denetimi*” 4 aşamalıdır:

- 1. ülkeler bilgi edinmek istediklerinde birbirlerine destek olabilecekler.

- 2. aşamaya gelindiğinde, eğer aldıkları bilgi yeterli gelmezse çift yönlü toplantılar yapabilirler.
- 3. Aşamada, hala sonuç alınamamışsa, problem diğer ülkelerin de görüşüne sunulur.
- 4. Aşamada ise AGİT toplantılarına getirilir.

Azınlık problemleri hakkında ilk 2 aşamada kullanılan örnekleri 1989-1990 senelerinde kısıtlı sayıda görmek mümkündür. Mesela Bulgaristan, Müslüman Azınlıklara karşı kötü davrandığı için Türkiye bunu, kullanmıştır. Fakat diğer aşamalar çok fazla kullanılmamıştır. AGİT'in geliştirmiş olduğu 2. kuramsal mekanizma ise senelik konferanslardır. 1992 Ocağında kabul edilmiş olan Prag Belgesi'dir. Konferanslarda insan ve azınlık hakları konusunda ülkelerin uygulamalarını AGİT'in düzenli olarak incelemesi amaçlanmıştır. Eğer bir ülkenin ihlali söz konusu olmuşsa, bu toplantılarda o ülke diplomatik uyarılara maruz kalmaktaydı. 3. Mekanizmaya gelindiğinde, *“Helsinki Belgesi ile Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri'nin ihdas edilmesi ile oluşturulmuştur.”* Komiserin görevi AGİT alanından çatışma olasılığının olduğu azınlıklarla ilgili problemlere yönelik olan birimlerin dikkatlerini çekmek konusunda görevlendirilmiştir. Ayrıca komiser, çözüm bulmaya çalışan taraflara, diplomatik yollarla arabuluculuk yapmaktadır. Orta ve Doğu Avrupa'da pek çok azınlık probleminin olumlu sonuçlanmasına da katkıda bulunmuştur (Koyuncu, 2008: 141).

1996'daki Lizbon ve 1999'daki İstanbul Zirvelerinde AGİT'in kurumsal yapısı, geliştirilmesi ve çalışma alanlarının belirlenmesi sürdürüldü. 1999 yılında İstanbul Zirvesi'nde imzalanmış olan *“İstanbul Şartı ve Avrupa Güvenlik Şartı yeni koşullara ve ihtiyaçlara göre”* düzenlenmiştir. İstanbul Şartı'nda yer verilen AGİT'in kendi başına mevcut olan problemlerle mücadele etme imkânının bulunmadığı ve bu sebeple öteki milletlerarası kuruluşlarla işbirliği yapılması uygun görülmüş ve kabul edilmiştir. Bilhassa *“insani boyut”* kapsamında bulunan *“insan ve azınlık haklarına yönelik vurgu”* kayda değerdir. İstanbul Şartı'nda azınlık mensuplarının *“haklarının korunması ve geliştirilmesi üye”* ülkelerin kendi içlerinde ve öteki üye ülkelerle ilişkileri *“demokrasi, barış, adalet ve istikrar”* açısından esas unsurlar diye kabul edilmiştir. Milli azınlık mensubu olanların *“hakları da dahil insan haklarına tam saygının başlı*

başına bir amaç olduğu, egemenlik ve toprak bütünlüğüne zarar vermediği’’ tam tersine güçlendirdiği belirtilmiştir. ‘‘İnsan hakları, temel özgürlükler, demokrasi ve hukuk devleti AGİT’in kapsamlı güvenlik kavramının’’ odağında bulunmaktadır. Ayrıca ‘‘düşünce ve inanç özgürlüğü de dahil insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlali, hoşgörüsüzlük, saldırgan milliyetçilik, ırkçılık, şovenizm, yabancı düşmanlığı ve anti semitizm ile mücadele edileceği’’ vurgulanmıştır (Aktoprak, 2011: 151-152).

4.4.5.1. AGİT ve Batı Trakya Sorunu

Yunanistan’da Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı’na karşı 2014 senesinde yapılan nefret içerikli saldırılar, AGİT’in ‘‘2014 Nefret Suçları Raporu’na’’ girmiştir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ‘‘Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR)’’ tarafından yayınlanan rapora göre, Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu (ABTTF) tarafından 2015 Nisanı raporundaki saldırılara yer verilmiştir. AGİT’in 2014 senesi Nefret Suçları Raporu katılımcı 43 ülkenin sağlamış olduğu resmi bilgilerle birlikte 46 devletteki Nefret Suçları ve vakalarıyla ilgili olarak 122 STK’dan gelen dokümanları da kapsıyordu. Raporda, ‘‘nefret suçlarının türleri,’’ 8 başlık altında sınıflandırılmıştı. AGİT’in Yunanistan’ın nefret suçları hakkındaki raporunda Yunanistan’ın katılımcı devlet olarak beyan ettiği raporunda, ‘‘Yunan Adalet, Şeffaflık ve İnsan Hakları Bakanlığı, Yunan Başsavcılık Makamı ve Yunan Emniyet Genel Müdürlüğü’nün nefret suçlarına dair’’ bilgi topladığı belirtiliyordu. Yunanistan’da bu bilgilere göre 2014’te 71 nefret suçunu polis kayıt altına almış, bu suçların 29 tanesi kovuşturma geçirmiş ve bunun sonucunda 5 tanesine mahkûmiyet kararı çıkartıldığı belirtilmiştir (Balkan Günlüğü Gazetesi: 26.11.2015).

Yine benzer şekilde AGİT’in Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi’nin 2016 tarihli Nefret Suçları Raporu’nda Batı Trakya’da yaşamakta olan Türkler’in uğradığı saldırılara yer verilmişti. Katılımcı 41 ülkenin resmi dokümanlarından ve 125 STK’nın rapor ettiği ve 48 tane devletteki nefret suçlarıyla alakalı bilgiler yer almıştı. Yunanistan’ın Nefret Suçları konusunda hazırlamış olduğu dokümanlarda, Yunan Polisi’nin hazırlamış olduğu rapora göre, 2016 yılında 40 tane nefret suçu kayıt altına alınmış, bu suçlardan 6 tanesi savcılık tarafından kovuşturmaya tabi tutulmuş ve bunların 2 tanesine mahkûmiyet kararı çıkartılmıştır. ABTTF, 2016 yılı Nefret Suçları Raporu’nun hazırlanma sürecinde rapor için yazılı bildirim yapmış ve 2016 yılında Batı

Trakya'daki Türk Azınlığını hedef alan saldırıları raporlamıştı. ABTTF'nin yapmış olduğu bildiride; *‘İskeçe'nin seçilmiş Müftülüğü'ne bağlı olarak çalışan imam Cihan, 28 Ocak 2016 tarihinde Müftü Ahmet Mete'nin evini ziyareti'* esnasında *‘Trakya'nın Bekçileri'* adlı maskeli kişilerin saldırısına uğramış ve zorla bir minibüse bindirilmiştir. Ayrıca müftü hakkında hakaret içeren sözler sarf ederek, hem ona hem de ailesine zarar vereceklerini belirtmişlerdir (OSCE- ODIHR Hate Crime Reporting: 2016).

AGİT'in 19-30 Eylül 2016 tarihinde Polonya'nın Başkenti Varşova'da gerçekleştirmiş olduğu İnsani Boyut Toplantısı'na Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği (BTAYTD) üyeleri katılmıştır. Bu toplantının birden fazla oturumunda Batı Trakya Türkleri'nin yaşadıkları çeşitli sorunlar dile getirilmiş ve Yunanistan'dan bu sorunlara çözüm getirmesi istenmiştir. Toplantıda dile getirilen konular arasında Toplanma ve Dernekleşme Özgürlüğü oturumunda Batı Trakya Azınlığının tam manasıyla haklarından faydalandırılmadıkları, adında *‘Türk'* ifadesi bulunan derneklerin yasaklandığı belirtilmiştir. AİHM'nin Türkler lehine vermiş olduğu kararları Yunanistan'ın uygulamayı geciktirdiği ve uygulama niyetinde olmadığı belirtilmiş, AGİT'in üye ülkelerinin Yunanistan'a keşif ziyaretinde bulunmaları ve milletlerarası standartların uygulanmasındaki çifte standartların ortadan kaldırılması ve bu konuda tedbirler alınması önerisi sunulmuştur. Ayrıca bu toplantılarda STK'larca desteklenen Türk derneklerinin legal statü kazanmasına ve kayıt altında bulunanların faaliyetlerini gerçekleştirmesine müsaade edilmediği ve Türk kimliğine saygı gösterilmediği belirtilmiştir. Bunların yanı sıra azınlık basınına yönelik yasal kısıtlılıkların, eşitsizliğin, adaletsizliğin keyfi uygulamaların olduğu dile getirilmiş, azınlık ve çoğunluk basını arasındaki adaletsizliğin sona erdirilmesi ve azınlığa yönelik nefret içerikli söylemlere karşı tedbirler alınması talep edilmiştir. Hukukun üstünlüğüne vurgu yapılmış, hükümetin toplumsal ve ekonomik problemlere müdahale konusunda yetersiz kalmasının ülkede çatışmacı ortam oluşmasına neden olduğu, Yunanistan'ın güçlü bir adalet düzenine ve istikrara ihtiyacı bulunduğu belirtilmiştir. Bu toplantıda azınlığın maruz kaldığı diğer sorunlar da dile getirilmiş ve bu konuşmalar üzerine Yunanistan delegasyonu'da Batı Trakya Türk Azınlığı mensuplarına yazılı ve sözlü yanıtlar vermiş, bilinen iddialarını tekrarlamışlardır (E. T. 02.03.2018).

(BTAYTD, 2016: <http://www.btaytd.com/v2/view.php?lng=tr&id=207>).

4.4.6. AB ve Azınlık Hakları

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle, bölgesel entegrasyonlar gündeme gelmiş, ayrıca Soğuk Savaş'ın ardından meydana çıktığı söylenen “küreselleşme çağında ise” hem milletlerarası ilişkilerde hem de devletlerarası iktisadi, siyasi çalışmaların en mühim sahalarından biri olmuştur. Bölgesel entegrasyondan söz edildiğinde kuşkusuz, akla gelen Avrupa'nın entegrasyonudur. II. Dünya Savaşı'nın ardından entegrasyon için atılmış olan adım uzun dönemli bir sürecin başlangıcı olmuştur (Şahin, 2014: 109).

1957 yılında Roma Antlaşması ile üç topluluğun birleştirilmesiyle kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu üye devletlerin parlamentolarında onaylanmasının ardından 01.01.1958'de yürürlüğe girmiş (Çayhan ve Güney, 1996: 94). Ekonomik birleşme ile başlayıp zaman içinde “siyasal/toplumsal Birliğe” evrilmiştir (Yavuz, 2014: 26-). Avrupa Birliği uluslarüstü/supranasyonel bir kuruluştur. Üye ülkelerin egemen eşitliği üzerine kurulmamıştır. Üye ülkeler, ulusal egemenlik haklarının bir kısmını Avrupa Birliği'nin karar organlarına devrederler ve egemenlik haklarının belirli alanlarda müşterek kullanımı üzerine oluşturulmuş bir birliktir (Karluk, 2013: 227).

AB, entegrasyon sürecinde kurumsallaşmayla birlikte daha etkin ve verimli siyaset izleyerek genişlemiş ve üye ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirerek müşterek değerler temelinde işbirliğini arttırarak, müşterek bir Avrupa kimliğine gereksinim doğmuştur. Oluşturulan “Avrupalı” kimlik dahilinde müşterek değerlerinden biri olan çoğulculuğun yanı sıra hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan hakları temel değerleri olmuştur. Bu değerler, hem iç hem de dış politikasında benimsenmiş azınlıklar ve azınlık haklarına yönelik yaklaşımları insan hakları kapsamında değerlendirilmiştir (Yavuz, 2014: 26-27).

AB'de 1990'dan sonra azınlık meseleleri, insan hakları kapsamında ayrı özel bir yaklaşımla ele alınmaya başlanmış; ancak yine de insan haklarının bir “alt rejimi” olan “azınlık rejimi” Avrupa Birliği'nin benimsediği ve kendisini tamamıyla bağladığı direkt ilgilendiği “insan hakları rejimine” dayandırılmıştır. 1990'dan sonra azınlıklar AB'nin çalışmaları arasında ilk başlarda yer almaya başlamıştır. AB, bu tarihten önce azınlık problemlerini ekonomik önlemlerle halledebileceğine inanıyordu. Doğu Bloku'nun parçalanmasının ardından etnik problemlere çözüm bulmak konusunda çaresizlik içinde kalmış ve bu konuyu gündeme getirip tartışmaya açmıştır. 1990-1995

sürecinde Avrupa’da azınlıkların korunması hakkında bir standart oluşturulmaya çalışılmış ve bu bağlamda iki zıt görüş meydana çıkmıştır. Avusturya ve Almanya benzeri hudutları dışında kalmış olan azınlıklar ile aynı soy ve kültürel bağları olan akraba ülkeler tarafından kollanan ve birinci görüştekilere göre milli azınlık isteklerine uygun olan ve mecburi cevap onların eğitim, din ve kültürel bağlarında özerklik ve çoğunlukta bulundukları yerlerde kendilerini yönetme olanağı tanıyan toplu azınlık haklarını milletlerarası sahada tanımaktı. Bu görüşün karşısında olanlar ise Yunanistan ve Fransa benzeri ülkelerde devletin savunduğu tutum ise asıl mesele milli azınlıkların korunmasından daha mühim sayıda azınlık gruplarına sahip olan ülkelerin, devletlerinin bütünlüğü ve politik kararlılığının sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu görüşü savunanlar göre milli azınlıkların hakları, hakim devletin hakları beraberinde, ikincil statülerini devam ettirmeleri, sorunun ülkelerin iç politikaları içinde tutulmaya çalışılmasıdır. AB ise bu görüşler arasında seçim yapmayarak, bunların karışımından ortaya çıkan üçüncü bir yol izlemiştir. AB bir taraftan ülkelerin insan haklarına saygı göstermelerini beklerken, öte taraftan azınlıkların da yaşamlarını sürdürdükleri ülkenin “*toprak bütünlüğüne saygı*” göstermesini beklemektedir (İsmail, 2012: 36-37).

500 milyon civarında nüfusu olan Avrupa Birliği’nin azınlıklara ilişkin çalışmaları bulunmasına rağmen, azınlıkların nüfuslarına (dinsel, dinsel, etnik...) ilişkin net verileri mevcut değildir. Bunun pek çok sebebi vardır. Mesela devletler, ülkelerinde bulunan dinsel ve etnik azınlıkları sayıca az göstermeye çalışırlar. Ülkelerindeki nüfus sayımlarının ırksal temele dayandırılmaması milli devletlerin senelerce yapmış oldukları sindirme ve asimilasyonist siyasetleri sebebiyle, “*azınlıkların kimliklerini iradelerinin zayıflaması, tarihsel etkileşimlerle*” çok sayıda dil ve etnik kimlikler aralarındaki çeşitliliğin azalması, “*uygulamada azınlıkların kimler olduğu*” ve farklılıkları hakkında “*bir kavramsal belirsizliğin olması gibi*” (yerli topluluklar-azınlıklar, eski-yeni azınlıklar, etnik-milli azınlıklar, grup- milli azınlıklar gibi) sebeplerle bu bilgiler tam olarak bilinmemektedir. Bundan başka AB bünyesindeki azınlıkların hepsinin birbirlerinden ayrı özelliklere sahip oldukları bilinmektedir. Mesela bunların bir kısmı bir tek ülkenin hudutları dahilindeyken bir kısmı da pek çok devlete dağılmış vaziyettedir. Azınlıkların bir bölümü bir devletin içinde belli bir bölgede çoğunluğu oluştururlarken bir bölümü de yoğun olarak bulundukları yerlerde

bile azınlık pozisyonundadırlar. Bunların bir kısmı siyasallaşırken, bir kısmı da siyasallaşamamıştır (Koyuncu, 2008: 147-148).

‘‘Demokrasi ve insan hakları daha başlangıcından itibaren Devlet ve Hükümet Başkanlarının kararlarına konu’’ olmuştur (İKV, 1997: 113). 1990 sonrası dönemde ise *‘‘azınlık hakları’’* temel alınmaya başlanmıştır. Doğu Bloku’nun dağılmasından sonra, AB azınlık problemlerine çözüm üretmekte güçlükler yaşamış ve üye devletlerin konuya farklı yaklaşımları da AB’de bazı somut ilerlemeleri geciktirmiştir. 1990 sonrasında azınlıklar konusundaki gelişmelere gösterilecek en somut örneklerden birisi Güney Doğu Avrupa İstikrara Pakti’dır, (GDAİP). Bunun amacı, Güney Doğu Avrupa’da demokrasiyi ve barışı oturtmak maksadıyla geliştirilmiş bir inisiyatif örneğidir. Bununla, *‘‘azınlıklara ve azınlık haklarına saygı gösterilmesi’’* konusuna çok önem verilmiştir. Bu Pakt’ın 3 çalışma grubu bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de azınlıklarla ilgili kapsamlı çalışmalar gerçekleştiren, Demokratikleşme ve İnsan Hakları Grubu’dur (Koyuncu, 2008: 148-152).

7 Aralık 2000 tarihinde AP, Konsey ve Komisyonu AB’nin Temel Haklar Şartı’nı resmen kabul etmiştir. Bu Şart’ta azınlık haklarına dolaylı olarak yer verilmiştir. Temel Haklar Şartı’nın 20. maddesi: *‘‘Herkesin kanun önünde eşit’’* olduğunu belirtirken, 21. maddesinde: *‘‘1. Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasal veya diğer her türlü düşünce, bir ulusal azınlığa mensubiyet, servet, doğum, sakatlık, yaş veya cinsel eğilime dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. 2. Avrupa Topluluğu’nu Kuran Antlaşmanın ve AB Antlaşması’nın uygulama alanı kapsamında ve bu Antlaşmaların özel hükümlerine hâlel gelmemek kaydıyla, milliyet esasına dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır’’* denmektedir. 22. Maddesinde: Avrupa Birliği, *‘‘Kültür, din ve dil eşitliğine saygı gösterir’’* diye belirtmektedir (Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2001).

AB bakımından, ayrımcılık yapılmaması ilkesi önemlidir. Diğer taraftan Brüksel’de, 17-18 Haziran tarihlerinde yapılan Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde benimsenen ve 29.10.2004’te Roma’da gerçekleştirilen törenle imzası atılan AB Anayasası’nda da azınlıklara yer veren hükümler bulunmaktadır (Koyuncu, 2008: 153). AB Anayasası’nın I. Bölümünde yer alan ve 1. ve 2. maddelerinde, *‘‘Birliğin, özgürlük,*

insan hakları, demokrasi, hukuk devleti ve eşitliğe saygı üzerine kurulmuş'' olduğu belirtilmektedir. AB Anayasası'nın 1. ve 19. maddelerinde belirtildiği üzere:

“Birlik Temel Haklar Şartı'nın belirtilen, hak, özgürlük ve ilkeleri tanır. Birlik, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne katılacaktır. Bu katılım Anayasa'da Birliğe tanınmış olan yetkileri etkilemeyecektir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınan ve üye devletlerin anayasal geleneklerinin sonucu olan temel haklar, genel ilkeler olarak Birlik hukukunun bir parçasını oluşturur” denmektedir (Oğuzlar, 2006: 173-188).

Avrupa Birliği Anayasası, tüm üye ülkelerin ulusal mevzuatlarında onaylandıktan sonra yürürlüğe sokulması gerekiyordu; fakat Hollanda ve Fransa'daki referandumlardan olumsuz sonuçlar çıkınca, Avrupa Birliği Anayasası kabul edilmemiş ve yürürlüğe girememiştir. 2007 yılında yapılan Reform Antlaşması ile (Lizbon Antlaşması) AB Anayasası'nda yer verilmiş olan maddeler büyük ölçüde bu Antlaşmada da yer almıştır. Antlaşma bütün üye ülkeler tarafından onaylandığında AB'nin bütünleşme aşamasına dahil edilecekti (Koyuncu, 2008:153).

Avrupa Birliği'nin süreç içinde çıkartmış olduğu (2001 ve sonrasında) AB İnsan Hakları Raporları'nda, tamamı 13 tanedir, *“azınlıklar ve azınlık mensubu bireylerin”* haklarına yer verilmesi önemli bir detaydır. Lizbon Antlaşması, 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmiş ve antlaşmada kuvvetli bir şekilde konuya yer verilmiştir. Antlaşma ile *“AB'nin insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup birey haklarını da içeren insan haklarına saygı değerleri üzerine kurulduğu”* belirtilmiştir. Maastricht Antlaşması'nın önceki metninde yer verilen azınlıklar ve azınlıklara mensup bireyler, Lizbon Antlaşması ile de korunmuştur. Onlara sağlanan haklar AB değerleri içinde sayılmıştır. *“Azınlıklara mensup birey haklarını da içeren insan hakları kavramında görülmektedir.”* Bu yaklaşım paralellik göstermektedir. Avrupa Birliği bireysel hakları, insan haklarının bir parçası olarak görmüştür, grup haklarını değil. Azınlık bireylerine verilmiş olan hakların dış ilişkilerde de dikkate alınması ve o doğrultuda hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Özetlemek gerekirse, önceki dönemlerde bireysel haklar ve grup hakları konusunda net bir ayırma gitmemiş; ancak Lizbon Antlaşması'nda bu konuda tercihini net olarak belirlemiştir (Yaldız, 2012: 107-129).

Avrupa Birliği'nin insan ve azınlık hakları hususundaki tutumu örgütün şu dökümanlarında görülebilir. 1992 tarihinde imzalanmış olup 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'nın F/2 maddesinde temel haklara saygı duyulacağı yer almıştır. Bu hüküm 1997 tarihinde imzalanmış olup 1999 senesinde yürürlüğe konulan Amsterdam Antlaşması'nda da genişletilerek üye ülkeler için müşterek olan demokrasi, özgürlükler, insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü prensipleri Avrupa Birliği Antlaşması'nın 6/1 olarak kurucu antlaşmalarında yer almıştır. Avrupa Birliği'nde azınlıkların gündeme gelmesi konusunda ilk girişim Maastricht Antlaşması'ndan sonra 1993 yılında gerçekleştirilen Kopenhag Doruğu'nda ortaya konmuş olan ve sonrasında 1995 Madrid ve 1997 tarihli Lüksemburg Zirvelerinde geliştirilen Kopenhag Kriterleri'dir (Oran, 2018: 89).

4.4.6.1. Avrupa Birliği Organları ve Azınlık Hakları

25.03.1957 tarihli Roma Antlaşması'nın 4/1' de Avrupa Topluluğu'nun kurumları Avrupa Parlamentosu (AP), AB Bakanlar Konseyi (ABBK), AB Komisyonu ve Avrupa Toplulukları Adalet Divanı biçiminde sıralandırılmıştır (Akdoğan, 2013: 161).

Avrupa Birliği Konseyi (ABBK): AB Konseyi, karar alma organıdır. “*Yönlendiren, yöneten, dış ilişkileri düzenleyen, bütçede önemli yetkileri haiz olan, hukuk koymada en fazla yetkiye sahip bulunan,*” üye devletlerin iktisadi politikaların eşgüdümünü sağlayan, Birliğin ortak dış politikası ve adalet konularında politikalar tespit etme yetkisine sahip olan, çevre, tarım, sanayi, enerji, ekonomi vb. gibi konular hakkında siyasi sorumluluğa sahip olan üye devletlerin bakanlarından meydana gelen organıdır (Tekinalp, 1997: 158-159).

Avrupa Birliği Konseyi'nde 1987'de kurulmuş olan Konsey'in aldığı bir kararla 2003 yılında AB'nin dış politikasıyla alakalı tamamen insan hakları problemleriyle ilgili ve genişletilmiş olan “*İnsan Hakları Çalışma Grubu*” oluşturulmuştur. Böylece hem insan hem de azınlık hakları konularında önemli bir adım atılmıştır. İnsan Hakları Çalışma Grubu STK temsilcileriyle Konsey Sekreterliği “*arasında*” devamlı diyalog halinde olarak, farklı azınlık topluluklarını da içeren gruplarla ve AB kurumlarıyla direkt bağlantı kurma olanağı sağlamaktadır (İsmail, 2012: 43-44).

21-22 Haziran 1993'te Kopenhag'da Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi gerçekleştirilmiş, ünlü Kopenhag Kriterleri adıyla anılan prensipler kabul edilmiştir. Burada azınlıklara önemli bir yer verilmiştir. Kopenhag Kriterleri 3 temel başlıktan oluşmaktadır (Koyuncu, 2008: 155). Siyasi Kriterler başlığı altında “*Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarını güvence altına alan kurumların*” varlığından söz ederek azınlık haklarına saygı gösterilmesi belirtilmiştir. Kopenhag Kriterleri Avrupa Birliği'ne aday ülkeler için getirilmiştir. Tam üye olunabilmesi için bir ön koşul olarak kabul edilmiştir (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, T.Y: 437-438).

ABBK, insan hakları konusunda düzenli olarak her yıl raporlar hazırlar. Bu raporlarda azınlık problemleri ile ilgili üye ülkelere uyarılarda bulunur. Bahsi geçen bu raporlarda yalnızca Birliğin kendi içinde değil, aynı zamanda Birliğin dışında ortaya çıkan gelişmeleri de gündemine alır. Azınlık hakları, kadın ve çocuk hakları gibi belli konuları bilhassa değerlendirir (Koyuncu, 2008: 155).

Avrupa Birliği'nin bir organı da AB Komisyonu'dur: Yürütme organı diye nitelendirilir. “*Bir yandan AB'nin koordinatörü ve tasarlayıcısı olarak çalışmakta, bir taraftan da AB'yi diğer ülkeler ve kuruluşlar nezdinde temsil etmektedir*” (Bilici, 2012: 59). Komisyonun yapmış olduğu çalışmalar arasında önemli bir yere sahip olan 1996'da yapılan bir araştırmadır ve sonrasında bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride Avrupa'da 220 dilin olduğu, ancak bu diller içinde en fazla 40 tanesinin konuşulduğu belirtilmiştir. AB içinde 48 tanesi azınlık dilidir ve bunların 23 tanesi ya kısıtlı koşullarda sürdürülebilmekte ya da sürdürülebilme şansı hiç bulunmamaktadır. Öteki 20 tane azınlık dili de kritik sınırdan yeri almakta olup, ortadan kalkma tehdidi altındadır. Bunlardan başka Gypsy yani Çingene dili ile Yidiş dilleri ayrı bir kategoride değerlendirilmiştir (Koyuncu, 2008: 155-156).

Komisyon'un 1997'de hazırlamış olduğu raporda, azınlıkların korunmasına yönelik politikalar belirlenmiştir. 2000'deki raporunda Avrupa Birliği'ne aday olan devletlerin kendi ülkelerinde bulunan azınlıkların, mahalli idarelerinde ve parlamentolarında temsil edilebilmelerini, ilk ve orta seviyedeki okullarında kendi ana dillerinde eğitim alabilmelerini ve her çeşit yayını kendi dillerinde yapabilmelerini, adli ve idari yargıda yine ana dillerini kullanabilmelerini temin etmekle yükümlü tutulmuşlardır. Ayrıca

bahsi geçen raporların azınlıklar hakkındaki Avrupa Konseyi'nin hazırladığı Çerçeve Sözleşmesi'ni temel aldığı, Avrupa Birliği organları ve diğer milletlerarası kuruluşlar arasında azınlıklar hakkında görüş alış verişini ortaya koyduğu için önem taşımaktadır (İsmail, 2012: 45).

Komisyon tarafından 2000'de *‘‘Bölgesel Dil ve Kùltürlerle Azınlık Dil ve Kùltürlerini Teşvik Etmeye ve Korumaya İlişkin Tedbirlere Avrupa Komisyonu'nun Desteği’’* adıyla yayınlanan raporda, Avrupa Birliği'nin resmi dillerinin haricinde kullanılmakta olan 40'ı aşkın dilin AB yurttaşlarının paylaşmakta olduğu *‘‘kùltürel mirasın bir parçası olduğu’’* vurgulanmış ve geliştirilebilmesi amacıyla Birliğin önemli rol oynayacağı belirtilmiştir (Koyuncu, 2008: 156).

1999 yılında Komisyon, *‘‘bölgesel diller ya da azınlık dillerinin desteklenmesi ve kullanımının teşvik edilmesi’’* için bir karar almıştı. Bu doğrultuda yapılacak projeler için finansal desteğin yarısını kendisinin karşılayacağını belirtiyordu. Komisyon, vaat ettiği gibi 1999 senesinde 2.250.000 Euro'luk bir ödeme gerçekleştirmiştir. Komisyon, bundan önce 1998 senesinde raporlar hazırlamıştır. Bu raporlar aday ÷lkelerin Kopenhag Kriterleri'ni karşılayabilmek için yapmış oldukları çalışmalarda ilerleme kaydedip etmediklerini takip ettiği raporlardır. Aday ÷lkelerin siyasi ve sivil sahada tanıdığı özgürlükler, iktisadi, toplumsal ve kùltürel haklarla, azınlık haklarını incelediği raporlardır. Komisyon, AB'ye aday olan ÷lkeler ile azınlık haklarını da kapsayan bazı Ortaklık Antlaşmaları da imzalamıştır. Mesela, Litvanya, Estonya, Letonya gibi devletlerle imzalamış olduğu antlaşmalar örnek verilebilir (İsmail, 2012: 45).

AB Komisyonu bilhassa, bölgesel diller ve azınlık dillerinin, kùltürlerinin muhafaza edilmesi ve desteklenmesi amacıyla yoğun bir şekilde gayret sarf etmektedir. Komisyon, bu doğrultuda bilhassa hudutlar ötesindeki azınlıkların korunmasının ve çeşitli devletlere dağılmış vaziyette olan dil topluluklarının aralarındaki ilişkilerin güçlendirilmesinin, bölgeler arasında ortak menfaatlerin oluşturulabilmesinin AB'nin entegrasyonuna önemli katkılar yapacağı görüşündedir (Koyuncu, 2008: 157).

AB'nin diğer bir organı da Avrupa Parlamentosu'dur: AP, Avrupa toplumunun menfaatlerini *‘‘temsil etmek’’* maksadıyla kurulmuştur. Parlamento çalışmalarını üç kentte yürütmektedir. Bu kentler, Strazburg, Brüksel ve Lüksemburg'dur. Tüm parlamenterler, Genel Kurul'da yer almaktadır. Esasen aylık toplantılar Strazburg'da

yapılırken, ilave oturumlar ve hazırlık faaliyetleri Brüksel’de yapılır. Sıradan günlük çalışmalar Lüksemburg ve Brüksel’de yerleşik olan “*Genel Sekreterlik*” birimlerince yürütülür. Parlamento’nun karar alma konusunda yetkileri arttırılmış, Maastricht Antlaşması (1992) ve Lizbon Antlaşması (2009) ile “*yasama yetkisi genişletilmiştir*” (Bilici, 2012: 53-54).

Avrupa Parlamentosu, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve AGİT gibi kuruluşlar tarafından belirlenmiş olan azınlık ve insan hakları normlarını göz önünde bulundurarak, ortaya çıkan ihlaller ve problemli durumlarda “*kınama, ekonomik yaptırım uygulama*” vb. vasıtaları kullanmaktadır. İlâveten bağlayıcı niteliği bulunmayan tavsiye kararları ile hem insan hem de azınlık hakları hakkında gündem oluşturma gücü bulunmaktadır. Avrupa Birliği’nin 3. ülkelerle yapmış olduğu antlaşmaların onaylanması yetkisine de haiz olduğu için bu antlaşmalar yapılırken insan haklarının göz önünde bulundurulması koşulunu da öne sürebilmektedir. Parlamentonun azınlıklar meselesinde dolaylı olarak 1996 yılında “*Çoğulcu Medya Toplumunda Televizyon Üzerinden Kamu Hizmetlerinin Rolüne İlişkin Avrupa Parlamentosu Kararı*” vb. kararları ile direkt azınlıkları konu alan kararları da mevcuttur. Bütün bu kararlar kapsamında AP’nun Birlik içindeki “*azınlık dillerinin ve kültürlerinin korunması ve geliştirilmesi hakkı gibi*” kültürel unsurlar hakkında titizlikle durmakta fakat bunun yanı sıra Avrupa Birliği içinde etnik kökenli ayrılıkçı eylemleri de katı ifadelerle kınamaktadır (Koyuncu, 2008: 158).

Avrupa Parlamentosu’nun azınlık hakları ile direkt ilgili kararlarından birincisi olan 16.10.1981’de Bölgesel Dil ve Kültürlerle İlgili Topluluk Şartı (Arfe Kararı) ile üye ülkelerin hükümetleri ve yerel idarecilerini, “*bölgesel ve azınlık dillerini*” bilhassa kitlesel iletişim, eğitim, sosyal ve kamusal sahalarda korunması ve geliştirilmesi amacıyla tedbirler almaya davet etmekte ve bununla birlikte bölgesel fonlar ile bölgesel kültürler, ve ekonomilerin gelişmesine katkı sağlayacak projelere finansal destek sağlanmasını tavsiye etmektedir. Ayrıca Komisyon’dan “*azınlık dillerinin*” kullanılmasında ayrımcı uygulamalara yol açabilecek mevzuatın ve Topluluk uygulamalarının tamamının yeniden düzenlenmesini talep etmektedir. Almış olduğu bu kararda en çarpıcı nokta “*ayrımcılığın önlenmesine dair hiçbir*” ifadeye yer vermemiş olmasıdır. Yer verdiği konu tamamıyla eylemsel olarak azınlıkların korunması

tedbirlerinin desteklenmesidir. Azınlıklarla ilgili ilk defa pozitif hakların kabul edildiği kararın bu özelliği sebebiyle “*azınlık hakları konusunda ayrımcılığın önlenmesinden, azınlıkların korunmasına geçişin ilk belgesi*” şeklinde nitelendirilmektedir (İsmail, 2012: 46).

Ayrıca, AB içinde, “*Az Kullanılan Diller Bürosu (EBLUL)*” oluşturulmuş ve asıl amacı AB üyesi ülkelerde az kullanılan dillerin ve bu dilleri konuşanların dil haklarının desteklenmesi ve AB organları, ülkeler ve bölgesel düzeyde yetkililerin uygulamalarını düzenleyecek normlardan oluşan yasal bir çatı oluşturmaktır. 1983’te AP’nun önceki kararını hazırlamış olan “*İtalyan Röportör Arfe’nin*” başka bir teklifini daha benimsemiştir. “*Azınlık Dilleri ve Kültürü Yararına Önlemler*” adlı karar ile Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu’na daha önceki kararının hayata geçirilmesi gayretlerinin sürekliliği hakkında çağrı yapmış ve bu meselede adımların atılmasını ve bunun kendisine rapor halinde sunulmasını belirtmiştir. 1987 senesine gelindiğinde Kujpers tarafından hazırlanan “*AT İçinde Etnik ve Bölgesel Azınlıkların Kültür ve Dilleri Üzerine Karar*” Avrupa Parlamentosu bu kararı kabul etmiştir. Parlamento bu kararda üye ülkelerin “*dilsel azınlıklarını*” kanunla tanımasını Avrupa’da demokratik bir düzenin kurulması bölgelerin önemi göz önüne alınarak “*bölgesel özerkliğin güçlendirilmesi*” çağrısını yapmıştır. Yönetmelik, eğitsel ve kanuni düzenlemeler ekonomik, toplumsal ve kültürel altyapı, kitlesel iletişim ve azınlık dillerinin kullanımının desteklenmesini önermiştir. 1994 senesinde Avrupa Parlamentosu raportörü Killilea’nın hazırladığı “*AT’deki Dilsel ve Kültürel Azınlıklar Hakkındaki Kararı*” kabul etmişti. Bu kararın köklerinde yatan “*Avrupa Konseyi Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı*” dır. Avrupa Parlamentosu, bu kararla “*daha az kullanılan dillerin korunması ve geliştirilmesi için etkin ve esnek bir enstrüman olan Şart’ı*” desteklemiştir. Üye ülkelerin de Şart’a imza koymaları ve onaylamaları için çağrı yapılmıştır. Parlamento, azınlıklarla alakalı bir başka raporu ise 20.04.2005’te kabul etmişti. Moreas’ın hazırlamış olduğu “*Genişleyen Avrupa’da Azınlıkların Korunması ve Ayrımcılık Yasağı Politikaları Üzerine*” yaptığı bir çalışmadır. Genelde AB içinde azınlık problemlerinin olması, Birliğin bu konuyu yeterince gündeme getirmemesi ve azınlıkların korunmasına yönelik “*Kopenhag Siyasi Kriterleri’nin de*” içinde yer almış olmasına rağmen ne Birliğin izlediği politikalarda azınlıklarla alakalı

bir ölçütün oluşturulduğu ne de azınlık olarak kimlerin tanımlandığına dair Birliğin bir görüşü bulunmadığı belirtilmiştir (Koyuncu, 2008: 159-160).

Avrupa Parlamentosu benimsemiş olduğu kararlar dışında AB'ye aday olan devletlerde azınlık ve insan hakları konularında da bazı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Mesela 1995 senesinde *‘‘Romanya’da İnsan Hakları ve Azınlık Hakları’’* başlığı altında bir karar çıkartarak Romanya’da bulunan azınlıkların eğitimi hakkında çıkartılan ve bir geri adım niteliğinde olan bir kanunu tenkit etmiş ve Romanya’nın AB üyeliği yolunda olduğunu hatırlatarak sadece azınlık ve insan haklarına saygılı olan devletlerin Birliğin üyesi olabileceğini belirtmiştir. AP, bunlardan başka 1993 senesinden bu yana her sene *‘‘insan haklarına saygı konusunda’’* hazırlanan bir raporu onamaktadır. Söz konusu raporlardan 1996, 1997, 1998 senelerine ait olanlar önemli ölçüde, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, milli azınlıkların hakları, eşitlik, toplumsal ve kültürel haklara saygı konularında olmuştur. Bunların yanı sıra Parlamento, bu raporlarda üye ülkelerin, *‘‘Bölge ya da Azınlık Dilleri Avrupa Şartı’nı’’* onaylamalarını istemektedir. Yine raporlarda, AB’de temel haklara saygı gösterilmesinin teminat altına alınmasının önemine vurgu yapılmıştır (İsmail, 2012: 48).

AB’nin temel organlarının azınlıklar hakkındaki tutumunu bu çerçevede özetledikten sonra, genişleme süreci kapsamında yer alan aday ülkelere karşı uyguladığı siyaseti ve azınlıklar meselesini nasıl değerlendirdiğine bakmak gerekir. 1990’dan sonraki süreçte Doğu ve Orta Avrupa ile Balkan ülkelerinin Birliğe katılması ve bunların kendi bünyelerinde bazı azınlık problemlerinin olması AB’ni farklı bir aşamaya getirmiştir. Bu ülkelerin önemli bir kısmında (Romanya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Bulgaristan, Slovakya, Polonya ve Slovenya) bulunan azınlıklar esasen azınlık statüsünde olduklarından azınlıklara verilmiş olan haklardan yararlanabilseler de bu ülkelerdeki insan hakları ya da demokrasi uygulamalarının güçsüzlüğünden kaynaklanan bir takım problemler mevcuttur. AB bunlara adaylık aşamasında bazen destek olmuş bazen de onları zorlamıştır. Birliğin takip ettiği politikalar vasıtasıyla bu problemler tamamen ortadan kaldırılamasa da asgari düzeye indirilmiştir. 1990’dan önceki dönemde 3 genişleme süreci yaşanmış ve AT’ye üye ülkelere siyasi kriterler konusunda azınlıklar hakkında şartlar öne sürülmesine de demokrasi ve insan hakları konuları daima ileri sürülmüştür. Mesela AT, Yunanistan’ın üyeliği gündeme

geldiğinde, Albaylar Cuntası son bulduğunda ve yeniden demokrasinin hayata geçirilmesinden sonra üyelik görüşmelerini başlatmıştır. AB, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin genişleme aşamasında, bu ülkelerde hem demokrasinin tam oturmamış olması hem de azınlık ve insan hakları konularında istikrarsızlık kaynağı oluşturacak problemlerinin bulunması sebebiyle, AB üyeliği için yeni bazı kriterler getirmeyi gerekli görmüştür. Bu nedenle 1993'te Kopenhag Doruğu'nda azınlık haklarına saygı konusunda bazı kriterleri kabul etmiştir. Kopenhag Kriterleri arasında azınlık haklarına saygı yer almış ve Avrupa Birliği'ne üye olacak ülkelere azınlık problemlerinin entegrasyonun içine taşınmasını önlemeye çalışmıştır. 20 Temmuz 1996'da AB açıklamış olduğu “*Gündem 2000 raporunda*” tam üyelik için aday olan ülkelerde azınlıkların bulunduğunu ve azınlıklar hakkında “*Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi’ni referans göstermiştir.*” Aday ülkelerde, azınlıklar ülkelerinin parlamentolarında ve mahalli idarelerinde temsil edilebilmedirler. İlk ve orta seviyedeki eğitim-öğretimde anadilde eğitim almalarına ve her çeşit yayını anadillerinde yapmalarına adli ve idari yargıda ana dillerini kullanmalarına olanak sağlanmasıyla sorumlu tutulmuşlardır (Koyuncu, 2008: 162).

AB'nin azınlıklara yaklaşımı “*Avrupalılık Kimliği*” ile beraber ele alındığında AB gibi süpronasyonel yapılanmayı amaçlayan bütünleşme eyleminde azınlıkların AB'ye uyumu önemli hale gelmiştir. Uyum sağlanabilmesi için bir üst kimliğe “*Avrupalılık kimliğine*” gereksinim doğmuştur. Bu kimliği oluşturan öğeler; demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü temel hürriyetlere saygı gibi değerlerdir. Avrupalılık kimliğinin (ulus üst kimliği) güçlenebilmesi için milli kimliklerin güçsüzleştirilmesi ve “*ulus altı kimliklerinin (azınlık kimlikleri)*” hayat bulmasına ihtiyaç duyulduğu görüşleri mevcuttur. AB'nin süpronasyonel yapısına milli devletler direnmektedir. AB'nin kendisini güçlü tutabilmek için azınlıklardan destek bulmaya gayret ettiği ve azınlıkların da yaşamlarını sürdürdükleri devletin karşısında statülerini kuvvetlendirmek için AB'nin süpronasyonel yapısının güçlenmesini destekledikleri biçiminde değerlendirmeler mevcuttur. Nihayetinde AB, halen tüm üye ülkeleri kapsayan “*standart bir azınlık rejimi*” oluşturamamıştır. Azınlıklarla ilgili AB müktesebatında bir takım düzenlemelere yer verilmiş olsa da “*pozitif azınlık hakları oluşturulmamıştır.*” Milletlerarası camiada azınlık haklarını korumaya yönelik kuruluşlara benzer şekilde azınlık meselelerine insan hakları temelinde bakılmıştır.

AB'nin albenisi ve politik bakımdan etkinliği, bilhassa aday ülkelerin “*azınlık hakları korunması*” hakkında düzenlemeler yapmasına neden olmuştur. Fakat aday ülkeler üzerlerindeki faaliyetlerin, üye ülkeler üzerinde bulunmadığına yönelik tenkitler mevcuttur. AB'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine katılımı sağlandığında Avrupa Birliği'nin “*AK sistemine*” entegrasyonunun sağlanacağı belirtilmektedir (Yavuz, 2014: 31-32).

4.4.6.2. Avrupa Birliği'nde Batı Trakya Sorunu

Soğuk Savaş sonrasında AB yalnızca ekonomik işlevin yeterli gelmeyeceğini anlamış ve siyasi birlik için adım atılmıştır. Ekonomik ve siyasi entegrasyonun ilk adımı 1993 yılında Maastricht Antlaşması ile atılmış, 22 Haziran 1993'te Kopenhag Zirvesi'nde Avrupa Birliği'ne üyeliğin ekonomik ve siyasi birliğin koşulları tespit edilmiş ve kabul edilmiştir. 2 Ekim 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması'yla, Maastricht Antlaşması'nda kabul edilmiş olan maddeler geliştirilerek Avrupa Birliği için önemli bir hukuksal düzenleme oluşturulmuştur. Amsterdam Antlaşması, AB'nin temel insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi prensiplere önem vermesi açısından değerlidir. Buna göre, bahsi geçen ilkeler hukuk devletini temel almaktadır. Ayrıca antlaşmada toplumlar arası dayanışma gelenek ve göreneklere saygı duyulması da yer almaktadır (Baysal, 2013: 86).

AB için “*demokrasi ve insan hakları*” oldukça önemlidir. Bu ilkelerin uygulanması bakımında oldukça hassasiyet ve ciddiyet içindedir. Amsterdam Antlaşması'nda getirilen düzenlemeler arasında demokrasi ve insan hakları prensiplerine saygı göstermeyen üye ülkelerin yakından ilişkili oldukları 3. devletler için, “*AB'nin karar alma mekanizmalarına katılımları*” belirli süreler için dondurulabilecektir. Bu nedenle aday devletler mutlak şekilde bu kriterlere uymakla yükümlüdür. AB üyeliği, “*hukuk devleti olmanın kaçınılmaz unsurlarını oluşturan demokrasi, insan hakları ve liberal ekonominin güvencesi haline gelmektedir.*” Yunanistan da nihayet, diktatörlük rejimi sona erdikten sonra, Avrupa Birliği üyesi olabilmıştır. AB'nden gelen desteklerle hızla demokratik yapısını kuvvetlendirmiş ve insan haklarına saygılı olmayı içselleştirmiştir. Yunanistan, hukuk devleti olma yolunda çabalar sarf etmiş ve insan hakları konusunda önemli bir yol kat etmiştir. Ancak, Yunanistan'da halen “*azınlık hakları, ifade özgürlüğü gibi konularda*” bir takım problemler mevcuttur (İKV, 1997: 3-4).

Avrupa Birliği üyesi Yunanistan, henüz azınlık haklarının güvencesinin sağlanması konusunda olması istenen düzeye ulaşamamış, bu konuda yetersiz kalmıştır. Yunanistan, hem Batı Trakya Türk Azınlığına hem de ülkesinde bulunan diğerk azınlıklara yönelik uygulamalarında baskıcı politikalar sürdürmüştür. Bu durum “*AB’nin çok kültürlü yaşam*” biçimine uygun değildir. Eskiden olduğu gibi azınlıklara karşı uygulamalarında çok rahat hareket edemese de halen azınlıklar hakkında olumsuz tutumunu sürdürmektedir. Batı Trakya Türk Azınlığının müftülerinin seçimi, etnik kimliğin inkârı, ifade özgürlüğü, eğitim sorunu, vakıflar meselesi vd. gibi sorunları mevcuttur (Baysal, 2013: 88-91).

Yunanistan’ın Avrupa Birliği üyesi olması Azınlıklar açısından bir şanstır (Mandacı ve Erdoğan, 2001: 127). Mesela, 1990 sonrasında bağımsız adaylar için geçerli olan ülke genelinde % 3’lük seçim barajı getirildiğı zaman, bunun üzerine Dr. Sadık Ahmet Dostluk ve Eşitlik Partisi’ni kurmuş, Batı Trakya davasını Avrupa Parlamentosu’na taşımak istemişti. Dr. Sadık Ahmet: “*Bu parti, milletvekili çıkarmamızın engellenmesinden doğmuştur*” diyordu. Yunan Parlamentosuna baraj nedeniyle milletvekili gönderemeyiz, fakat ilk yapılacak olan seçimde “*Avrupa Parlamentosu’na temsilci gönderebiliriz*” demiştir (Koca, 2012:290).

4.4.7. İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch)

1975 yılında Helsinki Nihai Senedi kabul edildikten sonra, İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün öncüsü olmuştur. Soğuk Savaş şartlarının getirdiğı kutuplaşmanın bir bakıma anlaşma vasıtasını ortadan kaldırılmasına yönelik Senedin açıklanmasından 3 sene sonra, bu örgütün ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Helsinki İzleme (Helsinki Watch) 1978 senesinde kurulmuştur. Kuruluşunun ardından kıtalararasında yayılmaya başlamıştır. Kuruluşun esas amacı, küresel seviyede “*insan hakları savunuculuğu yapmaktır.*” Hedefine ulaşmak için ilk önce 1981 yılında Amerika İzleme kurulmuştur. Daha sonra 1985 yılında Asya İzleme, 1988 senesinde Afrika İzleme Örgütleri kurulmuştur. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 1987 yılında mahkûmlarla alakalı projesini küresel düzeyde gerçekleştirmiştir. 1989 yılında Ortadoğı İzleme Örgütü Londra’da faaliyete geçmiştir. 1992’de Moskova’da bir ofis açılmış ve HRW bir bakıma Soğuk Savaş’ın ardından ortaya çıkan, “*yeni rejimlerdeki insan haklarını izleyen ve raporlar hazırlayan*” hükümetler dışında milletlerarası bir kuruluş olmuştur. Yıllık olarak

çıkartmış oldukları raporlarda ele aldığı devletleri ciddi manada baskı altında tutabilen bir örgüttür. Bilhassa, 1990'ların ilk yıllarından başlayarak, *“kadın ve çocuk haklarının ihlal edilmesine ilişkin”* çok ciddi uyarılarda bulunmuş ve bu doğrultuda hazırladığı raporları milletlerarası camianın gündemine getirmiştir. İnsan Hakları İzleme Örgütü vergi muafiyetine sahip olan bir örgüttür. Milletlerarası HRW organizasyonlarında kuruluşun en üst seviyedeki organı konsey'dir. Konsey 4 Bölgesel Komiteden meydana gelmektedir. 1987 senesinde ilk kez bölgesel komite Kaliforniya'da açılmıştır. Ardından, *“Londra, New York, Kuzey ve Güney Kaliforniya”* Komiteleri oluşturulduktan sonra Konsey kurulmuştur (Hasgüler ve Uludağ, 2012: 463). HRW, 90 civarında devlette, 280 kadar uzmanla faaliyette bulunmaktadır. Örgüt, BM, AB, Afrika Birliği gibi hükümetler arası kuruluşlarla, kurumsal ve mali örgütlerle ilişkiler içindedir (Denk, 2011: 304).

4.4.7.1. Helsinki Watch İnsan Hakları İzleme Komitesi'nin Batı Trakya Raporu

Helsinki Watch İnsan Hakları İzleme Komitesi, 20 Nisan 1992'de Batı Trakya Türkleri hakkında bir rapor hazırlamıştır. Raporda, *“Türk Azınlığın sorunlarında ilerleme kaydedilmesine rağmen esas sorunlar aynen devam etmektedir”* deniyordu ve raporda şu açıklamalara yer veriliyordu:

Helsinki Watch'ın Eğitim konusunda ulaştığı sonuç şöyledir: Yunanistan idaresi Batı Trakya Türk öğrencilerinin 1991-1992 eğitim-öğretim döneminde ders kitapları ve Türkçe derslerini verecek öğretmen gereksinimini çözmemiştir. Ortaokullar için de durum aynıdır. Liselerde az sayıda kontenjan bulunduğundan öğrenciler rekabet içindedir. Yunan öğrenciler için böyle bir durum söz konusu değildir. Bu durum Lozan Barış Antlaşması'na, Yunanistan Anayasası'na (eşitlik ilkesine ters), 1968 yılında Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanmış olan Protokol'e ve Paris Şartı ile AGİK düzenlemelerine aykırıdır.

Arazi İstimlakleri İle İlgili Konudaki Görüşü: Yunan Devleti, öteki Yunan yurttaşlarına göre, Müslüman Türk Azınlıktan daha fazla arazi kamulaştırmaktadır. Burada da ayrımcı uygulamalar göze çarpmaktadır.

Dini Özgürlükler Konusunda Varılan Sonuç: Yunanistan, *“Paris Şartı'na ve AGİK 1991 Cenevre Ulusal Azınlıklar Raporu'na aykırı olarak”* Batı Trakya Türk Azınlığının

dini özgürlüklerini ve “*dini kuruluşlarını idare etme hakkını reddetmiştir.*” İskeçe’de 23 Ağustos 1991 tarihinde “*Müftülük binası önünde barışçıl bir oturma eylemi*” yapılmış ve Batı Trakya Türkleri’nin İskeçe Polisi tarafından korunmadığı tespit edilmiştir.

Vakıflar Konusunda: Lozan Antlaşması’na, “*Uluslararası Azınlık Hakları Bildirisine, Paris Şartı’na ve AGİK 1991 Cenevre Raporu’na aykırı olarak*” Batı Trakya Türkleri’nin kendi öz varlıkları olan vakıfların denetim hakkını kabul etmediği sonucunu gözlemlemiştir.

Vatandaşlıktan Çıkartma Konusunda: Yunanistan, “*taraf olduğu uluslararası antlaşmaları ve kanunları ihlal ederek,*” Batı Trakya Türkleri’ni Yunan yurttaşlığından çıkartmıştır.

Polis Baskısı Sorunu: Son zamanlarda azalmakla birlikte milletlerarası antlaşmalar ve yasalara rağmen Batı Trakya Türkleri üzerinde polis baskısı sürmektedir.

İfade Özgürlüğü Konusu: Batı Trakya Türkleri’nin ulusal kimlikleri Yunanlı idareciler tarafından reddedilmektedir.

İş Yaşamında Ayrımcı Uygulamalar: Lozan Antlaşması AİHS’ne, AGİK düzenlemelerine ters olarak çalışma ve meslek yaşamlarında Türk Azınlığa ayrımcılık söz konusudur. Bu durum milletlerarası antlaşmalarda yasaklanmıştır.

Hizmet Sağlamada Ayrımcı Uygulamalar: “*Kamu hizmetleri alanında*” Batı Trakya Türkleri milletlerarası antlaşmalara aykırı olarak ayrımcı muamele görmektedirler.

Helsinki Watch Raporu’nda yer verilen tavsiyeler: Batı Trakya Türk Azınlığı’nın statüsünde gelişmeler kaydedilmekle birlikte mühim problemler halen sürmektedir. 1990’da olduğu gibi Helsinki Watch, Yunanistan’ın Batı Trakya Türkleri’nin “*insan haklarını korumak üzere ulusal ve uluslararası yükümlülüklerine*” uymalıdır ve bilhassa:

- “*Türk Azınlığın varlığını tanımasını ve kendilerini, okullarını ve birliklerini Türk olarak tanımlamak hakkını da içerir şekilde diğer Yunan vatandaşlarının sahip oldukları sivil ve siyasi hakları Türk Azınlığa (geri) vermesini.*”

- *Türk Azınlığa, vatandaşlıktan çıkarılma tehdidi olmaksızın Yunanistan dışına çıkma ve geri dönme özgürlüğü tanınmasını.*
- *Yakın geçmişte başlatılmış olan eşit haklar uygulamasına devam edilmesini ve bunun garanti altına alınmasını.*
- *Türk Azınlığa ticari ilişkilerde ve memuriyete alınmada eşit fırsatların tanınmasını.*
- *Türk Azınlığa ifade hürriyetinin tanınmasını, Azınlık Basını üzerindeki polis baskısının sona erdirilmesini, radyo, TV, ve Türkiye’den diğer yayınların izlenmesi fırsatının verilmesini.*
- *Türk Azınlığa yönelik ve Yunanistan’ı küçük düşürücü uygulamalardan vazgeçilerek uluslararası antlaşmalara uymasını.*
- *Türk Azınlığa yeni cami yapımı için izin verilmesini.*
- *Müftülerin seçimi ve vakıfların idaresi de dahil, Türk Azınlığa kendi okullarını kontrol etme hakkının, tamir, genişletme ve yeni okul yapımı, ayrıca kendi öğretmenlerini seçme, modern okul kitapları edinme hakkının verilmesini tavsiye eder’’ denmektedir.*

Helsinki Watch Raporu’nda yer verilen insan hakları ihlallerini Amerika Birleşik Devletleri yönetiminin de bildiğini ve yapılan bu ihlalleri kınadığını ve Yunanistan’a yukarıda sözü edilen tavsiyelere uyacağını, Amerika Birleşik Devletleri’nin inandığını belirtmiştir (Helsinki Watch 1992 Raporu, 1992: 1-16).

Helsinki Watch’ın 1998 Raporunda: Batı Trakya’da Azınlık öğrencilerinin nitelikli eğitimden ve nitelikli personelden yoksun olduğu, Türkçe ders ve edebiyat kitapları konusunda sıkıntılar yaşandığı, Türkçe eğitim için davalar açıldığı ve Türk öğretmenlerin çok defa taciz edildiği belirtilmiştir Stephen, 1999: 1-7).

1998 yılında Helsinki İzleme Komitesi ve insan hakları konusunda çalışmalar yürüten diğer kuruluşların ve azınlık önderlerinin baskıları sonucunda Yunan yönetimi nihayet 150 uyruksuz kişiye, bir takım kişisel haklardan yararlanma ve yurt dışına çıkabilme olanağı sağlayan kimlik belgeleri vermiştir. Yunanistan’ın bu şekilde geri adım

atmasının sebebi dış dünyanın baskıları sonucunda olmuştur (Mandacı ve Erdoğan, 2001: 10).

4.4.8. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International –AI)

28.05.1961 tarihinde “*The Observer*’da Peter Benananson” tarafından yayınlanmış olan, “*The Forgotten Prisoners*” (Unutulmuş Mahkûmlar) makalesi ile başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan, Uluslararası Af Örgütü’nün (UAÖ/Amnesty International) günümüzde eriştiği nokta tanınırlık bakımından, kapsama sahası ve etkinliği ile en başta gelen hükümet dışı kuruluşlardan biridir (Denk, 2011: 300).

Makalede tüm dünyada dini inaçları, siyasi görüşleri nedeniyle tutuklanmış insanların özgürlüğüne kavuşturulması için barışçıl çağrıda bulunuyordu. Bu çağrıya ciddi manada yanıtlar gelmeye başlamış ve dünyanın en geniş katılımlı gönüllülerinden oluşan insan hakları örgütü bu şekilde ortaya çıkmıştır (Hasgüler ve Uludağ, 2012: 457). Örgüt, sömürgeleştirilmiş ülkelerin bağımsız olduğu ve Bağlantısızlar Hareketiyle somutlaşarak 3. dünyacıların akımını kuvvetlendirmiş ve öte yandan insan hakları sahasında, milletlerarası seviyede yükselen tartışmalar etrafında var olan ülke sisteminin çeşitli görüş farklılıklarıyla tenkit edildiği bir dönemde kurulmuştur (Denk, 2011: 300).

Örgütün ana amacı, ülkelerin farklı nedenlerle imzalamak durumunda oldukları veya imzalamış bulundukları milletlerarası sözleşmeleri yaşama geçirmeyi sağlamaktır. Ayrıca devletler arasında üst seviyede antlaşmaların kabul edilebilmesi için milletlerarası camiaya baskı yapmaktır. Bunların yanı sıra örgütün çalışma alanları şunlardır (Hasgüler ve Uludağ, 2012: 457).

- “*Kadınların, çocukların, azınlıkların ve yerel halkların hakları,*
- *İşkenceye son verme,*
- *İdam cezasının kaldırılması,*
- *Fikir mahkûmlarının,*
- *Sığınmacıların ve göçmenlerin sorunları ve hakları,*
- *Siyasi suçluların hakları,*
- *İnsan onurunun korunması”* (Denk, 2011: 301).

Bu çalışma alanlarında başarılı olabilmek için Birleşmiş Milletler’le her çeşit işbirliği yapmayı amaçlamıştır. Örgütün prensipleri, milletlerarası STK’larının arasında önemli bir yere sahiptir. Halen 160’ı aşan devlette ve bölgeler içinde destekçileri, aboneleri veya üyeleri bulunan 1 milyonu aşkın insan görev yapmaktadır. 50’den çok devlette şubesi ve 100 civarında devlette 7500’ü aşkın yerel öğrenci, gençlik ve profesyonel gruplar ile çalışmaktadır. 1977’de “*onur kırıcı muamele, şiddet ve işkenceye karşı insan değerini korumak için yapılan çalışmalar*” sebebiyle Nobel Barış Ödülü’nün sahibi olmuştur. Ardından UAÖ, 1978’de BM İnsan Hakları Ödülü’ne layık görülmüştür. BM, ECOSOC (Ekonomik ve Sosyal Konsey), UNESCO (BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) ve AK (Avrupa Konseyi), Parlamentolar Arası Birlik, Amerika Devletleri Örgütü, Afrika Birliği Örgütü’yle resmi ilişkileri mevcuttur. Uluslararası Af Örgütü’nün 3 organı vardır. 1. Uluslararası Konsül, üst seviyede idari organıdır. Konsülü oluşturan üyeler, Uluslararası Yürütme Komitesi üyeleri ve şubelerin temsilcileridir. Bunların görev süreleri iki yıldır. 2. temel organı, Uluslararası Yürütme Komitesi’dir ve seçilmiş milletlerarası üyelerden meydana gelir. Yılda 2 defa toplanmaktadır. Bu Komitenin temel görevi örgütün çalışmalarına önderlik etmek, kordinasyonu ve denetimi sağlamaktır. 3. organı ise Milletlerarası Sekreteryası’dır ve temsilciliğini Genel Sekreter yapmaktadır. Ayrıca bu organın yönetimini, Yürütme Kurulu üstlenmektedir. UAÖ’nün Sekreteryası’nın merkezi Londra’dadır (Hasgüler ve Uludağ, 2012: 457).

4.4.8.1. Uluslararası Af Örgütü ve Mehmet Emin Aga Davası

Mehmet Emin Aga, İskeçe’nin seçilmiş müftüsüdür. “1335-1336 sayılı kararlar aleyhine yapmış olduğu itiraz,” Lamia İstinaf Mahkemesi’nde görüşülmüş ve kendisine verilen 20 aylık hapis cezası 14 aya düşürülmüştür. Ardından, hapis cezası paraya çevrilmiş ve Mehmet Emin Aga serbest bırakılmıştır. Uluslararası Af Örgütü, Yunanistan’a bir mektup göndermiş ve mektupta: “*Mehmet Emin Aga’nın hapse mahkum olması durumunda, kendisini düşünce suçlusu olarak kabul edeceklerini*” belirtmiştir. Ayrıca, Mehmet Emin Aga’nın “*derhal ve koşulsuz serbest bırakılması*” Yunanistan’dan istenmiştir. Açıklamanın devamında, Mehmet Emin Aga’nın İskeçe Müftüsü sıfatıyla imzalamış olduğu İslam Cemaatiyle ilgili dini mesajlar yayınlamasını “*ifade özgürlüğü hakkı olarak*” gördüklerini vurgulamıştır. Ayrıca bu davayla, Uluslararası Af Örgütü olarak yakından ilgilendiklerini belirtmişlerdir. İlaveten,

Yunanistan'ın imzalamış olduğu milletlerarası antlaşmalara atıf yapılarak onun bu hakkının “*garanti altına*” alınmış olduğu hatırlatılmıştır. Uluslararası Sivil ve Siyasi Haklar Antlaşması'nın 19. maddesinin, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Muahedesi'nin 20/1 maddesinde “*herkese kendini ifade etme hakkı tanıdığı*” belirtilmiştir. Mehmet Emin Aga'nın bu hakkını kullandığından dolayı yargılanması durumunda Uluslararası Af Örgütü'nün, Yunanistan'ın ifade özgürlüğünü, milletlerarası antlaşmaların garantisi altında olduğunu hiçe sayarak, uluslararası kanunları ihlal ettiğini kabul edeceğini açıklamıştır (Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, 1998: 1-48).

2001 yılının Haziran'ında, UAÖ tarafından 2000 yılı Raporu yayınlanmıştır. Rapora göre İskeçe'nin seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın ifade, din, vicdan özgürlüğünü barışçı biçimde kullandığı halde yargılandığı belirtilmiştir. Uluslararası Af Örgütü 2002 senesi raporunda, Yunanistan'a da yer vermiştir. Raporda, Mehmet Emin Aga'ya açılmış olan davanın devam ettiği ve onun “*dini bir sıfatı yasadışı kullandığı gerekçesiyle*” 4 ay hapis cezasına çarptırıldığı, yerel Müslüman Türk Azınlık tarafından Müftü seçilmiş olmasına rağmen bu vazifesinin Yunanistan Devleti tarafından tanınmadığını ve onun İskeçe Müftüsü sıfatıyla imzalamış olduğu dini mesajları nedeniyle, “*mahkum edildiği*” belirtilmiştir. UAÖ, 2010 yılının Şubat'ında yayınladığı raporda ise “*Avrupa Komisyonu İnsan Hakları Komiseri Raporu'nda Yunan Mahkemelerinin*” son derece sınırlandırıcı uygulamalar yaptığı ve bir takım azınlık derneklerini kayıt altına almadığı ve İTB'nin (İskeçe Türk Birliği) tasfiye edilmesini emretmesinden duydukları kaygıyı belirtmiştir. Aynı şekilde BM Azınlıklar Bağımsız uzmanı da aynı endişeleri duyduklarını belirtmiştir (İsmail, 2012: 117-118).

4.4.9. ABD Raporlarında Batı Trakya Sorunu

1 Şubat 1991'de Amerika Birleşik Devletleri Dışışleri Bakanlığı'nın senelik insan hakları raporunda, “*Yunanistan'ın vatandaşlık*” kanunu ile ırkçı (ayrımcılık) bir tutum sergileyerek, insanları son derece basit bir idari işlem ile yurttaşlıktan çıkarttığı ve mağdurların temyiz haklarının dahi bulunmadığı belirtilmiştir. Vatandaşlar, 29 Ocak 1990 olayları hasebiyle de suçlanmaktadır. Fanatik Hristiyan gruplar tarafından Batı Trakya Gümölcine'de Türklere ait dükkanlara saldırıp, yağmaladıktan sonra, ortaya çıkan şiddet olayları milletlerarası camianın da dikkatini çekmiştir. Raporda, Batı

Trakya Türk Azınlığının toplumsal ve ekonomik ayrımcılığa maruz kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından 25 Şubat 2009’da ‘‘İnsan Hakları Uygulamaları Ülke Raporları’’ yayınlanmıştır. Yunanistan’la ilgili raporda, genelde, ‘‘insan haklarına saygılı olduğu’’ belirtilmiş; fakat azınlıklarla ilgili olarak, onların etnik kimliklerini ifade edemedikleri, sınırlandırıldıkları vurgulanmıştır. Etnik ayrımcılığa maruz kaldıkları, toplumsal alandan dışlandıkları gibi farklı konularda problemleri olduğu belirtilmiştir. Rapora göre, hukuken dernek kurma hürriyetinin bulunduğu; fakat ‘‘mahkemelerin belirli etnik azınlıklar dahil dernek isimleri’’ hakkında kanuni kısıtlamaların sürdüğü belirtilmiştir. Yunanistan hükümeti, adında ‘‘Türk’’ olan dernekleri yasaklamıştır. 1927’de kurulmuş olan İskeçe Türk Birliği’nin kapatılmasına AİHM’nin verdiği kararda, ‘‘dernek kurma özgürlüğünü ihlal ettiği’’ şeklinde hüküm verildiği hatırlatılmıştır. Benzer olarak, Yunan Hükümetinin AİHM’nin ‘‘Rodop İli Türk Kadınları Kültür Derneği’ni’’ kayda geçirmemesine karşı hüküm verdiği belirtilmiştir. Ayrıca raporda Yunanlı idarecilere 1923 Lozan Antlaşması maddeleri hatırlatılarak ‘‘Türk’’ sözcüğünün kullanılmasını reddeden Yunanistan’ın ‘‘Türk Etnik Azınlığı değil, resmi olarak’’ sadece ‘‘Müslüman Dini Azınlığı tanıdığı’’ belirtilmiştir. Yine raporda, Azınlık mensuplarının etnik kimliklerini serbestçe söyleyemedikleri, kendi kültürlerini sürdürebilmeleri hususunda sıkıntılar yaşadıkları belirtilmiş ve ‘‘Türk’’ sözcüğünü kurum ve kuruluşlarında kullanamadıklarına dikkat çekilmiştir (İsmail, 2012: 116-118).

Bu bölümde, Yunanistan dışındaki Batı Trakya Türkleri ve onların yurt dışında kurdukları derneklerin faaliyetleri incelenmiştir. Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının sorunları, yalnızca Yunanistan ve Avrupa Birliği boyutuyla ele alınacak bir konu değildir. Aynı zamanda daha geniş perspektiften bakılarak uluslararasılaşmış bir sorun olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, insan ve azınlık hakları konularında faaliyette bulunan diğer aktörler (devletler, uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları vb.) ve onların çalışmalarına değinilmiştir. Ayrıca onların Batı Trakya Türklerinin sorunları hakkında hazırladıkları raporlara ve aldıkları kararlara yer verilmiştir. Azınlıklar meselesi bugün tüm dünyada en çok tartışılan konular arasında yer almaktadır.

DEĞERLENDİRME

İnsan hakları düşüncesi, Antik Yunan'dan bu yana gelişen bir süreçtir. Asırlar boyunca, insan hakları düşüncesinde gelişmeler olsa da I. ve II. Dünya Savaşları esnasında pek çok insan hayatını kaybetmiş ve çok büyük acılar yaşanmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan evvel insan hakları meselesi, devletlerarası hukuki düzenlemelere dayanıyor, bu düzenlemeler sadece ülkeler arasındaki hukuksal ilişkileri belirliyordu. Ülkelerin içinde ortaya çıkan insan hakları ihlalleriyle ilgilenmiyor, konu sadece devletlerin iç meseleleri olarak görülüyordu. İnsan hakları, II. Dünya Savaşı'nın Ardından 1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın imzalanmasıyla, küresel ve milletlerarası düzlemde ele alınmaya başlanmış ve ilk önemli adım, 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulüyle atılmıştır. Bu Bildirge, insanlık tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Kişinin bireysel olarak korunması, kendisine sağlanan haklar, özgürlükler, güvenlik, işkencenin ve köleliğin yasaklanması, keyfi tutuklamaları engelleyici maddelere yer verilmesini içeriyordu. Ayrıca kanunlar karşısında herkesin eşit olduğu, düşünce, inanç, vicdan özgürlüğü, özel yaşamın ve mülkiyet hakkının dokunulmazlığı da Bildirgede yer alıyordu. Sosyal, politik ve ekonomik bakımdan insan hakları görüşü, milletlerarası sahada çeşitli boyutlarda günümüze dek devam edegelmiştir. Konuyla ilgili tartışmalar bazen gündemi yoğun bir şekilde meşgul ederken, bazen de gündemin gerisinde kalmış ve milletlerarası sistemde meydana gelen değişimlerden ve oluşumlardan önemli ölçüde etkilenmiştir. Bugüne gelinceye dek insan hakları konusu, birbirini tamamlayan çeşitli sözleşmelerle şekillenmiştir. Konunun bir başka yönü ise azınlıklar meselesidir ki o da insan hakları içinde yer alan, özel bir boyutudur ve birbirinden bağımsız değildir.

Azınlık probleminin ortaya çıkışı, modern manada azınlık olgusunun gelişimi ulus devletlerin ortaya çıkmasına paralel olarak görülmeye başlanmış, 18. yüzyıldan itibaren başlayan, 19. yüzyıl boyunca devam eden ve Avrupa'nın tamamında yayılmaya başlayan milliyetçilik hareketleri, ulus devletlerin kurulmasına yol açmıştır. 19. ve 20. yüzyılda meydana gelen gelişmeler azınlık olgusunun gelişimine ve azınlık problemlerinin doğmasına neden olmuştur. Bunun sebebi ise genellikle milli devletlerin ülke hudutlarının oluşması esnasında, güç rekabeti neticesinde, milli sınırların göz önünde bulundurulmaması ve yeni ortaya çıkan siyasal oluşumların, farklı sosyal

oluşumları ortadan kaldırıp, mütecanis bir yapı oluşturmaya yönelik gayretlerin içinde olmasıyla açıklanabilir.

Ulus devletlerin esas amacı varlıklarını korumak ve devam ettirmektir. Bu nedenle ilk önce kendilerine tehdit olarak algıladıkları unsurları ve güvenliklerini sağlayacak gereksinimlerini tespit etmeye çalışırlar. Milli devletlerin güvenlik konusundaki donanımlarını meydana getiren unsurlar öncelikli olarak bulundukları coğrafyadır ki İbni Haldun'un dediği gibi “*coğrafya kaderdir,*” bu sebeple coğrafi konum önceliklidir, sırasıyla nüfusları, komşularıyla olan ilişkileri, doğal kaynaklarının bulunup bulunmaması, ekonomik durumu, askeri gücü ve teknolojisi, istikrarsız coğrafyalara olan mesafesi gibi unsurlardan oluşur. Bunların tamamı, milli devletlerin varlıklarına yönelik tehditleri doğurabilecek faktörleri ortaya koymaktadır. Bunlarla birlikte, devletin güçlü ya da güçsüz oluşu, tarihsel evresi ve bu süreç içinde yaşamış olduğu problemlerin bulunup bulunmadığı, sınır sorunları, toprak meseleleri gibi çok geniş bir perspektiften dikkate alınacak unsurlardır.

Konu geniş bir yelpazede ele alındığında, ülkede yaşayan yurttaşların bir bölümünün etnik köken, dil, din farklılıklarının olması ve aynı zamanda bunların komşu ülkelerle de aynı soydan geliyor olmaları, dillerinin ve dinlerinin aynı olması ve ötekilerle birleşme veya bağımsızlık talepleri olması gibi azınlık problemleri, tehdin kaynağı olarak görülmektedir. Böyle bir tehdit ögesinin ulus devletlerden oluşan milletlerarası sistemin tümünde, aynı biçimde algılandığı belirtilmelidir. Bu nedenle milletlerarası sistemde azınlıkların tanınması ve onların istekleri doğrultusunda bazı hakların güvencesinin sağlanması, milli devletleri güçsüzleştireceği düşüncesini egemen kılmıştır. Bu düşünceden dolayı azınlık problemlerinin çözülmesi yolunda pozitif yönde adımlar atılmasından sakınılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında liberal görüşlerin tesiriyle milletlerarası sahada, küresel alanda, insan haklarının gelişimiyle ve yapılan düzenlemelerle birlikte azınlık meseleleri de gündemde yer almaya, insan hakları odaklı yaklaşımlarla değerlendirilmeye başlamıştır. Ancak yine de bu süreçte milli devletlerin realist endişeleri öne çıkıyordu. Nihayet, 1990'dan sonraki dönemde ortaya çıkan değişimle beraber, azınlık problemlerinin çözülmesi yolunda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu dönemde, bireysel haklar, kollektif haklar tartışmaları (insan/azınlık hakları) yapılırken, milletlerarası sistemde yaşanan değişimler, küreselleşmenin tesiri,

Orta ve Doğu Avrupa’da ortaya çıkan azınlık problemleri ve yeni çatışmalara sürükleyecek risklerin yüksekliği gibi sebepler, azınlık meselelerinin çözülmesi için zemin hazırlamıştır. 1990’lı yıllardan başlayarak azınlık problemlerini giderme yolunda azınlıklara haklar verilmesi odaklı yaklaşımlar, geliştirilmeye ve bu kapsamda Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, AGİT ve Avrupa Birliği gibi kuruluşlar azınlık haklarıyla ilgili bazı somut adımlar atmaya başlamış ve çeşitli düzenlemelerde bulunmuşlardır. Bu süreçte, milletlerarası sahada meydana getirilmeye çalışılan azınlık rejimi, bunun teorik çerçevesi ve bu sistemle toplumsal, siyasal, ekonomik bütünleşme amaçlanmıştır. Bununla birlikte, azınlıkların tanınması ve bazı haklarının teminat altına alınması, ayrılıkçı eylemlerden uzaklaştırılıp milli devletlerin bütünlüğünün ve birliğinin korunması amaçlanmıştır. Burada esas kaygı, milli devletlerin varlıklarının muhafaza edilmesidir.

Çalışmanın birinci bölümünde, teorik kısımda yer alan bilgiler doğrultusunda sunulan özetin kapsamında varılan sonuca göre, konu güvenlik, insan ve azınlık hakları biçiminde şekillendirilmiştir. Diğer taraftan, teorik çerçeve devletin azınlıklara bakışını realist perspektiften ele alırken, insan ve azınlık hakları açısından ise liberalist yaklaşımla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Yunanistan Devleti’nin sanıldığı gibi homojen bir devlet olmadığı, bünyesinde azınlıklar ve çeşitli etnik topluluklar (Türkler, Arnavutlar, Makedonlar, Ulahlar, Bulgarlar, Yahudiler vd.) bulunduğunu ortaya koyarken, devletin bu etnik gruplara yaklaşımını ele almıştır. Yunanistan, içinde bulundurduğu çeşitli etnik gruplarla birlikte bir ulus devlettir. Yunanistan’ın resmi savı, ülkesinde bulunanların ulusal kimlik açısından homojen bir ırk olduğu iddiasıdır. Yukarıda bahsi geçen grupların Müslüman inancında olanlarını Türkçe konuşan Yunanlı; diğer Hristiyanları da Slavca konuşan Yunanlı gibi adlandırarak onların Yunanlı olduğunu ileri sürmektedir.

En dar anlamıyla, *“bir ülkede veya toplulukta sayıca az olanlar azınlıktır”* AGİT, BM, AK gibi örgütlerin tanımlamalarında birbirine benzeyen ifadeler kullanılmış; ancak hiçbirisinde kesin bir tanımlama yapılmamış, azınlıkların tanımlanması sorunu ortaya çıkmıştır. Fakat bu örgütlerin tanımlamalarında ortak olan, din, dil, soy gibi unsurların varlığıdır. Ülkeler net bir tanımlama konusuna politik yaklaşmakta, sessiz kalmaktadırlar. Bu durumda her devlet kendi çıkarları doğrultusunda tanımlama

yapmaktadır. Yunanistan, Türk Azınlığı Müslüman Azınlık şeklinde tanımlamakta Türk ifadesini kullanmamaktadır. Bu şekilde kullanım, süreç içinde devletin resmi tanımlamasına dönüşmüştür. Çalışmanın üçüncü bölümünde Yunanistan'daki Türk Azınlığa haklar tanıyan hukuksal düzenlemeler dikkate alınarak, Lozan'dan günümüze kadar olan süreç değerlendirilmiş, Türk-Yunan ilişkileri ve Batı Trakya Türkleri'nin problemlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda Batı Trakya'da Türk Azınlığının öncelikli olarak etnik kimliğinin inkarıyla ilgili Lozan Barış Antlaşması'nın 37. maddesinden 45. maddesine dek Gayrimüslim Azınlıklara sağlanan haklardan söz edilmektedir. Antlaşmanın 45. maddesinde, Türkiye'de bulunan Müslüman olmayan Azınlıklara tanınan hakların Yunanistan'daki Müslüman Azınlığa da tanınmış olduğu belirtilmektedir. Yunanistan 45. maddeden hareket ederek ülkesinde Türk Azınlık bulunmadığını, Müslüman Azınlık olduğunu iddia etmektedir. Ancak Yunanistan'ın görmezden geldiği milletlerarası niteliğe sahip bir hukuki metin olan, *“Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme”*’de Türk sözcüğü net bir şekilde vurgulanmaktadır. Bahsi geçen belgede, dini sınıflandırma değil, etnik kimlikler sınıflandırılmış, Türk ve Yunan şeklinde belirtilmiştir.

Türk-Yunan ilişkilerinin seyrine paralel olarak azınlıklar içinde bulundukları olumlu veya olumsuz durumdan etkilenmişlerdir. İlişkilerin genel olarak olumlu yönde seyrettiği 1930’lu yıllarda ve 1950’li yıllarda Azınlık okullarında, derneklerinde ve bölgede halk Türk ifadesini kullanabilmekteydi. Batı Trakya Türkleri, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından 1960’a dek pek huzurlu bir ortam görmemiştir. Hem Türk-Yunan ilişkileri bakımından hem de diğer problemler açısından zor bir dönemdir. 1945-1950 arası dönemde Yunan İç Savaşı’nın kaygı verici ortamı, çetecilerin baskıları, Azınlığı zorluklar içinde yaşamlarını sürdürmeye zorlarken, 1950-1955 dönemi kısa süreli olsa da Batı Trakya Türkleri’nin rahat bir nefes aldığı dönemdir. Sonrasında, Türk-Yunan ilişkileri özellikle Kıbrıs’la ilgili olumsuz bir süreçten geçiyordu, ortam son derece gergindi. Tam bu dönemde, Türkiye’de 6-7 Eylül olayları çıkmış, İstanbul Rumları aleyhinde gelişen olumsuz durum, Batı Trakya Türkleri için yaşam koşullarını daha da ağırlaştırmıştır. 1960’tan sonraki iki üç yıllık dönem normalleşme dönemi değildi. Ancak çok geçmeden yeniden iki NATO üyesi ülke, Kıbrıs’tan kaynaklanan sorunlar nedeniyle krizli döneme girmişti. Yaşanan tüm bu olumsuzluklar, Batı Trakya Türkleri’ni doğrudan etkilemiş, daha da zorlu bir sürece girilmişti. 1960’larda başlayan ve 1970’li

yıllarda daha da ağırlaşan Yunanistan'ın baskıcı uygulamaları ve izlediği sindirme politikaları yoğun Türk göçüne neden olmuştur. İnsanlar, asırlardır yaşadıkları topraklardan siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel, sebeplerle ağır baskılardan bunalmış, bunların bir kısmı Türkiye'ye, önemli bir kısmı Almanya'ya, diğer Avrupa ülkelerine ve Avustralya'ya göç etmiştir. 1974 Kıbrıs Barış Harekatının yaşandığı, Türk-Yunan ilişkilerinin koptuğu dönemde, Batı Trakya Türkleri'nin sorunları artarak sürmüştür. Bu, şunu göstermektedir ki ikili ilişkiler ne zaman bozulmuşsa, Azınlığın sorunları o zaman daha da çok artmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde, Batı Trakya'dan çeşitli ülkelere göç eden Türkler'in Yunanistan dışında kurmuş oldukları sivil toplum örgütlerine ve bunların faaliyetlerine yer verilmiştir. Ayrıca insan hakları ve azınlıklar konusunda uluslararası örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve özelde de bu kuruluşların Batı Trakya Türk Azınlığıyla ilgili zaman zaman yaptıkları çalışmalara yer verilmiştir.

Yunanistan, 1981'de Avrupa Birliği üyesi olmuş, bu sayede demokrasisini geliştirme olanağı bulmuştur. Fakat, kimi zaman ortaya çıkan Yunan milliyetçiliği ve Kilisenin de Yunan toplumu üzerindeki etkisi, demokrasinin önünü kesiyordu. Bu süreçte, Azınlığın sorunları devam ediyor, günden güne karmaşıklaşıyordu. Batı Trakya Türkleri, Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkede yaşamının kendilerine sağladığı olanakların farkına varmaya başlamıştı. 1980'li yılların sonunda artan baskılardan bunalan Azınlık, Dr. Sadık Ahmet liderliğinde birlikte hareket ederek, hak arama mücadelesini başlatmıştı. Yurt dışındaki Batı Trakya Türk Dernekleri ve Batı Trakya Türk Federasyonun önemli çalışmaları olmuş, Batı Trakya davasının yurt dışındaki ayağını oluşturmuştur. Onlar vasıtasıyla, Batı Trakya Türkleri'nin sorunları uluslararası platformlarda duyulmaya başlanmıştır. Bugün, Batı Trakya Türk Azınlığı eski yıllara göre daha iyi koşullarda yaşamını sürdürüyorsa, yurt dışındaki bu örgütlenmelerin bunda önemli bir payı vardır. Neticede devlet ve azınlıklar arasındaki sorunların çözümü çok boyutlu ve geniş kapsamlıdır. Devlet, vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları bir araya gelerek sorunlara çözüm aranmalıdır. Çözüm yolları hukuki, sosyal, politik, ekonomik, dini, psikolojik olarak çok yönlüdür. Problemlere çözüm aranırken, bunun bölgesel ve uluslararası boyutu, yapısal düzenlemeler, ifadelerdeki değişiklikler, kültürel yönüyle beraber ele alınmalıdır.

SONUÇ

Günümüzde halen, Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlığı'nın çeşitli sorunları mevcuttur. Azınlığın etnik kimliği resmi ve hukuki olarak tanınmamaktadır. 20 Kasım 1987 tarihinde, Yunan Yargıtayı, aldığı bir kararla ‘‘Türk’’ ifadesinin resmi kullanımını yasaklamıştır. Böyle bir uygulamanın olması, hem insan hakları, hem de ikili ve çok taraflı antlaşmaların ihlalidir. Batı Trakya'da Türk Azınlık, kendi aralarında dayanışmayı sağlamak karşılaştıkları sorunlarla, birlikte mücadele edip, çözüm bulmak için mesleki, kültürel ve dini nitelikte olan birlikler ve dernekler kurmuştur. Bu derneklerin/birliklerin adında, Türk sözcüğü geçiyorsa, 1980 sonrasında günümüze kurulmasına izin verilmemiş, Türk ifadesi olan derneklerin tabelaları indirilmiş ya da kapatılmıştır. Batı Trakya'da, bu toplumsal örgütlenmeler Azınlığın bilinçlenmesini sağlamakta çok önemli bir rol oynamaktadır. Yunanistan, bu örgütlenmeleri tehdit olarak algıladığından, kapatılmaları yönünde kararlar almaktadır.

1980'lerin sonlarında Yunan İdaresi, Batı Trakya'daki Türk Azınlığı yok saymaya başlamış, Türk sözcüğünü kullanmaya yasak getirmişti. Yasağı ihlal edenler, işyerlerindeki tabelalarında Türk sözcüğü olanlar, mahkemelere verilmiş, hapse atılmışlardır. Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif 25-26 Ocak 1990 tarihinde ‘‘Türk’’ olduklarını söyledikleri için hapis cezası almışlardır. (Dr. Sadık Ahmet, 18 Haziran 1989'da Milletvekili seçilmişti. 5 Kasım 1989'da erken seçime gidilmiş, Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in adaylığı müracaat formlarını eksik doldurdıkları gerekçesiyle, geçersiz sayılmıştı). Siyasi haklardan yararlanma konusunda bugün Yunan Parlamentosu'nda, 2015 Eylül'ünde yapılan erken genel seçimin sonucunda, 300 üyeli mecliste, Yunan partilerinden 4 Türk milletvekili bulunmaktadır. 1990 yılında Müslüman Türk Azınlığın, bağımsız olarak, milletvekili seçilmelerine engel olmak amacıyla, ülke genelinde % 3'lük seçim barajı getirilmiştir.

Batı Trakya Türk Azınlığı'na ait olan arazilerin, istimlak edilmesine ise Lozan Antlaşması'ndan sonra başlanmıştır. Devlet, çeşitli bahaneler öne sürerek, sürekli olarak, arazileri Azınlığın elinden almaya çalışmıştır. Arazilerin birleştirilmesi (anadasmos), süreç içinde parçalanmış ve ekonomik olmaktan çıkmış arazilerin birleştirilerek, yeniden dağıtılması amacıyla çıkartılmış olan, özel bir kanunla uygulanmıştır. Ayrıca, askeriye, üniversite, fabrika, hapishane, yol vb. gerekçelerle

Türklere ait olan onbinlerce dönüm toprak, değerinin çok altında bedellerle kimi zaman da bedelsiz olarak Azınlığın elinden alınmıştır. 1923 yılında % 80-85'lerde olduğu belirtilen Türklere ait toprakların, 1980'li yıllarda % 25-30 lara indiği günümüzde daha da azaldığı belirtilmektedir. 27 Ağustos 1953 tarihinden 2536 sayılı kanunla, Yunanistan'dan göç etmiş olanların mülklerine devlet el koymuştu. 1967 yılından sonra, Türkler gayrimenkul edinmemekte, bir Türk diğer Türk'ten veya bir Rum'dan gayrimenkul satın aldığı anda bunun resmi işlemleri yapılmamakta, senet dahi verilmemektedir. Ancak bir Türk bir Rum'a satış yaptığı zaman resmi işlemler derhal yapılmakta, bunun yanı sıra, Türkler'in mallarını satın almaları için devlet Rum asıllı vatandaşlarına rahatça krediler sağlamaktaydı. Burada amaç, Azınlığın toprağını ele geçirip, onları mülkiyet haklarından mahrum bırakmaktır. 1967'den sonra 1990 sonlarına dek Türk Azınlığa yeni inşaat yapma ve eski yapılarını tadilat için izin verilmemiştir. Bu konuda hiçbir esneklik gösterilmemiş, yeni evlenecek olanların bahçelerinde ya da kendi binasının üzerinde, bir oda dahi yapmalarına müsaade edilmemiştir. Yıkılan bir duvar ya da akan çatının onarımı yapılamamış, izinsiz bir şekilde yapılanlar varsa, bunlara da cezalar kesilmiştir. Nihayet, 1996 yılında Türkler'e ait olan; camilerin, konutların onarımı ve yeni konut yapma izinleri verilmeye başlanmıştır.

Müftülüklerle ilgili problemler, 1985 senesinde Gümölcine Müftüsü olan, Hafız Hüseyin Mustafa Efendinin, yaşamını yitirmesiyle başlamıştır. Yunan yönetimi, müftü yerine önce müftü naibi atamış, daha sonra ise 1990 yılında ilk başta naip olarak görevlendirmiş olduğu kişiyi, müftü olarak atamıştır. Bu şekilde, müftülük sorunu ortaya çıkmış, bu sorun halen çözümlenememiştir. Atanmış müftülerle seçilmiş müftüler olarak, iki başlı bir yapı oluşmuştur. Müftülük sorunu, inançların serbestliği bakımından evrensel insan hakları ilkeleriyle bağdaşmayan, gerek Lozan Antlaşması gerekse diğer ikili antlaşmalar ve milletlerarası sözleşmelerin ihlal edildiği bir konudur. Bu konudaki sıkıntılar antlaşmalara uygun şekilde, Azınlığın istekleri doğrultusunda çözümlenmelidir. 2345/1920 sayılı Müftülük Yasasının, kurulmasını öngördüğü Baş müftülük, hiçbir zaman kurulmamıştır. Bu makam, İstanbul'da bulunan Patrikane'deki Başpiskopasa, denk düşmektedir. (Müftüler ise despotlar ve metropolitlerle eş değerdedir).

Eğitim konusunda ciddi anlamda sıkıntılar mevcuttur ve ivedilikle çözülmesi gereken problemlerin başında gelmektedir. Batı Trakya Türkleri'nin uluslararası antlaşmalara göre eğitimi özerktir. Ancak bu özerklik hakları sonlandırılmış, eğitim bugün çıkartılan yasalar ve yapılan düzenlemelerle önemli ölçüde Yunanistan'ın denetimine geçmiştir. Okul öncesinden, üniversiteye dek eğitimde çeşitli sorunlar mevcuttur. Azınlık okulları, nitelikli eğitimden yoksundur. Buradaki en temel problem, Yunanlı idarecilerin, Türk Azınlık'la herhangi bir iletişime geçmeden tek yanlı kararlar almaya çalışmasından kaynaklanmaktadır. 1978 senesinde çıkartılan bir kararname ile Azınlık okullarındaki Türkçe derslerin ve dersliklerin sayıları azaltılmıştır.

Vatandaşlık Kanunun 19. maddesinin (1955-1998) kaldırılmış olması önemli bir adımdır. Bu kanuna göre, *“Yunan kökenli olmayan bir kişinin geri dönme niyeti olmadan Yunanistan'ı terk etmesi halinde, Yunan vatandaşlığını yitirdiği ilan edilebilir”* denmektedir. Bu madde kapsamında, vatandaşlıktan çıkartılmış olanların/uyruksuzların mağduriyetleri devam etmektedir. Bunların yeniden vatandaşlığa alınması için gerekli olan, hukuki ve idari düzenlemelerin yapılması sağlanmalıdır.

Vakıflar konusu halen çözümlenememiştir. Azınlığın elinden haksız şekilde alınmış vakıfların iadesi gereklidir ve haksız şekilde elden çıkartılmasına müsaade edilmemelidir. Batı Trakya Türkleri'nin yaşamlarında, vakıfların çok önemli bir yeri vardır. Çünkü, okulların ve ibadethanelerin ayakta kalabilmesi, vakıf gelirleriyle mümkün olabilmektedir. Okulların idaresi, camilerin ve okulların tadilatı, mezarlıkların bakımı ve buna benzer hizmetler vakıf gelirlerinden karşılanmaktadır. Bu sebeptendir ki vakıflar, dinsel ve sosyal yaşamın hayat kaynaklarıdır.

Basın ve ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar ve ayrımcı uygulamalar halen devam etmektedir. Sorunların çözümü için, AB mevzuatıyla örtüşen azınlık politikaları yürütülmelidir. İstihdam konusunda, kamuda Azınlıkların işe alınmalarında ayrımcı uygulamalar sürmekte, hakim, savcı gibi mesleklere alınmalarına müsaade edilmemektedir. Ekonomik alanda gerek kamuda gerek diğer alanlarda baskıcı ve ayrımcı uygulamalar kaldırılmalıdır. Batı Trakya Bölgesi Yunanistan'ın en az gelişmiş bölgelerindendir. Türk Azınlık, ağırlıklı olarak geçimini tarımdan sağlamaktadır.

Batı Trakya Bölgesi'nde Bulgaristan sınırına yakın olan yerlerde bölgenin kuzey kesiminden “*Komünist sızmasını*” engellemek amacıyla 1953 yılında, “*Yasak Bölge*” uygulaması getirilmiş, bölgede yaşayan Müslüman Türk Azınlığı, adeta tecrit edilmişti. Aynı bölgenin paralel kesiminde yer alan Hristiyan köyleri böyle bir uygulamaya tabi olmamıştı. Asıl amaç, burada yaşayan ve büyük bölümü kendini Türk olarak kabul eden Pomakların diğer Türklerle olan yakınlaşmasına engel olmaktır. Bu bölgeye giriş ve çıkışlar özel izinle yapılmaktaydı. Gece 24.00’den başlayıp sabah 8.00’de bölge tamamıyla kapatılmaktaydı. Bölgede 120 köy bulunuyor ve 40.000 Türk yaşıyordu. Seyahat özgürlükleri kısıtlı olan bu insanların, bu uygulamayla göç etmeleri hedeflenmişti. Bu kesimde yaşayanlar temel haklardan yararlanamamışlardı (Serbest dolaşım, eğitim, örgütlenme hakkı, siyasi haklar gibi). Yasak bölge uygulaması 1995 yılında kaldırıldı.

Batı Trakya Türk Azınlığı’nın sorunları burada genel olarak ortaya konmuştur. Yunanistan, Lozan Antlaşması ve onun öncesinde yapılmış olan, taraf olduğu antlaşmaların yükümlülüklerini yerine getirmeli, Azınlığın haklarını iade etmelidir. Bir AB üyesi olarak Yunanistan, Avrupa Birliği’nin temel değerleri olan hukukun üstünlüğüne, demokrasi, insan ve azınlık haklarına saygı göstermelidir. Ülkesinde bulunan Azınlıkların etnik kimliklerine ve kültürlerine hoş görüyle yaklaştığında, onları ülkesinin zenginlikleri olarak gördüğünde ve problemlerin çözümünde birlikte hareket edilmesi durumunda, daha huzurlu bir ortamda, birlik beraberlik içinde yaşamak herkesin faydasına olacaktır.

Avrupa Birliği’ne gelince, Türkiye gibi AB’ye aday ülkeler söz konusu olduğunda demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan ve azınlık hakları öne sürülmekte, uyum yasaları hatırlatılmakta ve normalleşme istenmektedir. Bu konuda son derece hassasiyet göstermektedir. Ancak kendisinden beklenen, aynı hassasiyetleri hak ihlalleri söz konusu olduğunda, Birliğin üyesi olan örneğin, Yunanistan’a da göstermesi ve azınlıklar konusunda normalleşmeye gitmesi için, gerekli hatırlatmaları yerinde ve zamanında yapmasıdır. AB, önce kendi içine dönüp bir bakmalıdır. Kendi üye devletleri içinde azınlık ve insan hakları ihlallerini de görmeli ve artık çifte standartlı yaklaşımlardan vazgeçmelidir. Yunanistan’la olan ilişkilerine bakıldığında, bu ülkeyi daima koruyan kollayan görüntüsü vermektedir. 1990’lı yıllarda Türkiye’nin üyeliği söz

konusu edildiğinde Maastricht ekonomik kriterlerini (01.11.1993) sağlaması istenirdi. Yunanistan (1981’de üye oldu), bugün bile bunları sağlayamamakta, içine düştüğü ekonomik krizden kurtarılması için desteklenmektedir. Kriterleri sağlamak tabii aday ülkelerden istenir, üye ülkelerden değil. Daha sonraki süreçte Türkiye’nin üyeliği konusu gündeme geldiğinde, Kopenhag siyasi kriterleri (22.06.1993) hatırlatılmaya başlanmış uyum yasaları gündeme getirilmiştir. Sizin insan ve azınlık hakları sorunuz var, daha fazla demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi konular ileri sürülmüştür. Evet, Türkiye’nin halletmesi gereken insan hakları sorunları vardır. Bunlar Türkiye’nin iç meseleleridir ve kendi ülkesinin iyiliği için, dışarıdan bir dayatmaya gerek duyulmadan, bu sorunları kendisi çözmelidir. Azınlık sorunları üye Yunanistan’da bugün hala devam etmektedir. Batı Trakya’da Türklerin maruz kaldığı etnik kimlik sorununu, İstanbul Rumları hiçbir zaman yaşamamıştır. Onların vakıf malları iade edilirken; Batı Trakya Türkleri’nin vakıflarının önemli bir bölümüne haksız bir şekilde el konulmuştur.

Yine Türkiye’ye sizin Ege ve Kıbrıs sorunlarınız var çözün de gelin denmektedir. Peki bu sorunlar, sadece Türkiye’nin sorunları mıdır? Yunanistan ve Avrupa Birliği bu sorunların bir parçası değil midir? Örneğin AET’nin kurucu Antlaşması olan Roma Antlaşması’nın 237. maddesinde, “*Her Avrupa Devleti Topluluğa başvurabilir*” denmektedir. Yani, Avrupa anakarasında olmak ya da Avrupa’da toprağı bulunmak koşulu vardır. Kıbrıs bu koşulu sağlıyor mu? Sağlamıyor, AB burada kendi kurucu antlaşmasını, kendisi ihlal etmiştir. Sadece ihlaller, bununla da kalmamaktadır. Kıbrıs gibi sorunlu bir adayı, 1959-1960 Zürih ve Londra Antlaşmaları’nı da ihlal ederek içine almıştır. Bu Antlaşmalara göre Türkiye ve Yunanistan’ın aynı anda üye olmadığı bir milletlerarası kuruluşa Kıbrıs hiçbir şekilde üye olamaz koşulu vardır. Bu koşul göz ardı edilerek, Garanti Antlaşmaları da ihlal edilmiştir. Bu durumda, Yunanistan kayırlan bir ülke pozisyonundadır ve bunun bilincindedir. Böyle bir ortamda, Türkiye’in Kıbrıs’ı devlet olarak tanınması istenmektedir. Bu şekilde ne Kıbrıs Sorunu ne Ege sorunları çözülebilir. Kıbrıs’la ilgili ne zaman sorunlar yaşansa, bunun Batı Trakya Azınlığı üzerinde olumsuz yansımaları gözlemlenmektedir.

Yunanistan, tarihsel yayılmacılığı olan, Megali İdea’dan vazgeçmemiş, fırsat buldukça topraklarını Türkiye aleyhine genişletme yoluna gitmiştir. 2004 yılından beri Yunanistan 18 Türk adasını işgal etmiş, Lozan Antlaşması’na aykırı bir şekilde

(adaların silahsızlandırılması), adalara asker sevkiyatı yapmış ve silah yığmıştır. Bu hiçbir şekilde, iyi komşuluk ilişkileriyle bağdaşmamakta, üstelik de her geçen gün, kışkırtıcı söylemler içinde ortamı germektedir. Avrupa Birliği bütün bunları görmezden gelmekte, Yunanistan'a sessiz kalmakta ve onu desteklemektedir. Bu tür sorunların devam etmesi, Azınlık sorunlarının çözülmesini de güçleştirmektedir. Hem Yunanistan hem de Avrupa Birliği hukuk dışına çıkan uygulamalardan sakınmalı sorunun değil çözümün parçası olmalıdır.

Uluslararası hukukta, insan ve azınlık hakları konularında pek çok düzenleme bulunmaktadır. Yunanistan, insan ve azınlık hakları ihlallerine hem Avrupa Birliği mevzuatına hem de diğer uluslararası sözleşmelere ters olan uygulamalar içindedir. Bu konu artık Yunanistan ve Avrupa Birliği sınırlarını aşmış daha geniş ölçüde uluslararasılaşmıştır. Hak arama mücadelesi uluslararası mahkemelere taşınmış, çeşitli uluslararası kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin de çalışmalarına ve raporlarına konu olmuştur. Türk kimliğinin inkar edilmesi insan ve azınlık hakları ile ilgili sözleşmelerin de ihlalidir. Tüm bu ihlaller, uluslararası hukuk ihlalleri, Avrupa Birliği üyesi bir devlet tarafından yapılmaktadır. Bu sorunlar insan hakları hukukuna ve uluslararası antlaşmalarla sağlanmış azınlık haklarına uygun şekilde çözülmemelidir.

Türkiye'nin Yunanistan'la ilişkilerinde, Azınlıklar konusu Kıbrıs ve Ege sorunlarının gerisinde kalmaktadır. Son günlerde bu iki mesele ciddi anlamda iki ülke arasında yeniden tırmanmaya başlamıştır. İkili ilişkilerin kötüye gitmesi iki tarafın da yararına değildir. İlişkilerin bu şekilde gerginleşmeye başladığı durumlarda, Batı Trakya'da Azınlıklar sancılı bir ortamın içine sürüklenmektedir. Her iki ülke de anlaşmazlıklara barışçıl yollarla çözüm aramalı, karşılıklı söz düelloları yerine, diyalog içinde olunmalıdır. Bu coğrafyada yaşamakta olan, en yakın iki komşu devlet olarak, dostane ilişkiler geliştirilmesi her iki tarafın da kazancına olacaktır. Azınlıklar meselesine, Türkiye daha fazla ilgi göstermelidir. Yeri ve zamanı geldiğinde, onlara uluslararası antlaşmalarla verilmiş olan haklarının iade edilmesi için, uluslararası platformlarda daha aktif rol oynamalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ACAR, G. Derya, (2017). “Türk Sinemasında Nüfus Mübadelesi, Beyaz Perdeye Yansıyanlar, Uluslararası Mübadele Sempozyumu ve Mübadelenin 94. Yılı Anma Etkinlikleri, Lozan Mübadelesi Yeni Hayat Mücadelesi (ed.) Kemal Arı, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Yayını, Tekirdağ.
- AÇIKMEŞE, A. Sinem, (2011). “Realist Güvenlik Çalışmaları,” Strateji ve Güvenlik, (ed.) Mustafa Aydın ve Ahmet H. Atalay, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2423, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1407, Eskişehir.
- AĞANOĞLU, Yıldırım, (2012). “Osmanlı’dan Cumhuriyete Balkanların Makus Talihi: Göç,” İz Yayıncılık, İstanbul.
- AHMAD, Feroz, (2016). “İttihat ve Terakki: 1908-1914” 10. Baskı, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- AKDOĞAN, Muzaffer, (2013). “Avrupa Konseyi,” Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları, (ed.) Ercüment Tezcan, Hayat Yayınları, İstanbul.
- AKGÖNÜL, Samim, (2011). “Azınlık: Türk Bağlamında Azınlık Kavramına Çapraz Bakışlar,” BGST Yayınları, İstanbul.
- AKINCI, Turan, (2017). “Selanik,” 1. Baskı, Belge Yayınları, İstanbul.
- AKTOPRAK, Elçin, (2011). “Bölgesel Uluslararası Örgütler II: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı,” Uluslararası Örgütler, (ed.) Çınar Özen ve Özgür Tonus, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- AKGÜL, Fulya, (2014). “Uluslararası İlişkilerde Liberal Yaklaşımlar,” Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar, (ed.) Mehmet Şahin, Osman, Şen, 1. Baskı, Kripto Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- ALİOĞLU, Cafer, (1988). “Batı Trakya Davası’nın Avrupa Cephesi 1982-1994,” Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu Kurucusu ve Eski Genel Başkanı, Yayınevi yok, Şehir yok.
- AKŞİN, Sina, (2009). “Kısa Türkiye Tarihi,” 8. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- AKYEŞİLMEN, Nezir, (2013). “Barışı Konuşmak,” Barışı Konuşmak: Teoride ve Pratikte Çatışma Yönetimi, (ed.) Nezir Akyeşilmen, ODTÜ Yayıncılık, Ankara.
- ARI, Tayyar, (2004). “Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği,” 3. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul.

- ARI, Tayyar, (2013). “Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika,” 10. Baskı, MKM Yayıncılık, Bursa.
- ARMAOĞLU, Fahir, (2012). “20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995,” 18. Baskı, Alkım Kitabevi, İstanbul.
- ARIBOĞAN, Ü. Deniz, AYMAN, Gülden ve DEDEOĞLU, Beril, (2000). “Uluslararası İlişkiler Sözlüğü,” (ed.) Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul.
- ASHMEAD, E. BARTLETT, (2012). “Türklerin Rumeli’ye Vedası,” (çev.) Görkem Şengün ve H. Büşra Yavuz, İz Yayıncılık, İstanbul.
- ATABAY, Mithat, (2012). “İmparatorluktan Ulus Devletlere Türkiye ve Balkanlar,” Paradigma Akademi, İstanbul.
- ATATÜRK, M. Kemal, (2010). “Gençler İçin Fotoğraflarla Nutuk,” 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- ATATÜRK, M. Kemal, (2012). “Atatürk’ün Bütün Eserleri: 1932-1934,” Cilt No: 26, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- ATEŞ, Davut, (2013). “Uluslararası Politika: Dünyayı Anlamak ve Anlatmak,” 1. Baskı Dora Basım-Yayım Ltd. Şti., Bursa.
- AYDEMİR, S. Şevket, (2008). “Tek Adam,” 24. Baskı, Remzi Kitabevi, Cilt: III. İstanbul.
- BABALI, Tuncay, (2014). “2000’lerde Türkiye Yunanistan İlişkileri ve Türk Azınlığın Durumu: Gelmeyen Bahar,” Türk Yunan İlişkileri Üzerine Makaleler. Dağlar Dağlar Viran Dağlar, (ed.) Yeliz Okay, 1. Baskı, Doğu Kitabevi.
- BALCI, Ali, (2013). “Türkiye Dış Politikası: İlkeler, Aktörler, Uygulamalar,” Etkileşim Yayınları, İstanbul.
- BALTALI, İbrahim, (2006). “29 Ocaklar ve Perde Arkası,” Rodop Rüzgarı Yayınları, Gümüllüne.
- BATUR, Nur, (2004). “Yürüdüm Yürekten Gülerekten: Atina’da Bir Türk, Bir Gazeteci, Bir Kadın,” 1. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul.
- BAYAR, Celal, (1997). “Ben de Yazdım: Milli Mücadeleye Gidiş,” Sabah Kitapları, Cilt: 4, İstanbul.
- BERKES, Niyazi, (2012). “Türkiye’de Çağdaşlaşma,” 18. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- BERKTAY, Fatmagül, (2012). “Liberalizm,” 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, (der.) Birsan, Örs, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- BIÇAKÇI, İsmail, (2003). “Yunanistan’da Türk Mimari Eserleri,” İSAR Vakfı Yayınları, İstanbul.
- BİLSEL, M. Cemil, (T.Y.). “Lozan,” II. Cilt, Sosyal Yayınları, İstanbul.
- BİRECİKLİ, B. İhsan, (2013). “Balkanlarda Unutulmuş Bir Halk: Ulahların Kısa Tarihi,” Türk Tarihinde Balkanlar, (ed.) Zeynep İskefiyeli, Bilal, M. Çelik ve Serkan, Yazıcı, T.C. Sakarya Üniversitesi Balkan Araştırmaları ve Araştırma Merkezi Yayınları, Cilt: 2, No: 2, Sakarya.
- BURCHILL, Scott, (2013). “Liberalizm,” Uluslararası İlişkiler Teorileri, Scott, LIMKLATER, Andrew ve diğ., (çev.) Ali, Aslan ve Ali, M. Ağca, 2. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul.
- CANATAN, Kadir, (2013). “Avrupa’da Ulusal Azınlıklar: Hollanda-Friesland Örneği,” 1. Baskı, Yarı Yayınları, İstanbul.
- CHALPHAM, Andrew, (2010). “İnsan Hakları,” (çev.) Hakan Gür, 1. Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- CEYHAN, Ayşe, (1991). “Avrupa Topluluğu Terimleri Sözlüğü,” Afa Yayınları, İstanbul.
- CEVİZOĞLU, Hulki, (2007). “İşgal ve Direniş: 19 Mayıs ve Bugün,” 3. Baskı, Ceviz Kabuğu Yayınları, Ankara.
- COŞKUN, B. Bezen ve EDİĞ, H. Hakan, (2012). “Uluslararası Örgütler ve Dış Politika: Türkiye’nin Uluslararası Örgütlerde Artan Görünürlülüğü,” DışPolitika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği (ed.) Ertan Efegil ve Mehmet Seyfettin Erol, Barış Platin Yayınları, Ankara
- ÇAKMAK, Fevzi, (2011). “Batı Rumeli’yi Nasıl Kaybettik? Garbi Rumeli’nin Sureti Ziyai ve Balkan Harbi’nde Garp Cephesi,” (ed.) Özlem Çekmece, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- ÇAM, Esat, (1998). “Siyaset Bilimine Giriş,” 5. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- ÇAVUŞOĞLU, Halim, (2007). “Yunan Vatandaş(sız)lık Kanunları: (3370/1955 ve 3284/2004),” Yayınevi Belirtilmemiş, Ankara.
- ÇAYHAN, Esra ve Nurşin, A. Güney, (1996). “Avrupa’da Yeni Güvenlik Arayışları NATO-AB-Türkiye,” AFA Yayınları, İstanbul.
- ÇEÇEN, Anıl, (2014). “Türk Devletleri,” 5. Baskı, Togan Yayıncılık, İstanbul.
- ÇİÇEKÇİ, Ceyhan, (2012). “Uluslararası Güvenlik Çalışmaları: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı,” Kriter Yayınları, İstanbul.
- ÇÜÇEN, A. Kadir, (2011). “İnsan Hakları,” MKM Yayıncılık, Bursa.

- DAVİES, Norman, (2011). “Avrupa Tarihi: Doğu’dan Batı’ya Buz Çağı’ndan Soğuk Savaş’a Urallar’dan Cebelitarık’a Avrupa’nın Panoraması,” (çev.) Burcu Çığman, Elif Topçugil, Kudret Emiroğlu ve Suat Kaya, 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- DEMİR, Şakir, (2011), “Atatürk Döneminde Türkiye’nin Balkan Politikası,” Balkan Studies: History Literature, (ed.) İsmail Mangaltepe, Reshat Qahili, Fatih Sancaktar ve Diğ..., Cilt, No: II, Published By Cyril and Methodius University, Skopje.
- DENK, Erdem, (2011). “Hükümet-Dışı Uluslararası Örgütler,” Uluslararası Örgütler (ed.) Çınar Özen ve Özgür Tonus, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- DENKTAŞ, R. Rauf, (2004). “Kıbrıs Girit Olmasın,” 1. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- DOYLE, W. Michael, (2013). “Liberalizm ve Dünya Siyaseti,” Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler, (ed.) Spykman. J. Nicholas, Kissinger, A. Henry, Hoffmann, H. Stanley ve diğ...(haz.) Esra Diri, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- ERDOĞAN, Mustafa, (2015). “İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku,” 4. Baskı, Orion Kitabevi, Ankara.
- EFEGİL, Ertan, (2014). “Devlet İçi Çatışmalar ve Çatışma Yönetimi,” Yayınlanmamış Ders Notu, Sakarya.
- EFEGİL, Ertan, (2014). “Uluslararası İlişkilerde, Bilimsel Düşünme ve Teorik Yaklaşımlar,” Yayınlanmamış Ders Notu, Sakarya.
- EREN, Halit, (1997). “Batı Trakya Türkleri,” Rebel Basım LTD. Şirketi, İstanbul.
- ERSOY, Eyüp, (2014). “Realizm,” Uluslararası İlişkiler Teorileri, (der.) Gözen, Ramazan, İletişim Yayınları, İstanbul.
- GİRİTLİ, İsmet ve UCUZSATAR, U. Necati, (2006). “Türk Devrim Tarihi ve Atatürkçü Düşünce,” 2. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- GÖNLÜBOL, Mehmet, (2014). “Uluslararası Politika,” 6. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- GÖRGÜLÜ, İsmet, (2014). “On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922: Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi, 2. Baskı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜNDÜZ, Aslan, (1998). “Milletlerarası Hukuk: Temel Belgeler Örnek Kararlar,” 3. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. , İstanbul.
- GÜVENÇ, Sefer, (2010). “Mübadele Öncesi ve Sonrası Eski ve Yeni Adları İle Kuzey Yunanistan Yer Adları Atlası,” Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul.

- GÜVENÇ, Sefer, (2013). “Hasretin İki Yakası: Mübadil Aile Öyküleri,” Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul.
- HABİPOĞLU, Halit, (200). “Avrupa,” Tarihe Bir Not, Necmettin Hüseyin, (der). Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Yayını, İstanbul.
- HALAÇOĞLU, Ahmet, (2014). “Balkan Harbi Sırasında Rumeli’den Türk Göçleri (1912-1913),” 3. Baskı Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.
- HART, L. Basil, (2016). “İkinci Dünya Savaşı Tarihi,” (çev.) Kerim Bağrıaçık, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- HASGÜLER, Mehmet ve ULUDAĞ, B. Mehmet, (2012). “Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler: Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar,” 5. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul.
- HEYWOOD, Andrew, (2013). “Küresel Siyaset,” (çev.) Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir, 1. Baskı, Adres Yayınları, Ankara.
- HEYWOOD, Andrew, (2014). “Siyaset,” (çev.) Bekir B. Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız ve diğ..., 14. Baskı, Adres Yayınları, Ankara.
- HÜSEYİN, Necmettin, (2004). “Tarihe Bir Not,” (der). Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Yayını, İstanbul.
- HÜSEYİN, Özkan, (1996). “Almanya’daki Batı Trakya Türk Federasyonu’nun Siyasi Faaliyetleri,” Uluslararası Batı Trakya Paneli (ed). Muhittin Soyutürk ve Feyyaz Sağlam, İzmir.
- İKV, (1999). “Avrupa Birliği Türkiye Kavramlar Sözlüğü,” İktisadi Kalkınma Vakfı Yayını, İstanbul.
- İKV, (1997). “Demokrasi ve İnsan Hakları,” İktisadi Kalkınma Vakfı Yayını, İstanbul.
- İSKİT, Temel, (2007). “Diplomasi: Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması,” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- İSKİT, Temel, (2012). “Diplomasinin Tarihsel Gelişimi,” Diplomasi Tarihi, (ed.) Temel İskit ve Betül Y. Dural, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- İSMAİL, Sabahattin, (1998). “150 Soruda Kıbrıs Sorunu,” Kastaş Yayınevi, İstanbul.
- İNAL, H. İbrahim, (2008). “Osmanlı Tarihi,” 2. Baskı, Nokta Kitap, İstanbul.
- JELAVICH, Barbara, (2009). “Balkan Tarihi 18. ve 19. Yüzyıllar,” (çev.) İhsan Durdu, Gülçin Tunalı, ve Haşim Koç, 3. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul.
- LEE, J. Stephen, (2012). “Avrupa Tarihinden Kesitler 1494-1789,” (çev.) Ertürk Demirel, Dost Kitabevi, Ankara.

- JR, Nye, Joseph ve WELCH, A. David, (2013). “Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak,” (çev.) Renan Akman, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- KALAYCIOĞLU, Ersin ve SARIBAY, A. Yaşar, (2009). “Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme,” 4. Baskı, Dora Yayınları, Bursa.
- KAPANİ, Münci, (2007). “Politika Bilimine Giriş,” 19. Baskı, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- KARACAN, A. Naci, (2009). “Lozan,” 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- KARAKASİDOU, N. Anastasia, (2010). “Buğday Tarlaları Kan Tepeleri: Yunan Makedonyasında Millet Olma Aşamasına Geçiş Süreçleri 1870-1990, (çev.) Nurettin Elhüseyni, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- KARLUK, Rıdvan, (1996). “Avrupa Birliği ve Türkiye,” 4. Baskı, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul.
- KARLUK, Rıdvan, (1998). “Uluslararası Ekonomik Mali ve Siyasi Kuruluşlar,” 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KARLUK, Rıdvan, (2013). “Avrupa Birliği Türkiye İlişkileri: Bir Çıkmaz Sokak,” 1. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- KARPAT, Kemal, (2012). “Balkanlarda Osmanlı Mirası ve Milliyetçilik,” 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- KARPAT, Kemal, (2013). “Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler,” 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- KANAR, Mehmet, (2009). “Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,” 1. Baskı, Cilt: 2, Say Yayınları, İstanbul.
- KAZGAN, Gülten, (2009). “Küreselleşme ve Ulus Devlet,” 5. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- KESER, Ulvi, (2006). “Kıbrıs’ta Türk-Yunan Fırtınası (1940, 1950, 1960, 1970),” 1. Baskı, Boğaziçi Yayınları A.Ş., İstanbul.
- KILINÇKAYA, Derviş, (2006). “Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi,” 8. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- KIŞLALI, A. Taner, (2006). “Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma,” 7. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- KOCA, Mehmet, (çev.), (2001). Yunanistan Anayasası: 1975/1986), BEBTTAB Münih/ Batı Trakya Araştırma Merkezi Yayınları: 3 Bursa.

- KOCA, H. Mehmet, (2012). “Dr. Sadık Ahmet Fırtınası,” Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Bursa Şubesi Yayını, Bursa.
- KONGAR, Emre, (2012). “21. Yüzyılda Türkiye: 2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, 45. Baskı, Remzi Kitabevi; İstanbul.
- KOYUNCU, A. Çiğdem, (2014). “İnsan Hakları,” Uluslararası İlişkilere Giriş, (ed.) Şaban, Kardeş, ve Ali, Balcı, Küre Yayınları, İstanbul.
- LEWİS, Bernard, (2008). “Modern Türkiye’nin Doğuşu,” (çev.) Boğaç, B. Turna, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- MCCARTHY, Justin, (1998). “Müslümanlar ve Azınlıklar,” (çev.) Bilge Umar, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- MCNEILL, H. William, (2013). “Dünya Tarihi,” (çev.) Alaeddin Şenel, 15. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- MANDACI, Nazif ve ERDOĞAN, Birsen, (2001). “Balkanlarda Azınlık Sorunu: Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya ve Bulgaristan’daki Azınlıklara Bir Bakış,” Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, Araştırma Projeleri Bildirisi Dizisi, 8/2001, Ankara.
- MANİSALI, Erol, (2003). “Dünden Bugüne Kıbrıs,” 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- MANSEL, Müfid, (1971). “Ege ve Yunan Tarihi,” 3. Baskı, Türk Tarih kurumu Basımevi, Ankara.
- MAZOWER, Mark, (2007). “Selanik: Hayaletler Şehri Hristiyanlar, Müslümanlar ve Yahudiler (1430-1950),” (çev.) Gül Ç. Güven, 1. Baskı, YKY Yayınları, İstanbul.
- METEL, B. Ali, (T.Y.). “Balkan Savaşı ve Batı Trakya Türk Cumhuriyeti,” 4. Baskı, Yeni Batı Trakya Dergisi Yayınları, İstanbul.
- METEL, B. Ali, (T.Y.). “Lozan Barış Antlaşması ve Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının Yunanistan’daki Durumu,” Kuşak Ofset, İstanbul.
- MEYDAN, Sinan, (2014). “Atatürk İle Allah Arasında: Bir Ömrün Öteki Hikayesi,” 8. Baskı, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- MUHTAR, Mahmud, (2012). “Balkan Harbi Üçüncü Kolordu’nun ve İkinci Doğu Ordusunun Muharebeleri,” 1. Baskı, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- MUMCU, Ahmet ve KÜZECİ, Elif, (2007). “20. Yüzyılda İnsan Hakları ve Özgürlükleri,” İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri, (ed.) Tülin, A. Yürük ve Kıymet, Selvi, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1590, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 842, Eskişehir.

- MÜTERCİMLER, Erol, (2008). “Fikrimiz Rehperimiz Gazi Mustafa Kemal,” 1.Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul.
- MÜTERCİMLER, Erol, (2010). “Satılık Ada Kıbrıs: Kıbrıs Barış Harekatının Bilinmeyen Yönleri,” 8. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul.
- MÜTERCİMLER, Erol, (2018). “Siyasal Cinayetler,” 1. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul.
- ORAN, Baskın, (1986). “Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu,” Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları-2, Ankara.
- ORAN, Baskın, (2009). “Küreselleşme ve Azınlıklar,” 5. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara.
- ORAN, Baskın, (2012). “Yunanistan’la İlişkiler,” Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, (ed.) Atay Akdevelioğlu, Baskın Oran, Çağrı Erhan ve diğ..., , Cilt No: 1. İletişim Yayınları, İstanbul.
- ORAN, Baskın, (2015). “Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama,” 7. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ORAN, Baskın, (2018). “Etnik ve Dinsel Azınlıklar: Tarih, Teori, Hukuk, Türkiye,” Literatür Yayınları, İstanbul.
- ORTAYLI, İlber, (2010). “Osmanlı’da Milletler ve Diplomasi,” 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- ORTAYLI, İlber, (2018). “Gazi Mustafa Kemal Atatürk,” 1. Baskı, Kronik Kitap, İstanbul.
- OVALI, Ş. Ali, (2014). “Yunanistan,” Çağdaş Balkan Siyaseti: Devletler, Halklar, Parçalanma ve Bütünleşme,” (ed.) Murat N. Arman ve Nazif Mandacı, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ÖKSÜZ, Hikmet, (2013). “Batı Trakya’dan Türkiye’ye Göçün Sebepleri 1923- 1950,” Balkanlar ve Göç, (ed.) Ali Fuat Örenç ve İsmail Mangaltepe, Bursa Kültür A.Ş. Yayını, Bursa.
- ÖMEROĞLU, Aydın, (2013). “Osmanlı’dan Günümüze Batı Trakya Türkleri,” 1.Baskı, Atatürk-Venezilos Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul.
- ÖRENÇ, A. Fuat, (2006). “Yakın Dönem Tarihimizde Rodos ve 12 Ada,” 1. Baskı, Doğu Kütüphanesi, İstanbul.
- ÖRENÇ, A. Fuat, (2009). “Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri ve Eyaletten Bağımsızlığa Yunanistan,”1. Baskı, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.

- ÖYMEN, Onur, (2000). “Geleceği Yakalamak: Türkiye’de ve Dünyada Küreselleşme ve Devlet Reformu,” 2. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÖYMEN, Onur, (2007). “Silahsız Savaş: Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi,” 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÖYMEN, Onur, (2012). “Çıkış Yolu: Dış Baskılara Karşı Tam Bağımsızlığı Korumak,” 3. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÖZCAN, Besim, (2010). “Osmanlı Devleti’nin Rusya’ya Yönelik Dış Politikası (19. yy ve 20. yy. Başı),” Türk Dış Politikası Osmanlı Dönemi, (ed.) Mustafa Bıyıklıoğlu Cilt No: 2, Gökkuşbu Bilimevi Basın Yayın Ltd. Şti., İstanbul.
- ÖZCAN, Seren, (2013). “Pomak Kimliği,” 1. Baskı, Ceren Yayıncılık, Edirne.
- ÖZERDEM, Alpaslan, (2013). “Barış İnşası ve Kuramı,” 1. Baskı, Nobel Yayınevi, Ankara.
- PALABIYIK, M. Serdar ve YILDIZ, Ali, (T.Y.). “Avrupa Birliği,” ODTÜ Yayıncılık, Ankara.
- PALMER, Alan, (1997). “Osmanlı İmparatorluğu Son Üç Yüz Yıl Bir Çöküşün Yeni Tarihi,” (çev.) Belkıs Ç. Dişbudak, 6. Baskı, Sabah Kitapları, İstanbul.
- PAPADAKİS, Yiannis, (2009). “Ölü Bölgeden Yankılar: Kıbrıs’ın Bölünmüşlüğü Aşmak,” (çev.) Burcu Sunar ve Hatice Sefa, 1. Baskı, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- PAZARCI, Hüseyin, (2007). “Uluslararası Hukuk,” 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ROBERTS, J.M., (2010). “Avrupa Tarihi,” (çev.) Fethi Aytuna, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- ROBERTS, J.M., (2013). “Dünya Tarihi,” (çev.) İdem Erman ve Tansu Akgün, Cilt NO: 2, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- SABRİOĞLU, Gökmen, (2006). “1952’den 2006’ya Kadar Yapılan Duyuru, Bildiri, Kınama, İlan, Boykot ve Çağrı Belgeleri,” Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Yayını, Gümölcine.
- SAĞLAM; Feyyaz, (2006). “Avustralya’da Batı Trakya Türkleri,” Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği Yayınları, İzmir.
- SAKİN, Serdar ve SALEP, Mustafa (2012). “Balkanlarda Güvenlik Arzusu Türkiye-Yunanistan-Yugoslavya İlişkileri ve Balkan Pakı,” Berikan Yayınevi, Ankara.
- SANDER, Oral, (2013). “Siyasi Tarih: 1918-1994,” 22. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

- SANDER, Oral, (2016). “Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü: Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme,” 10. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- SARAÇLI, Murat, (2012). “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Azınlıklar,” 2. Baskı, Adres Yayınları, Ankara.
- SARAL, Melek, (2012). “AB İle İlişkiler ve Azınlık Hakları,” Uluslararası İlişkilerde Güncel konular ve Türkiye (ed.) Cenap Çakmak, Nejat Doğan ve Ahmet Öztürk, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- SERTER, V. Zeki, (2008). “Kıbrıs’ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım,” Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- SİNANOĞLU, Oktay, (2005). “Büyük Uyanış,” 13. Baskı, Otopsi Yayınları, İstanbul.
- SİNANOĞLU, Oktay, (2009). “Bye Bye Türkçe: Bir Nev-York Rüyası,” Alfa Yayınları, İstanbul.
- SMİTH, L. Michael, (2017). “Yunanistan’ın Anadolu Hayali 1919-1922,” (çev.). Nilgün Engin, Tarihçi Kitabevi, İstanbul.
- SOFUOĞLU, Ebubekir, (2014). “Balkanlarda Kuşatma Var!,” 1. Baskı, Babıali Kültür Yayıncılık, İstanbul.
- SONYEL, Salahi, (2003). “Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II,” Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- SOYUTÜRK, Muhittin ve SAĞLAM, Feyyaz, (1996). “Uluslararası Batı Trakya Paneli: 31 Ağustos 1995, (Tebliğler, Belgeler, Yankılar),” Batı Anadolu Matbaası, İzmir.
- SÖNMEZOĞLU, Faruk, GÜNEŞ, Hakan ve KELEŞOĞLU, Erhan, (2013). “Uluslararası İlişkilere Giriş,” Der Yayınları, İstanbul.
- ŞAHİN, Mehmet, (2014). “Bütünleşme (Entegrasyon) Teorileri,” Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar, (ed.) Mehmet Şahin ve Osman Şen, Kripto Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.
- ŞİMŞİR, Bilal, (1989). “Ege Sorunu: Belgeler (1912-1913), Cilt No: 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ŞİMŞİR, Bilal, (1989). “Rumeli’den Türk Göçleri,” Cilt No: II, 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- TANİLLİ, Server, (T.Y.). “Uygarlık Tarihi,” 9. Baskı, Çağdaş Yayınları, İstanbul.
- TAŞKIRAN, Cemalettin, (2007). “Ürkek Bir Siyasetin Tarih Önünde Ağır Vebali: Oniki Ada, Hatalı Kararlar, Acı Kayıplar,” 1. Baskı, Babıali Kültür Yayıncılık, İstanbul.

- TEKELİ, İlhan ve İLKİN, Selim, (1993). “Türkiye ve Avrupa Topluluğu II: Ulus Devletini Aşma Çabasındaki Avrupa’ya Türkiye’nin Yaklaşımı,” Ümit Yayıncılık, Ankara.
- TEKİNALP, Ünal, (1997). “Avrupa’nın Bütünleşmesi Sürecinde Aşamalar,” Avrupa Birliği Hukuku, (ed) Gülören Tekinalp, Yeşim, M. Atamer, ve diğ., 1. Baskı, BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul.
- TEVFİK, İhsan, (2014). “İnsan ve Mekan Yüzüyle Mübadele 1923’ten Bugüne Zorunlu Göç,” İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- TUNAYA, Z. Tarık, (2009). “Türkiye’de Siyasal Gelişmeler: 1876-1938 Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk,” 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- TURAN, Mustafa, (2006). “Yunan Mezalimi: İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923,” 2. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.
- UÇAROL, Rıfat, (2008). “Siyasi Tarih: 1789-2001,” 7. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- UZUN, Turgay, (2014). “Uluslar ve Milliyetçilikler,” Siyaset Bilimi, (ed.) Çetin, Halis, 4. Baskı, Orion Kitabevi, Ankara.
- VIOTTİ, R. Paul ve KAUPPI, V. Mark, (2014). “Uluslararası İlişkiler ve Dünya Siyaseti,” (çev.). Ayşe Ö. Erozan, 5. Baskıdan çeviri, Nobel Yayınları, Ankara.
- VOLKAN, D. Vamık, (2013). “Divandaki Düşmanlar,” 1. Baskı, Alfa Basım Yayım ve Dağıtım Sanayi Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
- YENİGÜN, Cüneyt, (2010). “Batı Trakya: Avrupa’da Çiğnenen Azınlık Hakları,” Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları,” (ed.) Kemal İnat, Burhanettin Duran ve Muhittin Ataman, 3. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti. Ankara.
- YILDIRIM, Onur, (2006). “Diplomasi ve Göç: Türk Yunan Nüfus Mübadelesinin Öteki Yüzü,” 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- YILMAZ, Ejder, (2005). “Hukuk Sözlüğü,” 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- YILMAZ, M. Ercan, (2012). “Westphalia’dan Günümüze Savaş,” Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe, Mustafa Aydın, Gunter H. Brauch, ve diğ. (der.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Sürekli Yayınlar

- ACHMETH, K. İmpraım, Yunanistan'da (Batı Trakya'da) İki Dilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe'nin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı, 2005.
- ARSAVA, A. Füsun, (1992). "Azınlık Hakları ve Bu Çerçeve Ortaya ÇıkanDüzenlemeler,"Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, ss.51-62.
dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/viewFile/5000053987/5000051302 (E.T.02.02.2018).
- ATUN, Ata, (T.Y.). "Batı Trakya'daki Planlı Türk Soykırımı," SAMTAY Vakfı Kurucusu ve Yakın Doğu Üniversitesi Öğretim Üyesi, ss. 1-19. <https://www.batitrakya.org/dosya/yayinlar/Bati-Trakyadaki-Planli-Turk-Soykirim.pdf> (E.T. 08.02.2018).
- ATUN, Ata, (1-3 Ekim 2011). "Batı Trakya'da Türklerin Nüfus Artışının Bilinçli Olarak Kısıtlanması," Turan Sam, 1. Uluslararası Büyük Türk Dünyası Bilimler Kongresi, Kars, Türkiye.
- AYHAN, Halis, (2014). "Batı Trakya Türk Azınlığının Hukuki ve Siyasi Sorunlarının Asimilasyon Politikası Çerçevesinde Tahlili," Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı. 42, ss. 173-187.
- BAŞ, Ramazan, II. Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türk Yunan İlişkilerinde Dostluk Örnekleri (1939-1954), Yüksek Lisans Tezi, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 2015.
- BAYSAL, Fatih, Türk Yunan İlişkileri'nde Bir Sorun Alanı: Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı, Yüksek Lisans Tezi, Edirne Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 2013.
- BOSTAN, Nurgül ve HÜSEYİN, Ali, (2004). "Batı Trakya'nın Değişen Yüzü," Stratejik İnceleme Raporu, Temmuz, ss. 66-70.
- B.T.S. Haber Merkezi, "Gümölcine'de Silahlı Saldırı," Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, Mart- Nisan, 1990, Yıl. 3, Sayı. 16-17, ss. 1-32.
- BURMA, Mustafa, Lozan'dan Günümüze Batı Trakya'da Azınlık Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Edirne Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 2008.
- CİN, Turgay, (2007). "Türkiye İle Yunanistan'daki Azınlık Vakıflarının Hukuki Düzenlemelerinin Karşılaştırılması," Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, Özel Sayı, ss. 1111-1143.

- ÇİN, Turgay, (2009). “Batı Trakya Türkleri’nin Hukuki Statüsü Sorunları ve Avrupa Birliği,” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 11, Sayı. 1, ss. 147-179.
- ÇİN, Turgay, (2010). “Milletlerarası İlişkilerde Yunanlaştırma Faaliyetlerine (Asimilasyona) İlişkin İki Örnek: Kalaşlar ve Gagavuzlar,” Karadeniz Araştırmaları Dergisi, ss. 11-50. www.ceeol.com (E. T. 08.09.2014).
- ÇİN, Turgay, (2010). “Yunanistan’daki Müslüman Türk Azınlığın Eğitim ve Öğretimine İlişkin Hukuki Düzenlemeler (1830-1840),” Ege Üniversitesi ve Türk Dil Kurumu İşbirliği İle Düzenlenen Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi (19-25 Nisan 2010)’da Bildiri olarak sunulmuştur, ss.1-12.
- ÇİN, Turgay, (T.Y.). “Yunanistan’daki Türkler’in Günümüzde En Temel Sorunlarının Hallinde İzlenmesi Gereken Yöntemler/Stratejiler,” Ege Üniversitesi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Devletler Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. E-posta: turgaycin@ege.edu.tr.
- ÇAVUŞOĞLU, (1998). “Azınlık Nedir?,” İnsan Hakları Yıllığı, C. 19-20. ss. 93-100.
- ÇOBAN, Filiz ve BURALDAY, A. Fatma, (2015). “Yunan Milliyetçiliğinin ve Mütakabiliyet İlkesinin Yunanistan’daki Müslüman-Türk Azınlığın Haklarına Etkileri,” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 8, Sayı, 38, Issn: 1307-9581, ss. 340-350.
- DEĞERLİ, S. Esra, (2006). “Atatürk Dönemi Türk-Yunan Siyasi İlişkileri,” Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 15, ss. 239-261.
- DEMİR, Nesrin, (T.Y.). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, KamuYönetimi Anabilim Dalı, Avrupa Konseyi Sözleşme ve Şartlarının AB Kopenhag Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi, ss. 157-167. avrupa konseyi sözleşme ve şartlarının avrupa birliği kopenhag... www.onlinedergi.com/makaledosyaları/51/pdf2006_2_14.pdf (E.T. 01.01.2018).
- DERMAN, G. Saynur ve GÜLGEZEN, Gönül, (2017). “Yunanistan Batı Trakya’da Eğitim-Öğretim Sorunu,” Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Programı, ORCID ID: 0000-0003-3805-7128, 0000-0002-2605-61-55. ss. 74-96.
- ERDEM, Nilüfer, (2014). “1913 Yılıının Temmuz-Ekim Ayları Arasında Batı Trakya Türkleri İle İlgili Gelişmelerin Yunan Basınındaki Yansımaları,” History Studies International Journal of History, volume 6, Issue 2, February 2014, ss. 100-123.
- EREN, Halit, “Batı Trakya Türk Cemaat ve Vakıf İdareleri: I. Batı Trakya’nın Tarihi ve Siyasi Durumu,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mart, 1992, Yıl. 5, Sayı. 40, ss. 1-16.

- GÖKÇEN, Salim, (T.Y.). “Yunanistan’ın Batı Trakya Politikası: Batı Trakya Türkleri’nin Sorunları, Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Araştırma Görevlisi, ss. 49-65. dergipark.gov.tr/download/article-file/26060 (E.T. 0.7. 11. 2017).
- GÜNDAĞ, Nevzat, “Türk Yunan Mübadelesi ve Batı Trakya,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mayıs-Haziran, 1988, Yıl. 1, Sayı. 4, ss. 1-45.
- GÜR, Ayşen, “Mübadele ve Köklerinden Koparılan 1.5 Milyon İnsan: Onlar Buralı, Biz de Oralıydık,” NTV Tarih Dergisi, Ocak, 2012, Sayı. 36, ss. 1- 98.
- HACIOĞLU, Can, Batı Trakya Sorununu Oluşturan Unsurlar Üzerine Tarihsel Bir Değerlendirme: 1877-1995, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, 2016.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, “Batı Trakya Türkleri,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mayıs, 1994, Yıl. 7, Sayı. 62, ss. 1-26.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, “Batı Trakya,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mart, 1992, Yıl. 5, Sayı. 40, ss. 1-16.
- HAKSES, Mehmet, “Batı Trakya Tarihi’nin Nirengi Noktaları,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Eylül-Ekim 1998, Yıl. 1, Sayı. 6, ss. 1-48.
- HATİPOĞLU, M. Murat, (2005). “Ölümünün 10. Yılında Dr. Sadık Ahmet’in Hatırasına AB Üyesi Yunanistan’ın Etnik Dokusu İçinde Batı Trakya Türkleri: Azınlığın Sorunlarına Tarihsel ve Güncel Yaklaşımlar,” Türk Ocakları Aydın Şubesi, ss. 1-54.
- HATİPOĞLU, M. Murat, (2005). “Yunanistan’da Tanınmayan Azınlıklar: Arnavutlar, Makedonlar ve Ulahlar,” Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu, Bilimsel Araştırmalar Serisi, No: 4. NGO in Special Consultative Status with the and Social Council of the United Nations Member of the Federal Union of European Nationalities (FUEN).
- HELSİNKİ WATCH (1992) RAPORU, Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, 1994, Yıl. 5, Sayı. 42, ss. 1-16.
- HÜSEYİN, Özkan, “Davamız,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Şubat, 1997, Yıl. 12, Sayı. 80, ss. 1-24.
- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2012). The Development Of Minority Education at the South Easternmost Corner Of the EU: The Case of Muslim in Western Thrace, Greece, University of Sussex, Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy in International Relations Department of International Relations.

- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2014). “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi’nin ‘Kalanlar’/ ‘Bırakılanlar’ Boyutu: Yunanistan’daki Batı Trakya Türkleri ve Geçmişten Günümüze Azınlık Eğitimi, Balkan Araştırma Enstitüsü Trakya Üniversitesi, Edirne, 239-256.
- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2015). “Balkanlarda Azınlıklar ve Siyasal Katılım Hakkı: Batı Trakya (Yunanistan) Örneği,” Yeni Türkiye, 21, (69), ss. 4477- 4786.
- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2015). “Balkanlarda Türk Dilinin Dünü ve Bugünü: Batı Trakya (Yunanistan) Örneği,” Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, C. 6, Sayı. 2, ss. 1-18.
- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2015). “Bir Döneme Damga Vuran Batı Trakya’da Medreselerin Dünü Bugünü,” Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Haziran-Temmuz, 2015, Cilt. 4, Sayı. 1, ss. 155-160.
- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2016). “Yunanistan Ülke Raporu, II.Uluslararası Öğretmenler Zirvesi, (Kültürlerarası Eğitim ve Eğitimde Çokkültürlülük Deneyimleri) Ülke Raporları, (ed.) İbrahim Hakan Karataş, Uluslararası Eğitimciler Derneği Yayınları -2, Akademik Yayınlar- 2, İstanbul ss. 129-133. <http://trakya.academia.edu/AliHuseyinoglu> (E.T. 26. 10. 2017).
- HÜSEYİNOĞLU, Ali, (2017). “Batı Trakya’da İslam ve Dini Özerklik Bağlamında 240 İmam Yasası,” Yeni Türkiye, 97, Eylül-Ekim, 2017, Sayı. 97, ISSN 1300-4174, ss. 50-59.
- İSMAİL, Ailin, Yunanistan’da Azınlık Hakları: Batı Trakya Türk Azınlığı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 2012.
- KOYUNCU, A. Çiğdem, İnsan Hakları ve Güvenlik İlişkisi Açısından Azınlık Sorunları: Yunanistan Örneği, Doktora Tezi, Bursa, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2008.
- MUSTAFAİ, Habil, “Balkanlar’da Azınlık Hakları,” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 2006.
- OĞUZLAR, G. Özlem, (2006). “Avrupa Anayasası,” TBB Dergisi, Sayı, 65, s.s. 173-188. <http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-65-245> (E.T. 26.02.2018).
- OKUTAN, Çağatay, (2004). “Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı,” Karadeniz Teknik Üniversitesi SBF Dergisi, 59/2, s.s. 59-75.
- OSMAN, Ntilek, Batı Trakya Türkleri’nin Ana Dili Korunumu, Dil Kullanımı ve Kimlik Algıları, Yüksek Lisans Tezi, Edirne Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 2016.
- ÖZÖNDER, M. Cihat, “Pomak Türkleri,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mayıs-Haziran, 1988, Yıl. 1, Sayı. 4, ss. 1-45.

- ÖZTÜRK, İ. Mert, (2014). “Soğuk Savaş Döneminde Batı Trakya Türk Azınlığı (1945-1960),” Tarih Okulu Dergisi, Eylül, Yıl 7, Sayı. XIX, ss. 467-507.
- PEHLİVANOĞLU, Özcan, “Türk -Yunan İlişkileri ve 29 Ocak Olayları,” Yesevi Aylık Sevgi Dergisi,” Mart, Yıl. 23, Sayı. 267, ss. 1-34.
- PROGONATİ, Erjada, Arnavutluk- Yunanistan İlişkilerinde Bir Azınlık Sorunu Olarak: Çamerya Arnavutlarının Yeri ve Geleceği, Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2012.
- RODOPLU, İsmail, “29 Ocak ve Batı Trakya Gerçeği Paneli alaka Gördü,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Şubat 1997, Yıl. 12, Sayı. 80, ss. 1-24.
- STEPHEN, Michael, “The Human Rights Of The Turkish Minority İn Western Thrace,” Perceptions Journal Of International Affairs December 1998-Februar 1999, Valume 3, Number 4. (E.T. 02. 02. 2018). (<http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/michael-stephen.pdf>)
- SALİHOĞLU, Tahsin, “Dr. Sadık Ahmet Cezaevinden Meclise Girecektir,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mart-Nisan, 1990, Yıl. 3, Sayı. 16-17, ss. 1-32.
- ŞENTÜRK, Cem, (T.Y.). “Batı Trakya Türkleri’nin Avrupa’ya Göçleri, Bulundukları Ülkelerdeki Yaşam Koşulları ve Kimlik Algılamaları,” Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı-Essen. (E.T. 03. 01. 2018). (http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi2/sayi2pdf/senturk_cem.pdf).
- TAYFUR, Kemal, “Lozan Türkiye’nin Miladı,” Atlas Dergisi, Ocak, 2010, Yıl. yok, Sayı. 202, ss. 1-130.
- YALDIZ, Fırat, (2012). “AB’de Bireysel Haklar ve Lizbon Antlaşması,” Bilge Stateji, Cilt. 4, Sayı. 7, s.s. 107-129. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/43484> (E.T. 26.02.2018).
- YAVUZ, Yenel, Yunanistan’ın Azınlıklara Yönelik Politikaları ve Uygulamaları,T.C. Başbakanlık, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Uzmanlık Tezi, 2014.
- YAZAR YOK, “29 Ocak ve Teşkilatlarımız,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Ocak, 1998, Yıl. 13, Sayı. 86, ss. 1-24.
- YAZAR YOK, “Tarihten Bir Yaprak: 1922’de Batı Trakya,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Kasım, 1987, Yıl. 1, Sayı. 1, ss. 1-48.
- YAZAR YOK, “Uluslararası Af Örgütü Mehmet Emin Aga’yı Düşünce Suçlusu Sayacağını Yunanistan’a Resmen Bildirdi ,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Mart, Nisan, Mayıs, 1998, Yıl. 13, Sayı. 88, ss. 1-48.

YAZAR YOK, “Yunanistan’da Makedon Azınlık Sorunu,” Batı Trakya’nın Sesi Dergisi, Şubat, 1993, Yıl. 6, Sayı. 47, ss. 1-24.

Diğer Yayınlar

- Akşam Gazetesi, (29.03.2018). “Türlere Saldırılar 1 Yılda 6 Kat Arttı,” <http://www.aksam.com.tr/siyaset/turklere-saldirilar-1-yilda-6-kat-artti/haber-721276> (E.T. 09.04.2018).
- Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, (2001). “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı,” (E.T. 26.02.2018). <https://www.google.com.tr/search?q=avrupa+birli%C4%9Fi+temel+haklar+%C5%9Fart%C4%B1&oq=a&aqs=chrome.2.69i59l3j5l3.4117j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>
- Balkan Günlüğü Gazetesi, (26.11. 2015). “Batı Trakya Türkleri’ne Yönelik Saldırılar AGİT Raporu’nda,” (E.T. 02.03.2018). <https://www.balkangunlugu.com/bati-trakya-turklerine-yonelik-saldirilar-agit-raporunda/>
- Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği, (2016). “Batı Trakya Türk Azınlığının Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri AGİT İnsani Boyut Toplantısı’nda Dile Getirildi,” (E.T. 02.03.2018). <http://www.btaytd.com/v2/view.php?lng=tr&id=207>
- Batı Trakya Online, (10.04.2018). “Gümölcine Seçilmiş Müftüsüne “Makamı Gasp Suçlaması,” (E.T. 10.04.2018). <https://www.batitrakya.org/bati-trakya-haber/gumulcine-secilmis-muftusune-makami-gasp-suclamasi.html>
- Çınar FM, (23.05.2012). “Bir Seçim Arefesinde Daha Okçular Camii’ne Taşlı Saldırı,” <http://www.cinarfm.gr/haber-okup.php?haberid=1721> (E.T. 10.04.2018).
- Duvar Gazetesi (01.12.2016). “Atina’dan Erdoğan’a: Lozan’ı İstemiyorsan Sevr’i Verelimi” <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2016/12/01/atinadan-erdogana-lozani-istemi-yorsan-sevr-verelim/> (E.T. 09.04.2018).
- ECRI Türkiye Raporu (2016). “İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) 5. İzleme Dönemi,” (E.T. 02.03.2018). http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/10/27/ecri_turkey_report_5_tr.pdf
- Haberler.Com, (14 Kasım 2017). “İskeçe Müftüsü Mete’ye Verilen Hapis Cezasına Tepkiler,” <https://www.haberler.com/iskece-muftusu-mete-ye-verilen-hapis-cezasina-10241276-haberi/> (E.T. 10.04.2018).
- Haberler.Com, (14 Şubat 2018). “Yunan Bakandan ...Sözler: En İyi Türk Ölü Türktür,” <https://www.haberler.com/yunan-bakan-dan-alcakca-sozler-en-iyi-turk-olu-10563658-haberi/> (E. T. 16.02.2018).

- Hürriyet (06.03.2018). “Yunanistan’dan Türkiye Sınırına 7 Bin Asker,” <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/yunanistandan-turkiye-sinirina-7-bin-asker-40796186> (E.T. 09.04.2018).
- Hürriyet (11.03.2018). “Yunan Bakan: Ölümcül Kazaya Çok Yakınız,” <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/yunan-bakan-olumcul-kazaya-cok-yakiniz-40768373> (E.T. 09.04.2018).
- Hürriyet (20.03.2018). “Yunanistan’dan İki Yunan Askere İlişkin Açıklama,” <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/yunanistandan-iki-yunan-askere-iliskin-aciklama-40778947> (E.T. 09.04.2018).
- Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, (1966).
<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/TIntCovCivPolRights.pdf> (E. T. 26.11.2017).
- Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, (2012). “Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu,” (E.T. 11.10.2015)
[www.mazlumder.org/webimage/batitrakyaraporu_webicin_kucuk\(1\)\(1\).pdf](http://www.mazlumder.org/webimage/batitrakyaraporu_webicin_kucuk(1)(1).pdf)
- OSCE- ODIHR Hate Crime Reporting, 2016, (21.11.2017). “Batı Trakya Türk Toplumuna Yönelik Nefret Temelli Saldırıları, AGİT 2016 Nefret Suçları Raporu, (E.T. 03.03.2018).
<https://www.abtff.org/html/index.php?link=detay&id=5708&grup=-1&arsiv=>
- Sarzeybek Haber, (11.12.2017). “Şok!.. Ümit Yalım Açıkladı” <https://sarizeybekhaber.com/sok-umit-yalim-belgelerle-acikladi-gundem-darma-duman/> (E.T. 10.04.2018).
- Sözcü Gazetesi, (04.04.2018). “Atina’da Türk Konsoloslukuna Boyalı Saldırı,” <https://www.sozcu.com.tr/2018/dunya/atinada-turk-konsolosluguna-boyali-saldiri-2330420/> (E.T. 09.04.2018).
- Sputnik Türkiye, (19.12.2017). “Yunanistan Savunma Bakanı’ndan Kılıçtaroğlu’na cevabımız: gel de al. ”
<https://tr.sputniknews.com/avrupa/201712191031467890-yunanistan-savunma-bakani-kilicdaroglu-gel-al-lozan/> (E.T. 09.04.2018).
- T.C. Atina Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği Ülke Raporu, (2010). “Yunanistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik- Ticari İlişkileri” Atina.
- T24 (01.10.2016). “Emekli Albay Ümit Yalım: Bu İktidar Önce Ege’de Yunanistan’a Geçen 17 Adanın Hesabını Versin” (E.T. 10.04.2018). <http://t24.com.tr/haber/emekli-albay-umit-yalim-bu-iktidar-once-egede-yunanistana-gecen-17-adanin-hesabini-versin,362637>
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, (T.Y.) “Kopenhag Kriterleri,” s.s. 437-438.
<https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/752d1--Kopenhag-Kriterleri.pdf> (E.T. 28.02.2018).

Time Türk (02.02.2017). “Yunanistan Hangi Adaları İşgal Etti” <https://www.timeturk.com/yunanistan-hangi-adalari-iskal-etti/haber-475482> (E.T. 10.04.2018),

Yaşın, K. Gözde, (24.02.218). “Türkiye Yunanistan İlişkilerinde Dönüm Noktası: Lozan Tartışması, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/yunanistan/2018/02/24/8826/turkiye-yunanistan-iliskilerinde-donum-noktasi-lozan-tartismasi> (E.T. 09.04.2018).

EKLER

EK 1: YUNANİSTAN HARİTASI

Kaynak: I-

II https://www.google.com.tr/search?q=yunanistan+haritas%40b1&source=lnms&tbn=isch&sa=x&ved=0ahukewju26dawctzahvlywywkhbv2arsq_aucigb&biw=1920&bih=985 (E.T. 27 .02.2018).

EK 2: BATI TRAKYA HARİTASI

Fotoğraf: I

Fotoğraf: II

Kaynak: I-II (E.T. 27.02.2018).

https://www.google.com.tr/search?q=bat%c4%b1+trakya+haritas%c4%b1&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=vbus-r-zrhfqm%253a%252cvn2nxfzyckukm%252c_&usg=__xeyprgbuotkuv9kgd5skszhueia%3d&sa=x&ved=0ahukewjpub-nwctzahufwcwkha_tdraq9qeilzad#imgrc=vbus-r-_zrhfqm

EK 3: 24 TEMMUZ 1923'TEN GÜNÜMÜZE TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ

Fotoğraf: I

1 OCAK 1981'DE YUNANİSTAN AB ÜYESİ OLDU

Fotoğraf: II

Kaynak: I-II-

https://www.google.com.tr/search?q=t%c3%bcrk+yunan+ili%c5%9fkileri&source=lnms&tbm=isch&sa=x&ved=0ahukewiq7rselufaahxdxaykhao7d5cq_aucigb&biw=1920&bih=875

EK 4: BATI TRAKYA TÜRK CUMHURİYETİ BAYRAĞI

Kaynak: Batı Trakya

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10153613395117850&set=gm.10153310701357428&type=3&theater> (E. T. 26.02.2018).

EK 5: BATI TRAKYA TÜRK CUMHURİYETİ MİLLİ MARŞI

“Ey Batı Trakyalı asil Türk çocuğu, ne mutlu sana,
Sen hayat verdin kanınla, milli kurtuluş savaşına,
Yüce kahramanlığın nakşedildi cihanın her yanına,
Selam duruyor milletler, senin şu milli bayrağına,

Bastığın şu yerler senin şanlı şehitlerinle dolu,
Düşmanlar taciz edemez yüce kahramanların ruhunu,
Şanlı şehitlerin sarılmış kurtuluş bayrağına,
Bu ne ulvi şereftir, gömülmek ecdat toprağına,

Yurtta hürriyetin, istiklalin rüzgarı esiyor,
Kahraman mücahitler, şu pis esareti deviriyor,
Bu şanlı milli istiklal savaşıdan asla dönülmez,
Karşıma elik ordular da çıksa, bizi rktemez,

Biz milli istiklal için Meriç’i, Karasu’yu aştık,
Bütün mstevlileri ezerek, yenerek hedefe ulaştık,
Balkanlarda şanlı bir cumhuriyet çığırını atık,
İlk defa hürriyet meş’alesini biz yaktık,

Bu bayrak dalgalanacak, cumhuriyet yaşıyacak,
Karşımadaki düşmanlar bizden ürküp kaçacak,
Binlerce yıl hr yaşıyan bir milletin torunlarıyız,
Şu steplerin kurdu, arslanı, göklerin kartalıyız,

Mücahitlerin hamlesi her zaman fırtınalar andırır,
Savaşta heybetimizin dehşetinden düşmanlar bayılır,
Batı Trakya Cumhuriyeti yaşıyacak,
Terakkimizin karşıısında milletler şaşıracak,

Ey şirin Batı Trakya, işte nihayet esaretten kurtuldun,
Ey düşmanlar!... sanmayın savaşlardan bu millet yorgun,
Cumhuriyetin yüce bayrağı, her an yurtta dalgalanacak,
Şu bütün Batı Trakyalılar kıyamete kadar hr yaşıyacak.”

P. Kurmay Binbaşı: Süleyman Askeri
Batı Trakya Türk Cumhuriyeti
Genel Kurmay Başkanı,
Dedeağaç / 3 Eylül 1913

Kaynak:

http://www.rodopruzgari.com/bati_trakya/item/11-bat%4%b1-trakya-t%c3%bcrk-cumhuriyeti-ve-milli-mar%5%9%c4%b1.html (E.T.27.02.2018).

EK 6: GÜMÜLCİNE TÜRK GENÇLER BİRLİĞİ

Bu derneklerin adlarındaki Türk ifadesinin kullanımı yasaklandı.

Fotoğraf: I

https://www.google.com.tr/search?q=g%c3%bcm%c3%bclcine+t%c3%bcrk+gen%c3%a7ler+birli%c4%9fi&source=lnms&tbm=isch&sa=x&ved=0ahukewihtzjgmefaahugyaykhsh_a0eq_audcgd&biw=1920&bih=875

İSKEÇE TÜRK BİRLİĞİ

Fotoğraf:

II <https://www.google.com.tr/search?q=%c4%b0ske%c3%a7e+t%c3%bcrk+birli%c4%9fi&oq=iske%c3%a7e+t%c3%bcrk+b&aqs=chrome.69i59j69i57j0l2.7037j0j9&sourceid=chrome&ie=utf-8>

EK 7: GÜMÜLCİNE TÜRK GENÇLER BİRLİĞİ

Fotoğraf: I

Fotoğraf: II

Kaynak: I-II

https://www.google.com.tr/search?q=g%C3%bcm%C3%bclcine+t%C3%bcrk+gen%C3%a7ler+birli%C4%9fi&source=lnms&tbm=isch&sa=x&ved=0ahukewihtzjgmefaahugyaykhsh_a0eq_audcgd&biw=1920&bih=875

EK 8: YURT DIŞINDAKİ BATI TRAKYA DERNEKLERİ

Bavyerera Batı Trakya Türkleri Aile Birliği, Bonn Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, Duisburg Batı Trakya Türkleri Eğitim ve Spor Derneği, Düsseldorf Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, Espelkamp Batı Trakya Türk Kùltür ve Dayanışma Derneği, Fenchtwangen Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Giessen Batı Trakya Türkleri Yardımlaşma Derneği, Gütersloh Batı Trakya Türk Kùltür ve Dayanışma Derneği, Hagen Batı Trakya Türkleri Yardımlaşma Derneği, Halver Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, Hannover Batı Trakya Türkleri Aile Birliği, Herzogenaurach Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Homburg ve Çevresi Batı Trakya Türkleri Yardımlaşma Derneği, Höchst Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Kelsterbach Batı Trakya Türkleri Azınlık Birliği, Kelsterbach Batı Trakya Türkleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Lauf Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Lindau Batı Trakya Türkleri Aile Birliği, Lippstadt Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Londra Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, Lüdenscheid Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Meschede Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Münih Batı Trakya Türkleri Derneği, Nürnberg/Fürth Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Schwabach Batı Trakya Türk Kùltür ve Dayanışma Derneği, Schweinfurt Batı Trakya Türkleri Aile Birliği, Stuttgart ve Çevresi Batı Trakya Türkleri Aile Birliği, Troisdorf Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Viersen Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Witten Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Hamburg Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Hannover Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, BATTAM/ Batı Trakya Türkleri Araştırma Merkezi, Ehingen Batı Trakya Türkleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Hollanda/Alblasserdam Batı Trakya Türkleri Cemiyeti (Hüseyin, 2004: 106).

EK 9: GÜMÜLCİNE CELAL BAYAR LİSESİ 1952

Fotoğraf: I

Fotoğraf: II

Kaynak: I-II

https://www.google.com.tr/search?q=g%c3%bcm%c3%bclcine+celal+bayar+lisesi&source=lnms&tbm=isch&sa=x&ved=0ahukewjhn5u6sefaahwma5okhaa7cbsq_aucigb&biw=1920&bih=875

EK 10: İSKEÇE TÜRK İLKOKULU

Fotoğraf: I

İSKEÇE MUZAFFER SALİHOĞLU LİSESİ

Fotoğraf:II

Kaynak: I-II

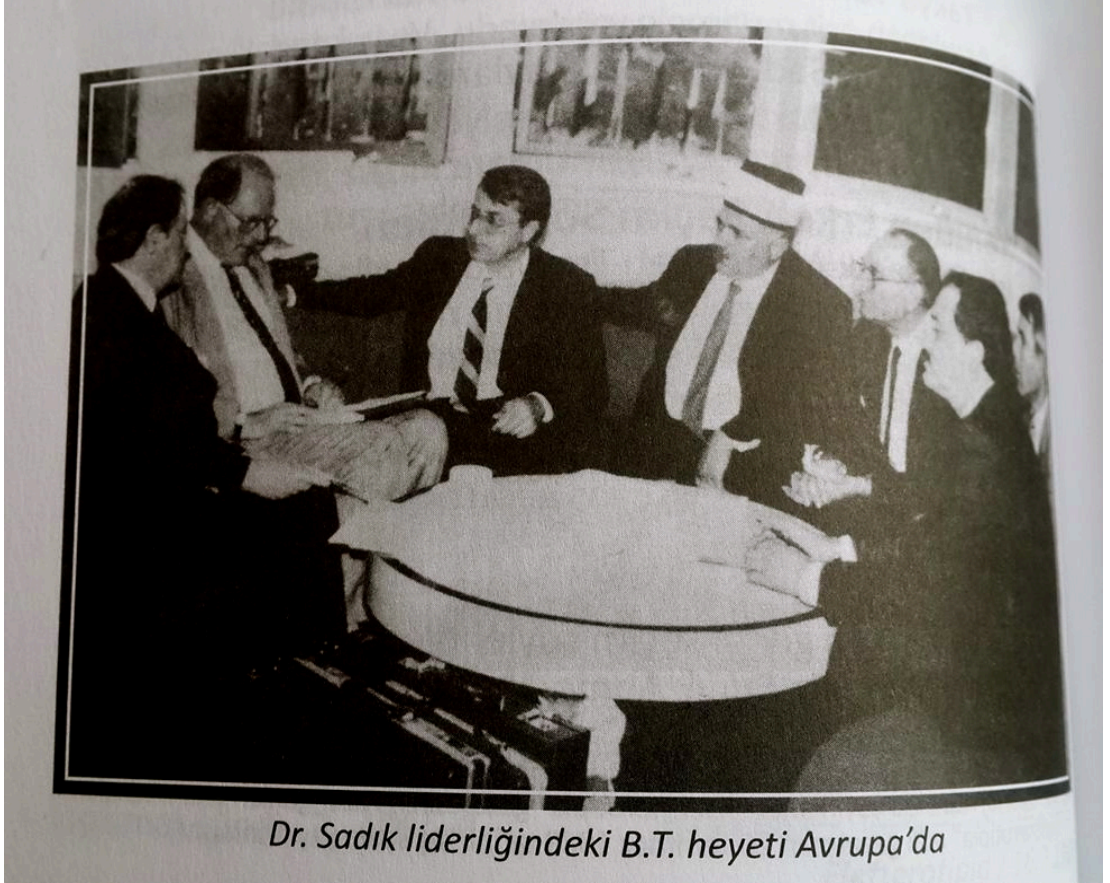
https://www.google.com.tr/search?q=iske%c3%a7e+muzaffer+saliho%c4%9flu+az%c4%b1nl%c4%b1k+lisesi&source=lnms&tbm=isch&sa=x&ved=0ahukewiopbjztofaahvfcpokhyfkczoq_aucygc&biw=1920&bih=941

EK 11: DR. SADIK AHMET

Fotoğraf: I

Fotoğraf: II

Dr. Sadık liderliğindeki B.T. heyeti Avrupa'da

Kaynak: I. ve II. Dr. Sadık Ahmet Fırtnası

EK 12: DR. SADIK AHMET

“... Ben bir **TÜRK** olduğum için hapse götürülüyorum. Eğer **TÜRK** olmak bir suç ise, burada tekrar ediyorum. Ben bir **TÜRK**’üm ve öyle kalacağım. Bu mesajımla BATI TRAKYA azınlığına sesleniyorum ve **TÜRK** olduklarını unutmamalarını söylüyorum.”

Haklarımızı birgün mutlaka alacağız.

Dr. SADIK AHMET

Kaynak: Batı Trakya

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10153613395117850&set=gm.10153310701357428&type=3&theater> (E. T. 26.02.2018).

**EK 13: DR. SADIK AHMET VE ARKADAŞLARI: MİLLETVEKİLİ
SEÇİLDİĞİ GÜN ÇEKİLMİŞ OLAN BİR FOTOĞRAF (8 Nisan 1990)**

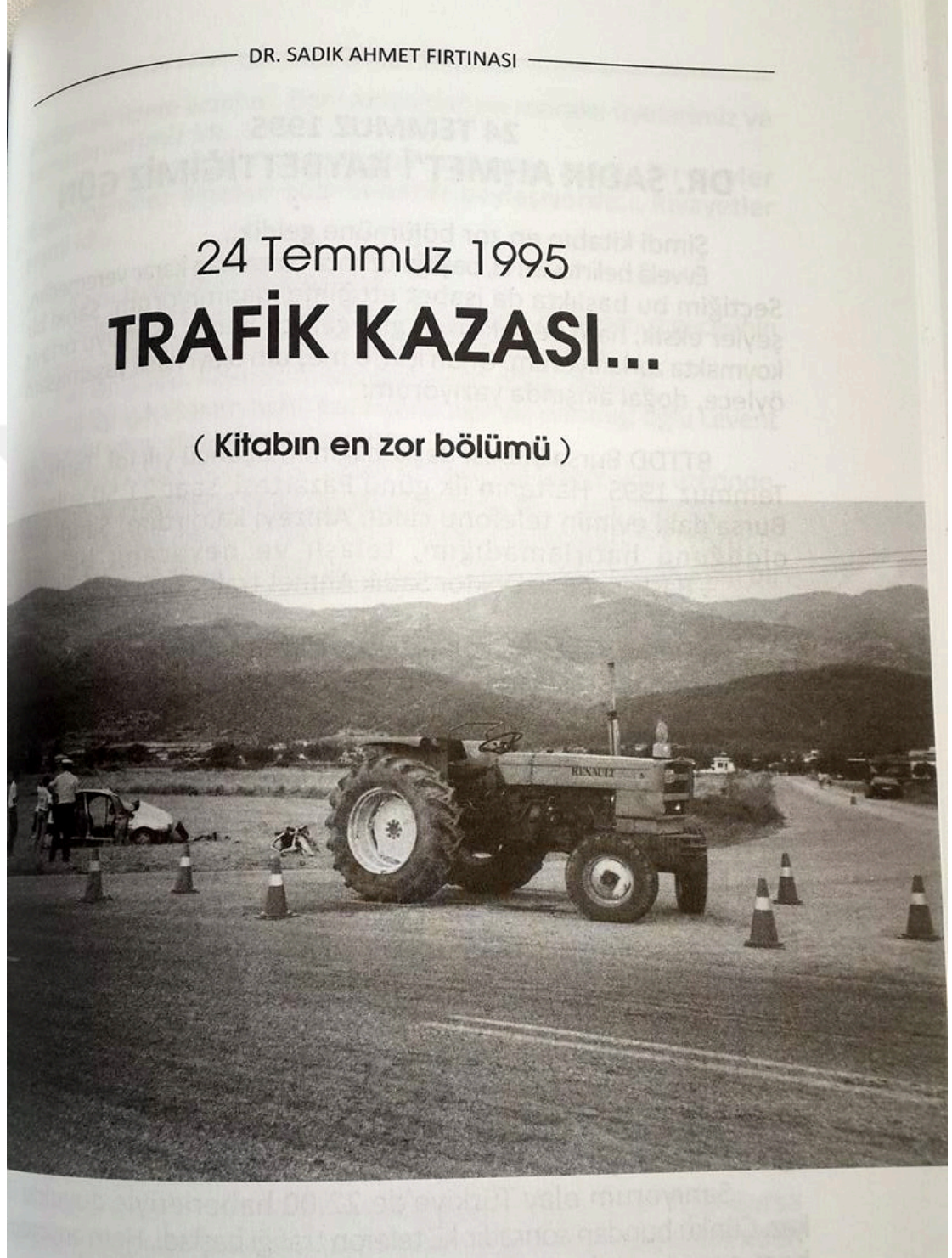
Fotoğraf: Mehmet Hasanoğlu

**TEKİRDAĞ TÜRK OCAĞI'NIN DÜZENLEDİĞİ: DR. SADIK AHMET'İN
BATI TRAKYA KONFERANSI - 21 MART 1995**

Kaynak: Sezai Kurt

EK 14: EN ACI GÜN... (24 TEMMUZ 1995)

Kaynak: Dr. Sadık Ahmet Fırtınası

EK 15: 29 OCAK 1988 MİLLİ DİRENİŞ GÜNÜ

Kaynak: Tarihe Bir Not/ Necmettin Hüseyin

EK 16: 29 OCAK 1988 MİLLİ DİRENİŞ GÜNÜ

Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif bir mahkeme sonrası halkla

Batı Trakya'daki Halk yürüyüşleri

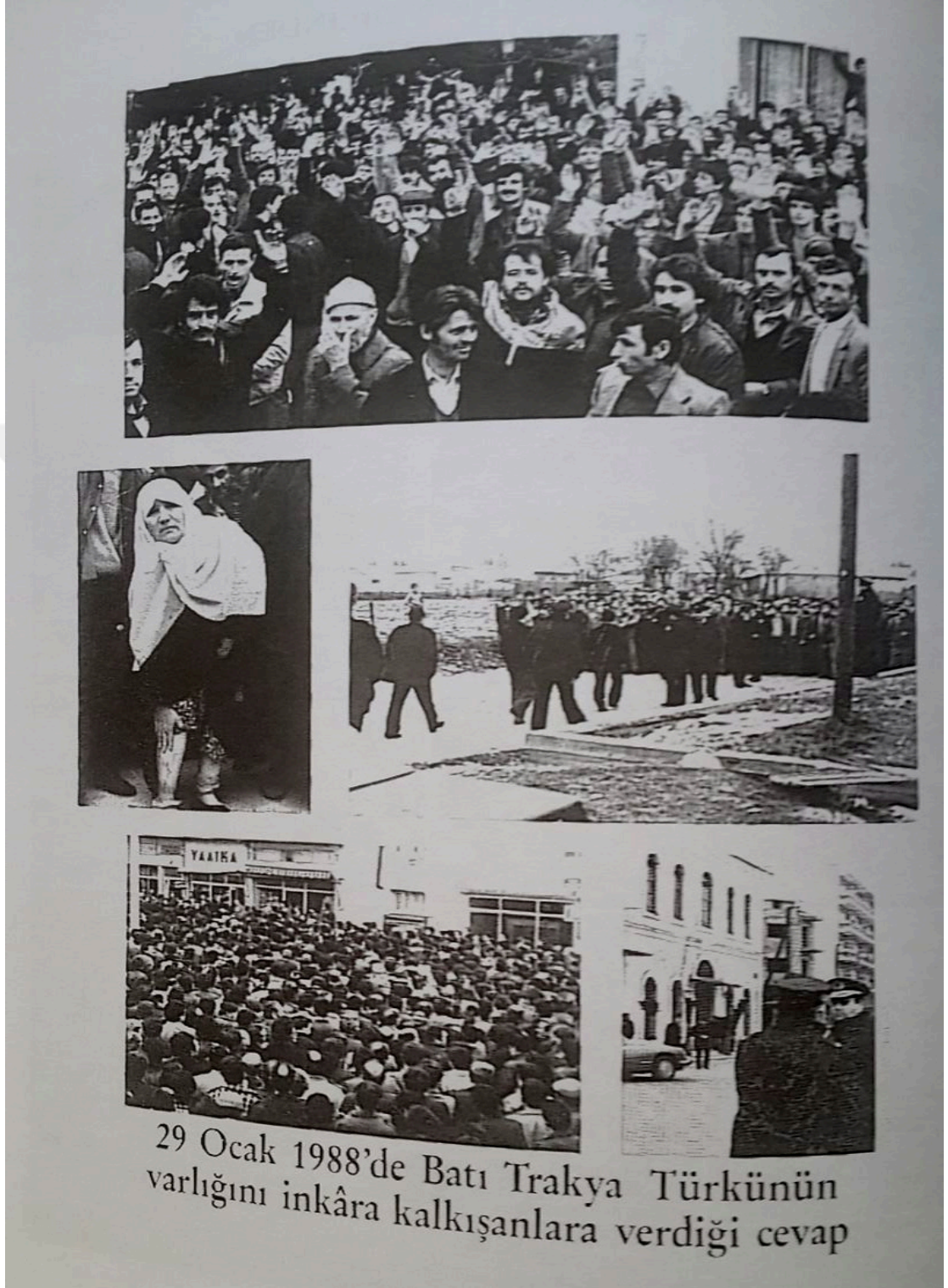
Kaynak: Tarihe Bir Not/ Necmettin Hüseyin

EK 17: 29 OCAK 1988 MİLLİ DİRENİŞ GÜNÜ

Kaynak: Tarihe Bir Not/ Necmettin Hüseyin

EK 18: 29 OCAK 1988 MİLLİ DİRENİŞ GÜNÜ

Kaynak: Tarihe Bir Not/ Necmettin Hüseyin

EK 19: YUNANİSTAN: REMEMBER CYPRUS: I

Fotoğraf: I

KAN DAMLAYAN KIBRIS TABELALARI: (KAVALA: SPREY BOYALARLA KAPATILMIŞ).

Fotoğraf: II (Kaynak: I. ve II. Gönül Gülgezen, 2009).

EK 20: YUNANİSTAN'DA BİR İLKOKUL

Fotoğraf: I

Foğraf: II (Kaynak: I-II Gönül Gülgezen, 2009).

EK 21: GÜMÜLCİNE YENİ CAMİİ VE SAAT KULESİ

Fotoğraf: I

BATI TRAKYA'DA BİR TÜRK KÖYÜ

Fotoğraf: II (Kaynak: I-II Gönül Gülgezen, 2009).

EK 22: SEREZ'DE 1492'DE YAPILAN MEHMET BEY CAMİİ

ECDAT YADİGARİ BİR TARİHİ ESER; KADERİNE TERK EDİLMİŞ...

Fotoğraf: I

MEHMET BEY CAMİİ, YANDAKİ EKLENTİSİ

Fotoğraf: II (Kaynak: I ve II- Gönül Gülgezen, 2009).

EK 23: MEHMET EMİN AGA

İSKEÇE MÜFTÜSÜ: 1990 (“MAKAM GASPI”) NEDENİYLE PEK ÇOK DEFA YUNAN MAHKEMELERİNDE YARGILANMIŞ, DAVALAR DAHA SONRA AİHM’NE TAŞINMIŞ VE AİHM YUNANİSTAN’I MAHKUM ETMİŞTİ).

Kaynak: <https://www.google.com.tr/search?q=mehmet+Emin+Aga&source>

GÜMÜLCİNE MÜFTÜSÜ İBRAHİM ŞERİF VE İSKEÇE MÜFTÜSÜ AHMET METE (MEHMET EMİN AGA GİBİ BUGÜN ONLAR DA BENZER ŞEKİLDE SUÇLANMAKTADIRLAR).

Kaynak: <https://www.batitrakya.org/yazar/gozde-kilic-yasin/bati-trakya-turkune-mahkumiyet.html>

EK 24: ATİNA-YUNAN PARLAMENTO BİNASI

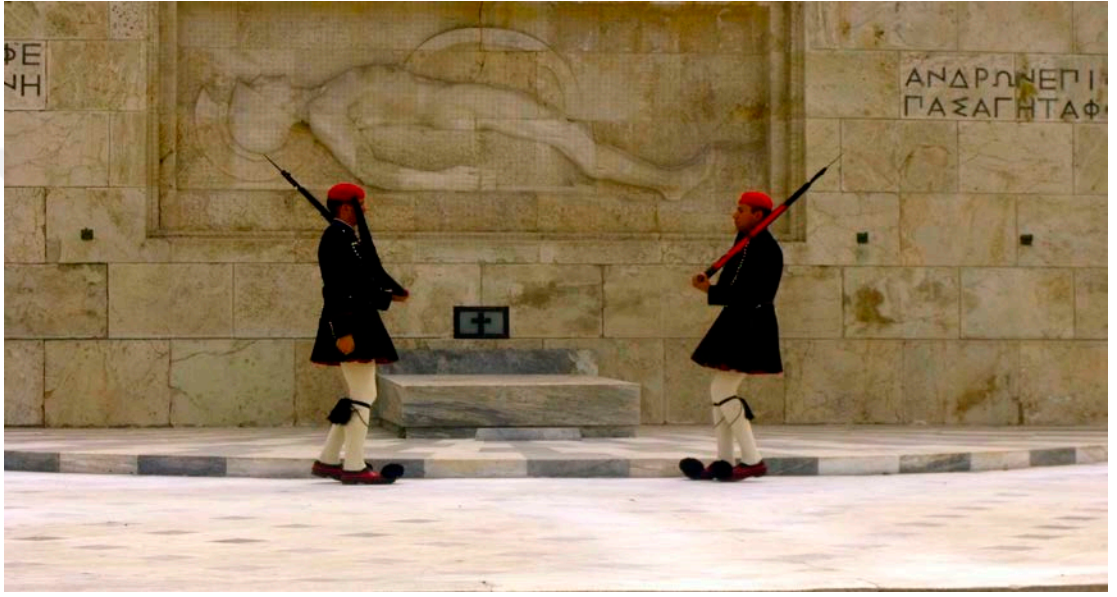
Fotoğraf: I

Fotoğraf: II (Kaynak: I ve II- Gönül Gülgezen, 2010).

EK 25: EVZONLAR

1821 yılında Osmanlıya karşı bağımsızlık mücadelesi başlatan kır gerillalarıdır. Onlar, Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün kapısı önünde, Yunan Parlamentosu'nun bahçesinde “Meçhul Asker Anıtı” önünde nöbet tutmaktadırlar. Anıtın üzerinde ünlü Atinalı komutan Perikles'in sözleri yazılıdır. “*Demokrasi ve vatan için ölenlerin mezarı bütün dünyadır.*” (Bilgi notu: Batur, 2004: 110).

Fotoğraf: I

Fotoğraf: II (Kaynak: I ve II- Gönül Gülgezen, 2010)

EK 26: EVZONLAR

Yunanlılar'a göre Evzonlar, Türkler'e karşı başlattıkları bağımsızlık savaşının sembolüdürler (Bilgi notu: Batur, 2004: 110).

Fotoğraf: I

Fotoğraf: II (Kaynak: I ve II- Gönül Gülgezen, 2010).

ÖZGEÇMİŞ

Gönül GÜLGEZEN Tekirdağ'da doğdu, ortaokulu ve liseyi özel sebeplerle dışarıdan bitirdi. 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Avrupa Topluluğu Programı'na girdi ve 1999 yılında buradan mezun oldu. Aynı yıl GSD Dış Ticaret A.Ş. de staj yaptı. 2001-2002 döneminde özel bir kurumda Yükseköğrenim Kız Öğrenci Yurdu Müdürlüğü görevinde bulundu. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi Avrupa Topluluğu Programı'ndan Anadolu Üniversitesi İktisat Bölümü'ne dikey geçiş yaptı ve buradan 2003 yılında mezun oldu. 2003'te Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı'nın açtığı Gümrük Müşavir Yardımcılığı sınavına katıldı ve Gümrük Müşavir Yardımcısı İzin Belgesi sahibi oldu. 2004-2005 yılları arasında özel bir şirkette çalıştı. 2007 yılında tekrar Anadolu Üniversitesi'nin Kamu Yönetimi Bölümü'ne dikey geçiş yaptı ve 2009'da öğrenimini tamamladı. 2009-2011 döneminde Anadolu Üniversitesi'nde Adalet okudu. Fotoğrafçılığa ilgi duyduğundan çalışmalarını yoğunlaştırdı ve ilk fotoğraf sergisini 2011 Şubat'ında açtı. 2012-2013 eğitim öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Mahalli İdareler ve Şehircilik Yüksek Lisans Programı'ndan ve aynı yıl Anadolu Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Halen, İstanbul Üniversitesi Tarih lisans bölümünde öğrenimini sürdürmektedir.